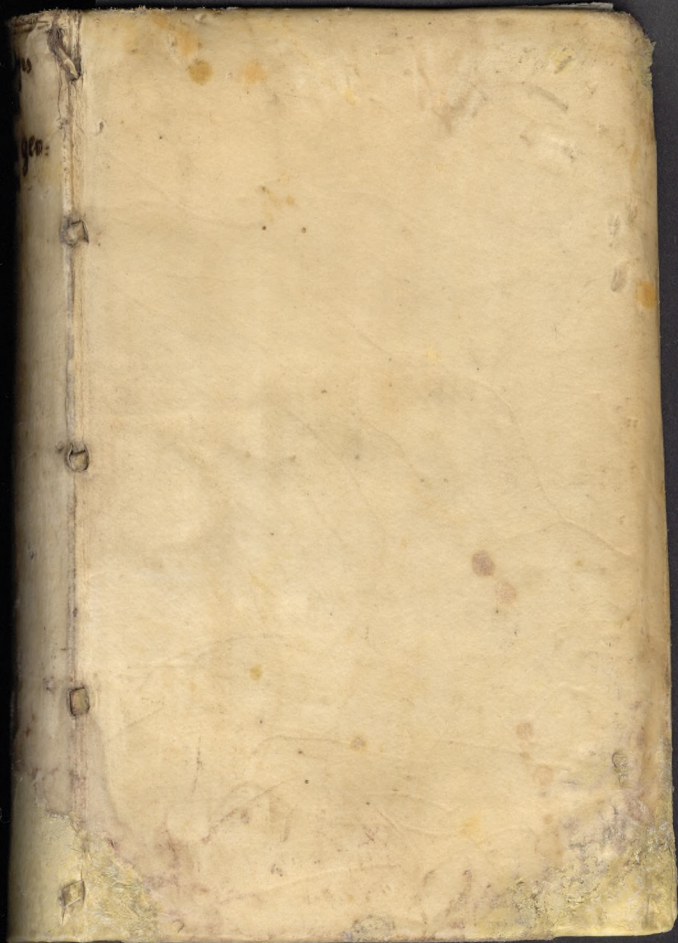


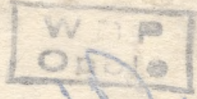


F. W. B. Berlin, Breslau u. Göttingen
verfassen.

Als Cancellarische Aufzeichnungen beibeh.

Sammlung Exk.

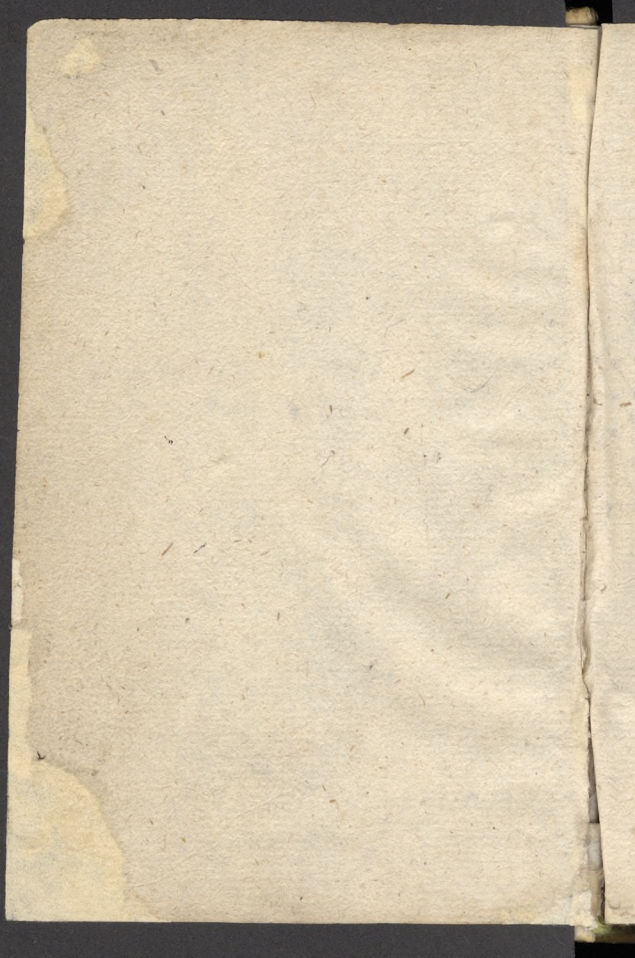
14. X. 31.

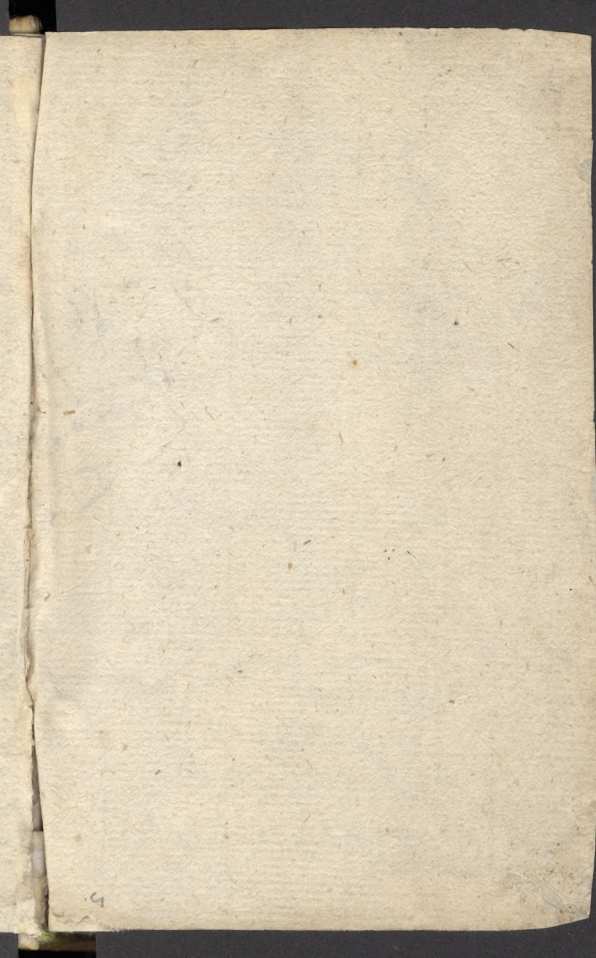


2 X 3

X.

15





Ⅹ.

MORES, LEGES, ET RITVS OMNIVM

GENTIVM,

*

Per I. Boëmmum Aubanum, Teutonicum, ex multis clarissimis rerum scriptoribus collecti.

Ex Nicol. Damasceni historia excerpta quædam eiusdem argumenti.

Itidem & ex Brasiliæ I. Lerij historia.

Fides, religio, & mores Æthiopum, ac deploratio Lappianæ gentis, Damiano à Goes auctore.

De Æthiopibus etiam nonnulla ex Ios. Scaligeni lib. v. i. de Emendatione temporum.

Cum Indice locupletissimo.



CENEVÆ.

APVD I. TORNÆSIVM,

CIO. MDCCXX.

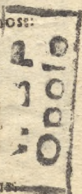
Melch. Schweling

HNDE CASYLEA-

bon ad Lectorem.

*

Non sit Herodotum, haud quidem Strabonē,
 Haud Trogum, neque Plinium, haud Solinum.
 Scriptorem haud Siculum, haud Senē Berosum,
 Facundis aliquem nec ex nouellis,
 Non Papámque Rium, Sabellicúmque
 De rebus breuiús, fidelíusque
 His tractasse. Videre nationes
 Híc omnes Asiæ queas vagantes,
 Persas, atq; Arabes, Scythas, & Indos,
 Parthos, Assyrios, Syriósque Medos;
 Europæ pariter Getas, Dacásque,
 Thraces, Sauromatásque, Pannonésque,
 Germanos, Italos, Gallos, Iberos,
 Hybernos quoque, Cantabros, Britannos:
 Et gentes titulo sub Africano,
 Pænos, Aethiopes, & incolentes
 Ægyptum, & Libyæ aridas arenas,
 Nonnullátque per insulas morantes:
 Turcarum insuper atque Tartarorum
 Sectas, Christigenúmque nationum.
 Quæ latè dominantur, & gubernant
 Nunc regna, imperia, atque principatus
 Mundum præualidè per vniuersum.



2703

SIGISMUNDO GRYM, AV-
GUSTANO, OPTIMARVM
artium & Medicinæ eximio
Doctori, Ioannes Boë-
mus Aubanus Ten-
tonicus S.

*

OLLATVRVS me ad celeberrimum hunc morem, quo omnes, qui vnquam à se scriptos libros in lucem dedere, vnum aut plures è præstantioribus viris eligere solent, quibus, velut defensoribus patronis, illos adscribant, dedicentq; : Quum huc atque illuc multum diuq; circumspicere, cui & ego lucubrationes hæc meas de Gentium moribus, ac earundem viuendi ratione, nominatim dedicare, & ad propugnandum tradere cum primis velim, cui acceptas fore considerem : nemo mihi te, splendidissime Doctor, cum dignior, tum aptior occurrit : nõ eo solum, quod eas sub expensis tuis, tuoq; sub mundissimo castigatissimoq; literario prælo impressurus laudem (quantuiacumque mihi vnquam à grato & humano lectore pro habitis laboribus cesserit) communem mecum habiturus sis : verum quod te materia ea haud mediocriter delectari notanter cognoui, quum anno superiori similes libellos duos, vnum de Septentrionalibus Gentibus, cuius auctor Mathias de Michau, aliū

de Meridionalibus cuiusdam Ludouici de Bononia, impresseris : meque librum presentem in Germanicam linguam nostram trāsferre interpretariq; adhortatus sis. Et hoc dignissimè: quippe qui optimè diu antea hæc atque alia, quæ de externis nationibus memorantur, omnia cognovis, sciasq; : licet non ex leuibus circulatoribus, non ex vagis mēdicis, qui vt vulgò admirationes, acceptioresq; sint, adeò nefandissimè absq; omni verecundia plerumq; mentiuntur, vt non ipsis modò non fides etiā minima habeatur, verum omnibus iuxta, qui aliquid de his aut scribunt, aut recitat: Sed ex grauium fide dignissimorum auctorū scriptu, quibus per diu & pernox tu quoq; quādocumq; à medicis curis vacare datur, operam summam impendis. Atque ex hinc homini in publica præsertim administratione cōstituto nihil vtilius, nihil gloriosius, iucundiusq; magis, quàm veraciter aut legendo aut peregrinando cognoscere, qua religione, quibus moribus, qua regiminis forma, quibus legibus, institutisq; alia per orbem gentes vitam traducant. Quod ita compertum est, vt illis, qui extra patrios agros ad secundum vix lapidem vnquā peruenerint, quiq; ingenuorum morum & artium in iuuentute parum aut nihil perceperint, quamuis natura sua bonitate opulenti, sacundi & solertes. satis superq; in patriæ sinu populos moderentur & vrbes: tantum tamen felicitatū adimatur, vt propemodū pro despicato quicquid dicant

dicāt faciantq; ab omnibus habeatur. E diuerso
alijs qui peregrè aliquando profecti, suū fidelibus
et eruditus praeceptoribus in claris probeq; insti-
tutis vrbibus egregia multa viderint, didice-
rintq; tantum gloria et maiestatis adijciatur,
vt nihil ab eis attentetur, nihil fiat, quod non fe-
cus, quàm à diuinissimo oraculo praeceptum ala-
criter non omnes amplectantur, cunctiq; non
summe placeat. Quapropter, ornatissime Sigi-
smunde, scripta haec nostra, quae ex multis praeda-
tissimis rerum scriptoribus, iam triennio ferme
non sine maximis laboribus in librū istum col-
legi, congeſsi, et quantum ingenio atque indu-
stria potui, augmetavi, à me obujs manibus et
serena fronte suscipe, susceptaq; tanta diligentia,
tanta fidelitate perlege, perlustra, examina, ab
omniq; macula expurga, vt nihil vsquam pre-
termittatur, nihil praeſtuet, quod secum mi-
nutuli quippiam subripiat inuoluatq; quod po-
ſtea à lynceis vitiligatorum eſtrigillatorumq;
oculis inuentum, sphingis vnguibus enodatum,
vipereis linguis compunctum, exhibitumq; in
fama et nominis nostrorum amborum dispen-
dium, atq; obſuſcationem in omnibus triujs
pro fabula iactetur. Quod ubi diligen-
tiſſimè perfeceri, sub dedaleo
tuo literario prelo accu-
ratiſſimè imprime-
re curabis.

Vale.

 IOAN. BOEMI
 AVBANI TEVTO-
 NICI AD LE-
 CTOREM

*

P R A E F A T I O.

Auctores
quos in hoc
opere se-
quitur.

causa quæ
eum ad scri-
bendum im-
pulerit.

MEMORABILIORES gentium
 mores, ritus, leges, locorumque
 ubi degunt situs, quos Historiæ
 pater Herodotus, Diodorus Si-
 culus, Berosus, Strabo, Solinus,
 Trogius Popterus, Ptolemæus, Plinius, Cornelius
 Tacitus, Dionysius Astr, Pomponius Mela,
 Caesar, Iosephus: & ex recentioribus nonnulli,
 Vincentius, Aeneas Syluius, qui postea Pij se-
 cundi Pontificis maximi nomen tulit: Anto-
 nius Sabellicus, Ioannes Nauclerus, Ambro-
 sius Calepinus, Nicolaus Perottus in Cornuco-
 ppy: aliique permulti clarissimi rerum scriptores
 in commentarijs suis diffusè & ceu per partes
 celebrauere: ut in vno libro conscriptos haberes,
 facileq; quâdo vsus deposceret inuenires, histo-
 riarum lector cultorque studiosissime, per otium
 succisuiis horis vndique conquisiui, collegi, &
 in diarium hunc conscripsi, digessi: non spe lu-
 cri vllius, non popularis auræ ambitione: ve-
 rumen

numenimvero tam libero & planè otioso studio, quàm rei ipsius mira dulcedine atque utilitate. Congessi, inquam, tum veteres, tum recentes, bonos item & malos, indifferenter, ut ipsis tanquam praesentissimis atque optimis exemplis perspectus vitam instituendo, laudabiles sanctosq; emulabundus secleris, culpabiles & obscænos vitabundus praeferas: Cognoscasq; mi lector, quàm pulchrè & feliciter hodie, quàm item inculte & simpliciter olim primi mortaliū, à creatione sua ad generale usque diluvium & ultra multis seculis, terra fusi vixerint: quum in usu adhuc res signatum haberent nullum, mercedem nulla, beneficia mutuo beneficis aequarent, nihil proprii cuiquam esset: quemadmodum aer & cælu, ita terra & aqua omnibus communes: Non honoribus, non diuitijs inhiarent: quum quisque sibi & admodum paucis contentus in rure sub dio, aut saltem umbrosa sub arbore aliqua, humiliter casa, cum consorte una vel pluribus, cum dulcibus natis securus & penè otiosus ageret, congestis agrorum fructibus, pecorumque lacte vesceretur, aquam potaret, vestimentum ex arborum corticibus latisque folijs primum, deinde ex inconcinatis animalium pellibus sibi consueret: nullis obseptus mœnibus, nullis fossis, liber vagansq; inter libera & vagantia pecora, ubicumq; nox deprehenderit, resideret: non latrones, non fures illos metueret: letus prorsusq; ignarus eorum

Libelli farrago.

Utilitates enumerat.

Mortalium veterū simplex vita.

Securitas & libertas.

Congregati
homines
primum.

Varia mor-
taliu studia
inuenta.

Homines
altiores fa-
ci.

omnium esset. Quae postea una cum adolescente mundo ex varijs discordibus mortalium studijs, voluntatibus, emulationibus, subsequuta sunt, quando propter fructuum absque cultura nascentium insufficientiam, aliarumq; rerum defectum, bestiarum hominumq; externorum in primis crebra incurSIONem, grassantemq; violentiam, congregati hominum cætus eam perueniendi nocendiq; libertatem communibus auxilijs prohibitori: quiq; sibi certos terræ limites, certos agros vendicauere, in quibus coadunatis tugurijs populariter habitare capere: semurum ac fructus prae munire legesq; sibi & magistratus, ut pacatè & ipsi, inter se viuerent, eligere. Iam non ex rure, non ex pecore solum sed varijs inuentis artificijs, varijsq; laboribus vitæ emolumenta querere: per mare colligatis ratibus quàm longissime, deportandi primum colonias gratia, deinde mercandi, ire: iunctis equis curribus uti, et in moxetam signare, cultius molliusq; vestiri, humanius loqui, pacatius conuersari, splendidius vesti, magnificeentiùs edificare, per omnia iam mitiores, cultiores, prudentioresq; esse: agnatam barbariem feritatemq; famosam sponte sua exuètes, à mutua cæde, ab humanarum carniu esu, à rapinis, à publico & indifferenti matrum filiarumq; congressu, talibusq; multis abstinuere: Rationi & viribus iam innitentes terram, quæ tota tunc opacis syluis, nocentibus bestijs, & stagnant

stagnantibus undis, humano incolatui inconueniens, deserta, horrida, omninoq; inculta & infrequens iacebat, industria & labore à saxorum salebris, ab arborum truncis, à superfluis undis expurgauere, planauere, & totam fœcundam spectabilemque fecere: Campos arui, colles vineis adaptauere, sarculo proficissos frumentum atque vinum largiter producere instituere, qui grauati prius glandes syluestriaq; poma dedere: valles irriguis pratis horti q; amœnissimis decorauere, suprema montium syluis relictæ: adeo omne solum fructificationi assignauere, ut quod lignationi pabulationiq; satisset, superesse vix passi sunt. Loca ad hæc omnia frequentissime incolere cœperunt, passim edificare, ex modicis pagis amplissimas vrbes, ex villis pagos, in excelsis montibus arces, in vallibus deorum templa struere: fontes, ut salubriores utq; delectabiliore essent, casis marmoribus complexi sunt, circumcircaq; consitis arboribus amœnissimè obumbrare, à quibus in vrbes salientem aquam per canales, latentesq; siphones quàm longissimè deriuauere: vbi naturaliter deerat, defossis in terram puteis profundissime quesiere, torrentes, impetuosaq; flumina, quæ frequenter prius pro libito in maximam interdum accolarum perniciem expatiabantur, obiectis aggeribus coercuere: atque ut transuadabilia, nihiloq; negotiationibus humanis obstantia essent, immixtis in

Terra vberior facta & cultior.

Terra para-
diso æqua-
lis.

Homō ex-
tra mortale
conditionē
se vindica-
uit.

Mali demo-
nis inuidia
homo pes-
sum datus.

inum palis aut arcubus eductis validissimos
pontes superimposuere; In mari scopulos, à qui-
bus nauigantes periclitari solebant, vt pluri-
mum deietere Insulis & continenti solo por-
tus multos fecere, ac, in quibus admotæ naues à
ventorum flatibus secure quiescerent, naualia
stationesq; amplissimas effodere: adeò omnia
per terram per mare excoluere, elaborauereq;
vt terra ipsa ad priscum eius sitū, naturalemq;
squalorem hodie comparata, alia esse credi pos-
sit quàm quæ olim fuerit, deliciosissimo hanc
horto certè haud multum dissimilis, ex quo
propter diuini præcepti transgressionem, inf-
lices protoplasti Adam & Eua eieci sunt. Præ-
terea multas ingeniosissimas disciplinas, mul-
tas artes inuenire homines: quibus per exco-
gitatas etiam varias literarum notas libris, ta-
bellisq; (vt ad posteros peruenirent) demanda-
tis, sese extra mortalem conditionem in tantum
vindicauiere, extuleréque vt indigetum deo-
rum beatissimam vitam iam consequuti videri
potuissent: si non mundi princeps iniquissi-
mus S. in superseminata pestilentissima Zi-
xania integrum & felicem hunc statum con-
fudisset: qui vt homines & numero succresce-
re cognouit, & melius in mundi delicijs iam
habere, inuidia permotus, teterribus omnis
generis sceleribus primum sibi obnoxios fa-
ctos, mox futurarum supercalestiumque re-
rum curiositate affectos, per obscuras oracu-
lorum

lorum ambages, iniecta superstitione atque timore, decorum dearumque profanam culturam (ut prius veri singularis Dei cognitionem aboleret, mortalesque ipsos aliquo insigni malo afficeret) edocuit : hic Delphica, illic Euboica, alibi Nasamonica adyta. Dodoneasque quercus maligna inspiratione resonare fecit: quibus in Latio Saturno, in Creta Ioui, Iunoni in Samo, Baccho Thebis & in India, Isidi, Osirique in Aegypto, in Illo Vestae, in Africa iuxta Tritonem Palladi, Mercurio sub Teutatis nomine in Gallia & Germania, Mineruae Himetto atque Athenis, Apollini Delphis, in Rhodo, Chio, Patara Lyciae, in Troade & Thymbra: Dianae in Delo & Scythia: Veneri in Cypro, in Papho, Guido, Cythera: Marti in Thracia, Vulcani in Lipara & Lemno, Priapo in Lampasaco Hellesponti, alijsque multis in locis (quorum adhuc nomina, ob praclarissima inuenta & beneficia popularibus suis collata, in recenti memoria erant) divinos honores fieri excitavit.

Verus Deus
obliuioni
datus.

Pluralitas
decorum in-
ducta.
Vbi locorum
quique deo-
rum magis
culti.

Deinde etiam postquam Christus Iesus verus Dei omnipotentis filius assumpta carne apparuisset, atque erranti mundo rursus verum aeternae beatitudinis iter ostendens, verbo & exemplo ad patris sui caelestis gloriam, ad bene beateque viuendum hortatus esset, missusque in orbem vniuersum discipulis, salubri illorum praedicatione nefandissimos superstitionis ritus damnasset, religionem novam, nouaque saluberrima

Christus Ie-
sus ab erro-
re vindica-
uit mundum.

vite

Malus dx-
mò iterum
homini in-
fidatus.

Gentes Ma-
humanae.

Idololatraz
Scythaz.

Schismatici.

Veri Chri-
stiani.

vite instituta promulgasset: & iam eò qui-
dem deduxisset, vt ipsis ab omnibus in orbe
gentibus receptus, ad veram felicitatem deside-
rari vltterius potuisset nihil: Ipse satan in ge-
nuinam malitiam reuersus, curiosa hominum
pectora, quæ destituere coactus fuerat, iterum
circumueniens, quadam in priorem errorem
reduxit, quadam nouis hereticis opinionibus
adeò corripuit, adeò excacauit, vt multo me-
lius ipsis fuisset, ingressam semel veritatis viam
quodammodo ignorasse, quàm sic temere, sic
malitiosè dereliquisse. Observant hodie, diui-
nèq; honore quàm deuotissimè prosequuntur,
Asia minoris, Armenia, Arabia, Persi-
dis, Syria, Assyria, Media: & in Africa
Aegypti, Numidia, Libye, Mauritania: In
Europa totius Græciæ, Mysiæ, Thraciæ, Tur-
cici nominis gentes omnes Christo abiecto, epi-
lepticum Mahometum, & illius vesanum do-
gma. Scythiæ latissimi populi, qui Tartari ho-
die vocatur, pars Imperatoris sui Chami idola,
pars astra, pars etiam vnum Deum ex Apostoli
Pauli doctrina veneratur. Indiæ ac Aethio-
piæ gentes, quæ presbytero Ioanni parèt, Chri-
stianam pietatem tuentur, sed instituto lon-
gè à nostro diuerso. Synceram orthodoxamque
Christi fidem, qua gratiosè olim orbis vni-
uersus illustratus fuit, Germani retinemus, Ita-
li, Galli, Hispani, Angli, Scoti, Hyberni, Daci,
Liuoni, Prussi, Poloni, Hungari, & insulares
Rhody,

Rhodj, Siculi, Corsici, Sardinj. pauciq; alijs. Efecit acerbiſſimus humani generis hoſtis hac inducta morum diuerſitate, hac ſacrorum & rituum perdita damnoſaq; ſuperſtitione, ut dum unaqueque gens Deum, quem religioſe colit, quemq; prae ſe fert verum ſummumq; eſſe, dum ſe rectam aeterna beatitudinis viam ambulare, ceteras verò omnes per devia per abrupta oberrare magnis rationibus contendit, dumq; unaqueque ſectâ ſuam longè latèque propagare & extendere nititur, ſeſe mutuo tantis inimicijs, tantis odijs habeant proſequâturque, ut ad externas hodie nationes peregrinari non ſolùm non ſit tutum, ſed ſerè omnino prohibitum & occluſum: unde fieri perſuaſum mihi habeo, ut dum vicinarum gentium nomina vicinis gentibus vix cognita ſint, pro mendacijs hodie repudientur quaecumq; de ipsis aut ſcribantur aut referantur: quorum cognitio tamen adeò dulci, adeò utilis, glorioſaq; ſemper reputata eſt, ut clarè conſtet, non ob aliam cauſam quàm illius amore atque deſiderio plerofque relicto natali ſolo, relictiſ charis parentibus, coniugibus, liberis, & amicis, relicta (quod magis eſt) propria ſalute, cum maximis difficultatibus, periculis, curis, anguſtijs, ut aliquid experirentur, remotiſſimas tranſmarinas interdum aſſumpſiſſe peregrinationes: ut compertum habeamus non hac tempeſtate noſtra ſolùm, verùm ab exordio ſerè mundi omnes perquam maxime

Discordiae
omnis ſemi
nariū cult^o
diuini diſ
paritas.

Cognitio
externarum
rerū inuol
da & vtiliſ

auctor

auctoritatis, prudentiae, eruditionis ab omnibus
existimatos, in Reipublica (paci & belli tem-
pore) magistros, consiliarios, iudices, censores,
administratores, duces publico consensu electos,
asutosq; esse: qui ad remotas terrae oras aliquā-

Prisci Gra-
ciae philo-
sophi unde
philosophi-
am & glo-
riā auspica-
ti.

do profecti, multorum populorum mores cogno-
vere & vrbes: quemadmodum Graciae atque
Italia priscos illos philosophos, Socratem So-
craticam, Platonem Academicam, Aristot-
elem Peripateticam, Anthistenem Cynicam,
Aristippum Cyrenaicam, Zenonem Stoicam,
Pythagoram Pythagoricam: tantas sectas tan-
tamq; discipulorum frequentiam instituire cō-

Primi legū-
latorū unde
auctoritatē
tō sequuti.

ciliareq; sibi potuisse conspiciamus: quemadmo-
dum veteres quoque legumlatores Minorem &
Rhadamanthum Cretensibus, Orpheam Thra-
cibus, Draconem Solonemque Atheniensibus,
Lycurgū Lacedaemonibus, Moysen Iudeis, Za-
molxin Scythis, aliosque multos popularibus
suis praescriptas sacrorum ceremonias, civilesq;
disciplinas ferre potuisse videmus: Quod non

Sapientes
seculi.

à se intra patrios muros eas excogitasse, sed à
sapientissimis seculi hominibus Chaldaeis ipsis,
Magis Bragmannis, Gymnosophistis, & ab
Aegyptiorum sacerdotibus, cum quibus ali-
quandiu conuersati essent, deportasse scirent:

Præstantis-
simi heroes
unde mili-
tare gloriā
obtinuere.

quemadmodum posiremo præstantissimos he-
roas Creteum Ionem, qui quinquies terrarum
orbem perlustrasse praedicatur. Pari quoq; stu-
dio successuq; eius duos filios Dionysium cogno-

ment o

mento Bacchum, & fortissimum Herculem, amulūque illius Thesea, Iasonem cum ceteris argonautis, naufragum Ulyssē, & ex Troia profugum Aeneam, Cyrum, Darium, Xerxem, Alexandrum Magnum, Annibalem Pœnum, Mithridatem Pontiregem, quinquaginta nationum linguis loqui peritum, Antiochum magnum, innumerosq; Romanorum principes, Scipiones, Marios, Lentulos, Pompeium magnum, Iulium Cæsarem, Octavianum Augustum, Constantinos, Carolos, Othones, Conrados, Henricos, Federicos, perfectas à se in exterarum nationes bellicas expeditiones, immortalē hanc gloriam sempiternamq; memoriam comparare potuisse cognoscimus. Quapropter quum tanta sit in gentium earundemq; morum cognitione voluptas, tāta utilitas, quūq; omnibus remotas terras adire inuiserēque ob plurimas causas non concedatur, non liceat etiam: velis, suauissime mi lector, conscriptos in hoc libro celebriores gentium mores, celebrioraque, in quibus habitant, loca non minori alacritate promptitudineq; legendo amplexari & cognoscere, quā si te per manus regionatim circumducens fidelissimē, quo instituto & quo in loco unaqueq; gens vitā egerit hodiēque agat, & ore ad os referrem, & ad oculum digito demonstrarem. Non moueri, non auerti velis, quod à rigidiori censore mihi obijci, exprobrariq; possit, Veniam precatur.

rem

rem me peruetustissimam, & plus quàm à mille
auctioribus antea pertractatam, etiam non alijs
quàm eorum verbis, nunc pro meo proq; nouo
aliquo attulisse: verum institutum meum dili-
gentius introspectis cognoscas, me tam ex inge-
nij mei, quàm librorum meorum thesauro haud
vulgari tibi (ceu liberalis hic Paterfamiliàs,
cui in Euangelio Christus omnem scribam do-
ctum comparauit) dilecto hospiti non alie-
na modo & vetera, sed mea etiam
& plurima noua exhibere.

Vale, & quicquid est
boni consule, ac-
ceptumque
habe.

*



DE ORIGINE
HOMINIS OPINIO

THEOLOGORVM

VERA.

*

CAPVT I.



IN A maiestas, quum ca-
lum, & hanc vniuersi fa-
ciem quæ ab ornatu, & ele-
ganti forma mundus appel-
lata est, ac omnia quæ illius
ambitu comprehenduntur,

Mundus
vnde appel-
latus.
ii.

quinto creationis die absoluisset, sexto hominem
masculum, vt esset, qui illis & præset & frue-
retur, nobilissimum animal fecit: vnum omnium

Primorum
parentū ori-
go & appel-
lacio.

animantium, quod celestem mentem sortitum
est. Illi, quod ex rubentis terræ vena fieri conti-
gisset, Adami nomen dedit: tum mulierem ex
dormientis Adæ latere depromptam, ne solus
esset, illi sociam & coniugem commisit: simul-
que in amœnissimam terræ partem constituit,
fluminibus quaque versus irriguam. Locus à
viridante facie, hilariq; aspectu nuncupatus est.

Adamus

Graia voce appellatus. Primo beatissimam vi-
tam agere, malorum omnium expertem, terra

Paradisus.

b

sua

Fertilitas
terræ cur
cohibita.
Protopla-
storū vita.

Cainus pri-
mogenitus.

Cataclysm^o
Diluvium
quandiu du-
rauit.
Noë propa-
gatio.
Noë filios
ac nepotes
habitatū
transmittit

sua sponte ferente omnia. Caterū, lege aberran-
tes, amœnissimo incolatu, sedēque illa beatiore
depulsi, solum flebiliter vertere. Cohibita de-
inceps & tellus est, quum nihil ultro ferret am-
plius, per sudorem & ærumnam vitam agere:
subijt inde morbus, tentareq; cœperunt frigora
& æstus humana corpora. Cainus primò ex hū-
genitus, secundo loco Abelus, & tum multi
alij: ita adolescente mundo, quum iam terra
frequentior coleretur, quò maior humanarum
genium vis erat, eò magis vitia inualescere
vitaq; in peius labij, niuria pro innocentia ha-
beri cœpta est, pro pietate numinis contemptu
eòque scelus ipsum processit, ut Deus (vix No-
vno mortalium iusto reperto, quem propter ho-
cum domo sua servari voluit, ut esset per quem
humanum genus ex integro reparari posset
cataclysmum immiserit, qui inundans omne
terram, vna clade omnia animantia, quæ tunc
in terris fuere, præter admodum pauca, quæ
mystica navis tuebatur, cum volucris etiam
exstinxit. Post quinos deinde menses, quibus
ea inundatio sævit, arca in Armenis monti-
bus desedit: Noë cum suis in terram egressus
mortale genus brevi tempore propitio numine
reparavit: & ut rursus omnis terra incoleretur
filios, nepotes, ac pronepotes alios ad alias ter-
rarum oras velut in colonias habitatum misit.
In Aegyptum (ut Berossus habet) cum co-
nys Chami Esennium, in Lybiam & Cyrenam
Tri-

Tritamen, & in totam reliquam Africam
 Iapetum Priscum Atalaciam Asiam orientalem
 misit Gangem, cum aliquot ex filiis Comeri Gal-
 liam Arabiam felicem Sabum cognomine Thu-
 riferum, Arabum praefecit Arabiae deserte, &
 Petreus Petreia: Chanacum posuit in Damasco
 usque in extrema Palestina: In Europa re-
 gem Sarmatiae fecit Thuysconem à Tanai ad
 Rhenum flumen: iunctique sunt illi omnes filij
 Isiri & Mese cum fratribus suis ab Adula
 monte usque in Mesembriam Ponticam: sub
 quibus tenuerunt Tyrus, Arcadius, Aemathius
 Italiam, Comerus Gallias, Samotes possedit Cel-
 tas, & Iubal Celtiberos. Fuit brevis illa &
 immatura filiorum alienatio à progenitoribus
 (quorum vivendi ritus & mores nondum ad-
 huc satis imbiberant) omnis diversitatis, quae
 sequuta est, causa. Chamus siquidem ob Iudi-
 brum, quo patrem habuit, cum vxore & li-
 beris profugere coactus, in ea Arabiae parte
 consedit, quae ab eo postea nomen sortita est:
 posteris nullum sacrorum ritum tradidit, quum
 nullum à patre accepisset. Vnde factum, ut
 quum procedente tempore alij post alios ex ea
 terra rursus velut in colonias missi, diuersa
 mundi loca tenuissent (crevit enim supra mo-
 dum abdicata soboles) quidam in errores in-
 ciderint inextricabiles: lingua variata est: co-
 gnitio veri dei, & omnis cultus perijt. Adeoq;
 quidam inculto & barbaro modo, ut audies, ri-

Vnde morum
 & linguarum
 diversitas
 orta.
 Chamus im-
 maturus ex-
 liua.

Homines à
 brutis non
 differunt.

Sol & Luna
diuinos ho-
nores con-
sequuti.

Isis Luna.
Omnis Sol
Aer Iupiter
Ignis Vul-
canus.
Aether Pal-
las.
Terra Ce-
res.

Arabia mul-
tarium co-
loniarum ma-
ter.

Semi & Ia-
pheti pro-
genati.
Quare veri
Dei cultus
apud tam
paucos per-
mansit.

tam duxere: ut quid differentia inter eos, & syluestria animalia extiterit, vix videas. Qui in Aegyptum transiere, caelestium luminum motum pulchritudinemque mirati, Solem & Lunam, velut certum ipsis numen inesset, pro dijs colere coepere, Isidem hanc, illum Osyrim nominantes: vitali spiritui, etiam sub Ponu appellatione: sub Vulcani igni: Aetheri sub Palladis: sub Cereris telluri, alijsq; sub alijs nominibus diuinos honores tribuere. Nec tenebrae illarum tantum in Aegypto steterunt: sed quascumque à principio terras tenuerunt à Chamo procreati, vera pietatis ignorantia simul & infanda seruitus cepit. Catenum nulla vnquam tellus plurimum fuit coloniarum mater, quam Arabia pars illa, quam is cum suis insedit: tantam humano generi cladem intempestiuum vnus attulit exilium. Contra Semi & Iapheti progenati, legitime à maioribus instituti, modicus finibus contenti, haud tam late, ut illi, sunt per omnes terras euagati. Quo accidit, ut veritatis studium, pietatis dico, & veri Dei cultus, apud vnā duntaxat gentem ad Mesopotaemiam usque tempora in occulto permansit.

De origine hominis opinio. Ethnicorum falsa.

CAP. II.

Philosophi
in de
mundodu-
plex opinio

Veteres verò illi Philosophi, qui præter veri numinis cognitionem, ante multa secula naturam & historias tradiderunt, de hominis origine aliter senserunt. Quidam enim mundum ingenitum

ingenitum & incorruptibilem, & genus humanum ab aeterno extitisse, neque habuisse oriis principium credidere. Quidam genitum corruptibilemque arbitrati, & homines dixerunt generationis initium tempore esse sortitos. Nam à rerum primordio & calum & terram unicam habuisse ideam immixta eorum natura. Exinde distinctis inuicem corporibus cepisse mundum hunc ordinem quem videmus. Aerem quidem motum hunc continuum sortitum & igneam partem eius superiora loca propter leuitatem appetisse. Eadem causa solem astraque cetera cursus suos sortita. Quod verò humori mixtum, eodem stetit in loco, propter gravitatem, quæ quum mixta essent, ex humidis quidè mare effectum, ex durioribus verò terrâ lutosam euasisse & omnino mollem. Hæc primum quum solis ardore densior euasisset, eius postmodum superficie vi caloris tumefacta, multis in locis humores quosdã esse cõcretos: in quibus putredines tenui contactæ pellicula sint excitatæ, quemadmodum in paludibus Aegypti & stagnis accidere videmus, quum frigidam terram subito æstus æris calefacit: tum verò in humidis calore adhibito generatio fiat: & noctu quidam circumfusius aer humorem præstet, qui in die, solis virtute consolidetur: tandem putredines illæ ad summum perductæ, adueniente veluti partus tempore, exustis confractisque pelliculis omnis generis educunt animantium formas: quorum ea,

Lenis superiora, grauius inferiora appetisse.

Animantium naturalis creatio.

Aegyptiorum cunctitas.

quæ maiorem calorem sortita sunt, in superiorem regionem volatilia effecta, obierunt: quæ verò plus terræ continebant, serpentina, aliæque terrestria euaserunt animantia. Naturam aquosam nata in sui generis elementum delata sunt, & pisces appellata. Terra deinceps, tum Solis ardore, tum ventis in dies magis arescens, à gignendis maioribus animalibus desijt, sed quæ generata erant, mutua commixtione alios animantes procrearunt. Eodem quoque modo & homines à principio genitos dicunt, in agris pastum querentes, sylvestri & incondita vita vixisse: quibus herba & arborum fructus vltro victum præberent. Beluas insuper ipsi fuisse insensas, quibus ut obsisterent, cætus hominum ob timorem factos aiunt communis utilitatis gratia, auxiliaque inuicem præbita, & loca habitaculis quesita: sonus oris confusus quum esset, paulatim discreuisse vocem aiunt, & res omnes suo nomine appellasse. Verum quum diuersis siti essent in orbis locis, non eisdem vsos verbus fuerunt: propterea & diuersos literarum characteres exstitisse. Primosque hominum cætus suæ quemque gentis initium fuisse. Verum primi homines nullo subsidio fulti, duram agebant vitam, quum ignorarent agrestes fructus in vsum futurum condere, & ad egestatem seruire: hinc fiebat, ut hyeme plurimi aut fame, aut frigore interirent. Experimento deinde edoctos

Primorum
hominum
inculta vi-
ta.

Primi ho-
mines à be-
luis insensa-
si.

Diuerfitas
linguarum
vnde facta.
Gentia m
diuerfitas.

Homines
periculo
prudentes
facti.

& spe

Et speluncas aiunt quæsisse, ad vitandam frigoris vim, & fructus seruare cœpisse. Ignis adhuc notitia, cæterarumq; vtilium rerum percepta, & cæteras quoq; vitæ hominum commoditates breui tempore esse adinuentas, deniq; necessitatem ipsam rerum magistræ factam, singulorum peritiam ingenijs mortalium subministrasse: quibus coadiutores datæ sunt manus, sermo, animiq; præstantia. Et illi, qui eam hominis originem fuisse persuasum habuere, & non ad diuinam retulerunt providentiam, Aethiopes omnium mortalium primos fuisse dixerunt, hac coniectura vsi, quod Aethiopicum solum ante omnes terras syderis propinquitate intepestere cœpisset, quum terra esset ab initio vliginosa: quo contigit, vt ex prima illa humoris calorisq; tēperie homo sit ipse genitus, atq; eam terrā in qua nasci cōtigisset, libentiùs tenuerit, quàm diuersam vllam, quum ignota adhuc essent omnia, quæsiuerit. Ibi ergo exordientes, vbi prius paucula de Africa vna trium partium, in quas totus terrarum orbis, & hic liber noster partitus est, premiserimus: de Aethiopiæ situ & eius gentis moribus primùm, tum singularum regionum, & gentium per ordinem, qua poterimus diligentia, referemus.

Magistra rerum necessitas.

Aethiopes omnium mortalium primi

Captatio beneuolentia à dicendorum propositione.

De terræ situ & partitione.

CAP. III.

Maiores nostri, vt refert Orosius, totius terræ circulum Oceani limbo circumseptū, Terra in partes tres diuiditur.

b 4 triquet

Africa ab
Asia diuidi
tur.

triquetra esse figura statuere: eiusq; tres partes, Africam, Asiam, & Europam. Africam ab Asia determinat Nilus, qui à meridie in Aethiopiam diffunditur, & Aegyptum perlabens, ac mirabili fecunditate irrigans, ostijs non minus septem mari infunditur. Europam ab

Europa ab
Africa diui
ditur.

Africa diuidit mare mediterraneum, quod ab occidentali oceano circa Gades insulam, & columnas Herculeas, non amplius decem millibus passuum patens, terras aperit atq; intrat, ait Pomponius Mela. Asiam ab Europa Tanais fluius separat, à septentrione in mediam fere paludem

Asia ab Eu
ropa diui
ditur.

Meotidem defluens, cum Ponto reliquum Asiae ab Europa diuidit. Africa ab Orientis parte Nilo, à ceteris partibus mari terminata, Europa breuior, ubi mare attingit latior: vnde in iuga exsurgens, pergit incurua ad occasum, fastigiaturq; semoliter, & fit paulatim abductior. ubi

Africae si
tus, quali
tas, & geres

finitur, angustissima est. Quantum incolitur fertilitate prestat. Verum maxima inculta est, & vel ab arenis sterilibus obducta, vel ob

Africae in
commoda.

situm cali deserta: vel multo ac malefico animalium genere infesta. Mare, quo à septentrione cingitur, Libycum vocatur, à meridie Aethiopicum, ab occidente Atlanticum. à quatuor non amplius nationibus ab initio Africum solum incolebatur, quarum duae (sic scribit He

Quatuor A
fricæ latera.

rodotus) indigenae sunt, totidem alienigenae. Indigenae quidem Pœni atque Aethiopes: quorum alteri ad Aquilonem Africae, alteri ad

Indigenae
Africae gen
tes.

Austrum

Austrum incolunt. Aduena verò Phœnices & Græci. Vetustiores Aethiopes, nec non & Aegyptij, si vera sunt quæ ipsi de se prædicant, asperiri & inculti ab initio, ferinae carnes herbaeque veluti pecoribus, vulgo cibis fieri: neque moribus, neque lege, neque imperio vlllo vsi: vagi, temereque palantes, nullas certas sedes habuere: ubi nox oppresserat, ibi corpora quieti dabant. Postea verò ab Hercule, qui & in eam terram colonias deportasse dicitur, mitiores, cultioresque facti, ex ijs nanibus, quibus in Libyam transfretauerunt, tuguria fecerunt, & conuenire cohabitareque cœperunt. Sed de his plura postea dicemus. Inæqualiter terra Africa colitur, ad meridiem plurimum ob nimios aestus desertâ: contra quâ Europam spectat, frequentior illi cultus. Eximia & propemodum portentosa agrorum feracitas, utpote qui locis quibusdam centesimo fœnore reddant cultoribus messem. Mirum est, quod de Mauritania vbertate dicitur: esse in ea vites, quas duorum hominum complexus capere non possit, vinarum racemos cubitales: Staphilini, Hippomaratri & cgruorum scapos duodenum cubitorum, enormi crassitudine calami Indici similes, quorum nodi octo capiant modiolos. Asparagus adhuc videri haud minus notabili magnitudine. Arbores circa Atlantem proceritate insigni enodi, nitore folio cupressi: sed omnium nobilissima Citrus Ro-

Aduenæ,

Aphri ab
He culcul
tiores facti.Terræ Af-
ricæ quali-
tas.Portentosa
Africæ fœra-
citas.Maurita-
niæ mira
vbertas.Africæ mi-
rabilia.

Quæ anima
lia in Afri-
ca nascan-
tur.

manis delicijs inserta. Alit & Africa Ele-
phantos, & Dracones, qui ipsis beluis insidian-
tur, suoq; complexu enecant Leones, bubalos,
pardales, capreas, & simias, quibusdam locis su-
pra modum frequentes: Sunt & cameloparda-
les, Rhizes tauris similes. Herodotus cornutos
Asinos ibi nasci auctor est, Dracones insuper,
Hyenas, Histrices, agrestes arietes, Thoas ex
Hyena & Lupo genitas, Pantheras, Ciconias
Pigardos, Strutios, & præter multa serpentum
genera Centistas & Aspidem: cui pesti Ichneu-
monem minimum animal opposuit natura.

De Aethiopia, & gentis eius præcis moribus.

CAP. IV.

Aethiopia
duplex.
Aethiopia
hodie India
dicitur.

Qualitas
Aethiopix

Aethiopia duplex regio est, Asiae &
Africa: altera, quæ & hodie India
dicitur, ad orientem solem rubro & barbarico
mari aluitur, ad septentrionem Libya. & Ae-
gypto contigua: ad occasum interiorem habet
Libyam: at reliqua parte, qua austro iacet ob-
uersa, alteri iungitur Aethiopia, quæ maior
est & australior: sic appellata ab Aethiope
Vulcani filio, qui illi præfuit, ut Plinius ait:
vel à Græco αἶθω cremo, ὅψ aspectus: quòd
Solu vicinitate torreat. Est enim iugis æstus.
Quicquid eius est, sub meridiano cardine est.
Montuosa est circa occiduum, arenosa in me-
dio, ad orientem deserta. Plurimas habet gen-
tes diuerso vultu & monstruoso, specie horri-
biles.

biles. Primi omnium mortalium creduntur; verisumq; indigenae, & seruitutem nunquam experti: Semper genti libertas incolumis mansit. Primò deorum cultum apud eos institutum memorant, primasq; sacrorum ceremonias. Duplicem literarum vsum, ut quæ sacra dicerentur sacerdotibus duntaxat notæ essent: Alterum earum, quæ vulgo paterent. Fuerunt tamen literarum figuræ haud tales, ut ex illis syllabæ coalescerent: sed animantibus extremiq; hominum partibus, varijsq; instrumentis artificum perquam similes: singuliq; sua inerat figuris significatio: ut in accipitre celeritas, in crocodilo malum, custodia in oculo, sicq; aliæ in alijs. Ex sacerdotibus, quem phanatico cursu circumferri viderint, omnium sanctissimum indicant. Quem ubi regem creauerint, veluti numen insit, aut sit ad minus diuina providentia eis datus, vulgò adorant: vitam is agere statutam legibus debet, omniaq; facere iuxta patrios mores. Neminem neque præmio neq; pœna afficere. In quem autem animaduersum volet, lictorem signum mortis habentem ad eum miltit. quo inspecto confestim, quisquis ille est, domum reuersus sibi mortem consciscit. Tantus regibus honor, tantumq; studium ab his tribuebatur, ut si quando aliqua corporis parte ex quaui causa debilitaretur Rex, domestici homines sponte sua eandem partem debilitarent: turpe existimantes, Reges laqueo aut monoculo &

non

Mortalium
vetustissi-
mi Aethi-
opes.
Deorū cul-
tus ab Ae-
thiopibus
institutus.

Iterz qui-
bus vñ Ae-
thiopes.

Rex ex sa-
cerdotibus
phanaticus
eligitur.

Obediētia
Aethiopū.

non amicos omneis claudos aut vnoculos esse.
 Ferunt quoque consuetudinis esse, amicos vl-
 tro in regis morte vita defungi, existimantes
 eum interitum gloriosum, veraq; amicitiae te-
 stem. Plures syderum propinquitate nudi agunt,
 ouillis caudis pudenda obtegunt, pauci omni-
 no pecorum vestiuntur pellibus. Alij subliga-
 cula capillis contexta ad mellum corpus indu-
 cunt. Pecuariam rem vulgo exercent: pecora
 pusilla admodum duri hirti q; velleris. Canes
 & ipsi nihilo maiores, ceterum asperi & pu-
 guaces. Milij hordei q; frequens vsus, vnde po-
 tum etiam conficiunt: ceteris carent frugibus,
 prater palmulas, eas q; perraras. Quidam her-
 bus victitant, tenuioribus q; harundinum ra-
 dicibus, carnibus, lacte, caseo vescuntur. Me-
 roc fuit olim regni caput: clypei figuram ea in-
 sula imitatur, ad tria millia stadiorum cum
 Nilo protensa. Accolunt pastores eam, qui
 passim venantur, & agricola aurifodinas
 habent. Herodotus auctor est, apud Macrobios
 Aethiopes es plures existimari, quam aurum,
 cuius tam vilis sit vsus, vt Cambysis legati eo
 profecti, fontes viderint aureis catenis in cu-
 stodia vinctos. Quidam Sisamum, alij Lotum
 ferunt: Hebeno abundant, & Siliqua stro:
 Elephantes venantur & comedunt: Leones
 habet, Rhinocerotas, Basiliscos, Pardales, Dra-
 conesque, qui multiplici nexu implicitos Ele-
 phantes haustu sanguinis conficiunt. Hyacin-

Vestitus Ae-
 thiopum.

Studium &
 exercitium

Meroëolim
 regai Ae-
 thiopici ca-
 put.

Aurū apud
 Aethiopes
 etc vilius.

thus ibi & Chrisoprasus reperiuntur. Colligitur & Cinnamonum. Arcubus utuntur quadricubitalibus ligneis & perustis: instruuntur bello & mulieres, quarum pleraque oris labium eneo traiectum habent circulo. Venerantur eorum quidam orientem solem, occidentem diris supplicationibus insectantur. Mortuos nonnulli in profluemem deiciunt, alij fistilibus condunt dolys, quidam etiam vitreis conditos domi in annum asseruant, religiosèque interim colunt, primitias offerunt. Sunt qui tradant Regem ab his potissimum declarari, qui forma & alendorum pecorum peritia, roboreque, & opibus ceteros antecellat. Fuisseque ius olim (ut Memphisiticis Sacerdotibus) mortis per internuncium imperandæ, alteriusque in demortui locum quum libitum esset, constituendi. Deum alterum immortalem credere, eum qui rerum sit princeps atque universi conditor: mortalem alterum, eumque incertum regem, ut dictum est, & eum, qui de civitate meritis sit, secundum post Regem, ut deos venerantur. Et talis fuit ab initio, & iam ante multa secula Aethiopiae status: hi generitus & mores. Hodie verò, ut se Marcus Antonius Sabellius (ex quo maiorem partem eorum, quæ hic, & in sequentibus à nobis dicuntur, accepimus) ab ipsis locorum illorum indigenis cognovisse dicit, Aethiopiae Rex (quem nostri Æthiopianem vocant, ac sacer-

Arma Aethiopum.

Religio Aethiopum.

Sacerdotum Aethiopum auctoritas.

Dij Aethiopum.

Recentes Aethiopum mores.

Pretorianas

Giam, siue
presbyter
Ianes Aethiopiae rex

ac sacerdotem Ioannem siue Ianem: illi Giam id est, potentem) tam potens est, ut duobus & sexaginta alijs regibus imperitare praedicetur: magnorum Antistitum desideria ad ipsum omnia referri, atque sacerdotia impetrari, quod Romanus pontifex Regum Maieitati dedit. Sacerdos tamen ipse non est, nec ullis sacris initiatus. Primorum Antistitum ingens numerus: atque cuique horum, ut minimum, viginti obediunt episcopi. Principes atque alios maiores dignitatus Antistites, quum in apertum exeunt, crux praecedit, & aureum vas terrae refertum, ut hoc in spectum euntem sua admoneat mortalitatis, illa dominica passionis. Sacerdotes procreationis causa ducunt uxorem, quam si morte amiserint, nefas est aliam superducere. Magna diuorum templa, ac nostris opulentiora, plurimumque fornicato opere ad summum educta. Multae piorum ordinum familiae, Antonij, Dominici, Calaguritani, Augustini, Macarei. Colore amiciuntur in discreto antistitum permissu. Secundum deum optimum, deiparamque virginem summa in his terris veneratio Thomae cognomento Didymi Regum ille maximus, quem Giam vocant, Dauidem procreatus, stirpe vnius gentis in totaetates (ut ipsi persuasum habent) propagatus. Estque non atro, ut plurimi Aethiopum, sed candido colore. Garama vbi regia, quae non muris non parietibus cingitur, sed tabernaculis in ore

Sacerdotes
coniugati
sunt.

Thomae apostoli in
Aethiopia
summa veneratio.

nem digēstis, ex serico, bysso, purpura intextis. Veteri instituto rex in aperto agit, nec se intra mœnia plus biduo continet: aut quia id turpe ducunt, & molle, aut quod lege quadam non licet. Decies centum millia hominum ad bellum instruit, quingentos Elephantos, equorum adhuc & camelorum ingentem numerum: & hæc vel mediocri rerum motu. Suntq; in tota gente familie stipendiaria, ex quibus orti, signo crucis, velut cauterio insigniuntur, cute leniter incisa. Arcu in bello utuntur, conto, lorica, galea. Sacerdotium in summa dignitate. Secunda dignitas sapientum, quos Balsamatos & Tenquatos vocant: tribuitur etiam non parum innocentie & probitati, quam primo sapientie gradus collocant. Nobilitati tertius habetur honos, sequuntur stipendiarij. Iudices de vita hominis decernunt, decretum ad præfectum urbis deferunt, quem Lycomegiam vocant: locum regis is tenet. Legibus nullis ex scripto utuntur: ex bono & equo iudicant. Si quis adulterij sit convictus, quadragesima bonorum omnium pars multa est: de adultera, domestica ultio: illi quorum interest puniunt. Viri dotem constituunt ijs, quas sibi matrimonio iungunt, non aliunde querunt. Mundus muliebris ex auro, (quo gens plurimum abundat) margaritis & serico. Viri & fœminæ vestitu utuntur ad pedes demisso, manicato, nec vspiam adaperto, indiscreto colore, præterquam nigro, qui

in ea

Regis Aethiopum potentia.

Arma bellicosa Aethiopum.

Adulterij multa. Dotem viri mulieribus constituunt.

in ea gente luctificus est. Defunctos lugent quadraginta dies. Lautioribus conuiujs secunda mensa cruda inferuntur carnes, quibus offabre concisis, respersisque aromate auarissime rescuntur. Lanificio carent: sericum aut linum vestit totam gentem: non vnus omnibus sermo, sed varia loquendi ratio, variis que distincta nominibus. Agriculturam exercent, & rem pecuariam. Bina mensis est illis, bina etiam aestas.

Mahometus etiam in Libya obseruatur.

Mauri in Aegypto.

Quicquid Libycarum gentium ab Aethiopia hac seu India vsque ad occidentem solem, omnes Mahometi impietatem colunt, viuuntq; eodem ferè cultu, quo & Barbari qui in Aegypto sunt hodie, & Mauri appellantur, ab ipsa, vt credi-
tur, Maurorum euagatione: nam ea quoque gens Libye non minus infesta fuit, quam Saraceni: diris illis temporibus, quibus magna in humanis rebus facta est mutatio, mores gentium, pietatis cultus, terrarum nomina passim immutata.

De Aegypto, & ritu gentis vetusto.

CAP. V.

Aegypti denotatio & descriptio.

Aegyptus regio in Africa, vel secundum aliquos Africa proxima, ab Aegypto Danai patre sic appellata, quum prius Aeria diceretur. Hac teste Plinio lib. v. ab oriente rubro mari, Palaestinaq; coniungitur: ab occasu Cyrenem & Africa residuum habet: a meridie vsque in Aethiopiam protenditur: a septem-

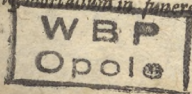
trione

trione mare Ægyptium. Eius insignes vrbes
 fuere Thebe, Abydos, Alexandria, Babylon,
 & Memphis (hodie Damietta) & Soldani
 sedes ciuitas Cayrus siue Alcyr amplissima.
 In Ægypto (vt Plato inquit) nunquam vi-
 sum est pluere, sed terram ipsam Nili inunda-
 tione quotannis post æstiuale solstitium fæcun-
 dari. A plerisque inter insulas relata est, ita se
 Nilo scindente, vt triquetram terræ delinees
 figuram: quo contingit, vt à Græca litteræ si-
 militudine, sit à multis Delta cognominata.
 Ægypti omnium primi duodecim deorum
 nomina commenti sunt, aras & simulacra, de-
 lubraq; statuisse creduntur: animalia in sacris
 figurasse: quæ omnia planè arguunt eos ab
 Ægyptiis Aethiopibus esse oriundos, qui horum omnium
 fuerunt auctores, vt tradit Diodorus Siculus.
 Eorum fœminæ olim negotiari, cauponari, in-
 stitoriaq; obire munera consueuerunt. Viri in-
 tra murorum parietes texere: hionera capiti-
 bus gestare, mulieres humeris: illæ stantes mi-
 etuire, hi sedentes: domi vulgò ventrem exo-
 nerare, in viis comessari. Mulierum nulla neque
 dei cuiusquam, neque deæ sacerdotium habuit.
 Initiantur non sigillatim cuique deorum, sed
 gregatim: quorum vnus est Pontifex: vbi is
 defunctus est, filius eius subrogatur. Mares li-
 beri, gentili instituto, parentes haud inuiti ale-
 bant: contrà cogebantur filiae etiam nolentes.
 Pleriq; mortalium in finere deglabrant capita
 barbaram

Ægyptiis
 Aethiopibus
 oriundi.

Mulieres
 Ægyptiæ
 virorum obire
 munera, vi-
 ri mulierum

Lugæi de-
 functos ri-
 tus admira-
 dus.



Circūcide-
re virilia a
quibus lu-
ceptum.

Sacerdotū
Aegyptiorū
mundities.

Faba immū-
dum legu-
men nō feri-
tur neque
comeditur
ab Aegy-
ptiis.

Vinum ex
hordeo.

barbam promittunt. Aegyptij promittebant
capillum, & barbam tondebant, panem pe-
dibus, lutum manibus subigebant. Horum
fuit, (vt Græci persuasum habuere,) & qui alii
illis oriundi sunt, virilia circumcidere. A de-
xtera in finisiram literas digerunt. Horum ma-
res bonis vestibus vti moris fuit: fœminas sin-
gulis: bipartitus literarum vsus, profanus hic
ille sacer, sed vterque ab Aethiopibus sum-
ptus. Sacerdotes tertio quoque die corpora re-
sitare, ne quid sordis, quum sacra faciunt, in-
tercurreret, linea ferre vestimenta, sempe-
recens abluta, fusti munditia gratia se circum-
cisos esse, quia satius sit mundos esse, quàm de-
coros. Vestem sacerdotes lineam tantum gesta-
re, & calceos papyrateos. Fabam neque
feri, neque alibi natam vesci. Sacerdotibus
etiam illam videre prohibitum, eo quòd im-
mundum hoc legumen sit. Lauantur quotidi-
um frigida aqua, interdum ter, nocte bis. Hostia-
rum capita prius, exsecrationibus diris damna-
ta non manducabant, sed aut peregrinis negi-
tiatoribus vendicabant sacerdotes: aut se, qui se
illa emerent, non affuissent, in Nilum projiceren-
bant. Boves mares eosdémque mundos, ac mares
tulos vniuersi Aegyptij immolant: fœminas intro-
molare non licet, vtpotè Isidi consecratas. Cisse-
è farre, quod quidem siliginem vocant, confectum
vicitant. Vino vtuntur factò ex hordeo: dph-
sunt enim in ea regione vites. vicitant quoque

tum piscibus, partim crudis ad solem arefactis, partim salsugine conditis, tum anibus, sed eis crudis, prius tamen sale conditis coturnicibus anatribusque apud locupletes. Eorum quum multi conuenerunt, & à cæna discessum est, circumferebat aliquis in loculo mortuum è ligno furtum, aut pictura & opere maxime imitantem, longitudine cubitali omnino, aut bicubitali: ostendensque singulis conuiuarum ait, Iste hunc intuens pota & oblectare, talis post mortem futurus. Minores maioribus natu obuij in via cedunt atque deflectunt: aduenientibusque è sedili assurgunt: qua in re cum Lacedæmonijs conueniunt: occurrentes mutuo se in vijs adorant manu genutenus demissa. Vestibus, ut dixi, lineis amiciuntur, circa crura fimbriatis, quas Casiliras appellant: super quas candida ferunt amacula alia tanquam superiecta. Laneæ vestes neque in ades sacras gestantur, neque vnà cum cadauere sepeliuntur. Nunc quoniam omnes qui olim doctrina aliqua excellere, quique alijs gentibus leges & vitæ instituta præscripserunt, ad Aegyptios prius, ut mores illo- rum, leges & sapientiam (quibus tum omnes terræ nationes facile antebant) perciperendū intransiere: ut Orpheus, posteaq; Homerus, Musæus, Melampodes, Dædalus, Lycurgus Spartanus: deinceps Solon Atheniensis, Plato philosophus, ac Samius Pythagoras, & huiusmodi discipulus Zamolxis: Eudoxus quoque mathe-

Mutua ad o-
ratio in
viis.

Lanearum
vestiū con-
tempus.

maticus, Democritus Abderites, & Inopides Chius, Moses Hebraeus, atque alij multi, ut in sacris eorum libris contineri Aegyptij sacerdotes gloriantur: Libet, conueniens etiam esse mihi videtur, illorum viuendi ritibus diutius immorari: ut cognoscatur, quid, & quae quisque illorum ab his acceperit, atque aliò transportarit. Nam, ut Philippus Beroaldus super Apuleianum Asinum scribit, pleraque etiam ex Aegyptiorum religione translata in religionem nostram sunt, ut lineae vestes, derafa sacerdotum capita, vertigines in altari, pompa sacrificale musica modulamina, adorationes preces, aliaque id genus complura. Aegyptij reges (ut scribit Diodorus Siculus libro secundo) vitam non aliorum regnantium more, quibus voluntas praesulgebat, traducebant licentia: sed legum instituta in cogendis pecuniis, quotidianoque videlicet sequebantur. Eorum cultus obsequioque nullus deputatus erat, neque emptitiuus, neque domesticus genitus seruus, sed nobilium sacerdotum filij, tum ultra viginti annos nati, tum doctiora praeter ceteris eruditi, ut horum corporis ministeriorum die nocteque astantium conspectu mortuus Rex, nil tuxpe committeret. Raro enim praesentes rerum male euadunt, ubi desunt suarum cupiditatum ministri. Instituta erant diei noctisque horae, quibus regi, lege permissa, agere solent erat. Mane surgentem Regem primò epistolas omnes missas capere oportebat, ut cognitis

Christiana
nostra reli-
gio pleraque
ab Aegy-
ptiis mutua
ta.

Regū Aegy-
ptiorū ser-
uos quales
oportebat
esse.

quæ sibi agenda essent, responso dato singula in tempore exq; ordine rectè agerentur. His actis quum in virorum excellentium cætu lauisset corpus, vestem præclaram indutus sacra diis faciebat: Mos erat sacerdotum principi iuxta aram hostys deductus, astante Rege, magna voce audiente populo valetudinem prosperam, omniaq; bona precari Regi iustitiam in subditos colenti: narrare insuper particulatim Regis virtutes, in deos pietatem, ac religionem, in homines humanitatem seruantis, tum illum continentem dicere, iustum, magniq; animi, veracem, liberalem, omnesq; frænantem cupiditates, pœnas insuper mitiores quàm postularent errantis crimina exigentem, reddentem verò gratiam meritis ampliorem: plura his similia orans, tandem is execrationem in malos exsequebatur. Tum regem culpa purgans, omne crimen in ministros, qui Regi iniqua suaderent, coniebat. Quibus actis sacerdos & regem ad felicem diuq; gratam vitam hortabatur, & simul ad bonos mores, agendumq; non quæ suaderent mali, sed quæ ad laudem & virtutem maximè pertinerent. Demum quum Rex tauro dijs sacra fecisset, Sacerdos quadam ex sacris libris clarissimorum virorum consilia, actaque proferebat: quibus rex monitus, imperio piè ac iustè aliorum exemplo vteretur. Non autem pecunijs congregandis vacandi, indicandiq; legibus solum antiquis: sed deambu-

Mos laudandi reges in templis obseruatur.

Criminum regis expurgatio.

Cibo simplici Aegyptij vescobantur.

Salus regis omnibus curæ.

Luctus in regum morte publicus

landi quoque lavandique & cum vxore cubandi, omniq; degenda vitæ tempus erat lege præstitutum. Cibo vescabantur simplici, vt quorum mensæ nihil præter vitulum & anserem inferretur: vini potandi certa statuta erat mensura, qua neque sarciri ventrem, neque inebriari possent. Denique ipsorum vita ea tenebatur modestia: vt non à legistatore, sed à peritissimo medico ad conseruandam sanitatem composita videretur. Mirabile videtur Aegyptios, non ex voluntate, sed ex lege vitam priuatam agere: sed multo est mirabilius illis, neque iudicandi, neque pecuniam congregandi, neque puniendi quenquam per superbiam aut iram, aut aliam iniustam ob causam, licentiam permissam. Sed veluti priuatos teneri legibus: neque id agrè ferebant, existimantes parendo legibus se beatos fore. Nam ab his, qui suis indulgerent cupiditatibus, multa censebant fieri, quibus damna periculæque subirent. Scientes enim sæpius se peccare, tamen aut amore, aut odio, aut alio animi morbo victi nihilominus aberrant. Qui verò sapientia consilióque vitam instituunt, in paucis offendunt. Hac vsi erga subditos iustitia. Reges omnium beneuolentiam adeo assequuti sunt, vt non solum sacerdotibus, sed singulis Aegyptijs maior Regis quam vxorum filiorumque, aut aliorum principum salutis inesset cura. Vita verò his moribus defunctum, omnes communi mæstitia lugent, vestes

lacer

lacerant, templis clausis forum non frequentant, festa solemnia non agunt, dies septuaginta duos luto deturpantes capita, ac sindone subtus mammās cincti, una viri mulieresq; ducenti ferme aut trecenti circum ambulant bis in die nouantes luctum, atque ad numerum cum cantu virtutes regis commemorantes. Cibis animantium, coctisq; ac vini omniq; mensa apparatu abstinent. Non lauacris, non vnguentis, non siratis lectis, non veneris vtuntur: sed tanquam defuncto filio per eos dies mærentes Aegyptiorū
regū fuac-
ratio. lugent. Hoc tempore, quæ ad pompam funeris spectant preparatis, postremo die corpus in arca conditum ante sepulchri aditum ponunt. Ibi breuiarium in vita ab rege gestarum de more recitant, volentique facultas datur defunctum accusandi. Astant sacerdotes, mortui rectè facta laudantes: populus is permagnus est, qui exsequias circumstat, applaudens veris laudibus, in reliquis magno reclamans tumultu. Quo accidit vt plures reges repugnante multitudine, solito caruerint sepulchri honore ac magnificētia. Is timor coegit Aegypti reges iustè Quid coē-
gerit Aegy-
pti reges iu-
stè v. u. c. c.
Aegypti ve-
tus admini-
stratio. viuere, veritos futuram post mortem plebis iram, atque odium sempiternum. Antiquorum regum viuendi mos hic maximè fuit. Aegypto omni in plures partes, quarum qualibet Græco verbo *νομός* appellabatur, diuisa, cuilibet prætor aderat, qui omnium haberet curam. Aegypti rectigalibus trifariam partitis, priorem

portionem percipit collegium sacerdotum magna apud incolas auctoritate, tum propter deorum curam, tum propter doctrinam qua plures erudiuntur. Hanc partem tum ad sacrificiorum ministeria, tum ad privatae vitae commoda impertiunt: neque enim deorum cultum omittendum putant, neque publici consilij utilitatisq; ministris equum censent vitae commoda deesse. Adsunt enim grauib; in rebus hi semper consilio atque opere regibus, tum astro- rum peritia, tum vero sacrificijs futura praedictantes. Ex libris praeterea sacris priorum gesta referunt, quibus reges in agendis noscant quae sint profutura. Non enim quemadmodum apud Gracos, unus homo, aut vnica mulier sacris praest, sed plures in cultu deorum honoreq; versantur, qui eandem sacrorum curam filijs tradunt. Hi omnes immunes sunt, secundumq; post reges honoris dignitatisq; locum tenent. Altera portio ad Reges peruenit, quam & ad bella, & ad vitae cultum, tum ad liberalitatem erga strenuos viros pro meritis impendunt. Quae ex re fit, vt populares nullo grauentur tributo. Tertiam percipiunt milites: & qui belli sunt instituti ministerio, vt hoc stipendio accepto paratiorem habeant animum ad bellorum pericula obeunda. Est insuper eorum politia in tria hominum genera instituta, agricolarum, pastorum, & opificum. Agricola parua quadam mercede a sacerdotibus regeq; aut mili-

Politia Aegyptiorum in triplici hominum genere consistebat. Agricola

militibus agros mercati, per omnem aetatem ab
 ipsa pueritia, res rustica sine intermissione va-
 cant: quo fit, ut agricultura ceteris, tum ob
 doctrinam à parentibus perceptam, tum ob con-
 tinuum usum, praesent. Eodem modo & pa- Pastores.
 stores cura atque arte regendi pecoris à patribus
 accepta semper in eo gubernaculo aetatem a-
 gunt. Arces quoque apud Aegyptios admodum
 exultas videmus, & ad summum perductas.
 Nam soli Aegyptij opifices, ommissa rerum pu- Opifices.
 blicarum cura, nullum nisi aut legibus pero-
 missum, aut à patre traditum opus exercent:
 ut neq; eos docentis invidia, neque civile odium,
 neque aliud quid ab instituto impediatur exerci-
 tatio. Iudicia verò eorum non casu fiebant, sed Iudicia Ae-
gyptiorum
nō casu sed
ratione.
 ratione: existimabant enim rite facta pluri-
 mum vitae mortalium prodesse. Nam punire
 nocentes, auxilium ferre oppressis, optimam ad
 prohibenda mala facinora viam putant. Pae-
 nam verò delicti aut pecunia aut gratia tolli,
 existimabant confusionem vitae communis fire.
 Quamobrem ex ciuitatibus clarioribus, ut He-
 liopoli, Memphi, Thebis, viros optimos elige-
 bant, quos iudicijs praeficerent: qui iudicium
 confessus, neque Athenarum Areopagiti,
 nec Lacedaemoniorum senatui longo tempore
 postea institutis, cedere videbantur. Postquam
 hi conuenerant triginta numero, inter se eli- Iudiciū cle-
stio.
 gebant optimum virum, quem iudicii principem
 constituebant, in locum cuius ciuitas alium
 6 § iudic

Iudicibus
Aegyptiorū
victus à Re-
ge dabatur.
Veritas infi-
gne iudiciū
principis.

iudicem substituebat : his omnibus victus, sed
principi opulentior à Rege dabatur : is aureā
catena signum variis ornatum lapidibus à col-
lo suspensum, quod appellabant veritatem, ge-
stabat. Cæptis iudiciis ac signo veritatis à prin-
cipe iudicium proposito, omnibusque legibus, quæ
octo libris continebantur, in medio eorum con-
stitutis, mos erat accusatorem scribere ea in
quibus alium accusabat, modumque patrata
iniuriæ aut damni facti, quanti eum æstima-
ret, scribere. Reo tempus dabatur rescriben-
di ad singula: & aut se id non fecisse, aut rectè
fecisse purgandi, aut iniuriam vel damnum mi-
noris æstimandi. Rursus accusatori reoque inui-
cem respondendi locus erat. Ita bis auditis li-
tigantibus, quum iudices de controuersia qua-
siuissent, princeps, signo Veritatis in partem ve-
riorem verso, sententiam ferebat: hic mos iu-
diciorum erat. Quoniam de legum institutio-
ne mentio incidit, haud alienum ab instituto
erit, antiquas Aegyptiorum leges etiam re-
ferre, quo cognoscatur, quantum ceteris præ-
stent, & rerum ordine, & utilitate. Primum
periuri capite multabantur, tanquam qui du-
plici tenerentur scelere: ut qui & pietatem in
deos violarent, & fidem inter homines tolle-
rent, maximum societatis vinculum humanæ.
Si quis iter faciens aut hominem à latronibus
cædi comperiret, aut quamlibet iniuriam per-
peti, neque subueniret auxilio, (si posset) mortis
erat

Periuriū ca-
pitale fuit
apud Aegy-
ptios.

erat reus : Si auxilium ferre non posset , denunciare latrones tenebatur , & iniuriam accusatione prosequi : quicquid negligebat , plagis ad certum numerum plectebatur , triduoque carebat cibo. Falso quempiam accusans , si postmodum ad iudicium delatus foret , pœnam calumniatoribus statutam subibat. Cogebantur Aegyptij omnes scripta nomina sua ad praesides , & simul quo exercitio viverent , deferre : quæ in re si quis mentiretur , aut si iniusto viveret quæstu , in mortis incidebat pœnam. Si quis sponte aut liberum aut servum occidisset , morte damnare leges iubeant : quæ non fortune conditionem , sed consilium facti pendentes , homines à sceleribus deterrebant , & simul vindicata servi morte reddebantur liberi securiores. Patribus , qui filios occiderent , non erat pœna mortis indicta , sed tribus diebus , noctibusq; continuis edictum ut circa defuncti corpus assisterent publica etiam custodia astante : Non enim iustum putabant , eum vita privari , qui vitæ filius auctor fuisset : sed potius continuo dolore , factique pœnitentia affligi , quod ceteri ab simili facto auerterentur. Parricidis exquisitam imposuerunt pœnam. Nam articulatim præacutis calamis caesos iubeant vivos supra spinarum aceruum comburi : maximum inter mortales iudicantes scelus , ei mortem per vim inferre , à quo vitam acceperat. Mulierum morti destinatarum si prægnantes essent ,

Homicidium
morte inhi-
bitum.

Lex alia in
parietes qui
liberos oc-
ciderent.

Lex in par-
ricidas atro-
cissima.

Lex castrêsis
ignominio-
sa.

Lex in mo-
netarum fal-
sarios.

Lex in mo-
chos.

Lex in adul-
teros & a-
dulteras.

Bocchori-
des legisla-
tor.

essent, partus expectabatur: existimantes pe-
nitus iniquum esse, eum, qui nihil commisisset,
una cum facinoroso pœnam pati: aut duos ple-
cti, quum vnus deliquisset. In bellis, qui aut or-
dinem reliquissent, aut non parerent ducibus,
non pledebantur morte, sed maxima omnium
ignominia: qua postmodo virtute & rectè fi-
ctis deleta, ad priorem statum redirent. Ea lex
& homines assuefaciebat, vt id dedecus pesti-
mum malum, morteq; ipsa grauius censerent.
His, qui secreta hostibus reuelassent, linguam
lex iubebat abscindi. Et qui monetam circum-
cideret, aut adulterinam cuderet, aut pondus
vel signa immutaret, aut litteris inscriberet, aut
descripta demeret, aut falsas syngraphas affer-
ret, amba amputabantur manus, vt quæ corpo-
ris pars peccasset, per vniuersam vitam lueret
pœnam. Ceteri quoque aliorum calamitate mo-
niti ab simili scelere abstinerent. Aspera etiam
pœnæ circa mulierum delicta statuta erant.
Nam ei, qui mulierem liberam violasset, virilia
exsecabantur: quoniam vno crimine tria haud
parua scelera complexus esset, iniuriam, cor-
ruptelam, & liberorum confusionem. In adul-
terio spontaneo deprehensus virgis cadebatur
ad mille plagas, mulier naso mutiabatur. Quo
dedecore vultus maculatus ea multaretur par-
te qua maxime facies exornatur. Legum, qua
ad hominum commercia pertinent, Bocchori-
des latorem fuisse scribunt. Haec mandant, credi-
dit

ditis absque scriptura mutuo pecuniis, si negarentur, stari debitoris iuramento: ut que iusiurandum veluti religiosam rem magni aestimarent. Nam quum certum sit iis, qui saepius iurant, abrogari fidem: plurimi ducunt, ne boni viri nomen amittatur, raro ad iuramentum descendere. Legis insuper lator omnem fidem in virtute constituens, bonis moribus indicavit assuescere homines ad probitatem, ne indigni fide viderentur, debere. Iniquum etiam putavit eis, quibus absque iuramento credita pecunia esset, de re sua iurantibus non prestari fidem. Fœnus, quod ex scripto contraheretur, prohibuit ultra contracti mutui duplum exigere: solutio ex bonis debitoris solum fiebat: Corpus non poterat addici creditori: putabat enim oportere bona tantum subdita esse debitis: Corpora, quorum opera & bello & pace uterentur, civitatibus addicta esse. Non enim æquum videbatur, milites, qui pro patriæ salute pericula subirent, pro usuris in carcerem duci: quam etiam legem Solon videtur ad Athenienses transtulisse: quam Sisachthiam appellavit: decernens ne ob usuras civium corpora necerentur. Lex privatim præterea de furibus apud solos Aegyptios hæc erat: Inebat eos qui furari volebant, nomen suum apud principem sacerdotum scribere, atque evestigio furtum ad eum deferre: similiter quibus res furto erepta erat, ad eundem rei sublatae tempus diem & horam scribere

Ad iuramentum raro descendendum.

Lex fœeneratoribus data.

Lex de furto admittenda.

Matr mo-
ria.

Pierorum
educatio &
impētia mo-
rica.

Musica da-
mnatur ab
Aegyptiis.

scribere tenebantur. Hoc modo facile inuenio furto, quirem amisisset, quarta multabatur parte, quæ daretur furi: satius legislator esse duxit, quum impossibile esset prohiberi furta, alicuius portionis, quàm totius rei amissa homines iacturam pati. Nuptiarum non idem apud Aegyptios mos est. Sacerdotibus unam tantum uxorem ducere licet. Reliqui pro voluntate & facultatibus plures habent. Nullus ex eis, nec ex serua quidem empta genitus, spurrius habetur. Solum enim patrem existimant generis auctorem, matrem & nutrimentum & locum infanti præbere. Natos adeò parua educant faciliq; impensa, ut vix credi possit, Nam tum scirporum, tum alijs radicibus, quas sub cineribus coquunt, tum caulibus palustribus, quas partim coctas, partim assas igni, partim crudas pro cibo præbent, liberos nutriunt: discalceati nudique maiori ex parte ob patriæ temperiem vitam ducunt. Omnis sumtus in pueros, quousque ad ætatem perueniant, à parentibus impensus non excedit drachmas viginti. Erudunt sacerdotes filios, & literis, quæ appellantur sacre, & alijs, quæ ad communem spectant doctrinam, ut plurimum Geometria, Arithmeticaq; studio intenti. Palæstræ aut Musicæ non vacant, existimantes quotidie illius exercitium iunioribus infirmum esse & periculosum, ex eoque breuiore vires effici. Musicam non solùm inutilem, sed nocivam.

etiam ducunt, tanquam virorum animos effe-
 minantem. Morbos vel ieiunio curant, vel vo-
 mitu: idque aut quotidie, aut tribus diebus, aut
 quatuor interiectis: asserunt enim ex ciborum
 superfluitate omnes creari morbos: eam ergo
 ad valetudinem curam esse optimam quæ mor-
 borum principia auferat. In militiam aut pe-
 regrinationem profecti, nulla impensa merce-
 de curantur. Medici enim ex publico victum
 sumunt, agros secundum legem curant ab an-
 tiquis medicis comprobatisque scriptoribus tra-
 ditam. Si quis normam sacri libri sequutus
 infirmum curare nequiverit, omni caret crimi-
 ne: si præter ea, quàm quæ libris continentur,
 illum curauerit, morte punitur. Credidit enim
 legislator ea medendi cura, quæ plurimo tem-
 pore ab antiquis medicis observata profectaque
 sit, haud facile meliorem reperiri posse. Colunt
 Aegyptij animalia quædam præter modum
 non solum viua, sed etiam mortua: sicut Fe-
 lem, Ichneumonas, Canes, Accipitres, Ibi-
 des, Lupos, Crocodilos, & eiusmodi plura,
 Non solum horum cultum palam profiteri non
 erubescunt, sed tanquam in honoribus deorum
 effusi, id laudi sibi & decori ducunt. Cumque
 signis illorum propriis vrbes, & varia loca
 circumueant procul ostentantes, quæ seruens
 animalia, ex more supplicum singuli veneran-
 tur. Quum aliquod eorum moritur, sindone con-
 ductum cum plulatu pectus percutientes sala-
 unt:

Morbos
 Aegyptij
 vomitu
 curant aut
 ieiunio

Medici Ae-
 gyptiorum.

Variorum
 animalium
 cultura pec-
 sentiosa.

Ibidem vel
selem apud
Aegyptios
interficiens
interficatur.

Animalia
in templis
splendide nu-
triantur.

Apis bos
mortuus ma-
ximo sum-
ptu sepul-
tus.

Mortuorū
funeratio a
pud Aegy-
ptios admi-
randa.

liniunt : ac cedri liquore vnguentisq; odorife-
ris , quò diutius seruetur corpus vinctum, in sa-
cris locis sepeliunt. Si quis aliquod horum ani-
malium sponte occiderit , morte damnatur : Ae-
luro & Ibide exceptis , quos si quis sponte vel
secus occiderit , interficitur accurrente turba,
& absque iudicio hominem variis suppliciis
adfectum interficiunt. Quo timore , qui hos
mortuos conspexit , procul astans , lamentatur,
testificans animal absque sua culpa mortuum
esse. Nutriuntur hæc animalia summa cura
atque impensa in templorum ambitu à viris
haudquaquam contemnendis , quæ similagine
& alica variisq; epulis lacte conditis cibant:
anseris tum elixos tum assatos apponunt quo-
tidie : his, quæ cruda edunt , aues captas præ-
bent : denique ea omnia magna sustentant cura
atque sumptu. Eorum mortem equè ac filiorum
lugent , sepe iunguntque sumptuosius , quàm eorum
facultas ferat , ita ut , Ptolemæo Lago Aegy-
ptum tenente , quum bos in Memphi ex sene-
ctate mortuus esset , qui illius nutriendi curam
ceperat pecuniam , quæ in eius sumptum data
erat, permagnam , ac insuper quinquaginta ta-
lenta argenti mutuo à Ptolemæo sumpta , in
eius sepulturam impendit. Videbuntur forsitan
hæc , quæ diximus , miranda , sed nequaquam
minus admirabitur quis , si quid apud quosque
Aegyptios fit consideret in funere mortuorum.
Nam ubi aliquis defunctus est, propinqui omnes
amici,

amici, qui deturpato luto capite lugentes civitatem, quoad mortuus sepeliatur, circumveniunt: interim neque lauantur, neque vinum capiunt, aut cibum nisi vilem, neque vestibus utuntur splendidis. Sepulcrorum tres habent species, sumptuosos, mediocres, & humiles. In prima argenti talentum exponunt. In secunda, minas viginti. In ultima parum quid sumptus irrogatur. Qui funera mortuorum curant, eo exercitio à maioribus tradito funeris impensam domesticis descriptam ferunt, scrutantes quanti velint celebrari funus: conventionem facta, corpus eis traditur, ut iuxta impensam curetur funus. Primus Grammaticus (ita enim appellatur) posito humi corpore, circa illa describit, quantum à sinistra parte incidatur: deinde qui dicitur scissor habens lapidem Aethiopicum, quantum lex finit latus aperit, subitoque cursu à prosequentibus, qui astant, lapidesque cum execratione in eum iacentibus fugit. Existimant enim odium inherere, quicumque amici corpus vulnere illato violarit. Curatores verò corporis, hos salitores appellant, honore digni existimationeque habentur. Utuntur enim sacerdotibus, templaque pariter ingrediuntur. His penes cadaver astantibus, unus per scissuram corporis interiora, prater renes & cor, ducit. Quae singula alter vino phœniceo ex rebus odoriferis lauat: deinde corpus totum primum ex cedro, tum aliis pretiosis unguentis

d unguunt

ungunt dies ampliùs triginta. Myrrha deinde ac cinnamomo, ceterisq; rebus liniunt, quæ non solùm id seruare diuturnè, sed odoriferum reddere ~~queant~~. Curatum cadauer cognatis tradunt defuncti, ita singulis eius partibus etiam superciliorum palpebrarumq; pilis integre seruatis, vt omnis corporis species dormientis more integra perduret. Antequam sepeliatur corpus, prædicitur à cognatis tum iudicibus, tum defuncti amicis sepulturae dies, afferentes illum mortuum paludem transiturum. Astantibus iudicibus ampliùs quadraginta numero, sedentibusq; in preparato vltra stagnum Hemicyclio, trahitur nauis ad id composita ab his, quibus ea cura iniuncta est: tum antequam corpus in arcam condatur, permittitur lege volenti accusare mortuum. Si quis probatur malè vixisse, Iudices sententiam ferunt, qua censent corpus eius sepulcro priuandum. Qui deprehenditur iniuste crimen obieciisse, magna multatur pœna. Quum deest accusator aut per calumniam accusatum constat, cognati, finito luctu, ad laudes mortui versuntur nil de genere eius, sicut Græci consueverunt, narrantes: (existimant enim se omnes Aegyptij pariter nobiles esse:) sed ordientes à pueritia, in qua vitæ institutionem, eruditionemq; recensent, ad viri ætatem descendunt, eius erga deos religionem, iustitiam, continentiam, virtutesq; ceteras commemorantes:

Defunctorum vita apud Aegyptios iudicio discutitur.

inuocatis verò inferis diis, precantur, ut eum inter pios locent: ad quæ verba omnis multitudo correspondet, gloriam mortui extollens, tanquam apud inferos cum beatis semper futuri. Sepeliunt postea quique suos, hi in propriis sepulchris, hi, quibus ea defunt, domi apud firmiorem parietem arca corporis erecta. Qui verò crimine aliquo aut sænore sepultura prohibentur, domi absque arca ponuntur. Quos posteri ditiores facti, ac debita crimina soluentes, honorificè sepeliunt. Mos est apud eos defunctorum parentum corpora dare in pignus creditori. Summa illos, qui non redimunt, sequitur infamia, & sepultura carent. Mirabitur quis meritò eos, qui hæc instituerunt, non solum quæ ad viuentium mores spectarent prosequutos, sed etiam quæ ad mortuorum sepulcra cultumq; pertinerent. Adeò hoc pacto ad bonos mores quantum fieri posset componi vitam hominum existimabant. Græci sanè, qui fictis fabulis, ac poetarum dictis fidem excedentibus de piorum meritis malorumq; pœna traderunt, nequaquam potuerunt sui scriptis traducere homines ad virtutem: quin e contra potius derisi contemptique sunt ab improbis. Apud Aegyptios verò non fabulis, sed visu, impijs pœna, iusti laus impartita, singulis diebus utrosque eorum quæ vitæ vitia existant admonent, quæ videant cuiq; pro his, quæ egit, debiti præmijs memoriam impendi. Qua ex causa ad meliorem singuli

Defunctorum
parentum cor-
pora credi-
toribus op-
pignerauit.

vertuntur viuendi normam. Eas enim optimas esse leges putandum est, quibus non diuites, sed honesti prudentesque homines fiant. Et hac de Aegyptiis: nunc de reliquis Africa populis.

De Pœnis & cæteris Africæ populis.

C A P. VI.

Pœnorum multæ sunt & varia nationes. Adrimachidæ Aegyptum versus siti, eisdem, quibus Aegyptii, moribus vtuntur. Vestem gestant qualem & alij Pœni: vxores eorum in vtroque crure armillam æream habent: capitis comam nutriunt: pedunculos suos, quos quisque capit, præmordet, atque ita abijcit, quod isti tantum ex omnibus Pœnis faciliant, solique virgines nupturas regi exhibent: quæ illi placita fuerit eam deuirginat. Nasamones grandis & dira natio, nauium syrtibus inuolutarum spoliatores, sub æstatem relictis ad mare pecoribus descendunt ad locum Aegilem decerpituri palmulas, quæ ibi permultæ & speciosæ sunt, & fructiferae omnes. Ex quibus ubi palmulas immaturas decerpserunt, ad solem siccant, maturescunt: deinde lacte maceratas sorbillant. Vxores plures singuli è consuetudine habent, & cum his in propatulo coeunt, eodem penè, quo & Massagetae, modo: nisi quod hi prius scipionem prætendant. Mos etiam Nasamonibus est, quum quis primum ducit vxorem, vt sponsa singulos conuiuas ad-eat Veneris gratia: & vt quisque cum ea concubuit,

Nupturæ regi deuirginatæ exhibentur.

Nasamones nauium exspoliatores.

Sponsa apud Nasamones à singulis conuiuis cognoscitur.

cubuit, donum det illi, quod secum habet domo allatum. Iureiurando ac diuinatione talia vtuntur per eos viros, qui iustissimi atque optimi apud illos fuisse dicuntur: iurant illorum sepulchra tangentes, diuinant ad suorum accedentes monumenta: & illi ubi preces pegerint indormiunt: ubi quodque per quietem insomnium viderunt, eo vtuntur. Fidei danda consuetudo haec est: de manu alterius vterque sumpto inuicem poculo bibit: quod si nihil humoris habuerint, sumptum è terra cinerem lingunt. Garamantes omnium hominum commercia aspectumque refugiunt: nihil bellicae armaturae habentes, nec defendere quidem sese audentes, supra Nasamones incolant. Circa maritima verò occasum versus his Macae confines sunt, qui summum capitis verticem radunt, in medio capillos crescere sinentes, hinc atque hinc in orbem tondentes. In bellum subterraneorum struthionum pelles pro armamento ferunt. Gnidanes Macis contermini: quorum mulieres fimbrias pelliceas ferunt, singulae multas: ob hoc (vt memoratur) quòd vt à quoque viro Venerem passa est fimbriam orat: & vt quaeque plurimas habet, ita praclarissima censetur, tanquam à pluribus viris adamata. Machlyes circa paludem Tritonidem habitantes occipue crinitum gestant: Auses verò anteriorem capitis partem. Horum virgines anniuersario Minervae festo in honorem ipsius Deae indignè in-

Fidei dandae consuetudo

Garamantes hominum commercia fugiunt.

Fimbriae Veneris pretium.

Virginum
decertatio
in Mineræ
fæsto.

ter se bifariam diuise præliantur lapidibus fistibusq; , dicentes se morem patrium seruare ei, quam Minervam dicimus : & quæ virgines ex vulneribus decedunt , eas falsas virgines appellant : sed priusquam à pugnando desistunt , hoc faciunt : quæ virgo in pugnam optimam operam nauauit , eam semper communi censu ceteræ virgines exornant : tum cetera armatura Græca , tum crista Corinthia , & currui impositam circa paludem circumferunt . Idem promiscuè cum mulieribus non vnâ habitantes sed pecudum more concumbunt : vbi apud mulierem puer robustus est factus , apud quem virum habitare sustinet (nam tertio quoque mense , viri veniunt) eius filius censetur . Atlantes à monte Atlante , iuxta quem habitant , appellati , ἀνάνυμοι sunt , id est , nomen proprium singuli non habent : Solem transcendentes exsecrantur ei que propterea omnia conuicia ingerunt , quod torridus & ipsos & regionem perdat : nullo animante vescuntur , nec somnia vlla cernunt . Pastoritij Afri carne & lacte victitant , nihil vaccinum gustantes , quia nec Aegyptij suem gustant , nec vaccam alunt , nec Cyrenæ fœmina ferire eas sibi fas putant , ob Isidem , quæ Aegypto est , cui & ieiunia , & dies festos agunt studiosè . At mulieres Barca non modo gustu vaccinæ carnis , sed etiam suilla abstinent . Filij ipsorum vbi quadrimi effecti sunt , venas verticis , quidam etiam temporum illorum

iana

lana succida inurunt, ob eam causam, ne vllò
 vnquam tempore pituita officiat è capite de-
 fluens: eaq; de re se aiunt esse optima valetu-
 dine. Eo modo sacrificant: vbi pro primitiis pe- Sacrificandi
 cudi aurem præciderunt, eam supra domum ritus.
 abijciunt: hoc acto, ceruicem eius auertunt. So-
 lis omnium deorum immolant Soli & Lunæ. Sepeliendi
 Defunctos, vt Græci, sepeliunt omnes Afri, ritus.
 præter Nasamones, qui illos sedentes sepeliunt,
 observantes, vt dum quis capit agere animam,
 eum sedentem constituent, ne supinus expiret.
 Domicilia eorum sunt virgultis compacta su-
 spensis circa lentiscos: & ea quoque versus
 versatilia. Maxes dexteram capitis partem co-
 matam gestant, sinistram radunt, corpus minio
 tingunt, asserentes se à Troianis esse oriundos.
 Zabicum Maxibus confinium fœmina auri-
 gantur currus in bellum. Gigantes (vbi ma-
 gnâ vim mellis apes conficiunt, sed multo plus
 opifices viri facere dicuntur) omnes minio in-
 ficiuntur, ac simijs vescuntur, quarum affatim
 gignitur ys, qui in montibus degunt. Hi omnes Lybicarum
 Libyci vita syluestri sub dio, vt plurimum, gētium vi-
 habitant, victu (ferarum more) contenti, nil ta.
 domesticum edunt: nullis vestibus, præter ca-
 prarum pellibus, tegunt corpora. Potentiores
 inter eos, nullas habent ciuitates, sed turres
 aquis proximas, condentes in eis quæ vsui su-
 persunt. Subditos populos singulis annis ad-
 iurant, vt principi pareant obtemperantes, vt

**belligeran-
di ritus.**

socios diligant : abnuentes imperium , vt latro-
nes persequantur. Eorum arma sunt & regioni
& moribus congrua. Nam quum sint corpori-
bus leues, patria verò vt plurimum plana, neque
ense neque gladiis, neque armis vtuntur in bel-
lo. Treis tantum ferunt hastas, lapidesq; in vasis
ex corio factis delectos, cum his certantes, tum
in congressu, tum etiam recessu : primo ferire
hostem conantur ad cursum lapides rectè ia-
ciendos longo vsu edocti. Erga externos nul-
lumius nullamque seruant fidem. Troglodytae
(qui & à Græcis, quod ex pecoribus viuunt,
pastores appellantur) Aethiopiae populi cæius
ac tyrannos inter se constituunt. Vxores ac fi-
lios habent communes, excepto (qui vnicam
tenet) tyranno. Huic appropinquanti multam
tyrannus irrogat certo pecudum numero. Ece-
siarum tempore, quo maximi decidunt imbres,
sanguine & lacte immixtis, paulumque coctis
nutriuntur. Aestu Solis deficientibus pa-
stus ad loca declinant palustria, pro quibus
solis inuicem certant. Pecora vetusta aut in
morbos cadentia occidunt, exq; his per omne
viuunt tempus. Parentum nomina minimè in-
diderunt filius, sed tauri, arietis, ouis. Et
hos quidem patres, hos matres, quoniam ab
his, non à parentibus quotidianus præbeatur
cibus, appellant. Vtuntur potu idiota Paliu-
ri arboris succo : potentiores ex quodam flo-
re expresso, qui est deterrimo nostro musto

persimil

**Troglody-
tæ, qui etiā
pastores di-
cuntur.**

**Ecesiarum,
id est, ven-
torum qui
XI. dies post
caniculæ ex-
ortum per-
stant.**

persimilis. Armentorum greges secum ducen-
 tes, varias, ne iisdem in locis morentur diutius,
 regiones mutant. Corpora, præter virilia, quæ
 pellibus teguntur, nudi. Pudenda Troglodytæ
 omnes velut Aegyptij circumcidunt, his dem-
 ptis, quos à casu claudos appellant. Hi soli in-
 a regionem externorum habitantes ab in-
 fantia non nouacula inciduntur. Arma ferunt
 Troglodytæ ij, quos dicunt Megauares, scu-
 tum ex corio crudo bouis rotundum, & fer-
 ratam clauam: alij arcus lanceasque. Sepul-
 cra nihili penitus curant: nam paliuri vimini-
 bus corpus ligantes defuncti ceruicem cruribus
 applicant, deinde cadauer in loco editiori posi-
 tum lapidibus ridentes obruunt, impositoque
 supra saxorum acervum capræ cornu abeunt
 nullo dolore moti. Bellantur inuicem non vt
 Greci, ob iram, aut ambitionem, sed pabuli
 gratia. In eorum concertationibus primum ia-
 ctus lapidibus, quoad aliqui vulnerantur, con-
 certant: tum arcu, quo admodum exercitati
 sunt, pugnautes mutuis vulneribus cadunt.
 Ea certamina dirimunt, quæ etate præcedunt
 fœminæ: quibus nullo periculo in medium pro-
 deuntibus (nefas est enim has vlllo pacto le-
 dere) extemplo à certamine cessant. Inua-
 lidi ob senium armenta sequi, gutture bouis
 cauda adstricto vitam finiunt. Qui mortem
 differt, licet nolentem eodem modo (admoni-
 tum tamen antea) vita priuant: idq; habetur
 d s benefi-

Certamina
 fœminæ di-
 rimunt.

beneficij loco. Febricitantes item, aut morbo incurabili correptos, simili adficiunt morte. Maximum arbitrantur malorum, ab eo vitam diligi, qui nequeat aliquid agere dignum vita. Herodotus scribit, Trogloditas specus in quibus habitent excavare, nullo habendi diuitias desiderio teneri, quum paupertati se voluntaria abdicarint: tantum lapide vno gloriari, quem Hexacontalithon nominamus: Serpentum carnibus vesci. Sermonis adhuc ignaros esse, & propter hoc stridere magis, quam loqui: Alia in Aethiopia, quae super Aegyptum est, habitat gens: Rhizophagi vocantur, radices arundinum, quas ex propinquis locis effodiunt, magna cura lauantes barbari lapidibus terunt, quoad molles factae cohereant: deinde placentas ad modum lateris, quantum manus capit, factas, atque ad solem decoctas mandunt. Quem solum cibum ipsi per omnem vitam suauem atque affatim habent, eò quod pacem continuam seruent. Bellantur tamen cum leonibus, qui è deserto umbræ causa, & vt minores venentur feras, egressi, Aethiopum multos ex paludibus exeuntes dilaniant. Et iam dudum ea deleta esset à leonibus natio, nisi natura eis sponte praesidium tulisset. Nam sub ortum Canis mirabilis atq; innumera nullo agitante vento culicum multitudo ad ea loca aduolat. Homines ad paludes fugientes minimè ledunt: leones abire ex his regionibus compellunt, tum morsu, tum vocis sono

radices
arundinum
vitantur.

Rhizophagi
leonibus
praedantur.

sono territos. His propinqui sunt Ilophagi, Spermatophagiq; : quorum hi quidem fructus, qui aestate ex arboribus decidunt, colligentes absq; labore edunt : reliquo tempore herbam in umbrosis nascentem locus decerpunt, quæ vitæ subuenit in egestate. Ilophagi verò cum filiis, vxoribusq; ad loca campestria accedentes arbores ascendunt, ac teneras ramorum summitates auferunt : tantam ex continuo vsu ramos ascendendi peritiam habentes, ut (quod incredibile videtur) de arbore in arborem velut aues profiliant, ascendantq; tenues absq; periculo ramos, macilentia, leuitateq; corporis nixi, quòd si quando pedes labantur, manibus ramis comprehensis sese à casu peropportune vindicant : quòd si fortè deciderint, nulla in re propter corporis leuitatem caduntur : ita ramus tenerioribus dente excisis vètrems fàrciunt. Hi semper incedunt nudo corpore, communesq; vxores ac liberos habent. Pugnant inuicem pro locis armati baculis aduersus alios, ac dominantur victis : moriuntur ut plurimum fame, quum deficiente visu corpus priuetur deo sensu, quo cibum quarebat. Reliquam circa regionem Aethiopes tenent, qui Cyneci dicuntur, numero haud multi, vitæ ab reliquis diuersa. Syluestrem enim incolentes patriam, & penitus asperam, rariq; aquarum fontibus super arbores ferarum timore dormiunt. Sub auroram ad aquarum decursus armati prodeuntes se abscondunt inter arbor

Homines
de arbore
in arborem
ut aues pro-
filientes.

Cyneci fera-
rum timore
super arbo-
res habitant.

arborum frondes. Sub æstu verò Solis agrestes
 boues pardalésque, ac varia ferarum genera,
 cum caloris, tum sitis impatientia ad aquas
 potus causa confluunt. Repletas, grauésque aqua
 bestias Aethiopes, ex arboribus descendentes
 adoriuntur, ac lignis adustis, saxisque & sagit-
 tis occisas, perque cœtus diuisis edunt. Ali-
 quando verò, quamuis perraro, & ipsi à valens-
 tiori bestia interficiuntur: sed multas ipsi dolo
 & arte valentiores beluas capiunt. Siquando
 desint animalia, antea captorum pelles made-
 factas remotis pilis ad ignem lenem ponunt: dis-
 partitâsque singulis auidè ad satietatem sumunt.
 Impuberes pueros exercent ad certum signum
 iacere, solis cibum præbentes his, qui signum
 tetigère: ideo iaculatores optimi euadunt vr-
 gente fame. Acridophagi deserto contermini
 homines sunt paulò ceteris breuiores, macilenti,
 ac supra modum nigri. Veris tempore Zephy-
 rus ac Libycus ventis infinitum penè locusta-
 rum ex deserto ad eos deferunt numerum. He
 permagnæ sunt sed colore alarum turpi ac squa-
 lido. Aethiopes, ad id assueti, in quandam la-
 tam longâque multis stadiis conuallem pluri-
 mum materiei ex propinquis locis ingerunt:
 quum suo tempore tamquam locustarum nubes
 à ventis supra vallem desertur, materiem con-
 gestam, omnemq; loci herbam antea succisam
 incendunt. Locustæ desuper volantes ingenti fu-
 mo enectæ paulum ultra vallem ad terram tanta
 decidunt

Expsd opca-
 yoi locustis
 viditantes.

decidunt copia, ut victum omni genti abunde praebeant. Has enim sale (quem regio plurimum fert) superinfuso diutius servant, cibum gustu eis suauem: hic est solus eorum per omne tempus locustarum victus. Neque enim pecora nutriunt, neque pisces edunt, procul à mari positi neque ullum aliud vitae adminiculum habent. Corpore leues sunt, veloces cursu, & vita breuis: ut qui longissime viuunt, quadragesimum non excedunt annum. Finis eorum non solum miserabilis est, sed & incredibilis. Nam propinquante senectâ, pediculi alati, non solum visu varij, sed specie horridi ac turpes in corporibus nati ventrem primò, tum pectus, deinde totum corpus paruo tempore exedunt. Qui morbum patitur, primùm veluti scabiei cuiusdam pruritu allectus, corpus scalpit, voluptate simul & dolore perceptis: deinde exorientibus, pediculis, simul effluente sanie, morbi acerbitate ac dolore percitus, vnguibus corpus magno cum gemitu lacerat. Tanta verò vermium copia effluit, aliis super alios, tanquam ex perforato vase, scaturientibus, ut deleri nequeant: hoc pacto siue cibi, siue aëris causa miserum sortiuntur vitae finem. Extremis ad meridiem Africa partes viri habitant à Græcis Cynamimi, à vicinis Barbaris syluestres appellati. Barbaras habent admodum magnas, greges syluestrium canum nutrientes praesidia vitae. Nam ab æstivo tropico, vsq; ad medium hiemis, Indici

Phthiria
endophagi
moriuntur.

Cynamimi, siue Syluestres, canum greges nutriunt.

bones

boues innumera multitudine eorum patriam ingrediuntur : causa incerta est , utrumne alias insectantes se feras fugant , an pastus penuria , an alio natura (quæ omnia miranda gignit) impulsu hominibus ignoto acti . His homines , quum obsistere nequeant suis freti viribus , se canibus tuentur : quibus in venatione vsi boues per multos capiunt . Et hos quidem recentes edunt , hos saliant ad futurum usum . Multa insuper & alia animantia à canibus capta comedunt . Postremi , qui ad meridiem habitant , in hominis forma ferarum vitam ducunt Ichthyophagi sub Trogodyticam oram in Arabico sinu . Barbaræ gentes . Nudi per omnem vitam degunt : uxores filiasq; communes habent , bestius similes : ut qui neque voluptatis , neque doloris vllum , nisi naturalem , sensum percipiant , neque turpis neque honesti discrimen norint . Habitacula habent non longè à mari iuxta promontoria , ubi non solum profundæ cauernæ , sed conualles immensæ & angustæ speluncæ existunt , egressu ipsa natura difficili ac tortuoso . Harum tanquam ad eorum usum natura factarum aditus incolæ magnorum congerie lapidum obsepunt , quæ veluti retibus capiuntur pisces . Maris enim fluxu (quod bis diebus singulis circa tertiam ac nonam horam accidit) ora litori propinquas inundante , aqua in immensum excrescens opertis locis omnibus innumeram copiam diuersorum piscium secum in continentem defert : qui quum in diuersa

ἰχθυοφάγοι
ex piscibus
viuant.

loca

loca cibi gratia diuertant, refluyente mari per lapides pisces in sicco destituuntur. Quos incolae cum vxoribus puerisq; concurrentes capiunt: captos supra petras ad meridiem sitas, nimioq; Solis aestu incensas ponunt, pauloq; post reuoluunt: à quibus sic ad solem decoctis, carnem omnem excutiunt, & concauo saxo iniectam pinsunt, admixtoque paliuri semine, cibum sibi conficiunt suauissimum. Nam sic immixtas carnes in modum longioris lateris formant, ad solemq; paulò defecatas, sedentes, cum voluptate edunt: non quidem ad certam mensuram, aut pondus, sed ad satietatem: habent hunc cibum semper velut è penu promptum. Neptuno pro Cerere eum largè subministrante. Quando verò maris tempestate adeò litori vicina loca multis diebus inundantur, vt nulla detur piscandi facultas, (quo tempore cibi penuria laborant) conchas legunt permagnas, quarum testa saxis attrita interiori carne cruda, sapore Ostreis persimili vescuntur. Vbi verò tempestas ventorum vi diutius perseuerat, conchaeq; deficiunt, ad ossa siue spinas ex piscibus excussas, & in hunc usum coacervatas confugiunt: teneriores, recentioresq; ex his dentibus mandunt, duriores edunt saxo contritas, nil brutis animalibus dissimiles. Epulantur autem palàm cum letitia, vt dixi, cantuq; absono omnibus inuicem congratulantibus: deinde mulieres, vt in quamque quis forte incidit, cognoscunt prolis causa.

causa, omni cura ob ciborum, qui praesto sint, capiam, vacui, his studiis quatuor diebus intenti, quinto potus gratia ad fontes pergunt gregatim, omnibus simul vocem (velut inconditum sonum) tollentibus. Est profectio hac haud dissimilis ab armentis bouum. Repleto aqua ventre, adeo ut vix redire queant, ea die nihil edunt amplius: iacet quisque aqua plenus, distensusque similis ebrio. Postera die denuo ad capiendos pisces redeunt: ita eorum vita per omne tempus transacta ob simplicem victum raro in morbos incidunt: brevioris tamen quam nos sunt vite. Natura eorum incorrupta tantum sedare maximum ducit bonum, nullam adventitiam voluptatem quærens. Hæc eorum, qui intra sinum habitant, vivendi norma est. At illorum qui extra sinum sunt, multo est mirabilior: ut qui nunquam bibant, & natura ab omni semoti sint animi passione. Hi procul à terra habitabili, tanquam in loca deserta à fortuna eiectioni dant operam: humida non appetunt, pisces edunt semicrudos, non quo sitim effugiant, sed feritate quadam contenti victu quem à fortuna sortiti sunt. Felicitatem summam putant his carere rebus, quæ dolorem possent egentibus afferre. Tanta patientiæ esse dicuntur, ut si quis educto ense eos percussisset, non diffugiant, & verbera & iniurias perferentes, solum percutientem respiciunt, nullum neque iræ, neque misericordiæ signum ostendentes. Sermone carent,

Homines
ab omni a-
nimi passio-
ne semoti.

Mixta pa-
tientia ho-
mines.

nulu,

nutu, manibúsque significant, quibus indigeant
 & quæ volunt. Hæ gentes vnanimi consensu
 pacem curant, nulli externo homini infesta.
 Quod vitæ genus licet mirabile, à priscis olim
 temporibus ea gens seruauit, siue ita longo tem-
 pore assueta, siue acta necessitate. Habitaculis
 non ysdem, quibus Ichthyophagi, vtuntur, sed
 diuersis habitant modis: quidam in speluncis
 diuersoria habent, ad Arctum positis, in qui-
 bus tum umbra, tum spirans aura eos ab æstu
 solis tutatur. Nam quæ ad meridiem loca spe-
 ctant, fornacibus ex nimio æstu similia, acces-
 sum ad ea adimunt. Qui sunt aduersus Arctum,
 ex costis cetorum incuruis, quas mare pluri-
 mas effert, ex utroq; positis latere colligatisque
 quas maris alga operiunt, habitacula sibi ex-
 struunt ad euitandos æstus: Natura sibi artem
 ex necessitate ad se tuendam reperiente. Et ta-
 lis fertur esse Ichthyophagorum vita. Superest
 pauca de Amazonibus dicere, quas priscis
 temporibus in Libya ferunt existisse, mulieres
 pugnaces & validas viribus, non eandem, quam
 nostræ, vitam duxisse. Nam mos fuit illis certo
 tempore bellicis ad seruandam virginitatem re-
 bus exercitari. Transactis militiæ annis viros
 coniungi prolis gratia. Has solas & principari,
 & publica obire munera: viros nostrarum fœ-
 minarum instar domestica rei curam habere,
 tum obtemperantes fœminis, tum militia, prin-
 cipatúsque, ac omnis rei publicæ expertes: post

Amazonæ
 bellicose
 mulieres.

partum nati infantes viris dantur, quos lacte
 nutriant, aliisq; rebus prout etas postulat. Ma-
 sculis mox natis, ut bellicæ rei inutiles sint, de-
 xterum brachium frangunt, aut eos interficiunt,
 vel procul ablegant: Fœmellis mamillas, ne
 crescant, inurunt, asserentes impedimento eas
 ad bellandum esse. Unde à Grecis, eò quòd
 mammis careant, Amazones appellantur. He-
 speram insulam inhabitasse illas asserunt: di-
 Elam ita, quòd ad occasum sita sit. Eam verò
 esse in Tritonidis palude, quæ proxima oceano,
 à flumine, quòd in eam defluit, Tritonia appel-
 latur, Aethiopiæ contermina & monti, qui
 Atlas dicitur, omnium in ea terra maximo.
 Hæc insula permagna est, variisq; arborum fru-
 ctibus, ex quibus incolæ viuunt, ferax,
 multos tum caprarum, tum pecu-
 dum greges habet, quorum lacte
 & carnibus vescuntur: fru-
 mento penitus carent,
 illius vsu inco-
 lis igno-



DE ASIA, ET

CELEBRIORIBVS

EIVS GENTIBVS

LIB. II.

*

CAP. I.



ASIA altera tripartita terra
pars, appellata ab Asia oceani
& Tethyos filia, Iapeti vxore
ac Promethei matre: siue, ve-
aly volunt, ab Asio Manai Ly-

Asia deno-
minatio.

ai filio: a meridie per orientem vsq; ad septem-
trionem protenditur: terminos habet ab occidente
Nilum & Tanaim cum Euxino Ponto & parte
mediterranei maris: tribus alijs partibus tangi-
tur oceano, qui ab Oriente Eous, à meridie In-
dicus, à Septentrione Scythicus appellatur. Tan-
rus mons mediam quodammodo continentem di-
uidit, ab oriente in occidentem excurrens, partem
ad aquilonem relinquit, partem ad meridiem: al-
teram Graci interiores vocant, alteram exterio-
rem. Mons hic multis in locis latitudinem ha-
bet stadiorum trium millium: longitudinem quā-
tam Asia stadiorum circiter quadraginta &
quinque millia à transmarina Rhodi ora vsque
ad Indie ac Scythie extrema orientem versus.
Idem in nomina, ac partes multas diuiditur.

Asia qua-
tuor latera.

Tauri mon-
tis diuisione.

Arabia tri-
plex, pe-
trea, deser-
ta, felix.

quarum alie maiores, alie minores ambitus comprehendunt. Tam latum autem & patens dicunt esse, quicquid terræ Asiæ nomine continetur, ut Africa & Europa reliquæ duæ partes non magis complectantur, quàm hæc sola. Calo temperato est, solo fertili, & propterea omnium animantium genere cultissima. Pro-
uincias siue regiones multas habet: ubi Afri-
cam aspicit, Arabia est: regio inter Iudeam & Aegyptum triplex, ut Plinius refert, una Pe-
trea, à Septentrione & occasu Syria inserta. cui à fronte Deserta pretenditur Arabia, à me-
ridie altera, quæ Felix nominatur. Quidam etiam Panchaiam & Sabeam adiungunt. Ara-
bia dicta ab Arabo Apollinis ex Babylone fi-
lio. Arabes longè lateq; diffusi diuersis moribus
vivunt, & cultibus plurimis, crimibus intonsis,
mitrata capita habent redimitu pari, pars rasa
in cutem barba. Artes hand ab uno in alium
transferuntur sicut apud nos, sed in patriis quis-
que permanet institutis. Qui maximus est na-
tus, is in totam gentem regnum obtinet. Quæ
possidentur, vniuersæ sunt cognationi commu-
nia, una omnibus vxor. Qui primus domum
subierit, posito ante ianuam scipione, cum ea
congregatur, cum grandiori natu pernoctat:
it & omnes omnium sunt fratres: coeunt cum
matribus & sororibus pecudum ritu. Adul-
ter capite plectitur: alterius sanguinis congres-
sus pro adulterio est: domestici in vniuersum
leg

Cum ma-
tribus &
sororibus
coeunt A-
rabes.

legitimi habentur. Conuiuia fere terdeni celebrant, & in his Musicae artis duo non imperiti consanguinei sibi inuicem ministrant. Vrbes & oppida sine mænibus pacatè inter se agunt. Sesamino oleo vtuntur, beatissima alioqui rerum vbertate. Ouium greges candidi velleris: grandiori statura boues: equis omnino carent: quorum desiderium adimit camelorum copia: Aurum, argentum, & plura aromatum genera terra peculiaria. Aes, ferrum, vestis, purpura, crocus, costus, toremata aliunde aduehuntur. Defunctorum corpora stercore abieciunt. Regum cadauer sterquilinis sepeliunt. Fidem inter homines, vt qui maximè, seruant, Equi nulli in Arabia. quam hunc in modum dant: Quoties fœdus ini-
re volunt, alius quidem medius inter vtrumque stans, acuto lapide ferit volam iuxta maiores digitos ipsorum, qui fœdus ineunt: deinde simp-
pto floccio ex vtriusque vestimento, inungit eo sanguine septem lapides in medio positos, inter inungendum inuocans Dionysium & Vraniam: hoc acto, idem, qui fuit sequester fœderis inter amicos contrahendi, vadatur hospit-
tem, aut fortè ciuem, si cum ciue res agitur. Vrania & Dionysius in fœdere inuocatur.
Quod fœdus, & ipsi, qui amicitiam contraxerunt, seruare iustum censent. Myrrha sarmen-
tis ignes fouent, quorum fumo, sati noxio, nisi odore cremati stercoris occurrant, plerumque incurabiles morbos contrahunt. Cinnamum per sacerdotes legitur, hostiis prius casis: quas quum

ὄφιοφαγός
serpentum
comedores.

Debe diui-
ses auri.

Sabei thure
ac myrrha
opulenti.

litauerint, obseruatur, vt messis nec ortum solis
anticipet, nec egrediatur occasum. Quisquis
principatum tenet, sarmentorum strues hasta
diuidit, quæ sacrata est in hunc usum: atque
ita portio manipulorum etiam Soli dicatur:
quæ si iustè diuisa est, radius inflagrata incen-
dium sponte concipit. Pars eorum, quibus asper
victus est, angues edunt: ac propterea Ophio-
phagi nominantur. Nulla illis animi vel cor-
poris cura. Nomadibus vsus camelorum fre-
quens: his pugnant, procùlque onera expor-
tant, lacte & carnibus vescentes. Fluvius,
quem accolunt, auri ramenta habet: id non
constant artium insecitia. Debe & ipsi pasto-
res, colunt quidam & agros aliqua ex parte:
gens auri abundans, inter glebas temerè ia-
centes aureas pilas in glandium magnitudine
reperiunt: quibus lapillis affabre interiectis mo-
nilia conficiunt haud iniucunda aspectui: ea
collo & manibus inducunt. Vendunt aurum
finitimis triplo æris pretio, argenti duplo: cum
auri contemptu, tum desiderio quæ commer-
cio parantur. Proximi his Sabæi, thure, myr-
rha & cinnamomo diuites: & in ora huius ter-
ræ Ba'samum nasci quidam prodiderunt. Ha-
bent & palmas odoriferas, & calamum. Ser-
pens ibi palmari longitudine, lethali ferè eius
morsus: in arborum radicibus cubat. Odor ni-
mius, rerumq; fragrantia stuporem sensibus in-
ducit, quem bituminis suffitus, & hirci barba
leuant.

leuant. Penes regem omnis iudicandi ratio, Sabæorum plerique sunt agricola: aromata alij legunt. In Aethiopiam ob negotia nauigant nauigijs corio contextis. Cinnamomum & Cassiam lignæ materia loco igni adhibent. Huius gentis metropolis est quam Sabam appellant, supra montem sita. Reges ex generis successione habent eos, quibus multitudo honores distribuit bonis malisque immixtos. Regiam nunquam exire audent, ne à turba hominum lapidibus veteri quodam Deorum responso obruantur, timentes. Sabæ ubi regia est, toreumata argentea, aureæque omnis generis poculorum habent. Lectos insuper tripodasque argenteis pedibus, ceteramque supellectilem ultra fidem sumptuosam. Magnis quoque columnis porticus fulciuntur, quarum capita, tum argentea, tum aurea existunt: laquearia verò, ac portæ aureis phialis, pretiosis lapidibus intermixtis, totius domus sumptuosissimum ornatum ostendunt. Alia enim auro, alia argento, quædam lapidibus splendent. Nonnulla, tum elephantorum dentibus sunt exulta, tum multis præterea rebus alijs, quæ plurimi apud homines æstimantur. Et eam sanè multis seculis perpetuam habuere felicitatem. Absuit enim ab eis penitus, quæ multos in præcep-

Reges Sabæorum regiam exire non audent.

Supellex Sabæorum omnis ex auro & argento.

Garræi auro & argento abundantes.

Nabathæi
paucissimi.

Sarraceno-
rum gens
in Arabia
sumpsit ex-
ordium.

ex his & ebore domorum limina, tecta parietes construunt. Nabathæi omnium continetissimi in quærendis opibus mira gentis industria, sed in tuendis multò maior. Qui rem domesticam minuit, publicè multatur: contrà honore afficitur, qui patrimonium auxit. Gladio, arcu, lancea & funda in bello, plurimùm etiam bipennibus Arabes vtuntur. Dira Sarracenorum gens, pestis illa hominum teterrima, inde sumpsit originem, abijtq; (vt credere est) pars Arabum maxima in Sarracenicum nomen: ceterum veterem appellationem nunc quoque tenent, qui circa Aegyptum habitant raptu plurimùm viuentes, camelorum celeritate freti.

De Panchaia & moribus Panchaiorum.

CAPVT II.

Thuris in
Panchaia
copia.

Panchaia Arabiæ regio. Diodorus Siculus insulam esse dicit, ducentorum stadiorum latitudine: tres in ea nobiles vrbes enumerat, Dalidam, Hyracidam, & Oceanidam. Regio omnis, quàm vbi arenosa, fructifera est. Vini maximè abundans & thuris, quod in ea adeò excrescit, vt per vniuersum orbem satisfaciat Deorum sacris. Fert etiam myrrham plurimam, & alia varij generis aromata odorem præbentia, quæ Panchaij legunt, & Arabis mercatoribus vendunt: à quibus alij pretio sumptas, in Phœniciam, Syriam, & Aegyptum transfuehunt, inde à reliquis orbis mortalibus

talibus importatur. Curribus in bello Panchaij
 utuntur more prisco. Politia eorum trifariam
 partita est. Primum locum sacerdotes tenent,
 quibus adduntur artifices: secundum agricola
 habent: tertium milites, quibus pastores adij-
 ciuntur: Sacerdotes omnium sunt duces, quibus
 & controuersiarum iudicia & publicarum re-
 rum arbitria permixta, mortis pœna tantummo-
 do excepta. Rustici agros colunt, fructus omnes
 in commune conferentes. Qui ex eis optimè vi-
 dentur agro colendo vacare, hi vsque ad nume-
 rum decem ad cæterorum exhortationem distri-
 buendorum fructuum indices à sacerdotibus le-
 guntur. Pastores tum ea, quæ ad sacra perti-
 nent, tum reliqua in publicum, alia numero,
 pondere alia, cum omni ferunt diligentia. Nil
 cuiquam priuatum est, domo atque horto ex-
 ceptis: sed cum vectigalia, tum cætera sacerdo-
 tes percipiunt, æquè illa, prout vsus fuerit, dis-
 partientes: ipsis duplum conceditur. Vestibus
 induuntur mollibus. Oves enim apud eos plu-
 rimum ab aliis differunt mollitie. Ornamenta
 aurea non tantum mulieres, sed etiam viri de-
 ferunt, torquibus collum ornantes, armillis
 manus, aures more Persarum in auribus, pedes
 nouis ac varij coloris calceis. Milites patriam
 armis tutantur. Sacerdotes vltra reliquos de-
 licis vacant, vitam ducentes mundam ac sum-
 ptuosam. Stolas lineas maxime tenues ac de-
 licatas: quandoque etiam vestes ex molliori lana

Nihil Pan-
 chais pri-
 uati.

Sacerdotes
 Panchaiorū
 deliciis de-
 diti.

contextas induunt. Mitras insuper gestant auro
intextas. Sandaliis pro calceamentis varij co-
loris vtuntur, summa arte factis. Ferunt &
aurea (mulierum more, præter in aures) orna-
menta. Hi maximè Deorum incumbunt curæ,
hymnis & laudibus eorum gesta recensentes.
Genus eorum à Ioue manasse narrant, quum
in Panchaiam venisset: quo tempore inter ho-
mines versatus orbi imperavit. Referta est ea
patria auro, argento, ære, stanno, ferro: quo-
rum nil extra insulam asportari licet: neq; verò
sacerdotibus extra locum sacrum proficisci fas
est: ultra deprehensum interfici licet: Dona
plurima aurea atque argentea Diis à longo
tempore oblata in templo seruantur. Valua eius
structura mirabili, auro, argento, ebore, sunt
decora: Dei lectus sex est cubitorum longi-
tudinè, quatuor latitudine, aureus totus, opi-
ficio splendido, ac venusto. Simili modo &
Dei mensa cum magnitudine, tum pari im-
pensi splendorèque iuxta lectum posita. Tem-
plum ingens ex albo edificatum lapide, magnis
sculptisq; suffultum columnis, duorum inge-
rum longitudinem, cui equa est latitudo com-
plectitur. Per magna Deorum statua summa
arte fabricata templum exornant: circum sa-
cerdotes, quibus sacrorum cura demandata est,
domos habent. Ager, qui circumiacet, stadijs
ducentis Diis, sacer est, cuius vectigal in sacri-
ficiis consumitur.

erupit in
P. n. haian
exsulatus.

Sacerdoti-
bus sacrum
locum exire
non licet.

Templum
ultra fidem
ingens.

Ager circa
templi diis
sacer.

De Assytiis, Assyriorumq; viuendi moribus.

CAP. III.

Assyria regio Asiae ab Assur filio Sem, vt Augustinus ait, appellata: hoc ie Syria dicitur, habens ab ortu Indiam & Media partem, ab occasu Tygrim flumen, à meridie Susianam, à Septentrione Caucasum montem. Rarò in Assyria pluit: quicquid in ea frumenti provenit, fluminis irrigatione paratur, non suo sponte, vt in Aegypto, sed accolarum ingenio & labore: tanta alioquin vberitas, vt ducentena vulgò, & vbi eximie ferax est, trecentena messe redundet tellus: quaternum digitorum latitudine tritici & hordei folia sint: sesami & milij proceritas instar arborum attollatur. Quae omnia sibi explorata, cunctantius tamen Herodotus memoranda censuit, velut parum credibilia, si is, qui ea non viderint, talia proderentur. Palmus vescuntur, ex quibus mel & vinum conficiunt. Fluminalibus nauigijs vtuntur, in speciem clypei orbiculatis, non puppi, non prora discretis, quae super Assyrios in Armenia salicibus texuntur, crudo corio exteriori parte obducto. Amiciuntur Assyrij duabus tunicis, linea vna ad pedes demissa, altera lineae breui, candidaq; stola his superiniecta: calceos pedibus inducunt, quales Thebanae soleae fuerunt: alunt comas; mitraq; redimunt: vnguentis delibuti in publicum exeunt. Annulum signatorum singuli habent: & sceptrum affabre

Assyriae fines.

Mel & vinum ex palmis.

Nauigia Assyriorum.

Vestitus Assyriorum.

Annuli & sus.

Abſque ſec-
ptro in pu-
blicum ne-
mo prodit.

Virgines
nubiles ve-
num expo-
ſitz.

Mos à Ve-
netis obſer-
uatus.

affabre factum, cui malum, aut roſa, aut li-
lum, aut aliud ſimile ſit inpoſitum, ſine inſi-
gui aliquo, id geſtare indecorum ac turpe cre-
ditum. Ex legibus, quibus ea gens uſa dici-
tur, ea mihi res memorabilis viſa eſt, quòd vir-
gines iam matura viro in publicum productæ,
ſingulis annis, iſ venales proponebantur, qui
vxores ducere vellent, dabanturque primò ve-
num formoſiſſimæ quæque. Quibus minus ſpe-
ctata erat forma, & quas non nòdò non quif-
quam ſibi mercaturus fuiſſet, ſed ne grati qui-
dem aliqui duclurus, ea pecunia, quæ fuerat
pulchrioribus venditis in publicum redacta,
connubio locabantur. Herodotus auctor eſt,
hunc olim morem in Venetis Illyrico finitimis
ſervatum, idque fama ſe comperitum habuiſſe.
Ego (inquit Antonius Iabellicus) tenueritne
mos ille genti aliquando, haud multo plus
comperitum habeo: tantum affirmare poſſum:
Venetis, cuius vrbis opes hodie terra marique
inſigniter pollent, inter præclara ciuitatis in-
ſtituta, virgines furto conceptas, & ad limen
Pietatis expoſitas, ex publico ad nubiles uſ-
que annos in operto ſub tetrica diſciplina in-
ſtitui: quæ ſunt elegantiori forma, quoniam
ſunt ingenuè inſtitutæ, aut ſine dote matrimo-
nio locari, iſ præſertim, qui periculo aliquo, aut
gravi morbo ſervati, votorum damnati, eas
ſibi in vxores depoſcunt. Alij pudicitiam ſe-
quuti, aut formam, ſine dote ipſas ſibi virgines
iung

iungunt, modo ū sint qui liberaliter, quas du-
 xerint habituri existimentur : aut si nihil ho-
 rum sit, minus graui dote nubunt quæ forma
 præstant, quàm si facie fuerint parum liberali,
 etsi pari disciplina institutæ. Altera Babylo-
 niorum lex, quo utilior, eo magis memora-
 bilis : quum nullus ab initio in his esset medico-
 rum vsus, lege ferunt comparatum, vt qui
 egrotare cœpisset, eos de morbo consuleret, qui
 idem languoris genus passi essent : medicamque
 ad id leuandum opem aliquam experti. Apud
 alios scriptum reperio, in publicum egrotos
 deferri solitos : legēque cautum, vt qui aliquan-
 do egrotassent male affectos circuirent, doce-
 rentq; singulos, quæ ipsi ope potissimum adiuti
 aliquando à morbo liberati essent. Eorum se-
 pulcra in melle : funeribus luctus, qui & Ae-
 gyptiis. Qui cum vxore noctu congressus est,
 nihil prius vterque tangit, quàm lotus fuerit.
 Omnibus Babyloniorum mulieribus olim mos
 fuit, semel in vita cum externis viris permisceri.
 Cum turba & cultu plurimo ad templum Vene-
 ris venientibus, quelibet nodis vel corollis tem-
 pora reuincta habebat : hospes quam cognosce-
 re volebat, ponebat super illius genna argen-
 tum quantum sibi videbatur, tum coibat cum
 ea longè à fano abducta : argentum illud Ve-
 neris sacrum erat. Fuere in his familie quæ-
 dam, nulla re alia nisi piscibus victitantes,
 quos ad solem arefactos, pistillisq; tusos, ex-
 caq;

Babylonio-
 rum lex vti-
 lissima cl-
 ca infirmos

Mulieres
 cum hospi-
 te permisce-
 bantur.

eaq; materia asseruata , vndiq; respersa offas
 conficiebant , torrebantque eas in vsum panis
 ad ignem. Tres fuere magistratus, eorum qui
 Assyriorum iam militia emerui erant , nobiliorum alius &
 Magorum senum, seorsum regio posito. Fuere etiam Ma-
 gicia. gi, qui & Chaldaei dicebantur , tales quales
 in Aegypto sacerdotes ad deorum cultum in-
 stituti: per omnem vitam philosophari, astro-
 rum peritiam tenere, nunc augurijs, nunc car-
 minibus sacris , mala hominis auertere, bono
 afficere: auguria , insomnia, prodigiaque fida
 interpretatione explanare, nec firis institue-
 bantur, vt Graeci, sed à parentibus discipli-
 nam, velut hereditariam sortiti: pueri dome-
 sticè discebant, quia perpetua cura facilis se-
 quebatur profectus: vna constansque dicendi ra-
 tio, non varia & anceps, qualis apud Gre-
 cos, vbi qui eam tradere consueuerunt varia
 de principijs & rerum causis, atque inter se re-
 pugnantia differebant. Sed hi mundum com-
 muni assensu aeternum opinati, neque princi-
 pium habuisse, neque finem habiturum, vniuer-
 sorum ordinem & ornatum diuina providentia
 constare: caelestia corpora non sua sponte,
 fortuito ve motu, sed lege quadam, certoque
 numinus iudicio moueri. Astrorum cursum ve-
 luti obseruatione perscrutari, multa ex illo-
 rum inspectione mortalibus futura vaticina-
 ri. Maximam vim planetis tribuere, praesertim
 huic, quem nostri Saturnum vocant. Clarissi-

mum: Solem omnium arbitrari, & cui præcipua
 adesset virtus: Martem, Venerē, & Mercurium,
 & Iouem præ cæteris observari, quoniam velut
 proprium cursum sortiti futura ostenderent, tan-
 quam deorum interpretes. Quod ipsum vsque-
 adeo persuasum habuerunt, vt quatuor illa
 astra vno nomine Mercurios appellarent. ven-
 tis præterea, imbribus, aestu, cometis, solis, &
 lunæ defectu, terræ hiatu, multis denique signis,
 salubria simul ac perniciosa prædicere. Imagi-
 nari ad hæc alia sydera illis subiecta: & ex ijs
 quedam nostro hemisphærio, alia subterraneo
 vagari. Pari adhæc cum Aegyptijs errore
 duodecim sibi Deos finxerunt: quorum singu-
 lis mensē, & vnum in Zodiaco signum tri-
 buere. Multa quidem regibus vêtura vaticina-
 bantur, vt Alexandro victoriam cum Dario di-
 micaturo: Hircanori, deinceps Seleuco & alijs
 Alexandri successoribus: mox & Romanis suc-
 cessoribus non pauca: quorum euentus fide non
 caruit. Numerant præterea sydera quatuor &
 viginti: extra Zodiacum, ad Boream duodecim:
 reliqua austrum versus. horum quæ appareant,
 ad viuos pertinere arbitrati: reliqua ad eos, qui
 vita defuncti essent. Hæc illi ad alias rerum
 arabages effuderunt mortalium oculis, vt quæ
 de annorum observatione meminerunt, quadra-
 ginta triq. annorū millia à prima suarum rerum
 memoria ad Alexandri ascensum colligentes:
 quod impudenti quidem mendacio asserebant,

Ex astris
 Chaldæi fu-
 tura prædi-
 cerunt.

Tempora
 per Chal-
 dæos suppu-
 tatio. falsā.

nisi aliquis eam annorum rationem menstruam interprete tur, qualis apud Aegyptios fuit.

De Iudæa & Iudæorum viuendi ritibus, legibus ac institutis. CAP. IIII.

Palæstinae
fines.

Terra Abra-
hæ & semi-
ni eius pro-
missa.
Chananza
terra lacte
& melle
fluens.
Leges à Mo-
se Iudæis
promulga-
tæ.

Palæstina, quæ eadem est quæ Iudæa, particularis Syriæ provincia, inter Cælosyriam iacens & Arabiam Petream, ad occasum Aegyptiaco alluitur pelago: perfunditur & Iordane fluuio ad orientem solem. hanc terram bibliaci libri, & Iosephus sequutus, Chananzæam appellant, terram variarum opum diuitem, frugibus fertilem, aquis illustrem, optimam balsamo: in medio orbis constitutam: quo fit, vt nec frigore nimio rigeat: nec calore torreatur. Ob quam elementorum gratiam estimauerunt Israelitæ siue Hebræi gens antiquissima, & apud quam solam à prima hominis formatione, celestis ac veri numinis cognitio cultusque & primum idioma permansit, eam esse, quæ patribus olim Abraham, Isaac & Iacob promissa à numine esset, terram videlicet lacte & melle fluentem. ideo Iosue fratissimi ducis ductu quadragesimo anno postquam Aegyptum exyissent, suæ ditionis fecerunt, vno & triginta regibus in ea potenti manu deuictis. Leges Israelitæ tenent, ac secundum eas viuunt, quas à Mose primo suo duce acceperunt: quamuis & multis ante Mosén seculis absque lege aliqua scripta, piè sanctèque vixerint, veritatem diuinis oraculi.

animiq;

animique acumine & magnitudine consequuti.
 Existimabat eximius ille theologus Moses, nul-
 lam civitatem sine iuris & æquitatis cultu diu-
 tius consistere posse, Iam quum bonorum præ-
 mijs, & impiorum supplicijs suos ad ample-
 ctendam virtutem, & impietatem fugien-
 dam, satis exhortatus esset: tandem super de-
 cem illa legum capita duabus tabulis ad Si-
 nam perlata, alias populo leges civiliæque in-
 stituta promulgavit. Hæ quum adeo multe
 sint, ut sole integrum librum præstare possent:
 memorabiliores tantum hic ponam, cetera à
 Iosepho bibliacisque libris petantur. Sanxit
 Moses, ut pueri initio leges discant, quum
 disciplinam illa in se optimam contineant. Qui
 Dei nomen blasphemia laferit, per diem su-
 spendatur, insepultus abijciatur: ut ex meretri-
 cia pecunia sacrum nullum fiat. Septem sint
 in singulis urbibus principes, qui iustitia &
 prudentia ceteros antecellant, ut duo cum his
 Levitici ministri iudicent. In re iudicanda au-
 tem, si, quid rectum sit, iudicibus parum li-
 queat, Pontificis, & senioris arbitrio res to-
 ta decernatur. Ne unus testis recipiatur, ac
 ne duo quidem, nisi horum prius sit spectata
 fides. Tres ritè testimonium dicant: Sed ne
 mulier testis sit, neque mancipium, quod in
 hoc fortuna, levitas in illa merito suspecta ha-
 beatur. Præterea ne ex consensu arboribus ali-
 quid ante quartum annum attingatur, ut tunc

Decalogus
in mōte Si-
na datur.

Pueri leges
discant.
Blasphemi
suspendan-
tur.
Magistra-
tus iudxo-
rum.

Tres testi-
monium mu-
rant.

ex frugibus decimæ dentur. Propinqui & hospites nonnihil percipiant : quod reliquum fuerit, agricolatoris sit : ut semina munda non mixta terre condantur, quod dissimilium communi-
 one terra non gaudeat : utq; viator non à frugibus arceatur, sed quantum volet ex his legat, si ita presens usus exigit. Si pudor ob-
 stet, ultro accersatur. Quæ turpem quæstum fecerit, alteri ve nupsêrit, vxor ne ducatur : ut puella pro virgine ducta, si corrupta sit corpore reperta, flagitiq; conuicta, lapidibus ob-
 ruatur, aut viva cremetur. Si quis virginem alteri desponsatam, non inuitam vitiauerit, vterque extremo supplicio afficiatur. Si vis il-
 lata fuerit, iniuriæ auctor pœnam luat. Quæ si-
 ne liberis vidua relicta est, fratri defuncti coniugis nubat, ex eoque matrimonio in succes-
 sionem generis prolem tollat : si eam ducere nolit, causam apud seniores dicat. Si cau-
 sam probauerit, cui volet illi nubendi facul-
 tas sit. Ut luctus in trigesimum diem extendatur: sat esse id tempus sapienti ad lacrymas. Fi-
 lius si parentibus iniurius fuerit, extra vr-
 bem suspendatur. Hostis bello prostratus non insepultus iaceat. Si pignus ab inope creditor acceperit, ante noctem restituat. Qui non fue-
 rit soluendo, apud eum, cui debet, seruitu-
 tem seruiat. Si quis contribulem, emerit, em-
 ptus sexto mox anno liber existat. Qui aurum & argentum inuenerit, inuentum palàm præ-
 conis

Vidua sine
 liberis reli-
 cta cui au-
 bat.

Filius parē-
 ribus iniu-
 rius suspen-
 datur.

Aes inuen-
 tum procla-
 etur.

conis voce faciat. ut aberrans pecus ad magistrum gregis reducat, vel, quoad dominus existat, custodiatur. Ut Israelitarum nemo venena conficiat, neque confecta aliunde emat. Qui venenum alicui miscuerit, sceleris convictus id bibat. Qui oculum alicui per iniuriam eruerit, pari clade puniatur. Si taurus quenkum peremerit cornu, lapidibus obruatur, eius carnes non attingantur. Depositum ut sacrum custodiatur, ut filius patris scelus non luat, nec parentibus erit fraudis, quis filius deliquerit. Et hæc domi. Militie verò illa, ut bellum priusquam inferatur, res per legatos aut præcones repetantur: si res non reddantur, dum placet, rite inferatur. Administrandi belli summa penes hunc sit, qui strenuitate & prudentia alios anteibat: ut miles ex omni multitudine fortissimus legatur. Si hostis obsidione premitur, frugiferae arbores ne ledantur. Laese enim, si vocem habeant, concitium facerent populatori. Rebelles victor ad unum interficiat. Ceteri quum victi fuerint, tributarij aut vectigales fiant. Ne qua mulier belli tempore virile attingat instrumentum, neque vir muliebri. Ut vescendi sanguinis usus in uniuersum Israelitis nullus esset. Lepra infecti, & quibus genital se men sponie flueret, ciuitate expellerentur: & in his mulieres septenis diebus, quæ menstrua essent, octauo redirent: totidem dies abessent, qui funestam domum haberent: Ut sacer-

Venena mi-
scere Iudeis
prohibitum.

Leges ca-
strenses.

sanguine Im-
dei non ve-
seuntur.
Leprosi &
Gomorrhæi
ciuitate ex-
pelletur.

Expiationes
Iudeorum.

Solēnis in-
spectarum
vorum ex-
purgatio.

Adulterij
poena.

Septennij
observatio.

Iobeleus
praecipitur
observari.

dos duabus agnis pro eo faciat, qui profluvium
seminis per quietem passus est, ipseque prius
frigida aquam ingrederetur: pariq; ratione
expiaretur, qui cum coniuge parum legitimis
diebus concubisset. Puerpera XL. dies tem-
plo arceatur si marem emixa fuisset, si femi-
nam octoginta. Qui uxorem impudicam arbi-
traretur, hordeacea farinae assarium offerret:
mox ea ad templi postes constituta in sacerdo-
tis verba iurare cogeretur, nihil lesam a se pu-
dicitiam. Si falleret, femore dextro disjun-
cto, uterq; putrefacto moreretur: Si casus
iuraret, decimo mense puerum sine uteri noxa
emitteretur: tum ut sacerdos dei in membrana
nomen diluens in phiala detinuit mulieri bi-
bendum. Adulterio, incesto, sodomiticaq;
fœditati capitalem poenam irrogavit. Ut sa-
cerdos manco debiliore corpore altaris ascen-
sus prohiberetur: aleretur tamen sacris obla-
tionibus. Ut terra septimo quoque anno, si
quando Chananaeam Iudaei obtinuissent, aratri
esset immunus. Quae tellus sua sponte ferret, quin-
quagesimo quoque anno, qui Iobeleus dice-
batur, tribulibus essent & extraneis commu-
nia: debita relaxarentur pecuniae: libertate
serui donarentur. Pradia, quae vilis venis-
sent, antiquis possessoribus redhiberentur. His
ille institutus domi forisque sub id tempus
quo vita decessit Israelitas instruxit. Adhi-
bit & precationem solemnem pro horum suc-
cessu,

cessu, qui ritè leges & instituta sanctè custodirent, contra diras imprecationes in prauari-
catores. Postremò populum sacramento ade-
git, vt diuinas & humanas leges, quæ semel
lata essent, perpetuò obseruaret: nec si quis vio-
lare esset ausus, impune factum pateretur. Cæ-
terum, quia satis constat, nullum genus homi-
num ceremoniarum studiosius magisque reli-
giosum fuisse vnquam, quàm Israelitæ fuere: quæ fuerit apud illos sacrificandi ratio ab ini-
tio instituta, operæ pretium duco breuiter ex-
plicanda. Duobus ab initio sacrorum generi-
bus Iudæi vsi sunt, quorum vnum holocau-
stum dixere, idq; primores gentis perpetra-
bant: qui erat siue boue, siue agno rem diui-
nam factorus, siue quid aliud immolasset, an-
nicula masculaque esse oportebat animalia aris
adhibenda: altaris aram sacerdos victimali
cruore perfundebat, inde hostiam membratim
dissectam super aram concremabat. Alterum
genus plebeium, in quo maiora anniculis offe-
rebant, cruoreq; super aram diffuso renes, adeps,
omenta imponebantur flammis: pectora & cru-
ra dextera sacerdotibus dabantur: quæ supere-
rant, intra biduum, qui rem diuinam fecissent,
esitabant. Inopia si qui premebantur, colum-
bas offerre, aut turtures duas, quorum hæc in
holocaustum abibat, illam sacerdotes sortie-
bantur. Qui imprudens deliquisset, huic an-
nicula agna erat, aut hædus piaculum. Qui

Ceremonia-
rum Iudæo-
rum ratio

Holocaustū
sacrificium
primorum.

Plebeiorū
sacrificium.

Inopū sacrū
ficiū.

Piacula de-
linguentiū

Publicum
sacrificium

Sabbatum
Iudæis wa-
ximè sacrū

Mensis Hy-
peruerethe-
us.

Mensis Xa-
nathicus, id
est, Aprilis.

Azymorū
sacra.

occulti sibi criminis fuisset conscius, ex præscri-
pto legis caso ariete expiari oportuit: horum
carnibus vesciebantur sacerdotes in templo,
tam publicis quàm privatis sacrificijs. mundis-
sima farina adijcitur, in agno assarij mensura,
in ariete duorum, in tauro trium. Adhiberi
et oleum, quod sacris infundebatur. Agnus
mane et vespere publicè immolari. Septimis
quibusque diebus, quæ ipsis ex lege maxime sacræ
erant et sabbata dicebantur, geminata hostiæ
aris admonebantur. Principio mensis duo bo-
ves cum septem anniculis agnis, ariete vno et
hædo vno piaculi causa. Adijciebant binos
hædos: horum vnus extra fines missus mul-
titudinem expiabat: in suburbana alter dela-
tus loco purissimo cum totis velleribus crema-
batur. Pontifex taurum in id sacrum, et in
holocaustum arietem dabat. Fuerunt et illi
alia sacra statis ceremonijs feriisve permi-
xta, quale fuit xv. mensis die, quem Macedo-
nes hyperuereihæum dixerunt, et vertente au-
tumno tabernacula figere, holocaustaque ferijs
tenentibus stata quotannis reddere, myrrha,
salicis, palmarum et mali persici ramos, quæ
hæc facerent, gestantibus Xanthico mense: vn-
de principium sumebat annus sub plenilunij
diem, sole arietem transeunte: quia his diebus
ex Aegypto egredi contigisset, mystico agno fa-
ciebant. inde azymorum feriæ, luna itidem ple-
na paucis interiectis diebus, celebres erant
genti:

genti: tauri duo, aries vnus, agni septem quoti-
 die per eos dies holocausto cremabantur, ady-
 crebatur hircus vnus piaculi nomine. Secun-
 da azymorum primitiæ frugum cum olei assario
 dabantur, & frugum principijs agnus in ho-
 locaustum. Erant & Pentecostes statim dies, Pentecoste
 Asarthan id illi tempus vocitabant, id est,
 quinquagesimam, fermentatos tum panes ex
 sicco alphaltis offerebant: agnas duas in holo-
 caustum, vitulos duos, arietes totidem, duosque
 pro piaculo hircos. De Iudeis & Mose duce
 eorum Ethnici scriptores ab Ecclesiasticis dis-
 sentiunt. Cornelius enim Tacitus x x i. Diur-
 nalium libro egressionem gentis illius ex Ae- Israelitæ ex
Aegypto
pulsæ.
 gypto, non diuinæ voluntati, sed necessitati tri-
 buens scribit: Orta per Aegyptum scabie &
 prurigne foeda, Bocchorim regem in Hammonis
 templo remedium petisse, iussu regnum pur-
 gare, atque illud hominum genus deis inuisum
 alias in terras ablegare. Quo expulso, vbi in-
 gens scabiosorum colluies vastis in locis relicta
 consedisset, ceteris per lacrymas torpentibus,
 Mosem vnum exulum monuisse, ne quam deo-
 rum hominumque opem expectarent: sed sibi, ve-
 duci, crederent. assensum esse, atque omnium
 ignaros fortuitum iter arripuisse, sed nihil
 eque, quam aquæ inopia laborantes: tum iam
 haud procul exitio totis campis procubuerant,
 vidisse agrestium asinorum gregem è pasto
 in rupem nemore opacam concedere: sequen-

Iudæorum
ritus cæte-
rorum mor-
taliū riti-
bus contra-
rii.

Religio Iu-
dæorum.

tum Moſen, quo ſibi in poſterum gentem firmaret, novos ritus, contrariosq; cæteris mortalibus indidiſſe. Profana illic omnia, quæ apud nos ſacra: rurſum conceſſa, quæ nobis inceſta. Animalis effigiem, quo monſtrante, ſitim, errorémque depulerant, penetrati ſacrauerunt, caſo ariete in contumeliam Hammonis. Bos quoq; immolatur, quem Aegyptij Apim colunt. Sue abſtinent ob ſcabiem vitandam, cui animal hoc obnoxium. Septimo die otiantur, quia is finem laborum tulerit: deinde blandiente inertia ſeptimum quoque annum ignauie datum: alij honorem eum Saturno haberi ob ſtatem & ieiunia. Panis eorum non fermentatur. Hi ritus quoque modo inducti defenduntur: & quia apud ipſos fides obſtinata, & miſericordia in promptu eſt, ſed aduerſus omnes alias gentes hoſtile odium: ſeparati epulis, diſcreti cubilibus: protectiſſima in libidinem gens, alienarum concubitus abſtinent, inter ſe nihil illicitum: circumcidere genitalia inſtituere, ut diuerſitate noſcantur: Nec quicquam prius imbuunt, quàm contemnere deos. Animas prælio, aut ſupplicio peremptorum æternæ putant: eadem cura & de inferis, & perſuaſio Celeftium. Contra Aegyptij pleraque animalia effigiesque compoſitas venerantur. Iudæi mente ſola, vñumque numen intelligunt. Prophanos qui deorum imagines in ſpecies hominum fingunt. Hæc & multa alia Cornelius Tacitus

Tacitus, & Tragus libro XXXVI. scribunt.

Iudeorum sectæ tres à communi reliquorum vite discretæ erant, Phariseorum, Saduceorum,

Essæorum. Pharisei cultu austero & victu Phariseorū mores.

perparco utebantur: traditiones suas statuentes quibus traditiones Moſis determinabant. Pi-

tacia chartarum in fronte gerebant, & in sinistro brachio, quibus decalogus inscriptus

erat, quod dixerat Dominus, habebis quasi quid appensum inter oculos tuos, & in manu

tua. Et hæc Philateria dicebantur, à φυλάττειν, quod seruare est, & thorat legem. Hi etiam ma-

iores simbrias alijs ferentes spinis eis affigebant, quibus puncti inter eundem memores manda-

torum Dei fierent. Vniuersa Deo deputabant, & Emarmeni, id est, futo agere quidem quæ

iusta sunt, vel negligere: in arbitrio hominum plurimum esse dicebant, tamen in singulis ad-

iuuare Emarmenem, quam ex motibus corporum superiorum fieri putabant: superioribus

suis, & nati maioribus nunquam contrarium respondebant. Iudicium Dei futurum

credere, omnem animam incorruptam esse, solas bonorum animas in alia transire corpora

Animas in alia corpora migrare.

vsque ad resurrectionem & iudicium: malorum autem eternis detrudi carceribus: & quia

à communi hominum habitu diuersi erant, ideo Pharisei dicebantur. Saducei Emarmenem negabant, Deum inspectorem omnium di-

Saduceorū mores.

centes, & in arbitrio hominum situm esse ut

Animas cū
corporibus
interire.

Esſorū vi-
ta tota mo-
naſtica.

Omnia Ef-
ſeis cōmu-
nia erant.

bonum malūve faciant. Animarum poſt hanc vitam vel ſupplicia negabant, vel gaudia. Quod reſurrexionem mortuorum futuram negabant, animas mori cum corporibus putantes, nec angelos eſſe dicebant, ſolos quinque libros Moſis recipiebant. Ipſi ſeueri nimis erant, nec inter ſe ſociales: ob quam ſeueritatem Saducaos, id eſt, iuſtos ſe nominabant. Eſſei verò in omnibus monaſticam agebant vitam, nuptias & ſcæminarum congreſſum omnino ſcætidientes, non quia coniugia & hominum ſucceſſionem cenſerent perimendam, ſed cauendam intemperantiam mulierum, nullam earum fidem ſeruare viro putantes. Omnia habebant communia: probra vnguentum & balneum ducentes, ſqualorem decus putarent, dummodo in veſte candida ſemper eſſent. Nulla eis certa ciuitas, ſed in ſingulis domicilia habebant. Ante Solis ortum nihil profanum loquentes, Solem, vt oriretur orabant: poſt uſque ad quintam horam operantes, loti corpus in aquis, ſimul & cum ſilentio edebant. Iuramentum habebant pro periurio. Seclæ ſua neminem adhibebant, niſi ſub annua probatione. Recepti autem ad ſe poſt annum, duobus alijs annis mores probabant, deprehenum in peccatis à ſe pellebant, vt herbas pecorum more decerpens, uſque ad obitum pœniteret. Quum decem ſederent, nullus nonem inuitis loquebatur. Spuere in medium, vel in dexteram parſem ſui vitabant.

Adhò

Adeo sabbatum observabant, quod nec eo die alium purgarent. dolabram ferebant ligneam, qua in loco secretissimo fodiebant terram ad alium purgandum, demissa veste diligenter se contegentes, ne splendori diuino facerent iniuriam. ob id etiam statim foueam replentes: vivebant quàm longissimè ob victus simplicitatem. Palmis enim victitabant. Pecunia eis nullus usus erat. Mortem pro iustitia iudicabant meliorem. Animas omnes à principio creatas pro temporibus incorporari: bonas exutas corporibus vltra Oceanum degere, vbi sit reposita eis perfunctio: ad orientem magis malas ad procellosa & hyberna loca delegantes. Erant in eis qui futura prædicerent: quidam coniugibus, sed moderatè, operam dabant: ne si à mulieribus abstinendum arbitrarentur, genus humanum deficeret. Syriam hodie Græci inhabitant, qui & Gryphoni dicuntur, Iacobitæ, Nestoriani, Sarraceni, duæq; Christianæ pietatis gentes Syriani & Marouini. Syriani Græcanico ritu sacrificant, parueruntq; aliquandiu Romanæ ecclesiæ. Marouini sentiunt cum Iacobitarum gente. Horum lingua & litera, quæ & Arabum. Ad Libanum montem habitant hæc piorum hominum genera. Sarraceni circa Hierosolymam strenui in bello, gaudent agrorum cultura. Syriani inutiles. Marouini pauci numero, sed viri pugnacissimi.

Sabbatio
observatio.

De animis,
Effæorum
opinio.
Animarum
exutarum
corpore me-
rita.

De

De Media Medorumque moribus. CAP. V.

Mediæ ap-
pellatio.Mediæ fi-
nes.Studia gen-
tis.

Media Asia regio, à Medo Medea & Aegei Atheniensium regis filio appeüa-
ta, & populi Medi dicti, ut Solinus refert: Io-
sephus autem à Medeo Iaphet filio dictos fuisse scribit. Hæc regio, ut Ptolemæus habet, à se-
ptentrione mari Hyrcano terminatur, ab occasu
maiori Armenia & Assyria, à Meridie Per-
sida, ab oriente Hyrcania ac Parthia, quæ mon-
tibus excluditur. Sagittandi equitandique stu-
dium genti præcipuum ac penè peculiare. Per-
uetusta & regum veneratio. Tiara pileus ro-
tundus, & manicatæ vestes ab his ad Persas
cum imperio fluxere. Proprium Medorum re-
gum fuit plures uxores ducere, mox & in pri-
uatos translatum ut minus septem habere non
liceret. Pulchrum & fœminæ multos habere vi-
ros, pauciores quinque calamitatem arbitrari.
Ineunt fœdus Medi tum Græcorum ritu, tum
feriendo brachia, quo illi humerum connectun-
tur, ac mutuum sanguinem delingunt. Sterilis
regio, qua ad septentrionem obuersa est: quo fit,
ut ex malis in hunc usum exsiccatis ac contusis
missam conficiant, ex tostis amygdalis panem,
ex herbarum radicibus vinum, feruis carnibus
plurimum victitantes.

De Parthia & Parthorum viuendi moribus.

CAP. VI.

Parthiæ ter-
ritoriæ.

Parthiam Parthi Scytharum exules à se
vocaauerunt terram furto occupatam, à me-
ridi

ridie Carmaniam, à septentrione Hyrcanum solum, ab occidua Solis plaga Mediam, ad ortum Ariam habentem. Regio est nemorosa, montana, & inops frugum: gens ipsa Assyrijs Medisq; temporibus obscurissima, regnóque à Medis ad Persas translato, velut vulgus sine nomine, victoribus praeda fuit. Postremò Macedonibus seruiuit. Procedete deinde tempore, ea fuit ipsius gentis virtus, hi rerum successus, vt non tantum finitimus imperaret, sed à Romanis omnium gentium victoribus bello petita eos magnis claudibus victos affecerit. Plinius quatuordecim Parthorum regna numerat. Trogus his orientis Imperium attribuit, velut orbis diuisione cum Romanis facta. Administratio gentis post defectionem Macedonici Imperij sub regibus fuit, qui Arsaces ab Arsace primo rege dicebantur omnes. Regum maiestati proximus populorum ordo fuit: ex hoc duces in bello, ex hoc rectores in pace electi. Sermo his inter Scythicum Medumque medius, ex vtrisque mixtus: vestis olim sui moris: posteaquam accessere opes, vt Medis, perlucida ac fluida. Armorum partris ac Scythicus mos. Exercitum non vt alie gentes liberorum, sed maiore ex parte seruorum habent. Quorum vulgus, nulli manumittendi potestate permissa, ac per hoc omnibus seruis nascentibus, in dies crescit. Hos pari cura ac liberos suos habent, & equitare & sagittare magna industria docent: vt quisque locuples est,

Quatuordecim Parthorum regna.

Arsaces Parthorum reges.

Parthorum pugnandi ratio.

inim.

est, ita magnum regi ad bellum ituro equitatum instruit. Itaque Antonio bellum Parthis inferenti quum quingaginta millia equitum occurrerent, soli D C C C. liberi fuere. Cominus in acie praeliari nesciunt, obsessasq; expugnare vrbes: pugnant autem procurrentibus equis, aut terga dantibus, sepe etiam fugam simulant, ut incauiores aduersus vulnera insequentes habeant: signum his in praelio non tuba, sed tympano datur, nec pugnare diu possunt. Caterum intolerabiles essent, si quantus his impetus est, vis tanta & perseverantia foret: plerumque in ipso certaminis ardore praelia deferunt, ac paulo post pugnam ex fuga repetunt: & quum maxime vicisse te putes, tunc tibi discrimen subeundum sit. Munimentum equitibus lorice plumata, idem & equus, quibus bello viuntur. Auri argentiq; nullus olim, nisi in armis usus. Vxores dulcedine variae libidinis singuli plures ducunt: nec vllum grauius flagitium, quam adulterium vindicant, ob id mulieribus non conuiuia solum virorum, verumetiam conspectum interdicunt. Quidam autem, & in his Strabo, coniuges eos suas amicis in matrimonium tradere, ut liberos ex eis suscipiant. Carne non alia vescuntur, quam venatibus quaesita. Equis omnitempore vehuntur, his petunt bella: his conuiuia adeunt, mercantur, colloquuntur, omniaq; publica & priuata obeunt munia, equo sedentes: atque singulare illud in-

ter ordines discrimen, quod seruilis fortunæ viri pedibus commeant, ingenui equis vehuntur. Sepultura vulgò aut auium aut canum lammatus est. Nuda demum ossa terra obruunt: deorum cura veneratioq; præcipua. Ingenua genti tumida, seditiosa, fraudulenta, procacia: quippe violentiam viris, mansuetudinem fœminis assignant. Semper aut in externos, aut in domesticos motus inquieti. Natura taciti, ad faciendum, quam ad dicendum promptiores. Proinde secunda aduersâque silentio tegunt. Principibus metu, non pudore, parent. In libidinem proiecti, in cibum parci, fides dictis promissusq; nulla, nisi quatenus expedit.

Sepultura
Parthorû.

De Persia, & Persarum moribus, ritibus, & institutis.

CAP. VII.

Persia Orientalis regio, à Perse Iouis & Danaes filio dicta: à quo & Persepolis totius gentis caput. Populi Persæ dicti sunt. Hæc regio, ut Ptolemaus lib. V. scribit, à septentrione Medis terminatur, ab occasu Susiano, ob ortu solis duabus Carmanijs, à meridie parte sinus Persici. Eius oppida fuerunt Aximma, Persepolis, Diospolis. Cælum Persæ, Iouem credidere. Solem, quem Mitram dicunt, in primis venerantur: colunt & Lunam, Venerem, ignem, tellurem, aquam, & ventos: non aras, non statuas habere, sed sub dio, excelsoq; loco sacra operari: cum imprecationibus coronat

Persæ con-
finia.

Religio Per-
sarum.

coronatam hostiam ad aram statuentes, nihil præter hostiæ animam superius dandum existimare: nec eos etiam quicquam aliud velle: quorundam tamen in ea gente extra focus imponere moris fuit. Igni sacrificantes arida ligna imponunt cortice adempto, & aruina superintecta, deinde infuso oleo succendunt non inspirantes, sed ventilantes: quod si quis inspirarit, aut mortuum quid cœnumve in ignem immiserit, morte pleclitur. In flumine Persæ non lauantur, non micturiunt, nec cadaver iniiciunt, non etiam spūunt, aut aliud quid faciunt, sed aquam hoc modo religiosissime colunt. In lacum vel flumen vel fontem venientes scrobem faciunt, ibique hostiam iugulant, cauentes ne quid proximæ aquæ sanguine contingatur, tanquam omnia polluturi: postea carnibus super myrto, lauro impositis, eas magis subtilibus virgis comburunt: & factis imprecationibus quibusdam, oleum lacte & melle mixtam inspergunt: non in ignem, nec in aquam, sed in terram imprecationes per multum tempus faciunt, fasciculum virgarum myricinarum tenuium tenentes. Reges creant ex vna familia: qui regō non paruerit, capite & brachio amputatis insepultus abiicitur. Refert Polycritus quod Persarum Regum quisque suas ades in monte faciat, & thesauros & tributa, quæ exigit, ibi recondat, bene administrata rei monumentum. Exigere eos ex ora maritima argentum,

Aquam religiosissime colunt.

Reges ex vna familia creant Persæ.

ex mediterranea, quæ quæque regio ferat, ut colores, medicamenta, lanam, vel aliud tale, eorum modo & pecora. Neminem illi ob vnan- tantum causam occidere licet, neque alicui aliorum Persarum quicquam in aliquem ex fami- lia sua atrox agere. Vxores ducunt singuli mul- tas, aluntque propagande sobolis gratia, pelli- cēsque plurimis. Reges præmia proponunt ijs, qui vno anno plures procrearint filios: qui crea- ti sunt ante quinquennium, ad patris conspe- ctum gentili instituto non perducuntur, sed apud fæminas degunt: ea præcipuè gratia, ut si inter educationem quis decedat, nullam è damno patri asserat molestiam. Nuptiæ verno æquinoctio celebrantur. Sponsus malum, aut cameli medullam, nec super hæc aliud quic- quam cœnatus, thalamum ingreditur. A quin- to anno ad quartum & vigesimum discunt equitare, iaculâri, sagittare, & in primis verâ loqui: disciplinarum magistris continentissi- mis utuntur, qui fabulas, deorum laudes, vi- rorumque illustrium complexas, cum cantu, interdum voce tantum, ad vitæ institutionem referunt. Aeris sonitu vocati vnum in locum ad hæc discenda pertendunt. Ratio ab his de- poscitur eorum, quæ pueri audierunt. De- cursione utuntur, duce sibi, quem sequantur, ex principum filiis aliquo ad id lecto: campus quem decurrant, ut minimum triginta habet stadia. Ad æstum & frigus perferendum,

Studia quæ
bus Persarū
pueri insti-
tuuntur.

I torrent

Perfarum
victus quo-
tidianus.

torrentium transitu exercentur. In armis & in madidis vestibus perdurant, pascuntur, rustificantur. Fructibus Terebynthi, glandibus, pyris agrestibus vescuntur: quotidianus cibus, post cursum ceterasque corporis agitationes panis durissimus, cardamum, & salu granum, assæ carnes indifferenter, & elixa: aqua potus. Venantur missilibus telis ex equo arcu & sagittis vsi: vtuntur & funda: ante meridiem arbores ferunt, radices effodiunt, arma fabricantur, aut lino & retibus student. Pueri auro exornantur, & imprimis delicijs. Pyropus est illis lapis, quem summo in honore habent, & ob id mortuo eum non apponunt: Nec etiam ignem, ob honorem & reuerentiâ, quam illi deferunt. A vigesimo anno ad quinquagesimum militant: forensem vsus non norunt, neque vendunt quicquam, neque emunt. Cetero in Rhombi speciem ad bellum instruuntur, ac præter pharetram, sagarium & ficas, habent & pileum turratum: squamosum gestant circa pectus thoracem. Principes Anaxyridem triplum habent & tunicam manicatam ad genua demissam: intus candida fultura, exterior pars colore infecta. Amictum æstate purpureum, hyeme varium. Tiaras maiorum infulis similes. Vagus duplici muniuntur tunica, ad media vsque crura demissa: circum caput sindonij veli volumen ingens. Lecti & poculorum ornatus ex auro & argento: de rebus maximis non nisi medio

Principum
Perfaru ve-
stitus.

Vulgi Perfi
ci vestitus.

medio

medio potu consultant, eam demum consulta-
tionem firmiorem rati, quàm quæ à sobrijs sit-
inita. Noti inter se, & aequales, osculo se in oc-
cursu excipiunt. Qui humiliori sunt fortuna, ve-
nientem adorant. Solo sepeliunt corpora, cera
oblinentes. Magos insepultos abijciunt, auihus
laniandos. Cum matribus instituto quodam pe-
culiari coeunt: & hi ritus moresq; Persarum
fuere. Herodotus & alios quosdam habet haud
memoratu indignos, ut quòd ridere coram rege,
aut spuerere nefas duxerint & flagitiosum. Græ-
cos ab his rideri, quibus persuasum esset deos ex
hominibus ortos: quicquid nefas esset facere,
idem & dicere nefarium arbitrari. Turpe cre-
ditum debere, sed omnium turpissimum men-
tiri. Cadauera non prius humare, quàm à cani-
bus, aut aliter traherentur: & quod indecorum
sit ceterarum gentium opinione, parentes inopia
adacti vulgò filias prostituiebant: quanquam
Babyloniolorum id proprium esset. Hodie Persæ
à Sarracenis victi, Mahometiq; delirio imbuti
in tenebris agunt: bellica olim gens: ut quæ
diu in oriente sit rerum potita, nunc armis de-
sueta, veteri gloria excidit.

De India & Indorum prodigiosis ritibus mo-
ribusque viuendi.

CAP. VIII.

India, orientalis regio, Asia terminus, tam
vasta perhibetur, ut eam tertiam omnium
terrarum partem tradant. Pomponius tantum

Indiæ ma-
gnitudo &
descriptio.

Oppida Indi-
dix quinque
mililia.

Indiæ vber-
tas diuitiæ-
que admi-
randæ.

Longissima
Indiæ vita.

litoris occupare scribit, quantum per XL. dies noctesque velificantibus cursus est: appellata à flumine Indo, in quem ab occidentali piaga desinit, à meridionali mari incipiens, adusque solis ortum porrigitur, & à septentrione vsque ad montem Caucasum, peruenit: gentes habet multas, & oppidis aded exculta, ut quidam in ea quinque millia fuisse dicant, nec mirum sit vel de hominum vel de vrbiū copia: quum soli Indi nunquam à natali solo recesserint. Fluvios memorabiliores Gangem, Indum, Hypanim: sed omnium maximus Ganges. Terra Fauoniū spiritu saluberrima in annis metit fruges, vice hyemis Etesias patitur ventos. Vino carent, quamuis non desint, qui hoc quoque Musicarum solum ferre autumant. Nardum fert Australis ora: fert & Cinnamonum, piper, & calamum aromaticum, ut Arabia & Aethiopia. Ebenum arborem sola producit, Psittacum auem, Monoceron bestiam: Beryllis, chrysoprasis, adamantibus, carbunculis, lychnitibus, margaritis, vnionibus, gemmis abundat. Bina illic aestates, leues auræ, temperius celum, vbertas soli, aquarum abundantia. Centum ob id & triginta annorum æuum eorum quidam, ut Musici agunt. Scribus vita aliquanto longior. Indis omnibus est promissa casaries, non sine fuso cerulei aut crocei coloris. cultus præcipuus cum gemmis habitus discrepantissimus, alij laneis, alij lineis pep-

peplis vestiuntur, pars nudæ, pars obscæna tantum amiculati, plurimi etiam flexibilibus libris circumdati. Niger vulgò corporis color, in materno utero tales fiunt, seminis dispositione, quales ipsi sunt qui genuere. Genitale semen, ut Aethiopibus, nigrum, statura procera ac valida. in victu frugales sunt, præsertim in castris, nec multa turba gaudent: ornatu plurimo, ut dixi, utuntur: à furtis magnopere abstinere: legibus utuntur non scriptis, literas non norunt, sed omnia memoriter administrant, & propter simplicitatem ac vitæ parsimoniam omnia eis prosperè succedunt. Vinum non nisi in sacrificiis bibunt: potum ex oriza faciunt & hordeo: cibus magna ex parte oriza sordibilis est. In legibus & contractibus maximam simplicitatem esse, vel ex eo argui potest, quòd non multum sunt litigiosi: nam nec commissi nec depositi iura vlla habent, nec testibus indigent, nec sigillis, sed simpliciter credunt: domum frequentius incustoditam habent: quæ profectò omnia continentie sunt indicia. Caterum non facile quis admittat, ut quòd soli degant, & quòd non vna omnibus & cœnandi & prandendi hora sit, sed ut cuique libitum sit. Nam ad socialem civilémque vitam illa sunt commodatiora. Exercitiam præcipuè frictionem probant, & maximè strigilibus. Ebena arbore corpora expoliunt. In tumulis & sepulturis faciendis perparci. In cultu

Litterarum
apud Indos
nulli usus.

Potus & cibus
Indorum.

Simplicitas
rudis affectata.

Frictio corporis probatur.

corporis nimij. Nam & aurum gestant, & lapillis ornantur, & sindonem candidissimam induunt, & umbellas secum portant: nam pulchritudinem excolentes, omnia faciunt, quæ ad decorandam faciem pertinent: veritatem perinde recipiunt, atque virtutem: ætati senum prærogativam nullam tribuunt, nisi prudentia excellant. Multas nuptas habent, quas à parentibus accipiunt pari boum emptas, alias obedientiæ gratia, alias prolis ac voluptatis: & nisi castas esse cogant, fornicari licet. Nemo ex Indis coronatus sacrificat, nec adolet, nec libat. Victimæ non iugulant, sed præcluso spiritu necant, ne quid mancum Deo offeratur, sed integrum. Qui falsus testis apprehenditur, extremis decurtatur digitorum articulis. Qui membro aliquo quempiam orbauerit, non modo talionis pœnam subit, sed etiam manu truncatur. Quod si quis artificis manum oculumve ademerit, capitale est. Regis corpus emptitiæ mulieres curant, quæ regem custodiunt, & reliquus exercitus manet extra portas. Si qua mulier Regem ebrium occiderit, munus habet, ut cum illius successore iungatur: succedunt autem filij. Regi interdum dormire non licet, nocte cogitur cubilia per horas mutare, idque propter insidias. Quum in castris non est, sæpe exit: nam & ad iudicium exit, & audit: & si hora est, ut corpus curet, quod strigilum sit perfrictione, simul

Senibus, nisi prudentes sint, honor nullus exhibetur.

Sacrificandi Indorum ratio.

Regis vitam mulieribus apud Indos permissa.

simul & audit, & à tribus perfrictoribus perfricatur: exit etiam ad sacrificia: tertio ad venationem: ubi Bicchico more maxima mulierum cateria circumfunditur: stipatores foris manent, via suibus obtexitur: quod si quis intro ad mulieres præuaricauerit, capite plectitur: præcedunt eum tympana & tintinnabula. Quum in locis septis venatur, assistunt ei due trësve mulieres armatæ: quum verò in locis non clausis venatur, ab elephante sagittat: mulierum aliqua in curribus sedent, quedam in equis ac elephantis: quemadmodum & militant, omnibus armis exercitata, multum profecto à nostris discrepantes. Atque hæc etiam à rerum scriptoribus dicuntur, quod Indi Iouem pluuialem, & Gangem flumen, & indigetes genios colant: & quum eorum Rex capillos abluat, solennia celebrent, & maxima dona mittant, diuitias suas certatim ostendentes. In septem ordines olim diuisa vniuersa gens fuit, quorum primus philosophorum erat, qui ceteris numero pauciores, honore & dignitate apud Reges longè anteibant. Hi ab omni opere immunes neque seruiunt cuiquam, neque imperant: recipiuntque à priuatis ea, quibus sacra diis faciunt, & curam habeant defunctorum, tanquam chari dijs: & que fiant apud inferos præcipuè norint: propterea dona plurima honoresq; eis impenduntur: multum enim prosunt.

Indorum
gens in ordines septem
diuisa.

Philosophi
quantū vi-
ae nostrae
prosent.

Indorum vite. Nam anni principio vnā con-
uenientes, siccitates, pluias, ventos, morbos
predicunt: ceteraque, quorum cognitio possit
vtilis esse: futura enim audientes cum populus
tum Rex, & futura declinant mala, & bonis
futuri imminet. Qui autem philosophus falsa
predixerit, nullam præterquam quod perpe-
tuo silet, pœnam subit. Secundus ordo est agri-
colarum, qui multitudine superantes ceteros,
à bello reliquaque opere liberi, soli agris cole-
dis tempus impartiunt. Nullus hostis eos la-
teſcit neque spoliat, sed existimans illos in com-
muni vtilitate versari, ab omni iniuria absti-
nepsit; soluti metu agricola, terramque liberè
colentes, rerum afferunt vbertatem. Viunt
autem in campis cum vxore & liberis, neque in
vrbes commeant: dant Regi (omnis enim In-
dia subdita est Regibus) tributum: nulli pri-
uato licet agros possidere absque tributo, quin-
tam quoque fructuum partem regibus impen-
dunt. Tertium ordinem conficiunt omnis gene-
ris pastores, qui neque in ciuitatibus, neque in
villis morantur. Vtuntur tabernaculis, venatu,
ac retibus: tutas à feris auibusq; regiones red-
dunt: hoc exercitio Indiam domesticam præ-
stant, multis variisque tum bestiis, tum auibus
sementi agricolarum insectis copiosam. Quar-
tum locum artifices tenent: quorum pars ar-
mis, pars rusticis instrumentis, alij alijs vtilibus
rebus fabricandis vacant. Hi nō solum immunes
à trib

à tributo sunt, sed frumentum insuper à regia
 percipiunt. Quinto ordine milites, sed numero
 secundi, belli disciplina exercentur: omnis ea
 multitudo armis debita: tum equi elephantiq;
 bello apti ex regia victum habent. Sextus est
 ordo Ephororum: hi quaecumque in India agun-
 tur insipientes regi referunt. Septimo loco ex-
 sistunt, qui publicis consilijs præsunt, numero
 paucissimi, nobilitate prudentiaq; maximè in-
 signes. Ex his enim ad regum consilia, tum ad
 rempublicam gerendam, tum ad res du-
 bias iudicandas asciscuntur: duces insuper ex
 his deliguntur, ac principes. Has in partes In-
 dia politia distributa, haudquaquam licet
 vnus ordinis virum alterius uxorem ducere,
 neque exercitium mutare. Neque enim fas est
 militem agrum colere, aut philosophari artifi-
 cem, Sunt & apud Indos statuti principes,
 qui iniurias ab aduenis prohibent: si qui eo-
 rum infirmentur, conductis medicis curant,
 defunctosq; sepeliunt, eorum pecunia proxi-
 mioribus tradita: Iudices causas cognoscunt,
 fontes diligenter puniunt. Seruilis conditionis
 apud eos nemo fuit, imò lege quadam sanc-
 tum, neminem omnino seruum esse: liberos
 equo iure honoréque haberi omnes, qui assue-
 scerent neque præstare cæteris, neque iniuria
 quenquam afficere, optimè ad omnes fortune
 casus instituisse vitam: stultum sane videri
 leges æquè omnibus positas, fortunas non æquè

Apud In-
 dos nemo
 seruilis con-
 ditionis.

onibus communes esse. Sed quia Indorum gentes multe sunt, & forma, & lingua, propter latissimum regionis tractum, diuersæ, non isdem, quos descripsimus, moribus æque omnes viuunt, sed quibusdam etiam incultioribus. Eorum qui auroram spectant alij rei pecuarie dediti sunt, alij non. Item alij in palustribus fluminibus habitantes, crudis vescuntur piscibus: egressi arundineis nauigijs exceptant. Singula autem nauigia è singulis arundinis internodiis fiunt. Isti ex Indis ferunt vestem è tegete, quam ubi è flumine messuerunt, incideruntq; plectentes in modum storeæ, tanquam thoracem sibi induunt. His finitimi auroram versus sunt Indi pecuarij, carnibus crudis vescentes, nomine Padæ, qui talibus uti moribus narrantur: Quoties ciuium aliquis, aliquâve ægrotat, virum quidem sui maximè familiares interimunt, quod dicant illum morbo tabescentem carnes ipsis corrupturum: & licet se neget ille ægrotare, at nihilominus isti non ignoscentes necant eum, epulanturque. Mulieri verò suæ maximè necessariæ idem, quod viro viri, faciunt. Qui autem ad senium peruenit, eo iidem mactato pascuntur. Ideoque tum hac de causa, tum quia in morbis necantur, non multi sanè eorum ad senectutem perueniunt. Est aliorum Indorum hæc diuersa consuetudo, ut nullum animantem interimant, utq; nihil serant, nec domos parandas existiment, atque

Nauigia In
dorum ex
arundinum
internodiis

Ægrotan-
tes interi-
muntur &
comeduntur

atque herba viciant. Est eis semen quoddam
 milij instar sua sponte nascens è terra suo in
 calyce, quod cum ipso calyce lectum coquunt
 eduntque. Quorum quisque in morbum inci-
 dit, is in locum desertum pergit, ibique de-
 cumbit, eius vel decumbentis, vel defuncti
 curam gerente nemine. Horum etiam omnium,
 quos iam recensui, Indorum coitus in propatu-
 lo est, sicut pecorum. Philosophos habent Indi
 Gymnosophistas, qui, ut Prerarcha scribit,
 ultimas & umbras regionis partes inco-
 lentes nudi (quod ipsum nomen indicat) ac
 vagi in solitudinibus philosophabantur, ab
 ortu Solis ad occasum perstantes: immobi-
 libus oculis orbem candentissimi syderis con-
 tuebantur, in globo igneo rimantes secreta
 quedam: insistebant alternis pedibus toto die
 feruentibus harenis citra dolorem, & frigora
 niuium & flammæ æstus perferrebant. Inter
 quos Brachmana gens fuit, quæ, ut Didymus
 eius Rex Macedoni Alexandro, qui illam
 debellare cogitaret, scripsit, pura & simplici
 vita viuit: nullis rerum illecebris capitur: ni-
 hil appetit amplius quam ratio naturæ flagi-
 tat: facilis huic alimonia: non quam luxuria
 sagacitas per omnia elementa perquirat, sed
 quam tellus ferro inuiolata producit. Men-
 sas epulis onerat innocuis. Hinc est quod ge-
 nera morborum nec nomina numerat diuer-
 sa, sed diuturna salute perficitur: opem non
 prec

Moriendi
 ritus.

Gymnoso-
 phistæ In-
 dorum Phi-
 losophi.

Brachmana
 gens.

precatur alter ab altero, vbi vivitur communi-
ter. Inter pares locus non praebeatur invidia, vbi
nullus superior est. Omnes divites facit pauper-
tatis aequalitas. Indicia non habet, quia corri-
genda non faciat. Leges nullas tenet quas cri-
mina nulla proferant: Una genti lex est, con-
tra ius non ire natura, Quae laborem nutriat, a-
varitiam non exercet, otium turpe denitat:
Libidini membra ad debilitandum non tradit,
omnia possidet quaecumque non cupit. Quod fe-
rocissima sit pestis cupiditas, quae solet egenos,
quos capit, efficere, dum finem inquirendi non
invenit, sed & magni quo fuerit locupletata
mendicat. Sole calescit, rore humectatur, sitim
riuo frangit, torum ministrat humus, somnum
solicitude non rumpit, mentem cogitatio non
fatigat, in homines sibi similes superbia non
agit imperium, nec quoenquam vel minima ser-
vilitate exigit, praeter corpus, quod solum animo
famulari debere censet. In extruendo domibus
igne saxa non solvit, nec admixtione pulveris
cementa duriora conficit: quin potius in de-

Speluncas
Brachmani
inhabitant

fessis telluris speluncis, aut concavis montium
latebris habitat: nullos ibi ventorum fremitus,
nullius turbinis tempestatem formidat.
Tutius se ab imbre defendere speluncam arbi-
tratur, quam tegulam, cuius geminus est usus,
dum vivat mansionis, sepulturae quando mo-
riatur. Nullus ibi pretiosus amictus, sed mem-
bra papyri tegmine, vel, quod verius, pudore
velant

velantur. Fœminæ non ornantur ut placeant, nec sciunt in augenda pulchritudine plus affectare, quàm nactæ sunt. Ad concubitum non admonet libido, sed sobolis amor. Bella non gerit, sed pacem moribus, non viribus confirmat. Nemo parens filij comitatur exsequias, nulla exstruit instar templorum sepulchra defunctis, nec in gemmatis vruis fœnera combusta recondit, quod non honoris esse ducat, sed pœnæ. Pestilentiam aut alios corporis morbos, ut dictum est, Brachmani non patiuntur, quod fœdis actibus cœlum non temerant, sed semper apud eos tenet natura cum temporibus concordiam : & vices suas elementa inoffensa custodiunt. Medicinæ remedium parsimonia est, quæ non solum illapsos potest curare dolores, sed etiam procurare ne veniant. Nulla ludicra spectacula affectant, sed theatrum spectare quum volunt, gestorum monumenta relegunt, quæ quum sint maximè ridenda, desunt. Non in fabulis aulibus (ut multi) delectantur, sed in pulcherrima mundialis machine, & rerum naturalium dispositione. Mercandi gratia pontum classibus non nauigant. Artem bene loquendi non discunt. Simplex est apud illos eloquentia, communisq; omnibus, solum præcipiens, nō mentiri : forum scholasq; minimè frequentant, quorum doctrina discors, stabile nihil certumque diffinit. In honestate una gentis pars, alia in voluptate bonum constituit. In cultum diuinum

innos

Parsimonia
morborum
omniū
curatio-

Religio Bra-
chmanorū.

innocuas pecudes non mactant, dicentes Deum
sacra sanguine pollutorum non accipere; cul-
tum potius deligere incruentum, verbo pro-
pituari orantium, quod solum ei hoc cum ho-
mine est, sua ergo similitudine delectari. In Ca-
thæ Indis multæ vxores in vnius viri coeant
matrimonium: & ubi vita discesserit, apud
grauissimos iudices suam quæque de meritis
agunt causam: & quæ officiosior præ ceteris
viro chariorque fuisse iudicantium sententia
comprobatur, illa in habitu ornatuq; quo cul-
tius se exornare potest, victrix & latabunda

Cathæ
Indi vxores
multas
habent.

Vxorū cha-
rissimacum
defuncto vi-
ro crema-
tur.

rogum ascendit, ac iuxta mariti cadaver ac-
cubat, amplexans illud & deosculans, suppo-
sitis ignibus pudiciæ laude contemptis, cum
coniuge defuncto concrematur: ceteræ cum
nota & dedecore viuunt. Liberi ab ineunte
etate non parentum arbitrio tolluntur, sed eo-
rum quibus id negotium publicè iniungitur.
Tenerorum infantium illi habitum inspiciunt:
ac si qui segnes ab initio, aut parte aliqua cor-
poris debiles deprehendantur, necari iubent.
Connubia non opibus & nobilitate, sed for-
mæ præstantia conciliant inter se, liberorum
magis quàm voluptatis causa. Consuetudo &
apud Indos quibusdam hæc est, vt qui filias
præ inopia locare non possint, in ipso ætatis
flore, cum tuba & classicis, quibus bellica
significari solent, in forum producant, tum
multitudine conuocata puella accedenti pri-
mum

mùm posteriora humerotenus detegit , postea
 anteriora : quæ quum placita fuerit , & ap-
 probata , quibuscumque videtur illa nubet.
 Megasthenes per diuersos India montes na-
 tiones esse scribit capitibus caninis , armatis
 vnguibus , amictas vestit tergorum , ad ser-
 monem humanum nulla voce , sed latratibus
 tantùm sonantes asperis rictibus. Gangis fon-
 tem qui accolunt , nullius ad escam opus indi-
 gent , odore viuunt pomorum syluestrium ,
 longiusq; pergentes eadem illo in prasidio ge-
 runt , vt olfactu alantur : quòd si tetriorem
 forte spiritum traxerint , exanimari eos certum
 est . & illorum aliquos in Alexandri castris
 fuisse memoria traditum est . Legimus mono-
 culos quoque in India esse : Quosdam etiam
 tam insigniter auritos , vt aures ad pedes de-
 fluant , atq; in alterutram earum decubent , qua-
 rum duritie arbores conuellant . Quosdam item
 singulis pedibus , & adeò latis quidem , vt
 ubi se defendi à calore velint , resupinati his
 totaliter inumbrentur . Apud Ctesiam legitur
 quasdam fœminas ibi semel tantùm parere ,
 natòsque canos illico fieri . Esse rursus gentem
 alteram quæ in iuuenta sit cana , nigrescat in
 senectate , ultra enim nostri terminos perennan-
 tem . Esse etiam perhibent alteram fœmina-
 rum gentem , quæ quinquennes concipiant , sed
 ultra octauum annum viuendi spatia non pro-
 trahere . Sunt qui ceruicibus sarent , & in hu-
 mexis .

Mōstruosa
 India gen-
 tes.
 Cynocephali
 in India.

Homines
 odore sola
 viuentes.

Monoculi
 in India.

Monopodes
 in India.

Mulieres
 quinquennes
 concipientes.

meris habent oculos. Sunt præter eos iam enumeratos sylvestres quidam homines caninis capitibus hirsuto & aspero corpore, stridore terrifico. Sed hæc & alia id genus, quæ de India & gente eius memorantur, quoniam magna est opus fide, ut pro veris recipiantur, quam ne in ijs quidem, quæ sunt penè oculis admota, nisi grauatè adhibent, qui aliena legunt scripta, parcius sunt referenda. Cathami hodie eam Indiæ partem, quæ inter Gedrosiam Indumq; fluuium sita est, atque ab his modò Cathainum appellatur, inhabitant. Scythicum genus hominum, & in quibus magna morum mutatio facta videri possit, si vera sunt quæ Armenius Aitonius de illis prodidit in historia: Sagacissimi sunt, inquit, aiuntque se solos hominum duobus luminibus cernere, ceteros mortales aut cecos esse, aut altero oculo captos: magnum ingenij acumen, sed iactantia maior. Persuasum est vniuersæ genti, se ceteris mortalibus artium subtilitate & scientia longè antecellere. Candidum genus hominum, paruis oculis, natura imberbes: literis viuunt Romanis quadratura similibus, alij alio superstitionis aguntur delirio. Ceterum omnes veræ pietatis expertes, Solem adorant hi, illi Lunam, quidam fusiles statuas, nonnulli bouem: variâque per hæc monstra sparsa est gentis superstitio. Non scriptas leges, non fidem norunt ullam: & quum in opificiis mirum sit gentis

acumen

Cathainorum
mores.

Sagacissimi
mortalium
Cathaini.

Homines
natura im-
berbes.

Cathainorum
religio.

acumen, nulla tamen his rerum diuinarum
 notitia. Timidum genus hominum, mortemque
 formidans: gerunt tamen bella magis ingenio-
 se, quam fortiter: sagittis in pugna utuntur,
 telorumque generibus, quibusdam hominibus
 aliarum gentium minimè notis: papyracea mo-
 neta in usu, quadrata forma, & in ea regis ima-
 gine expressa, quæ si vetustate obliterari cœpe-
 rit, obsoletam cum recentius impressa in regia
 commutant. Supellex ex auro & argento, cæ-
 terisque metallis: olei inopia insignis, hoc reges
 duntaxat unguenti loco utuntur. Et de Indis
 hætenus, nunc de Scythis, qui sunt Indis con-
 termini, dicendum.

Moneta pa-
 pyracea in
 usu.

De Scythia Scytharumque feris moribus.

CAP. IX.

Scythia, regio Septemtrionalis à Scythæ
 Herculis filio, ut tradit Herodotus, dicta.
 vel, ut Berossus: à quodam alio ex Araxe pri-
 sca, quæ Neæ coniux fuit, genito indigena Scy-
 thia. Hi olim à primordio parvam patriam
 possidebant: postmodo paulatim per virtutem
 & vires aucti, quum regiones multas sibi sub-
 didissent, in magnum imperium gloriâque
 peruenere. Ea primùm natio iuxta Araxim
 flumen parua numero, propter ignobilitatem
 contempta consedit: nati regem quendam bel-
 licosum, & militari virtute præcipuum, agros
 ampliarent. Montanos quidem usque ad Cau-
 casum

Scythia ap-
 pellatio.

Scythæsem
per inuicti
permanse-
runt.

casum, campestrès verò vsque ad oceanum & Meotida paludem, aliq; loca ad Tanaim vsque flumen, à quo Scythia ipsa longo tractu versus ortum protensa Imao monte per medium velut in duas Scythias diuiditur, quarum vna Scythia intra Imaum montem dicitur, altera extra: ab alieno imperio aut inta-
cti aut inuicti Scythæ semper manserunt. Darius, Persarum regem, turpi à Scythia submouère fuga. Cyrum cum omni exercitu trucidarunt. Alexandri magni ducem cum copijs vniuersis deleuerunt. Romanorum audire non sensere arma: gens & laboribus & bellis aspera, vires corporum immense. Hac inter se olim discreti non erat, utpote quæ neque agrum coleret, neque tectum sedesve haberet vllas per solitudines & inculta vagabatur loca, armenta pecorâque præ se agens: coniuges & liberi plaustris vehabantur: legibus nullis obnoxia, iustitiam sponte colebat. nullum furti grauius in tota gente flagitium fuit, ut qui non parietibus aut septis armentum circumdat, sed in propatulo habeat. Nullius ipsi auri, aut argenti vsus. Lac & mel in cibis frequens: contra frigora & rigores ferinis pelibus murinisq; corpora communibat. Lanæ vsus ac vestium ignotus genti. Erat is sanè viuendiritus frequens Scythis, sed non omnibus plerique eorum, ut loco plurimum distante sic ab inuicem vitæ diuersi, veluti peculiariter

inter se fouebant mores : de quibus postea dicemus , ubi adhuc communes quosdam dixerimus. Gaudent Scytharum plures humana cade. quem primum virum in bello vir Scythæ cepit , eius sanguinem potat : quo scumque in pralio interimerit , eorum capita regi offert : nam capite ablato fit prædæ , quamcunque cepit , particeps , alioquin expers. Caput hoc modo præcidit , in orbem illud amputat circa aures , verticèque sumpto excutit , deinde pellem detrahit , & ubi sicut bouis corium , manibus molliat , tanquam mantile possidet , eaque ad habenas equi sui appensa gloria- tur : qualia mantilia ut quisque plurima habet , ita vir præstantissimus indicatur. Multi etiam sunt , qui coria hæc humana , tanquam brutorum , consuunt , quibus pro amiculis induantur. Cesorum hostium manus dextras cum unguibz excoriant quidam , atque cum ijs pharetrarum opercula obducunt. Nonnulli totos homines excoriant , & coria super ligna extenta supra equos circumferunt. Capita dicto modo excisa exterius crudo bouis corio superducunt , interius inaurant etiam , qui ditiores sunt , & pro poculis vtuntur : hostibus , qui ad eos veniunt , viri alicuius existimationis exhibent , referuntque illos à se esse superatos , id strenuitatis loco tenentes. Semel quotannis singuli regionum principes vinum crateri mistent , de quo Scythæ omnes

Homicidio
Scythæ gau-
dent.

Humana
coria pro
amiculis
cinnantur.

Officium
humani
Scytharum
pocula
præbent.

De Scytharum & religio.

Aeneandis formis apud Scythas.

Pompa in regio sancta.

hostium homicidae bibunt, nemo gustat, qui nihil præclari operis ediderit, seu sine honore seorsum sedet: quæ res apud eos maxima est ignominia: qui verò complures cades fecerunt, hi duobus pariter, quos habent, calicibus potant. Deos hos solum propitiantur & colunt, Vestam ante omnes, deinde Iovem ac Telurem, existimantes Tellurem Iovis coniugem esse: post hos Apollinem, & calesiem Venerem, Martem & Herculem: nulli tamen ex his simulacra, aras & delubra facienda putant, præterquam Marti, cui ex captivis centesimum quemque immolant, ceteris tum alia pecora, tum præcipue equos: suos pro nihilo putant, quos nec alere omnino in sua regione volunt. Rex in quos morte animadvertit, eorum ne liberos quidem relinquit, sed universos mares interficit, feminis nihil laesis. Fœdera cum quibuscumque ineunt Scythæ, hoc modo: Infuso in grandem calicem fictilem vino, commiscunt eorum sanguinem, qui fœdus feriunt, percutientes cultello, aut incidentes gladio aliquantulum corporis, deinde in calice tingunt acinacem, sagittas, securim, iaculum: hæc ubi fecerunt, sese multis verbis denotent, postea vinum epotant non modò hi qui fœdus fecerunt, sed etiam comites hi, qui sunt maxima dignitatis. Regum sepulchra apud Gerros sunt, ubi Borysthenes iam navigabile est. Ibi quum rex eorum decessit, ingentem scrobem effodiunt, forma quadrata, dehinc mor-

tuum accipiunt, corpore incerto, alio emul-
 sa atque expurgata, quam filere contuso &
 thymiamate, apud semine & anisi quum ex-
 pleuerunt, resuunt rursus, impositumque plau-
 stro cadauer ad aliam gentem ferunt, quod
 qui excipiunt, eadem agunt. Sed regij Scythæ ^{Regij Scythæ}
 aurem decidunt, crinem circumtundunt, bra-
 chia circumcidunt, frontem nasumque consau-
 ciant, sinistram manum sagittis traiciunt:
 postmodo cadauer ad aliam gentem, cui im-
 peritant, ferunt, quæ ipsos comitatur ad eos
 unde primum venerant. Vbi iam mortuum cir-
 cumferentes singulas gentes lustrauerunt, qui-
 bus imperitauit, apud eos deponunt, qui in
 extremis habitant, & in sepulchris: y post-
 quam illum super torum in loculo constitue-
 re, hastis hinc atque illinc defixis, desuper li-
 gna disponunt, atque pallio contegunt: dein-
 de ubi in reliqua loculi spatiositate pellicum
 vna omnium charissima, minister vnus, co-
 quus, agaso, viator, pincerna, equus, stran-
 gulati sunt cum aureis phialis, aliarumque
 rerum omnium primitijs consepeliunt: cir-
 cum acto anno hoc iterum agunt: è famulis re-
 gis intimos sumunt. Sunt autem famuli regum
 ingenui Scythæ, & quos ipse rex iusserit, nam
 nullus venalitijs regi ministrat: horum mi-
 nistrorum quinquaginta ubi strangulauerunt,
 ac totidem præstantissimos equos, eductis in-
 testini pallijsq; rursus distentis atque consu-

Cum rego
 intimi fa-
 muli sepe
 liuntur quin-
 quaginta

Priuatorū
Scytharum
humatio.

Lauandi
mirabilis ri-
tus.

tis : per ambitum regij sepulchri fornicato opere equos & super eos famulos insidentes erigunt, ac ita statuunt, vt procul aspicienti equitatus speciem, defunctum regem custodientis, prabeant. Et talis regum humatio est, & sepultura. Habent & priuati morem quendam in sepeliendo : nam vbi quis decesserit, proximi quinque in plaustrum collocatum ad amicos circumferunt, eos singuli amicorum excipientes epulam præbent, tam propinquis, quàm cæteris cadauer comitantibus : ad hunc modum quadraginta diebus circumactum, dehinc humatur, capite prius exinanito, atque abluto : supra corpus tria ligna statuunt mutuò inclinata, circa quæ pretendunt lanea pilea, quàm maximè possunt conslipantes, & in scapham in medio lignorum pileorūque positam lapides coniungunt ex igne perspicuos. Viri Scythæ non lauantur, sed vxores eorum infundentes aquam corpora ad lapidem aliquem scabrum conterunt, cypresso, cedro, aut thuris ligno : deinde perfictum corpus, quum intumuerit, illud, faciemq; medicamentis oblinunt. Id eas simul bene olentes facit : ac postero die medicamentis amoris mundas & spendidas. Inrandi insiurandumque interponendi ipsis per regum solium mos est : quo si quis periurasse à diuinis, qui hoc malignis virgis experiuntur, conuincitur, sine mora capitis pœnam subit, atque facultates omnes amittit, quas accipiunt.

cipiunt qui illum periurasse probauerunt.
 Massagetae populi Scythiae in Asia ultra
 mare Caspium vestitu & victu Scythis per-
 quam similes, quò sit, ut Scythae à plerisq; cre-
 dantur, ex equis pugnant, & pedibus: utroque
 pugnae genere pene inuicti: sagittis, hasta, san-
 gari, (sic enim ferrum, quò vulgò accincti sunt,
 dicitur:) auro in balteis, & capitis ac axilla-
 rum ornatu utuntur: aureos thoraces equorum
 pectoribus inducunt. Ex auro frenae & pha-
 leras conficiunt, aereas cuspides hastis prae-
 figunt, aere pharetras muniunt. Ferri & argen-
 ti nullus apud eos usus. Singuli uxorem du-
 cunt, eaq; communiter utuntur, idq; Scythia-
 rum soli faciunt, si Scythae habendi sunt. Quo-
 ties aliquis mulieris libidine capitur, suspen-
 sa ad plaustrum pharetra cum ea sine pudore
 concumbit. Terminus vitae nullus genti prae-
 nitus: ubi quis admodum consenuit, cum pro-
 pinqui & necessarij in vnum coeuntes cum
 omnibus aliquot immolant, & carnibus pro
 epulo, ubi decoxerunt, indifferenter vescun-
 tur: quod genus obitus apud eos beatissimum
 habetur. Languore extinctos non edunt, sed
 terra operiunt, loco damnus putantes, quòd
 ad immolationem non venerunt. Nihil o-
 mino ferunt, pecoribus victitant, & pisci-
 bus, quos Araxes abundè suppeditat: lac
 plurimum potant. Ex Djs vnum Solem ve-
 nerantur, cui equos immolant, ut perniciosissimo

Massagetae
 & mores eo-
 rum.

Seres omni-
um quietis-
simi: sanctis-
simique.

syderi è pecoribus omnibus perniciosissimum ma-
tent. Seres mites inter se & quietissimi o-
mnium, mortalium cætus fugiunt, adeo vt ce-
terarum gentium commercia abnuant: primum
eorum fluvium mercatores transeunt, in cuius
ripis nullo inter partes commercio, sed disposito
rerum pretio, oculis æstimantibus sua tradunt,
non emunt nostra. apud illos neq; meretrix neq;
adultera neq; fur ad iudicium deducitur, neque
occisus homo fertur ibi aliquando: sed est apud
eos legum suarum metus vehementior, quàm gene-
ris constellatio. In initio orbis terre habitant: quia

Nullis ca-
lamitatibus
affliguntur
Seres.

castè viuant, nec ærugine, nec grandine, aut pe-
stilentia cæterisve malis affliguntur. Fœmina
postquam conceperit à nemine petitur, neque
quum purgatur: caribus immundus nemo ve-
scitur, sacrificia nulla novit, secundum iusti-
tiam omnes sibipsis iudices sunt. Ideo non ca-
stigantur huiusmodi plagis, quæ pro peccatis
accidere solent, sed plurimum temporis perdu-
rantes, absque ægritudine vitam finiunt. Tauro-
scythæ à monte Tauro, circa quem habitant,

Græcos Tau-
ros cythæ i-
phigeniæ
immolant.

Virgini naufragos immolant, & quoscunque
Græcos illuc delatos, hoc modo: postquam pre-
ces peregerint, hominis caput clava feriunt,
truncum eius quidam aiunt deturbari è rupe,
nam in rupe prærupta templum est eorum si-
tum: cruci adfigunt caput: quidam de capite
suffigendo consentiunt, sed truncum è præcipi-
tio deici negant, sed humo contegi dicunt.

Dæmon

Demonem, cui immolant, aiunt esse Iphigeniam Agamemnonis filiam. In hostes, quos ceperint, hoc agunt: amputatum quisque hostis caput domum portat, & fusti suffixum admodum sublime supra tecta statuit, & plerumque supra fumarium: Ideo in sublimi locantes, quod dicant eos totius domus esse custodes. Vivunt autem è rapto & ex bello. At Agathyrsi excultissimi viri sunt, & aurum plerumque gestantes in commune cum mulieribus coeunt, ut inter se germani sint ac domesticum omnes: nihil neque lioris, neque simultatis mutuo exercentes: ceterum ad Thracum similitudinem accedentes. Neuri Scythicis utuntur moribus, qui, una ante Darj expeditionem aestate, coacti fuerant, propter serpentium multitudinem in ipsorum solo procreata, terram mutare: sibi persuadent, deierantes se quotannis ad dies aliquot lupos fieri, & rursus in pristinum habitum & formam redire. Anthropophagi, id est, humane carnis comestores, agrestissimos omnium hominum mores habent, non iudicijs, non legibus ullis utentes, rem pecuariam exercent: vestem Scythicam similem gestant: linguam propriam habent. Melanchlani omnes indumenta nigra gerunt, unde & cognomentum habent, qui soli ex his humana carne vescuntur, institutis Scythicis utentes. Budini ingens natio atque numerosa, caesis oculis omnis acrusi.

Hostium capita supra domorum tecta figuntur

Neuri quotannis dies aliquot lupos fiunt.

Anthropophagi
qui omnium
hominum
agrestissimam
Melanchlani
nigra omnes indu-
menta ge-
runt.

Budini pe-
di culos pre-
mordent.

Lyræ è ve-
naru victi-
tant.

Argyp præ-
natura cal-
vi.

Gelonus vrbs, à qua & Geloni dicuntur, gen-
tus caput est. Libero Trieterica, id est, trien-
nalia agunt, & Bacchanalia exercent. Græci
quondam frere, sed summoti, ibi confederunt.
Lingua adhuc partim Scythica, partim Græ-
ca vientes. Sunt tamen Budini à Gelonu, &
lingua, & vita diffares. Nam quum indige-
na sint, pecuaria operam dant, solique eius re-
gionis pedunculos edunt. Geloni agriculturæ
operam dantes, frumento victitant, & hortos
possident, nihil illis neque aspectu, neque colore
similes: horum regio omnis est arboribus fre-
quens ex lacu, qui ibi etiam ingens est, &
multus: Lutræ capiunt, castores, aliasque mul-
tas feras, ex quarum pellibus renones faciunt,
atque induunt. Lyræ è venatione victitant
hoc modo, consensu arboribus, quæ & per
omnem eorum regionem frequentes sunt, fe-
ris insidiantur: singulis adest canis & item
equus in ventrem cubare edoctus humiliter
subsidenti gratia: ubi quis ab arbore feram vi-
derit, sagittæque percusserit, conscenso equo il-
lam persequitur, comitante cane. Argyppei
sub excelso montium radicibus incolunt,
homines, qui ab ipso natali calui sunt, mares
pariter & femina, simis quoque naribus, &
ingenti mento, proprio quodam oris sono. Scy-
thicam gestantes vestem, ex arboribus victi-
tantes, rei pecuariae haud student: unde eis pe-
corum non multum est. Sub arbore quisque
cubari

cubat : per hyemem quidem vbi arborem pileo albo firmo que contexerint, per æstatem verò sine hoc pileo. his nemo mortalium iniuriam infert. Sacri enim dicuntur esse, nihil martiorum armorum possident. Idem finitimorum controuersias dirimunt : ad quos quisque confugit, is à nemine læditur. Issedones talibus moribus vti feruntur, quoties pater alicui decessit, omnes eius propinqui pecora adducunt, quæ vbi mactauerant, concideruntque, concidunt & mortuum patrem illius, à quo in conuiuium accipiuntur, commixtiq; omnibus carnibus conuiuium exhibent. Caput tum defuncti denudatum purgatumque inaurant, eoque pro simulacro vtuntur : agentes illi quotannis maiores hostias ceremoniasque : hæc filius patri, pater filio facit, quemadmodum Græci natalitia. dicuntur prætereà & isti iusti esse : & ipsarum uxores peraquè fortes ac viri. & tales olim fuere Scytharum mores, à Tartaris postea subacti, & illorum viuendi instituta complexi, Tartarorum more viuunt : Tartariq; vno nomine vocantur.

Homines
opinionem
cri.

Issedones
parentes de
functos co-
medunt.

Anniversa-
riæ paren-
tationi.

De Tartaria, gentisque Tartarorum moribus
& potentia. CAP. X.

Tartaria, quæ & Mongal dicitur, vt
Vincentius scribit, in ea terræ parte sita
est, vbi oriens Aquiloni coniungitur : ab oriente
Xathgorum ac Solangorum terrâ habuit à meri-
die

Tartaria
fuit & 127.
mini.

die Sarracenorum, ab occidente Naymanorum,
 Tartaria ab aquilone oceano circumdata. Tartaria à flu-
 uio Tartar, qui per eam currit, appellata. Regio
 plurimum montosa, ubi campestris est, ad-
 mixta glarea arenosa est, sterilis nisi aquis
 fluvialibus, quæ tamen rarissime sunt, irrigetur:
 & ob hanc etiam causam multum deserta
 & infrequens est: civitates in ea nullæ, nullæ
 ville, præter unam, quæ Cracurus dicitur. Lignis
 in plerisque locis adeo inops, ut arido boum &
 equorum stercore incolæ ipsi ignes fouere atque
 cibaria decoquere cogantur. Aër & calum
 intemperatum & murificum, tonitrua & ful-
 gura in æstate adeo horrenda, ut præ timore ho-
 mines intereant, iam calor magnus est, mox
 frigus & densissima niues cadunt: ventorum
 frequenter tam validi flatus, ut equitantes de-
 tineant, & ad terram homines deiciant, arbo-
 res radicitus emertant, & multa damna infe-
 rant. In hyeme ibi nunquam pluit, in æstate
 frequenter, sed adeo parcè ut vix terra made-
 fiat. Regio alioquin omnium animalium diues,
 in camelis, bobus, &c. Iumenta & equos
 in tanta copia & multitudine, quantum non
 credimus reliquum mundi habere. A qua-
 tuor ab initio populis habitabatur: vnus Iec-
 chamongal, id est, magni Mongali diceban-
 tur. Secundus Sumongal, id est, aquatici Mon-
 gali. Et illi sese etiam à Tartar fluuio, iuxta
 quem habitabant, Tartaros appellabant. Ter-
 tius

Tartaria
 appellatio.

Boum & e-
 quorū ster-
 core ignes
 fouentur.

Tartaria pe-
 corū diues.

Quatuor
 Tartariz po-
 puli.

tius

ius Merchat vocabatur. Quartus Metrit. Omnes unam corporis formam, unam linguam ^{vetustiores} habebant. Ferus ab initio cultus, sine moribus, ^{Tartarorum mores.} sine lege, sine ullo vite cultu, armenta pascere, obscuri nominis inter Scythas, finitimorum vestigales. Mox gens ipsa in plures velut tribus diuisa est, cepitque sub ducibus agitare, penes quos erat totius rei summa, pendere tamen nihilominus Naymanis vicinis accolis tributum. Quum Canguista oraculo quodam primus est Rex ab ijs creatus, is recepto Imperio ^{Canguista primus Tartarorum rex.} primum omnium malorum demonum cultum abrogauit, edictoque precepit, ut tota gens Deum optimum maximum coleret, cuius providentia regnum credi voluit à se receptum. Editum est deinde, ut quicumque per atatem arma ferre possent, ad certum diem regi presto adessent. Estque militaris multitudo in hunc modum distributa, ut decuriones centurionibus ^{Militie Ordinatio.} parerent, centuriones chiliarchis, chiliarchi myriadum prefectis. Inde ad periclitandas Imperij vires septem principum (ex ijs, qui vniversae genti ante constitutum regnum praefuerant) filios parentum manu iussu interfici, facessunt illi imperium, etsi acerbum & atrox, cum multitudinis metu, tum religionis adacti: credere enim vulgo celi numen eiusmodi regni initijs interfuisse, non regem, sed Deum ipsum violari arbitrantur, si illius dispo minus obtemperassent. His fretus opibus Canguista

Canguista primum finitimos Scythas bello subegit, subiectos vestigales fecit, & cum his eos quibus ipsi ad id tempus tributum pependerant. Iude remotiores populos aggressus tam prosperè, tamque feliciter à Scythia ad solis usque ortum, & ab ortu solis ad mediterraneum mare, & ultra, armis suis omnia regna, gentes, & nationes subegit, ut merito iam totius orientis dominum & Imperatorem scribant. Sunt autem Tartari omnium hominum deformissimi corpore, ut plurimum parvi, oculos habent grossos & prominentes, multum coopertos palpebris, ita ut valde parua est apertura in eis: latas habent facies & imberbes excepto quòd in superiori labro, & mento raros habeant pilos & volatiles: graciles sunt in medio communiter omnes: radunt caput per verticem ab aure una ad aliam in occipitium, ita ut rasura illa barbati formam pretendat: capillos in reliqua parte, quemadmodum mulieres nostræ, longos nutriunt, de quibus duas tricas, siue chordas faciunt, & utramque retro aures colligunt: quo more non Tartari solùm raduntur, sed quæcumque gentes eis commorantur. Ipsi porro leues sunt & agiles, boni equites, pedites mali: nullus pedes vadit, omnes & minimi etiam aut equis aut bobus insident, quocumque sit eundum, equitant etiam mulieres, equis utuntur castratis, & qui non feriunt: frena plurimo

Tartarorum
corporis
forma.

Equis Tartari munia
omnia ob-
eunt.

auro

auro, plurimo argento, & gemmis exculta sunt: campanulas admodum resonantes ex equi collo pendentes gestare gloriosum. Ser-mone horrido sunt & clamoroso, cantantes luporum more ululant: caput quatiunt quan-do bibunt: bibunt autem quam sapissime & ad ebrietatem, quæ apud eos gloria est. Non in villis aut urbibus, sed in campo veterum Scytharum ritu sub tabernaculis habitant: pa-stores enim sunt plerique omnes. In hyeme ma-nere in planitie solent, in æstate verò pascu-orum vbertatem sectantes in montibus degunt. Stationes in tentorij modum aut ex virgultis contexunt, aut filtro leuigatis lignis sustentio: in medio rotundam fenestram faciunt, quæ lu-cem prebeat, & fumum emitat: ignem in medio habent, iuxta quem liberi & vxores versantur. Sagittationibus, luctationibusque viri gaudent: venatores mirabiles sunt: cata-phracti ad venandum pergunt, feram conspi-cientes corona circumstant, & tunc sagitta, quas quisque in illam misit, præpeditâ capiunt. Panem non habent, nec pinguis: mappis non vtuntur, non mantilibus. Num Deum credunt, & ipsum omnium esse tam visibiliū, quàm inuisibiliū factorem: non tamen aliqua cere-monia aut ritu colunt: sed potius idola que-dam de filtro aut serico ad hominis formam effi-giata, ex vtraq; tentorij parte constituentes pe-corum suorum custodes esse precantur, atque plurim

Habitatio
Tartarorū.

Venandi
ritus.

Religio Tar-
tarorum.

plurimum reuerentia exhibent : his primùm lac omnis iumentis ac pecoris offerunt : & antequam quicquam vel bibere, vel comedere incipiunt partem apponunt : quodcumque animal ad esum mactant, illius cor in scypho per integram noctem appositum mane coquunt, & comedunt. Venerantur etiam & sacra faciunt

Chaam regem filium Dei credentes Tartari adorant.

Soli, Lunæ, & quatuor elementis. Chaam præterea Regem & Dominum suum filium Dei existimantes, religiosissimè adorant, sacrificant, & tantum illi tribuunt, ut digniorem in toto mundo non esse credant, nec aliquem alium nominare patiuntur. Ceteros homines adeò hæc gens contemnit, & se prudentia & bonitate excellere putat, ut alloqui fastidiat & à se explodat. Papam Christianosque cunctos canes appellant, & idololatrias, quod lapides & ligna adorent. Ipsi maleficis artibus intenti somnia observant : Magos habent, qui ea ipsi interpretentur, & ab idolis responsa petant, & accipiant. Deum enim cum illis loqui persuasum habent, & propterea ex oraculo vniuersa faciunt. Tempus, & præsertim lunationes, observant : nullum tamen præ alio aut singulari festiuitate aut abstinentia colunt, æqualiter omnes habent. Tante auaritie & cupiditatis sunt, ut ubi quispiam aliquid viderit quod habere desiderat, si illo potiri cum voluntate possessoris non possit, dummodo Tartari non sit, vi rapit, ex præcepto & instituto Regum

Auaritia Tartarorum insatianda.

licere arbitantes. Quum tale mandatum à Canguista, Chaamq; primis regibus habeant, quòd quicumque Tartarus, aut etiam Tartari seruus, equum, hominem, siue virum, siue mulierem in via reperiri, literas aut conductum regium non habentem, eum sibi vendicet, & pro suo perpetuo vtatur. Pecunias indigentibus commutant, sed pro grandi & intolerabili usura, vnum denarium de decem singulis mensibus accipientes, & de usura vsuram, si dilata fuerit. Tributarios suos tantis tributis, tantis exactionibus molestant & aggrauant, quantis nullae aliae gentes vnquam suos exercuisse leguntur. Incredibile relatu est: cupiunt semper, & vt domini omnium extorquent, nihil retribuant. Mendicantibus eleemosynam etiam denegant. In hoc laudantur, quòd prandio aut coenae superuenientes volentes comedere non excludunt aut repellunt, sed inuitant, & quibus vescuntur misericorditer communicant. Victus autem immundissimi sunt, vt pote quæ mensas, vt dictum est, mantilibus non operiant, manutergijs non vtantur, quum manus non lauent, non corpus, non vestimenta: panem neque edant, neque conficiant: olera non edant, non legumina, sed tantummodo omnium animalium carnes. Canum etiam & cattorum, equorum ac grandiusculorum murium. Captorum inimicorum corpora, ad crudelitatem suam ostentant, & vindicandi desiderium, ad ignem

quando

Usurarius
Tartari.

Crudelitas
Tartarorum
insignis.

quandoque affant, & ubi plurimi comesturi
conuenere, dentibus (luporum ad instar) dila-
niant, atque absumunt: eorum sanguinem etiam
ad hoc prius collectum crateris infusum epo-
tant. Laciumentinum alias ipsis potus est. Vi-
num apud eos non nascitur: aduclum, sicut
ceteri homines, auidissime bibunt: alter alte-
rius pedunculos comedunt de capite vel aliunde
extrahentes, & dicunt, Sic inimicis nostrum
faciam. Scelus magnum habetur, si cibi aliquid
aut potus perire permittitur. Ideoque ossa, nisi
medulla prius excepta sit, canibus nequaquam
proijciunt. Nullum animal ex nimia tenacitate
comedunt & absumunt integrum & sanum,
sed quando mutilatum fuerit, caeperitque iam
aut senectute, aut aliqua alia perniciē languē-
scere. Voluitum fugales sunt, & in paucis mi-
nimisque contenti, bibunt mane unum vel duo
scyphos lactis, & interdum toto die aliud ni-
hil bibunt aut comedunt. Vestitu tam viri, quam

Vestitus
Partarorum.

mulieres ferē vno induuntur: viri mitris ca-
put obtegunt non multum profundis, obtusi
antē, retrō caudati, vnius palmi longitudine,
pari latitudine: quae ut capiti adhæreant, &
ne à vento quidem deturbentur, iuxta aures
insutas fascias habent, quibus sub mento con-
nectantur. Faemina coniugata canistro quo-
dam rotundo teguntur, vnius pedis & semis
longitudine, in summitate instar doli plano,
diuersicolori serico, aut pictis paucorum plumis

circum

circumornato, gemmis adhuc & plurimo auro, cetero corpore, ut quæque dives est, ita vestiuntur: potentiores purpura & serico, quemadmodum earum viri, Tunicas portant miro modo formatas, fissura earum in sinistro latere, à quo induuntur & exiuntur: nodulos quatuor aut quinque habet, quibus clauditur: vestimenta, quæ in æstate gerunt, nigra sunt communiter omnia: quæ in hyeme, pluviosisque temporibus, alba: infra genua non descendunt: pellicanis vestibus, quibus maximè utuntur, pilos non occultant, & carni applicant, ut nos, sed corium, pilos propter decorem videndos præbent. Virgines à non coniugatis, ac illæ à viris discerni faciliè nequeunt, quòd indistincto ferè omnes à viris & habitu & gestu sint. Femoralibus æquè omnes utuntur. Bellum inituri brachia, quæ nuda habent, quidam ferreis laminis circumdant, corrigijs quibusdam concatenatis, quidam multiplicato corio, quo etiam caput obmuniunt. Scutis uti nesciunt, pauci quoque lanceis, & longioribus gladijs. Enses habent, brachiali longitudine ab una parte fastigiatos, quibus pugnantes à latere percutiunt. Equites sunt agiles, sagittandique scientissimi. Is omnium fortissimus censetur, qui & imperij observantissimus est: sine stipendio militans, gens in prælijs & rebus gerendis solers, & ad omnia momenta serum, imperiùmque obeundum præsto. Duces

Vnus pene
virosum &
mulierum ha-
bitus.

Bellica Tar-
tatorum ar-
ma.

Stratagema
Tartarorū.

Et principes bellum non intrant, sed procul stantes, suos acclamant, hortanturque, & quid facto opus sit diligenter prospiciunt. Liberos, uxores, & aliquando hominum imagines equis impositas exercitus addunt, ut maior, ac hosti terribilior magis appareat. Nec fuga turpis si conducibilis sit, aut necessaria. Sagittari dextrum brachium ab armatura exuunt: & tanta vi postmodum sagittas excutiant, ut nullam armorum genus sit illis non penetrabile. Turmatim pugnam capeſſunt, turmatim fugiunt, vulnifico sagittarum iactu sequentem a tergo hostem conficientes. Inde pugnantium paucitatem conspicati subito in pugnam redeunt, homines, equosque sagittantes vulnerant, ac tum maxime vincunt quum victi creduntur. Quum regionem aliquam inuadere veniunt, diuiso exercitu ab omni parte inuadunt, ut eis occurrere non possit, ac nemo incolarum effugere ita victoriam semper in manibus habent. Illa superbissime utuntur, capto nulli parcentes, non pueris, non mulieribus, non senibus, omnes promiscue occidunt, preter artifices, quos ad opera sua reſeruant: occidendos per centuriones diuidunt, seruo cuique ad interficiendos decem, plures, vel pauciores, prout numerus fert, assignantes: quibus omnibus bipenni, ut sues, mactatis, ceteris in terrorem hoc agunt: quemque millesimum accipiunt, & capite subuerso, pedibus ad stipitem

stipitem in medio caforum erectum ita suspen-
 dunt, ut suos adhuc admonere & audire vi-
 deatur, plerique ad iacentium corpora ipsa pro-
 cedentes è recentibus vulneribus emanantem
 sanguinem ore excipiunt, & ingurgitant. Ne-
 mini, quantumcumque etiam se obligaverint,
 serviant fidem, quin in deditos eo modo, &
 multo gravius seuiant. Iuenculas mulieres in
 quam quisque incidit, & quamcumque vult,
 stuprare licet: abducuntur quæ liberalioris for-
 ma sunt, atque in extrema omnium rerum pe-
 nuria servire perpetuò coguntur. Incontin-
 tissimi enim omnium hominum Tartari sunt:
 nam licet uxores ducant quotquot volunt &
 sustentare possunt, nullusq; (excepta solumma-
 do matre, filia, & sorore) ipsis aut consanguini-
 tatis aut affinitatis gradus ad matrimonium
 contrahendum obsiet. Sodomitici tamen ultra
 modum sunt, se non minus, quàm Sarraceni
 indifferenter & impudè cum masculis, pecudi-
 busque commiscentes. Mulierem, quam sibi
 coniungunt, pro uxore non habent, nec do-
 tem accipiunt, donec pepererit: unde sterilem
 repudiare possunt: & aliam superducere. Hoc
 mirum est, quòd licet mulieres multæ virum
 vnum habeant, propter illum inter se non fa-
 cile rixentur, quum tamen una alijs præferri
 soleat, atque iam cum illa, mox cum alia
 dormire: vnaquæque autem suam stationem
 habet, vnaquæque suam familiam: castissimè

Crudelitas
 Tartarorū
 ferina.

Sodomiti-
 ci Tartari,
 & Sarraceni.

In adulterio deprehensi huius legem occidantur.

viuant, nam in adulterio deprehensi tam vir quam mulier lege ipsa occiduntur. A bellica feriati viri pecora in pascua ducunt, & custodiunt, venanturque, & se luctando exercent, aliud nihil agunt, mulieribus omnia committunt. His cura est & quæ sunt victui, & quæ amictui necessaria, procurare. Gens ipsa multas superstitiones observat: cultellum in ignem mittere, vel eo saltem attingere: carnes item ex olla cultello extrahere, magnum nefas est: nihil etiam iuxta ignem securi secant, ne quocumque modo ledant, quem alias religiosè venerantur, & à quo omnia purificari debere persuasum habent. Flagello, quo equus impellitur (calcaribus enim non utuntur) corpus aut brachia quietis gratia supraponere, aut flagello sagittas tangere, maxime deuitant. Iuvenes aues non solum non occidunt, sed nec capiunt quidem. Freno equum non verberant. Os osse alio non frangunt. Cibum ac potum, præsertim lac, nemo profundit. In stationibus nemo mingit: quod si obstinatè aliquis faceret, absque misericordia occideretur. Si autem necessitas cogat, ut sepius fit, tentorium, in quo factum est, & omnia, quæ in eo continentur, purgari debent, tali modo, duos ignes, tres passus ab inuicem distantes faciunt, intra quos hastas duas infigunt, iuxta quemque ignem vnâ statuentes: deinde chordula ab vna ad aliâ ducta, ac buccaranno

Purgandi per ignes ratio.

intecta

intecta per medium illarum, ceu per ianuam, quaecumque purificanda sunt traducunt: mulieres duæ, quarum hoc interest, in alia parte stant, hinc atque hinc vna, aquam inspergentes, ac carmina quedam submurmurantes. In conspectum regis nullus aduena, cuiuscumque dignitatis existat, & quantacumque agere habeat, admittitur, nisi purgatus prius. Qui limen tentorii, in quo Imperator, aut ducum aliquis moratur, pedibus calcat, in ipso vestigia interficitur. Præterea, si aliquis morsum fecerit, quem deglutire non possit, cogeturq; eundem euomere, accurrunt illico omnes, & foramen sub statione faciunt, per quod extractum crudeliter necant. Multa alia sunt, quæ pro inextinguibilibus peccatis habent: aut hominem occidere, aliorum terram inuadere, res & bona aliorum contra ius fasq; diripere, Dei præcepta negligere, pro paruo, aut nihilo ducunt. In mundo quodam alio, quem tamen describere non possunt, se post hanc vitam æternaliter victuros credunt, & meritorum suorum condigna præmia percepturos. Quum quispiam infirmari cœperit, & morti iam vicinus esse, hastam vnâ cum nigro panno tabernaculo, in quo decumbit, præfigunt, vt ab ingressu prætereuntem auertat. Nemo enim hoc conspecto inuocatus intrare audet. Postquam verò defunctus est, omnis illius familia conuenit, & funus extra tentorium in locum

Limē regij
tentorij cal-
cans inter-
ficitur.

Æternam
vitam Tar-
taris credūt.

Sepeliendi
Tartarorū
Mores.

Christiani
Tartari pa-
reges necāt.

aliquem antè delectum clām portant , & fo-
nea lata, profundaq; satis facta , tentoriolum in
ea erigunt , mensam ferculis instruunt : atque
defuncti corpus prius pretiosissimo habitu ve-
stitum ad eam applicantes , vna omnes terra ob-
ruunt , Sepelitur etiam cum eo iumentum vnum
& equus phaleratus vnus. Potentiores in vita
seruum vnum eligunt , atque cauterio suo inu-
sum secum tumulari faciunt : & hoc ideo , vt
in alio mundo his vtantur. Dehinc amici alium
equum accipiunt , & maciant , carnes come-
dunt , cutem feno repletam , atq; resutam qua-
tuor palis supra sepulchrum in defuncti signum
erigunt. Ossa in animæ expiationem mulieres
comburunt. Cum cute potentiores aliud agunt,
in tenuissima lora illam discindunt , atque hinc
extensis per sepulchri circuitum terram dime-
tiuntur : tantum namque in alio orbe defun-
ctum sortiri credunt , quantum hic ab amicis
illi hoc corio admensum fuerit : Tricesimo die
luctum finiunt. Quidam Tartarorum Christia-
ni nominis , sed pessimi, parentes iam senio con-
fectos, vt citius moriantur , multa pinguedine
diu obescant , & inde defunctos comburunt;
pulverem diligenter collectum , quasi pretiosum
aliquid observant , illo cibaria sua quotidie con-
dientes. Qua autem pompa, qua festiuitate
Tartari post regis obitum alium illi substituunt,
quoniam nedum scribere , sed legere fortè ta-
diosum, paucis absolnam. In locum in campu
aptum

aptum, adhòcque consuetum, Principes, duces, barones. & omnis populus totius regni conueniunt: tum enim, cui regnum aux ex successione, aut electione debetur, in thronum aureum collocant, atque procidentes vnanimi voce & excelsa omnes in hunc modum exclamant: Rogamus, volumus etiam, & precipimus vt domineris nobis. Respondet ille: Si hoc à me vultis, necesse est, parati sitis, quidquid precepero, facere: quam vocauero, venire: quocumque misero, ire: quemcumque occidi iussero, id intrepidos facessere, & totum regnum in manus nostras statuere atque committere. Vbi responderunt, Sumus: inquit rursus, Ergo oris mei sermo, de cetero gladius meus erit. Fit applausus à populo. Principes interea ipsum e regio solio exceptum supra filtrum in terra stratum humiliter sedere faciunt, ita alloquentes: Vide sursum, & agnosce Deum, ac respice filtrum, in quo sedes deorsum: si bene administraueris, ad votum habebis omnia: Si autem malè, adeò rursus humiliaberis. spoliaberisq; , vt ne exile hoc filtrum, in quo sedes, tibi relinquatur. Quo dicto, charissimam vxorum adiungunt, & ambos cum filio eleuantes, hunc omnium Tartarorum Imperatorem, illam Imperatricem salutant. Adsunt tum mox ad omnibus gentibus. quibus imperare habet, dona. Adsunt & quaecumque Rex defunctus reliquit, de quibus. nouus Imperator vnumquemque prin-

Mos in regis creatione memorandus.

Regum potestas notatur.

Sigillum
Imperatoris
Tartarorum.

Imperator
Tartarorum
per se non
respondet.

Potentiores
Tartarorum
quàm equi-
tant obum-
brantur.

cupum donat, cetera sibi seruari præcipit, & cum hoc comitia dissoluit. In eius manibus seu potestate omnia sunt: nemo potest, audeiq; dicere, hoc meum est, vel illius est. Nemo commorari in aliqua terræ parte debet, quàm in assignata. Imperator ipse ducibus assignat, duces millenarij, millenarij centenarij, centenarij decani, decani ceteris. Sigillum, quo utitur, ita inscribitur, Deus in celo, & Chuichuth Cham in terra: Dei fortitudo, & omnium hominum Imperator. Quinque maximos & robustissimos exercitus habet, quinque duces per quos omnes, qui obstant, expugnat: aliarum gentium legatis ipse non loquitur, nec etiam in conspectum admittit, nisi tam ipsi quàm munera (sine quibus venire præsertim non debent, nec possunt) à mulieribus quibusdam ad hoc deputatis prius purgati fuerint: per medias personas respondet, quibus quando & quandiu loquitur (quantumcumque magni sint) flexis genibus auscultare debent, & ita attendere, ut ne à verbo quidem aberrant. Nemini enim licet Imperatoris verba mutare: Nemini latæ ab illo sententiae qualicumque modo contraire. In publico is nunquam bibit, neque aliquis Tartarorum princeps, nisi prius cantetur ei aut cithariçetur. Potentiores quàm equitant, umbella, quæ longiori hastâ imposita iuxta eos portatur, obumbrantur: quod & mulieribus eorum fieri dicunt. Et tales Tartarorum

eorum genti mores anno abhinc ducentesimo
 erant, hi viuendi ritus. Georgiani, quos Tar-
 tari eodem ferè tempore deuicerunt, cultores
 Christi erant, ritum Græcorum seruantes, Per-
 sis vicini: longo terrarum tractu à Palestina
 ad Caspios vsque montes eorum dominium ex-
 tendebatur. Episcopatus decem & octo habe-
 bant, & catholicum vnum, id est, episcopum
 vniuersalem, qui loco patriarchæ erat. An-
 tiocheno patriarchatui ab initio subiecti erant:
 bellicosi homines: rasuram in capite faciebant,
 clerici rotundam, laici quadratam. Mulie-
 res eorum quedam equestris ordinis erant, &
 ad prælium edoctæ. Georgiani ordinatis iam
 aciebus in pugnam ituri repletam optimo vino
 pugillarem cucurbitam epotare solebant, &
 aduersarios postea animosiùs adire. Clerici
 usuræ & simoniæ liberè vacabant: cum Ar-
 meniis mutuo & perpetuo odio persistebant:
 Erant enim & Armenij Christiano nominis
 populus antequàm, Georgianis subactus, Tar-
 tari illos superauere: sed à fide, ritùque ortho-
 doxæ ecclesiæ in multis discordabant. Diem na-
 talis Domini ignorabant, nullas festiuitates,
 nullas vigilias, nec etiam quatuor tempora ob-
 seruabant. Sabbatho Paschæ non ieiunabant,
 Christum eo die circiter vesperam resurrexisse
 asserentes. Omnibus sextis feriis infra Pascha-
 tis & Pentecostes festiuitates carnes mandu-
 cabant. Multum ieiunabant, à septuagesima
 quidem

Georgiano
rum ritus.

Radūtur in
caput Geor-
giani.

Mulieres
ad bellum
edoctæ.

Armeniorū
ritus:

Ieiunia Ar-
meniorum

quidem incipientes ita stricte, ut nec in quartis sextinq; feriis oleo, vino, aut piscibus uterentur: plus peccare existimantes, qui his diebus vinum biberet, quam eum, qui Veneris gratia lupanar subiret. Die Lunæ penitus se ab omnibus cibis abstinerebant, die Martis ac Iovis comedebant semel, die Mercurij & Veneris omnino nihil, sabbato verò & Dominico die esitabant carnes, & reficiebantur lautè. Per totam septuagesimam, exceptis sabbatis & dominicis diebus, imissarum officia nemo celebrabat, nec etiam sextis feriis per totum annum: per hoc enim violari ieiunium volebant. Porro duorum mensium infantes, & quoslibet alios indifferenter communioni admitterebant: aquam sacrificio non addebant: cum lepore, vrsu, corniculis, & huiusmodi, sicut Græci, iudei habebant. In calicibus vitreis & ligneis celebrabant: quidam sine paramentis & sacerdotalibus vestimentis omnino: quidam cum diaconi & subdiaconi infula tantum operti. Usuræ & simoniæ tam clericis quam laici, quemadmodum Georgiani, æque studebant omnes. Sacerdotes quoque divinationibus & necromantiæ incumbebant. Potationibus magis, quam laici, vacabant. Vxoribus ducebant, sed post mortem alterius secundæ coniugia utrisque prohibita erant. Adulteram viro repudiare, & aliam ducere, licentiam episcopi dabant. De igne purgatorio penitus

Sacerdotes
Ameniorū
vxoꝛes du-
cebant.

nihil tenebant. Negabant etiam obstinatè in Christo duas naturas fuisse. In triginta articulis à recto Christiane pietatis tramite eos aberrare Georgiani prodidere.

De Turcia, Turcarumque moribus, legibus, & institutis omnibus.

CAP. XI.

Terra, quæ nunc Turcia est, maiorem Armeniam ab ortu habet, excurretque ad Cilicum usque pelagus, Septentrionè versus Euxino terminatur. Ab Aetono Turquia dicitur. Plures in ea provincia: Lycaonia, in qua Iconium caput gentis Cappadocia, in qua Cesarea: Isauria, ubi Seleucia: Lycia, quæ nunc Briquia: Ionia, quæ Quiscum, ubi Ephesus Paphlagonia, ubi Germanopolis Lenech, ubi Trapezus. Hoc quidquid est terræ, quæ hodie Turciæ tenet nomen, non una gens inhabitat, sed Turcæ, Greci, Armeni, Sarraceni, Iacobitæ, Nestoriani, Iudei, Christiani. Secundum leges & instituta plerumque viuentes, quas Mahometus pseudopropheta Sarracenis Arabiæ genti anno salutis sexcentesimo atque undetrigesimo sanxit: vir dubium Arabs an Persa, utrumque enim traditur. Patre malorum demonum cultore, matre Ismaelita, & ob id Hebræica legis non ignara: distrahere puerum illi, ambiguumque effingere, dum hic, dum illa suam uterque legem ingerit. Igitur utroque puer imbutus cultu, neutrum adultus recepit, quin homo calli-

Turciæ fines.

Gentes Turciam incolentes.

Mahometi parentes,

Ex duabus legibus Mahometus vnam commentus. *duus, atque vaser ingenio, inter Christiana pietatis viros diutissime versatus, rem perniciosam humano generi ex duabus legibus commentus. Hebraeos aiebat impiè facere, qui*

Christum natum ex virgine inficiarentur, quando id propheta, viri præcipua sanctitate, diuinòque afflati spiritu, futurum cecinissent, expectandumque multum antea prædixissent, contra Christianos stultè credere Iesum Dei amicissimum, natumque ex Virgine, opprobria & cruciatum à Iudeis perpeti voluisse.

Martinus Segonius Neuomontanus suo hæc de Christi regis nostri sepulcro memoria prodidit: Sarracenos & Turcas, ex antiqua Mahometi prædicatione videre Christianæ gentis homines, quid conditorium venerabundi obseruent. Christum prophetam summum affirmantes, ex Dei spiritu, omnis terre labis expertem, venturum iudicem gentium: inficiari tamen verum ipsius sepulcrum adiri, quoniam gloriosum corpus, diuino conceptum flatu prorsus fuerit impassibile. Hæc Segonius, & alia in hanc sententiam, quæ à Mahometica gentis hominibus non magis impiè, quàm stultè, in nostros intrari soleant. Huius pseudopropheta quum suam gentem malis imbuisset, legem tulit, cui, non ab hominibus sanæ mentis quandoque iretur obuiam, abrogareturque, ut sordida & pestiferi, capitali inscripsit penam, sanxitque in

Sarraceni & Turcæ quid de Christo.

suo Alcorano, si quis de ea ausus esset disputare. Qua sanctione palàm fecit nihil sinceri in ea lege esse, quam velut mysterium quoddam toxerit, vetueritque tractari, ut quale esset id, quod ferebatur, populus haud scire posset. Sergij Monachi Nestoriana impietatis viri consilio & opera in illa ferenda precipuè usus. Hac ut popularior esset, ex omnium gentium sectis aliquid assumpsit. Christum in primis laudandum censuit, virum fuisse affirmans sanctum, & omni virtute præstantem, eundemque supra humanitatis fastigium ponere, nunc verbum, nunc spiritum & Dei animam prædicans: virginis utero natum: ipsam virginem miris efferre laudibus, astipulari miraculis & Evangelica historia quatenus à suo non discrepat Alcorano. Evangelia ab Apostolorum discipulis corrupta esse dicebat, oportuisse per Alcoranum suum emendari: & Christiani nominis multitudini per hæc blanditus à Sergio voluit baptizari: inde in aliorum studia concilianda cum Sabellianis negare trinitatem: cum Manichæis binariū in diuinis numerum ponere: Negare equalitatem patris & filij cum Eunomio: Spiritum Sanctum creaturam dicere cum Macedonio: cum Nicolaitis multitudinem vxorum probare, & vetus testamentum, tametsi id quoque diceret quibusdam in locis non carere vitio: prætexuit his ambagibus incredibilem illecebram, qua facile vita capi-

De lege Mahometi disputare capitale est, Sergius Monachus.

Lex Mahometi ex seclis multis mendicata.

Christianis per quos Mahometus blanditus.

Voluptatū
indulgētia.

tur, remissis suæ genti Veneris & omnium voluptatum habens. Serpit pestis hæc propterea in gentes innumeras, ut iam quota pars hominum præ multitudine illa à vero aberrantium adhuc sit in officio, ex hoc facile attendi potest, quod Christo credat non Europa tota, Mahometo autem & illius maxima pars cum tota ferè Asia & Africa. Sarraceni, qui hanc pseudoprophetae impietatem & delirium primi acceperunt, eam Arabia partem incolebant, quæ Petrea dicta est, ubi videli-

Sarraceni
vnde appella-
ti.

cet terra ipsa ab vno latere Iudææ inserta est, & reliquo Aegypto, à Sarraceno loco Nabathæ propinquo: siue ut ipsi volunt, à Sara Abrahæ uxore appellati: vnde legitimos se omnium mortalium solos diuinæ promissionis successores esse adhuc persuasum habent. Agricul-
tura quidem vacabant, & rei pecuariae, maior autem pars militiæ: & ob id ab Heraclio ad Persicum bellum stipendio conducti, quum ab illo post consequutam victoriam fraudem cognouissent, ira & ignominia accensi Sarra-

Aerū Sarra-
cenorū in-
crementa.

ceni Mahometo dux & monitore in Syriam sedentes. Damascum occupabant, ubi copiosius & commeatus aucti Aegyptum petebant, quæ subacta Persidem, postea Antiochiam, & hinc Hierosolymam: adeo potentia & fumus dies eorum res crescebant, adeo in dies augmentabantur, ut nihil amplius ipsis resistere posse timeretur: quum Turcæ, fera & crude-

Turcæ qua-
lis gens &
vnde pro-
gressa.

Se-

Scythica gens, ex Cassijs montibus à finitimis
 pulsæ, iam per Caucasæas portas in minorem
 Asiam primò, postea in Armeniam, Mediam,
 ac Persidem descendentes, vi, & armis omnia
 sibi subiungarent. Sarraceni igitur his utpote
 Imperij fines defensuri obviam processerant, sed
 quia ipsis impares erant, in brevi ad eam despe-
 rationem adducti sunt, ut Mahometi fide ab
 his recepta, passi sint eos in Perside secum re-
 gnare: ut nescias utra gens maiorem fecerit ia-
 cturam, quæ tanto regno cesserit. an quæ eam
 sibi peslem inculcari passa sit regnandi cupidi-
 tate. Unius itaque fidei vinculum ita viramq;
 gentem copulavit, ut Sarraceni pro Turcis, &
 contra Turcæ pro Sarracenis indiscreta appel-
 latione aliquandiu vocati sint. Nunc, ut video,
 Turcarum nomen inualuit, altero abolito. Non
 vnum apud hos equitum genus in usu. Sunt
 Thimarcani, qui stipendiarij interpretantur,
 ad octoginta millia: hi viros, villas, castella,
 ut quisque meritis est, Regis indulgentia possi-
 dent stipendiij loco, præstq; sunt Sen, Sacho, du-
 ci videlicet eius provincia, cui attributi sunt:
 In duos hodie diuisi sunt exercitus, Asiati-
 cum & Europæum, ductu inde maiorum du-
 cum militaturi, quorum hic Asia, ille Euro-
 pa præsidet. Hos Bassas gentili lingua appel-
 lant. Sunt & Acomziæ fatales dicti hi sine
 stipendio militant semperque agmen præcedunt
 prædabundi, quintam præde partem regi de-
 bent.

Turcæ &
 Sarraceni
 in vnum
 conflui.

Militia
 Turcarum
 ex quibus
 constat.

Bassæ exer-
 citus Tur-
 carum du-
 ces.
 Acomziæ
 milites fa-
 tales.

Charippi
equites il-
lustres.

Spahi & Soluphtari
Regij stipato-
res.

Peditū Tur-
carum tri-
plex ordo.

bent, manubiarum nomine: sunt hi circiter
quadraginta millia. Abijt tertium genus in
Charippos, Spahiglanos, & Soluphtaros: pre-
stantissimi horum Charippi equestris dignita-
tis illustres, & circa regem frequentes occin-
genti numero ex Scythis Persisq;: neq; alio ge-
nere hominum lecti in conspectu regis insigni-
ter, quum opus est, dimicant. Spahi & Soluphtari
sunt, qui ab initio ad turpem usum, pueri
adhuc, apud regem fuere, mox adulti Regis in-
dulgentia uxorem ducunt, anteq; dote conjugis
& stipendio plurimum oratorum vtuntur offi-
cio, Regis latus dextra lanâque stipantes intro-
eundum. Ad prefecturas & ceteras dignita-
tes ex hoc fere ordine leguntur. Nulle sunt
trecenti numero. Triplex in peditibus ordo. I.
Iamizari, hi impuberes adhuc, ex toto imperio le-
guntur à conquisitoribus, aliquandiu militis
disciplina instruantur, sub magistro in pu-
blici gymnasijs, mox militia adscripti amittunt
tur breuiori veste, & pileo albo, ac sursum
versis, erecto arma, scutum, ensis, & arcus
extra muniant, urbes oppugnant, suntque
viginti millia, & amplius. Secundi sunt or-
dinis Asappi, levis armatura pedites, ense, sca-
to, & longiore hasta instruantur, rubro pileo
à Iamizari discreti: hostium equos in pre-
confodiunt: horum numerus ad belli magni-
tudinem accommodatur, minimum quadraginta
millia cum rege proficiscuntur: hi stipendia

cum bello finitur ex hoc instituto. Regius ha-
 bet exercitus ad ducenta armatorum millia.
 Ceterum peditum turba sine stipendio volun-
 tarios, aut euocatorum, suntq; his calones
 mixti, lixæ, fabri lignarij, & qui pugnanti-
 bus necessaria ministrant: sternunt vias, per
 loca ardua & abrupta: pontes fluminibus aut
 stagnis imponunt, aggeres in hostes erigunt,
 ceteraque ad expugnationes urbium utilia ex-
 pediunt. Comitantur castra numularij, trape-
 zite, institores, atque aliorum id genus homi-
 num ingens colluuius, nequid desit eorum, quæ
 humano vsui conducunt. Sed nihil est, quod in
 ea gente magis mirari possit, quam celeritas in
 agendo, in periculo constantia, observatio im-
 perij: ad minima delicta capite plectuntur;
 profunda & vorticosa tranant flumina, ab-
 ruptos superant montes, iussu per æqua & ini-
 qua eunt præcipites, non vite, sed imperij me-
 mores, peruigili, inediaq; tolerantissimi: nulla
 ibi seditio, nullus tumultus: fremitu non cla-
 more, vtuntur in prælio: in castris noctu tam
 pertinax silentium, vt patiantur captiuos di-
 labi, ne tumultus excitetur aliquis. Hi ex omni
 mortalium numero hodie legitimè militant, vt
 nemini mirum videri possit, quid sit, quod res
 eorum tantum ad hunc diem creuere, quan-
 tum ducentesimo abhinc anno nullius alterius
 gentis: possitq; verè dici, esse id genus hominum
 inuictum, nisi aut lue, aut peste aliqua teter-

Regius exer-
 citus ducen-
 ta millia.

Turcarum
 in re mili-
 tari peritis

Soli Turci
 legitimè
 militantes

rima, aut domestica discordia vincantur. Vexillitus, quo milites utuntur, honestissimus est, nihil indecentiae, nihil inhonestatis omnino habens. In sellis ac frons nulla curiositas, aut superfluitas est. Armis indutus eorum nemo incedit, nisi quum pugna instet: arma postea in sarcinis desiruntur. Vexillis non utuntur, sed lanceis, ex quarum summitate quaedam diversicoloria fila dependunt, per quae singula ducum à suis internosci valeant. Tympano tumen & fistula ad convocandum, concitandumque ad pugnam utuntur. Registrario, quod magnatum unus est, defuncto bello praesentis omnis exercitus debet, tum ut qui, & quibus bello amissi sint, cognoscatur, cum ut in illorum locum alij scribantur. Pro militibus omnibus congregationibus & convivijs orant, sed multo magis pro communi patriae causa orant, felices beatosque eos appellantes, qui non domi inter coniugum filiorumque lamentationes obierunt, sed foris inter hostium frmitus, hastarumque fragorem. Maiorum virorum victorias describunt, descriptas cantant & extollunt: multum enim militum animi per hoc excitari existimant. Domus, & caetera aedificia, sub quibus habitare solent, de lignis & terra vulgo sunt, pauca de lapidibus solum magnatum domus, balnea, & templorum templa ex his vulgo constructa: quamvis & plebeiorum quidam locupletes adeo sunt

Vexillis non
utitur Tur
ex.

Tympano
& fistulis
tiam Tu &
utuntur.

Pro militi-
bus & alijs
suis Turcae
orant.

Maiorum vi-
rorum Tur-
ex, decantant.

Humiliter
Turcae aedi-
ficant.

exercitum armare expedireq; integrum vnus possit: sed quia frugales sint, & omnem sumptum deuotent, humilitatem diligant, voluntariam hanc paupertatem, & rerum situm patienter ferunt. Ob hanc etiam causam picturas abijciunt, imaginum sculpturas sic abhorrent, sic detestantur, vt Christianos, qui eis tantum delectentur, idololatrias vocitent, & in veritate esse contendant. Sigillis in literis siue regis, aut cuiuscumque alterius fuerint, nullus vtatur, nullus signis obmuniunt: fidem habent statim vbi solummodo mittentis nomen audierint, aut scribentis stylum inspexerint. Campanarum vsus apud eos nullus, nec etiam Christianos inter eos habitantes habere ac vti permittunt. Pro pecunia aut aliqua alia re non ludunt, ludere repertos ignominij multus & probus afficiunt, & prosequuntur. Ad sedendum scamnum, sedile, aut aliud fulcimentum nemo cuiuscumq; dignitatis conditionisve existat requirit, sed decentissima quadam & membrorum & vestium compositione super terram puerorum more recumbit. Mensa, supra quam vescuntur, vt plurimum e corio bubulo parata est, aut ceruino non concinnato, & adhuc hirsuto, rotunditatem habens, quatuor vel quinque palmarum latitudinis, circulos multos per circuitum insutos ferreos, quibus quum corrigie inducte sunt, instar bursae clauditur, expanditur, & portatur. Domum, ecclesiam, aut alium

Christiani
idololatrias
a Turcis
habentur.
Sigillis litterarum
Turcarum
non roborantur

Sedibus
& scamnis
Turcarum non
vtuntur.

Mensa Turcarum de
corio est.

locum, in quo sedendum est, nisi discalceatus, nemo intrat, quum inhonestum, indecorumq; valde habeatur, ut calceatus quis sedeat: quare calceamento quodam utuntur, quod facile & deponi potest, & recipi. Locus, in quo, vel domi, vel in ecclesiis sedetur, stratus tegetibus laneis est, aut scirpeis: habentur quoque interdum, propter locorum humilitatem, & immunditiam, tabulata. Vestimentis utuntur tam viri quam fœmina satù largis & longis, in anteriori parte apertis, quo honestius curuati Naturæ opus perficere, celareque possint. Multum enim in egestionem cauetur, ne Meridiem versus, quo orantes se vertere solent, faciem conuertant. Multum etiam ne ab homine quopiam conspecti turpitudinem suam ostendant. Curuati etiam, quemadmodum apud nos mulieres, micturiunt: nam si stando quispiam mingeret, pro stulto aut hæretico ab omnibus haberetur. A vino, quoniam peccati & omnis immunditiei seminarium sit, ex lege abstinent, ruas tamen comedunt, & mustum potant. Abstinent se quoque à carne & sanguine suillo, necnon ab omni morticino, reliquis comestibilibus cunctis vescentes. Diem Veneris ab omni labore feriati tanto studio & religione colunt, quanta nos Dominicam, aut quanta Iudæi sabbatum. In singulis ciuitatibus ecclesia vna principalis est, in qua eo die post meridiem conveniunt omnes, atque oratione solen-

Vestimenta
Turcarum Au-
ra.

Viri curuati
tingunt.
Vinum non
bibunt Tur-
ci.

Caro fuisse
la, & omne
morticinum
vitatur.
Dies Veneris
Turcis
sacra.

niter peracta, predicatio fit. Unum Deum
 confitentur, qui nullum sibi vel similem ha-
 beat vel equalem, cuius propheta fidelis Ma-
 hometus sit. Quinquies in die Sarraceni omnes
 orare tenentur, faciebus ad Meridiem versis, &
 hoc antequam faciant, perfectissimam corporis
 munditiam habere, culum, veretrum, manus,
 brachia, os, aures, nares, oculos, capillos, ad ul-
 timam pedes etiam decentissimè lauare, praefer-
 tim post coitum & egestionem, nisi egrotave-
 rint, vel in itinere fuerint. Si verò aqua eis ad
 hoc desit, quod tamen contingere raro aut vix
 potest, (quod in omnibus ciuitatibus continua
 balnea ad hoc habebantur) puluere munda &
 recentis terrae perficiunt: ante ablutionem
 hanc, pollutus quacumque pollutione loqui se-
 cum, aut se etiam videre, quantum possibile
 est, permittit neminem. In quolibet anno men-
 sem integrum & hebdomadam strictissimè ie-
 iunant, interdum nec comedentes, nec bibentes
 quicquam, nec etiam se mulieribus commi-
 scentes: post Solis autem occasum ad usque se-
 quentis diei exortum cibis, potibus, ac Veneri
 ad placitum indulgent. In fine ieiunij, & po-
 stea iterum sexagesimo die Pascha celebrant,
 in memoriam arietis Abrahae ostensi in sa-
 crificium filij loco: noctisque cuiusdam, in quo
 Alcoranum de caelo datum existimant. Se-
 mel quotannis etiam domum Dei, quae in Me-
 cha est, iri Sarraceni omnes debent, tum pro-

Quinquies
 in die orā-
 re Turcae
 tenentur
 meridiem
 versus loti
 corpore.

Continua
 in omnibus
 ciuitatibus
 balnea.

Ieiunia Tur-
 carum.

Pascha Tur-
 carum.

Domus Dei
 in Mecha.

Saraceni
ad sectā suā
cogunt ne-
minem,

Sacerdotes
Turcarum.

Gymnasia
Turce mul-
ta habent.

pter professionem suæ recognitionis, tum propter
annuos honores Mahometo persolvendos, cuius
sepulcrum ibi obseruatur. Religionem, seu se-
ctam suam abnegare Sarraceni neminem co-
gunt, nec istud alicubi persuadere conantur:
quamuis Alcoranus præcipiat, vt aduersa-
rios prophetasque eorundem perdant, & omni-
bus modis persequantur: vnde fit vt in Tur-
ciā omnium sectarum gentes habitent, &
queque, vt solet, suo Deo sacra faciat. Sacer-
dotes præterea eorum à communi populo non
multum differunt, nec à priuatis edibus ec-
clesiæ. Alcoranum scire sufficit, & quæ ad
orationem, cultumque legis pertinent: medita-
tionibus, literarumque studiis minime vacant.
Non enim ecclesiarum, aut animarum aliquæ
cura occupati sunt, sacramenta nulla habent
reliquiarum, sacrorumque vasorum, & alta-
rium nulli obseruatio, sed vxoribus, liberis,
ceteræ familie intenti, agricultura, mercatu-
re, venationi, & similibus studiis, quibus
victus queritur & vita sustentitur, quem-
admodum laici ceterique incumbunt: nihil eis
ipsis facere illicitum, nihil prohibitum. A ser-
uitute, ab exactionibus immunes sunt. Honori-
plurimum ab omnibus percipiunt, vt qui legi-
ceremoniis sciant, ecclesiis præsideant, &
alios docere possint. Gymnasia multa & ma-
gna habent, in quibus ciuiles leges à Regibus
late pro regni administratione, defensionequæ
plurimum

plurimi docentur, quorum dein quidam ec-
 clesiasticis, quidam secularibus officijs præsi-
 ciuntur. Sunt etiam in ea secta multi & va-
 rii religiosi, quorum quidam in nemoribus &
 solitudinibus vitam villatim ducentes homi-
 num commercia effugiunt, quidam in ciuita-
 tibus hospitalitatem exercentes peregrinos pau-
 peres ad hospitium saltem recipiunt, si non ha-
 beant quo reficere possint, ex mendicato enim
 & ipsi viuunt: alij per ciuitates vagantes in
 vtriusque quibusdam bonam atque semper re-
 centem aquam portant, quam cuique petenti bi-
 bendam vltro offerunt: pro quo pietatis officio,
 si quid ipsis porrigitur, accipiunt: cupiunt ni-
 hil, tantam religionis ostentationem in dictis
 & factis, in moribus & gestu præ se feren-
 tes, ut non homines, sed Angeli credi possint.
 Signum quiddam quisque gerit, per quod cu-
 ius professionis sit, internosci habet. Iustitia
 Sarraceni seu Turca exactores strenuissimi
 sunt: qui hominis sanguinem fuderit, pari
 poena semper plectitur. In adulterio depren-
 hensus cum adultera absque misericordia, absque
 mora lapidatur. Est etiam fornicarijs sua poe-
 na expressa: octingentos flagelli ictus seu ver-
 bera tolerare debet, qui præuentus fuerit. Fur
 prima & secunda vice deprehensus, totidem
 ictibus flagellatur: tertia, manu truncatur:
 quarta, pede. Qui damnum alicui infert,
 pretio aestimato satisfacere compellitur. In

Religio-
 rum Turca-
 rum fami-
 lia.

Iustitia Sar-
 racenorum

Adulterorū
 poena.

k s posses

possessionibus repetundis ut petatum testibus comprobetur, lege sancitum, utque negator iuramento sese expurget. Testes nullos, nisi valde idoneas, probatasque personas, et quibus sine iuramento credi possit, admittunt. Inquisitores per regionem multi etiam constituti sunt, qui orationum, ad quas tenentur, negligentes indagatos talibus quidem adficiunt ignominis: tabulam unam cum pluribus candis vulpinis illorum collis appendunt. Et hinc inde per totam civitatem trahentes non dimittunt, donec se certa pecunia absoluant. Extra matrimonium nemini, qui ad provecum etatem tam pervenerit, vitam agere licet. Vxores autem ducere legitimas quatuor possunt, et demptis matribus et sororibus quascumque volunt, nulla sanguinis habita ratione: illegitimas vero quotquot placuerint, et enutririvaleant. Filij tam ex his, quam ex illis suscepti, heredes in patris bonis aequaliter habentur. Hoc tamen servato, quod duae filiae filio vno coequantur. Coniuges duas aut plures non in una domo, nec etiam in una civitate habent, obviages contentiones earum, atque inquietudines, sed in singulis civitatibus singulas. Libertatem viri eas tertio repudiandi habent, tertio item recipiendi. Repudiatae vero a quo viro suscipiantur, si lubet, permanere possunt. Haec in vestitu honestissima sunt. In capite mitris utuntur velis ipsis superpositis, ita, ut decen-

Vxores Tur
ex quatuor
ducunt.

Repudium
apud Tur-
cas.

Mulierum Sar-
acenarum
vestitus.

ter hac inuoluta , una veli extremitas à dextra aut sinistra capiti parte dependeat, quæ si domum exire , vel in domo in virorum conspectum prodire debeant , sine mora totam faciem præter oculos velare possint. Nunquam audet fœmina Sarraceni , ubi virorum congregatio est, apparere. Forum adire , vendere aliquid, aut emere, omnino fœminis illicitum. In ecclesia maiori locum à viris longè remotum habent, & adeò occlusum , ut nemo intrespicere possit , nec aliquo modo intrare. Quem tamen non omnes , sed magnatum solùm uxores : & nunquam aliàs, quàm die Veneris, ad unicam orationis meridiane horam , quæ apud eos , ut dictum est, solennis est, intrare debent. Colloquutio viri & mulieris in publico adeò rara est , adeò præter consuetudinem , ut si inter eos per annum integrum morareris , semel vix videre posses. Virum apud mulierem in aperto sedere , aut equitare cum aliqua, pro monstro duceretur. Coniugati mutuo, aliis videntibus, nunquàm lasciuiunt, nunquàm rixantur , quum nec viri erga mulieres gravitatem vnquam remittant , nec mulieres erga viros reuerentiam. Magni domini, qui apud suas perpetuò esse non possunt , ad earum custodiam deputatos Eunuchos habent , qui tanta custodia illas observant & tuentur, ut præter maritum impossibile vlli viro sit eas alloqui posse , impossibile ipsas posse prævaricari.

Eunuchi
mulieribus
deputati.

ricari. Postremum Mahometo, legibusq; ipsius fidem tantam Sarraceni tribuunt, ut illas seruantibus eternam beatitudinem certissimè promittant: paradisum videlicet deliciarum, hortum dulcibus & amœnissimis aquis quaquauersum irriguum sub puro & temperato celo constitutum, in quo quicquid velint habituri sint: omnium ferculorum genera ad saturitatem, serica atque purpurea indumenta adole-scentulas ad nutum speciosas, cum aureis, argenteisque vasis, Angelos pincernarum more in aureis lac, in argenteis vina rubra vbertim propinantes ministros. Contrà, non seruantibus infernum comminatur, interitumque sempiternum. Hoc etiam credunt, quod quantiscumque quis criminibus obnoxius, si moriturus tantum deo credat, & Mahometo, saluus fiat.

De Christianis, eorūmq; origine & ritibus.

CAP. XII.

Causa nati-
uitatis Chri-
sti.

Christus Iesus, Dei patris omnipotentis verus & eternus filius, secunda in sancta indiuidua equali perpetua trinitate persona, incomprehensibili & à seculo abscondito consilio atq; mysterio, anno abhinc millesimo quingentesimo vigesimo, ut miseros, & infelices homines in primis parentibus Adam & Heua per inobedientiae peccatum, heu, lapsos, & ob id multis seculis celesti patria exclu-sos erigeret, eoque reduceret: ac detrusorum spi-rituum vetustiore ruinam: ad quā sup-
plena

plendam præcipuè creati fueramus, aliquando
 in celo refarciret: Sancti spiritus cooperatione
 in Iudæa à virgine Maria de progenie David Maria virgo Christi mater.
 homo conceptus, & natus est. Tricesimo vi-
 ta suæ anno vsque in tricesimumquartum, quo
 ex Iudæorum inuidia cruce affixus perijt, Iu-
 dæam omnem percurrans, Iudæos primùm,
 deinde alias gentes ab antiqua Mosaica le-
 ge, ab idolorum profana cultura ad nouam
 suam institutionem adhortatus est. Sequaces Christi se-
quaces di-
scipuli vo-
cati.
 quotquot habere potuit discipulos appellauit:
 Ex quibus duodecim selectioribus post mor-
 tem suam, quum (ut prædixerat) iterum vi-
 uis apparuisset, commisit, ut apostolorum, si-
 ne legatorum nomine, in orbem vniuersum
 irent, & quæcunque ab eo didicissent, vi-
 dissentque, creaturæ omni prædicarent. Simon Petrus ec-
clesiæ chri-
stianæ prin-
ceps.
 Petrus, cui Ecclesiæ suæ regimen principa-
 tumque diu antea post se suscipiendum tra-
 diderat, quum post sancti Spiritus perceptio-
 nem alijs ad alias terræ oras, ut sortiti & ins-
 si fuerant, ad prædicandum diuertissent, pri-
 mùm Antiochiam venit, ibique ecclesiæ ca-
 thedram primariam constituens, cum alijs Antiochia
prima eccle-
siæ sedes.
 apostolis, qui sæpius ad eum venerant, conci-
 lium celebravit: in quo inter cætera Christia-
 nos à Christo deinceps disci decretum, qui illius A Christo
Christiani
appellati.
 dogma, orthodoxamque pietatem amplexi tue-
 rentur. Romam deinde sede primaria transla-
 ta, pro maximo ipse, & successores sui semper
 habuere

Christiana
religio a
quibusum
pra.

Romana po
litia.

Hebreorū
ciuilitas.

Græcorum
reministra.
dr.

habuere negotio, rudem & incultam adhuc
Christi sui sectam, eamque professos aliquo bo-
no ordine & gubernatione ex Mosaica lege,
quam Christus non soluere, sed adimplere ve-
nisset, ex politijs Romanorum, Græcorum,
Aegyptiorum, aliarumque gentium sacris &
profanis ritibus, legibus, moribus: ex salu-
berrima in primis Christi Iesu doctrina, &
sancti Spiritus inspiratione cultiores facien-
tem aggressi, quemadmodum non solum apud
Hebræos, sed alias etiam gentes, diuisos ve-
derint homines in sacros & profanos, &
tam his, quam illis, pulcherrima ordinatione
suos gradus, suas dignitates. Esse monar-
cham orbis vniuersi tunc Romanum Impera-
torem, esse consules, esse patritios, qui & se-
natores, ad arbitrium quorum omnia ordina-
rentur, esse per terram reges multos, duces, co-
mites, praesides, praefectos, suffectos, tribunos
militum, tribunos plebis, praetores, primipe-
los, centuriones, decuriones, quaterniones,
diuuiros, quaestores, ediles, ianitores, scri-
bas, lictores, & priuatos homines vtriusque
sexus multos. In deorum verò templis Reges
sacrificulum esse, archiflamine, protoflamine,
flamine, sacerdotes. Pari ordine apud He-
bræos in sacris summum Pontificem esse, mi-
nores sacerdotes, Leuitas, Nazaraeos, luminum
extinctores, exorcistas, ianitores, siue aditu-
& cantores. Apud Græcos chiliarchos, hec

contia

tontarchos, pentacontarchos, decarchos, pen-
 tarchos. Esse præter eos quoque tam apud hos
 quam illos diuersos & virorum & mulierum
 religiosos conuentus multos, Saduceos, Es-
 seos, Phariseos apud Hebræos: Salios, dia-
 les, vestales apud Romanos. Consensere sanctis-
 simi Apostoli omnes, vt Petrus, & qui ei in
 Romana sede succederent, in perpetuum Papa
 tanquam pater patrum, vniuersalis, aposto-
 licus, sanctissimus, & summus pontifex di-
 ceretur. Ecclesia catholica Romana, tanquam
 monarcha Romanus Imperator, orbi vniuerso
 præsideret. Consules, quorum semper duo erant,
 æquarent in ecclesia patriarchæ quatuor, Con-
 stantinopolitanus, Antiochenus, Alexandri-
 nus, & Hierosolymitanus: senatores Cardi-
 nales exprimerent, Reges, qui tribus ducibus,
 Primates tribus Archiepiscopis imperantes de-
 signarent. Archiepiscopi seu Metropolitani
 ducibus compararentur, quod velut illi plu-
 ribus Comitibus, sic ipsi episcopi mandarent.
 Episcopi Comitum similitudinem exprimerent,
 Coepiscopi, siue episcoporum vicarij præsi-
 des, præfectos præpositi. Tribunos militum
 archipresbyteri redderent. Tribunos plebis
 cancellarij, prætores archidiaconi. Centurio-
 nes decani. Decuriones presbyteri parochi.
 Aduocatos sacerdotes alij. Aediles diaconi.
 Quatuordecim subdiaconi. Duumuiros exorci-
 ste. Quæstares hostiary, aula ianitores lectores,
 cantores.

Rom. pont.
 Papa voca-
 tur.

Quatuor pa-
 triarchæ.

Primates.

Archiepi-
 scopi. —
 Episcopi.
 Coepisco-
 pi.
 Archipre-
 byteri,
 Cancellarij
 Archidiaconi.
 Decani.
 Presbyteri.
 Diaconi.
 Subdiaconi.
 Exorcistæ.
 Hostiarii.
 Lectores.

Acolythi.

Clericorum
in ecclesia
dignitates.Quid epi-
scopis con-
cessum.Sacerdotum
qualis vita
& habitus.

cantores, siue poetas. Acolythi scriptores aut
ceroferarios presentarent. Hos omnes commu-
ni appellatione clericos, à clericos, id est, sorte,
qua ex populo primum in Dei sortem elige-
bantur, vocari voluere. Septem tamen, quos
adhuc Romanus pontifex solenniter sacrifi-
cant secum in altari habet, ceteris nomina-
tiores esse, Episcopos scilicet, presbyteros, dia-
conos, subdiaconos, acolythos, cantores, quibus
singulis in ecclesia sua officia, habitum, atque
dignitatem attribuere. Episcopis clericos alios
ordinare, virgines velare, & benedicere, ponti-
fices consecrare, manus imponere, confirmare,
basilicas Deo dedicare, deponendos ab officio
sacerdotes deponere, & regradari, synodos
celebrare, chrisma conficere, vestes & vasa
sacrare, & alia, quæ etiam minoribus sacer-
dotibus communia, vt catechizare, baptiza-
re, sacramentum altaris conficere, alijs com-
municare, à peccatis pœnitentes absoluerè, con-
tumaces acilius irretire, Euangelium annun-
ciare. Caput in apice, quatuor digitorum la-
titudine, in rotundum more Nazæarum ra-
dere, & neq; comas, neq; barbam nutrire, pe-
petuò castos esse, sacerdotibus omnibus prædi-
pere. Vtulum hu solum ex primitiis, decimis
& oblationibus esse, secularibus curis, nego-
tijsq; omnino vacare, honestè vestiri, inceden-
& conuersari: soli Deo & Ecclesie deserui-
lectioni sacra sedulo incumbere, vt omnia quæ
Christi

Christiane religionis sunt: in quibus alios instituere obligantur, ipsi perfecte norint. Religiosi conuentus, tam virorum, quam mulierum, sunt Benedictini, Predicatores, Franciscani, Augustiniani, Bernardini, Antoniani, Ioannite Charchusiani, Præmonstratenses, Carmelitæ, Cistercienses, innumerique alij, quibus omnibus ex regula, quam sibi priuatim quique præscripsere, certus habitus, certaque viuendi ratio est: continentiam, paupertatem, atque obedientiam perpetuam professi, ut plurimum vitam solitariam agunt: quare monachi, id est, solitarij appellantur: quidam abbates, quidam prepositos, aut priores sibi præficiunt. Episcopi autem Romano tantummodo Pontifici subsunt. Cucullo quamuis non vnius coloris, ferè vtuntur omnes, & carnibus abstinent. Episcopus sacrificaturis sacratas vestes ex Mosæ lege desumptas ob perfectionem eorum, quindecim numero esse, Sandalia, amictum, albam talarem, cingulum, stolam, manipulum, tunicam hyacinthinam, dalmaticam, chirothecas, annulum, castulam, sudariolum, pallium, mitram, pedum, & iuxta altare in quo sederet, cathedra. E quibus nouem quoque minoribus sacerdotibus communes esse voluere, amictum, albam talarem, cingulum, stolam, manipulum, castulam. Romano Pontifici præter eas ex Constantini magni largitione, omnia Romani Imperatoris insignia permissa, tunica coccinea, purpurea

Christianorum
religiosi
conuentus.

Monachi solitarij.

Quindecim
sacris Episcoporum
vestes.

Novem præ
uatorum sacerdotum
vestes.
Romani Pontificis
vestes.

purea chlamys, scaptrum, diadema fastigia-
 tum, quibus in magnis festiuitatibus in sacra-
 rio ritè indutum rem diuinam facturum ad al-
 tare stipatum procedere, presbytero à dextro,
 diacono à sinistro lateribus: subdiacono cum
 libro clauso, ceroferarijsq; duobus, & vno cum
 thuribulo suffumigante præcedentibus: eò per-
 uentum mitram deponere, atque in imis gradi-
 bus peccatorum publicam confessionem cum
 comitibus dicere: ascenso postmodum altari
 codicem in cornu aræ sinistro iacentem aperire,
 deosculari, & misse sacrificium suis ceremo-
 nijs perficere. Subdiaconum Epistolam, dia-
 conum Euangelium legere. Septies per singulos
 dies Deum laudare orareque præscriptis oratio-
 nibus, tam maioribus quàm minoribus sacer-
 dotibus præcepere, circiter vespèrum Vesperas
 sub noctis crepusculo Completorium, matutini
 tempore Matutinas, Primam, Tertiam, Sextam,
 Nonam, prima, tertia, sexta, nona diei ho-
 ris: & hoc si fieri possit, in ecclesia ante altare
 humiliter Orientem versus. Oratio dominica
 symbolumque Apostolorum, quemadmodum
 adhuc hodie à vulgo, ab initio tantum dice-
 bantur. Beatus Hieronymus Damasi Papa im-
 pulsus, psalmos per ferias digessit, & horis sin-
 gulis proprios deputauit. Nocturnis die sacra
 nouem: non sacro, duodecim. Laudibus ma-
 tutinis quinque Vesperis quinque, ceteris omni-
 bus tres. Euangelia, Epistolas, aliasque

Septies per
 diem orare
 sacerdotes.

More septē
 canonicæ.

Orationes
 quis ordi-
 nauit.

veteri ac nouo instrumento adhuc leguntur, prater cantum, pro maiori parte ordinauit. Damasus antiphonas, quas Ambrosius Mediolanensium episcopus conscripsit, diuiso psallentium choro alternatim cantare instituit, & singulis versum gloria patri, &c. adiecit. Lectiones, & hymnos, qui horis singulis premittuntur: concilia Toletanum & Agathonense approbauere. Orationes, gradualia, tractus, alleluia, offertoria, communiones in missa, antiphonas, versiculos, tropos, aliaque, quae tam in nocturno quam diurno officio cantantur, legunturque ad decorem & laudem Dei, Gregorius, Gelasius, Ambrosius, & plerique alij sancti patres non vno, verum diuersis temporibus edidere. Missa (sic appellant sacrificium) à lectione primum, eo simplici apparatu, tenoreque, quo adhuc sancto Paschae sabbato fit, celebrabatur. Celestinus papa introitum addidit. Telesphorus Gloria in excelsis. Hymnum Et in terra Hilarius Pictauiensis composuit, Symmachus cantari instituit. Salutationes, quae per Dominum vobiscum septies in ea fiunt, ex libro Ruth transumptae, Clemens & Anacletus interposuere. Gelasius cetera ad offertorium vsque ordine, quo peraguntur, ordinauit, prater sequentias, quas Nicolaus, & symbolum, quod Damasus ex Constantinopolitana synodo immiscuere. Praedicatio, quae ex suggesto diebus festis à sacerdote aut diacono ad

Alternatim
cantare.

Missa officij
apparatus.

Sermo quare in missa fiat.

De quibus sermo fiat.

Offertorium
Præfatio
Cano vterque.
Oratio dominica.

Agnus Dei.

Duodecim fidei articuli.

populum fit, Nehemie aut Esdra exemplo inoleuit magis, quam instituta est. Noluebantur in hac ab initio quum omnes in missa presentes ex precepto communicarent, ad mutuam concordiam qui odio infectabantur, ut mundi non polluti vitijs, sacramentum altaris perciperent: ratione cuius publica peccatorum confessione adhuc hodie ea concludi solet, veteris ac noue Legis instrumenta, decem Dei precepta, duodecim fidei articuli, septem ecclesie sacramenta, sanctorum vite & martyria, dies sacri, doctrina, virtutes & vitia: & quæcumque alia, quæ Christiano homini cognitu necessaria sunt, edocentur. Offertorium Gregorius apposuit, Leo præfationes. Maiorem & minorem Canones Gelasius. Sanctus beatus Sixtus. Pater noster ex Matthæi Euangelio Gregorius. Martialis beati Petri discipulus benedictionem dare episcopos, pacem minores sacerdotes Innocentius instituit. Agnus Dei Sergius adiunxit. Gregorius communionem, Conclusionem per Ite missa: per Benedicamus domino, & Deo gratias, Leo adiunxit. Duodecim fidei articuli, quos quemlibet nedum constantissime confiteri, verumetiam credere beati Apostoli mandauere, tales recensentur: Primus, vnum Deum & trinum esse, patrem omnipotentem, celi terræq; factorem. Secundus. Iesum Christum filium eius vnigenitum, dominum nostrum. Tertius, eundem de Spiritu sancto conceptum,

ptum, ex Maria virgine natum. Quartus, sub Pontio Pilato passum, crucifixum, mortuum, atque sepultum. Quintus, ad inferna descendisse, rursus à mortuis tertia die resurrexisse. Sextus, ad cælos ascendisse, sedere ad dexteram Dei patris omnipotentis. Septimus, venturum rursus cum gloria, iudicatum viuos & mortuos. Octauus, Spiritum sanctum esse. Nonus, sanctam ecclesiam catholicam. Decimus, sanctorum communionem, remissionem peccatorum. Undecimus, carnis resurrectionem. Duodecimus, aeternam post obitum in alio orbe vitam.

Decem præcepta, quæ Deus digito suo conscripta per Moysen Israelitico populo dederat, & nos Decem Dei præcepta. obseruare voluere. Primum est, vnum Deum credere. Secundum, ipsius nomen vanè non assumere. Tertium, sabbata sanctificare. Quartum, parentes & natu maiores honorare. Quintum, non occidere. Sextum, non mæchari. Septimum, non furari. Octauum, falsum non attestari. Nonum, rei alienæ non inhiare. Decimum, alteri nuptam neque rem concupiscere.

Septem ecclesiæ sacramenta, quæ in posterioribus quinque fidei articulis includuntur, & credi à nobis sancti patres præcepere. Primum baptismus est. Hoc ex canonica sanctione, nisi maxima necessitas citius depoposcisset, olim non nisi in fide prius optimè instructis & approbatis catechumenis per examina vel inquisitiones septem, quæ septem certis per quadra- Septem ecclesiæ sacramenta.
Baptismus primum.
Baptizandi olim septies examinabatur.

1 3

gesimæ

gesimæ ieiunium diebus fiebant, sacris Paschæ & Pentecostes sabbatis, quibus consecrari in parochijs omnibus solet, dabatur. Quoniam verò præ cæteris ad æternam salutem id apprimè necessarium est, nequis eo orbatu ex vita hac abscedat, statuere, ut nato mox infante patrini huic, tanquam testes, aut fideiussores, rogentur, à quibus antè ecclesiæ fores statutus, à sacerdote ad hoc accersito, priusquam sacro fonte immergatur, quæreretur, an Satane pompisque eius omnibus abrenunciauerit, an fidei Christianæ articulos omnes firmiter credat. Patrinis pro eo affirmantibus, sacerdos ter in faciem illi insufflans, exorcizat, catechizatq;.

Septem circa baptizandos.

Septem postea cum eo per ordinem facit: benedictum sal ori illius primò immittit. Secundò, oculos, aures, nares, terra suo spuito madafacta illinit. Tertiò, nomen, quo postea vocetur, imponens, in pectore & dorso oleo sancto in crucis formam consignat. Quartò, baptismo ter sanctæ Trinitatis nomine, Patris & Filij & Spiritus sancti, quo etiam alia sacramenta omnia exhibentur, immergit: aut in crucis formam ter perfundit. Quintò, pollice sacro chrismate intincto frontem ipsius cruce notat. Sexto, vestem eum candidam induit. Septimò, candelam ardentem præbet. Iudei antea quàm baptizantur, ex Agathonensi consilio menses novem cathecumeni infide instruantur, diesq; quadraginta ieiunare debent,

diniuntq;

diuitijs se suis omnibus abdicare, seruos manumittere: filios, si quos Mosaica lege circumciderint, à se procul repellere. Nemini ob id mirandum, si tam grauati gens illa baptismo admoueat. Confirmatio, secundum sacramentum, ab Episcopo solum in ecclesia, ante altare adultis, & si fieri possit, ieiunis, tali quidem ritu largitur. Confirmandi cum singulis patrinis omnes adsunt. Episcopus dicta super omnes vna oratione, singulorum frontes humectato chrismate pollice, crucis forma in Patris & Filij & Spiritus sancti nomine consignat, alapamque maxillæ sinistræ in suscepti sacramenti memoriam, ne repetant incutit, Patrini, ne recens vnctio defluat, aut per incuriam abstergatur, mox preparata ad hoc fascia frontem obligant, quam non nisi septimo die deponere fas ducunt. Tantum huic sacramento sancti patres concessere, vt nomen in baptisinate impositum, si displiceat, in huius perceptione ab Episcopo in aliud mutari possit. Tertium sacramentum est: sacer ordo: similiter ab Episcopo solum in prima ecclesia in Decembri tantum, nunc constitutis sex anni temporibus, puta singulis quatuor ieiuniorum, eam ob causam institutorum, sabbatis. Sabbato, quod Sitientes dicitur, & sacrosancti Paschæ sabbato confertur, maribus solummodo: & quorum vitæ conditio, corporum habitudo, animorum

Tam grauatè iudæi cum baptizentur.

Confirmatio, secundum sacramentum.

Tertium sacramentum sacer ordo

Septem ele-
vicorum or-
dines.

Ordinibus
officia & in-
signia data.

qualitas, satis cognita perspectaque sit. Septem
secundum quosdam novem enumerantur, in
quibus singulis characterem specialem susci-
pientis animæ imprimi, & eum hominem sa-
crum deinceps esse, credi sancti patres voluere:
hi psalteres sunt, hostiarii, lectores, exorcistæ,
acolythi, subdiaconi, diaconi, presbyteri, epi-
scopi: unum tamen sacramentum, non plura,
ratione finalis efficitur, quod est dominicum cor-
pus consecrare, censetur. Singulis sua in eccle-
sia officia, insigniaque ex Toletano concilio con-
stituta. Hostiariis sacras ades tueri, aperire
& recludere: clavus ob id eis in ordinatione
datur. Lectoribus veteri Testamenti sacra-
rumque historiarum legendi facultas, Codex
tribuitur. Exorcistis obsessos malo damone ho-
mines adiurare, in signum, quo illud contine-
tur, liber porrigitur: Acolythi candelabra, lu-
minaria: vrceolos ad aram disponere, atque por-
tare: Candelabrum eis cum cereo, vrceoliq; va-
eni præstantur. Subdiaconis oblationes perci-
pere, calicem, patinamque attrectare, & ad sa-
crificium deferre. Vinum & aquam in vrceo-
lis diaconis administrare. Vacuus ea de re ipsis
calix cum patina ab episcopo, vrceoli vino
aquaque pleni, & mappula ab archidiacono
dantur. Diaconis Dei verbum gentibus præ-
dicare, & sacerdotibus in sacris ecclesiæ actibus
deservire committitur, Evangelij liber tribui-
tur, & stola in modum iungi altero tantummodo

eius humero iniecta. Presbyteris Dominicum corpus consecrare, pro peccatoribus orare, atque per iniunctam poenitentiam Deo rursus conciliare potestas. Calix cum vino, patina cum hostia, stola super utrumque humerum, et castula insignia. Quid episcopo datum, supra auditum. Dominica hic tantum die, horam circiter tertiam, infra missæ officium, priusquam Evangelium legitur, ordinatur, per manus & libri super caput positionem ab alijs episcopis connumerato metropolitano, tribus. Episcopi in prima ecclesia ab alijs presbyteris parum aut nihil differebant, communi concilio ecclesiæ moderabantur, antequam dissensiones vulgò audirentur, quibus unusquisque se, non à Christo, sed à quo baptizatus esset, Hic Pauli, alius se Apoüinis, tertius Cephæ appellaret. Pro vniformitate igitur conseruanda, & schismatibus, vitandis, necessario decreuere sancti patres, ut communi appellatione omnes, qui baptizarentur, Christiani deinceps à Christo dicerentur, utque singulis provincijs, prout magna vel parua essent, vnus aut plures presbyteri probatiores, episcopi nomine, præficerentur: qui non, ut antea, suo nutu, sed ecclesiæ Romanæ, sacrorumque conciliorum statutis, ordinationibusque subditum sibi & clerum & populum gubernarent, instituerentque. Tunc primum, piorum principum auxilio permissuque regiones per totum Christianum orbem in

Episcopi
consecratio

Episcopi à
presbyteris
olim nihil
differebant.

Christiani à
Christo.

Episcopi
quomodo
primo in-
troducæ.

Corpus &
sanguis Chri-
sti. quod est
sacramen-
tum.

Magna fide
opus ut tre-
decim se-
quentia cre-
dantur.

diœceses, diœceses in conventus seu capitula,
capitula in parochias diuise: & pulcherrima
illa ordinatio, qualis adhuc cernitur, tam in
clero, quàm populo facta, ut populus vicarius
dato iure suo parochio obediat, parochus de-
cano, decanus episcopo, episcopus archiepi-
scopo, archiepiscopus primati, siue patriarcha,
primas siue patriarcha legato, legatus pape,
papa concilio, concilium Deo soli. Corporis
& sanguinis Christi salutiferum sacramen-
tum sacerdos quisque ritè secundum ecclesie
claves ordinatus, consecrarèque intendens, obser-
uata verborum forma conficere, ex triticeo
pane verum corpus, ex vino verum sangui-
nem Iesu Christi potest. Ipsemet Christus do-
minus noster nocte, quæ passionis suæ diem
proximè præcessit, cum discipulis celebravit,
& in memoriam sui ipsius celebrandum, man-
ducandumq; perpetuò instituit & consecra-
uit. Magna fide circa id necessarium, ut pri-
mò transmutari panem in corpus, vinum in
sanguinem Christi credatur. Secundò, id li-
cet quotidie fiat, Christum tamen non au-
gmentari. Tertiò, manducatum in dies non
minui. Quartò, sacramento in plures partes
diuiso integrum Christum in singulis etiam
minimis particulis permanere. Quintò, ab ho-
mine malitioso manducatum non coinquina-
ri. Sextò, sumentibus malis mortem, bonis vi-
tam eternam conferre, Septimò, manducatum

non in manducantem, ut alius cibus, sed manducantem in ipsum conuerti. Octauò, manducatum illasum in cælum rapi. Nonò, tam in exigua & modica panis aut vini forma immensum incomprehensibilémque deum & hominem Christum comprehendi. Decimò, vnum atq; idem Christi corpus vno momento multis in locis, multis ab hominibus, & diuersa sub specie percipi. Vndecimò, mutata substantia panis in veram Christi carnem, vini in sanguinem verum, naturalia accidentia panis & vini permanere: non carnis aut sanguinis assumere. Duodecimò, dignè manducantibus utilitates duodecim maximas, quæ in his versibus enumerantur, subministrare: Inflamat, memorat, sustentat, roborat, auget Hostia spem, purgat, reficit, vitam dat, & vnit, Confirmat fidem, minuit, fomitemq; remittit, Vitimò, tam viuus quàm defunctis, pro quibus à sacerdote spectatum in sacrificio offertur, miro modo saluificum & utile esse: Eucharistiam communionem propterea dici. Consecratur quidem ab exordio Christianæ religionis, & adhuc, ut aiunt, apud schismaticos quosdam, tantæ magnitudinis vnus panis, qui à sacerdote in scutellam comminutus, omnibus, qui sacrificio aderant, communicari satq; esse posset. Ex precepto namque olim Christiani de eo quotidie communicabant: deinde dominicis tantùm diebus. Sed cum nec his etiam dignè obseruaretur, preceptum

Eucharistia
communio

Quotèpore
sumendum

Viaticum.

Matrimo-
nium sacra-
mentū quin-
tum.Matri no-
nij iura.

ptum ut in anno ter, vel ad minus semel faceretur
videlicet Paschatis tempore in omniq; vite peditur
ritulo pro viatico, quo etiam nomine appellatur,
Christianus homo quilibet sane rationis
diligentiori qua vnquam possit, & anima & Per
corporis sui ad hoc preparatione percipiat. Reliquum
trimonium, quod est maris & famine legi diff
ma coniunctio, iure naturali, diuino, gentium
& civili inductum sacramentum quintum
Sancti patres in Christiana pietate vnum
plura simul, publicum non clandestinum, in
ecclesia vel eius foribus solenniter fieri pre
cepere, ita scilicet, ut sacerdos accersatur, & cre
virum primò, deinde feminam inquirat, & via
matrimonium contrahendum vtrique ne con
sentiant: quibus consentientibus, quod max
mè in eo necessarium est, ipse, comprehen
amborum dextris, eos in diuine sanctæq; Tri
nitatis & vnitatis nomine Patris & Filij
Spiritus sancti coniungens, iubet, hortaturq; scilicet
ut vnanimis huius & mutui coniugij per
tuò memores, viuentes se mutuò nunquam
derelinquant, mutuò diligant, mutuò deserviant,
honorent: procreationi, non libidine
studeant: natos ex se pueros honestè & di
genter educent: annulo postea eos subarra
& aqua benedicta aspersos, porrecta stola
ecclesiam introducit, supplices ante altare,
prius benedicti non sint, benedicit. • Nupti
rubea vitta, & supra hanc candido velamento
ob-

Abolatur, sine quo deinceps in publicum pro-
cedere, aut viris aspidere haud licitum. Duode-
cim esse, quibus matrimonium contrahendum
impediri, contractum dirimi rursus voluere.

Duo deci-
matrimo-
nio absti-
nētia.

Personae utpote errorem, conditionem inter-
positam, cognationem, crimen apertum, sectae
disparitatem, violentiam, sacrum ordinem, li-
gamen, quo alij alter obstringitur, publicam
honestatem, affinitatem, coeundi impoten-

tiam. Sextum ecclesiae sacramentum, Pœniten-
tia est, à Christo pro altera naufragij tabula da-
tum, quam Christianus homo quilibet indubiè
credere debet in quatuor consistere: Peccatorum
videlicet pœnitentia, canonica confessione, ab-
solutione, satisfactioneque. Primo non levis sed

Sextum sa-
cramentum
pœnitentia

gravissima pœnitentia in animâ penetralibus
super perditâ, iterumq; amissa illa, per peccatum
puritate & innocentia, quàm vel baptismo,
vel superioris pœnitentiae beneficio consequutus
fuit, doleat, & dolore siue pœnitentia ea se re-
conciliandum rursus Deo speret, omnia quibus
se innocentiam amisisse, indignationemque

Pœnitentia.

Dei in se concitasse cognoscit, sacerdoti prudenti,
ore proprio humiliter verè loco Dei confitea-
tur, firmatq; credat, à Christo illi, cœu suo in
terris vicario, potestatem concessam esse, ut se à
peccatis confessis omnibus absolvere possit. Po-
stremum pro satisfactione, & culparum re-
medio non gravatè, verum alacriter obeat
quicquid facere iussus fuerit: indubitata fide

Confessio.

Satisfactio.
Absolutio.

credas

Ultimum
sacramentū
vñctio ex-
trema.

credat absolutum esse se , quàm mox à sacer-
dote absolutio debita verborum forma pro-
nunciata fuerit. Ultimum sacramentum Ex-
trema vñctio creditur , per oleum , quod ad
hunc vsum ab episcopo in singulis diœcesibus
annuo ritu , quinta feria , quæ Paschæ festum
proximè præcedit , quemadmodum chrisma con-
secratur à sacerdote ex Iacobi apostoli præce-
pto , & Felicis Papæ in sede beati Petri quædam
institutione morituris tantummodo adultis
atque eam poscentibus præstatur. Præscripto

Quæ corpo-
ris membra
inunguntur.

verborum forma & crebra sanctorum inuo-
catione , ea corporis membra inunguntur , qui-
bus quinque sensus , visus , auditus , gustus , ol-
factus , tactus maximè vigere , & homo deli-
quisse existimatur , utpote os , oculi , aures , na-
res , manus , & pedes , qua concedi , si digni
percipiatur , nedum leuium delictorum omni-
modam remissionem , verum quoque , aut mea
pristinam sanitatem , aut obitum maturiorem
lenioremque sancti patres credi voluere. Festi

Extremæ
vñctionis
effectus.

dies , quos per annum ab Ecclesia observari præ-
cepere , initium à Christi domini nostri aduen-
tu , quem in Decembri apostolus Petrus per
hebdomadas integras treis , & dimidiam ieiunio
& oratione ante natiuitatem eiusdem , quæ
vltimis Decembris diebus continuus octo in-
genti gaudio & solennitate celebratur , omnes
auspiciantur. Annum in hebdomadas quin-
quaginta duas : hebdomadas in menses duo-

Qui dies
Christianis
sacri.

Aduentus
domini.

Temporis
diuisio.

decim

decim, menses ut plurimum in dies triginta di-
 misere. Prima Ianuarij die, ut secundum Mo-
 saicam legem Christus praputio circumcissus
 sit, Ecclesia recolit, Tertia postea, ut à Ma-
 gu tribus, tribus muneribus adoratus, atque
 à Ioanne in Iordanis flumine baptizatus, no-
 ne legis primordia iecit. Secunda Februarij
 die, ut immaculata mater eius patrio ritu obe-
 diens templo ipsum intulerit, & sese purgari
 permiserit: in cuius rei memoriam solennis ab
 Ecclesia eo die processio peragitur, candelarq;
 ceree benedicuntur. Vicequinta Mar-
 tij, ut nasciturus Christus virgini Mariae
 per angelum annuntiatus, sancti Spiritus ob-
 umbratione in utero conceptus sit: quo tem-
 pore, quadraginta etiam dies, quos nobiscum
 in terris agens ieiunavit, & nos ieiunare, pas-
 sionemq; ipsius & mortem, quam, ut nos à
 diaboli iugo liberaret: sponte sua sustinuit,
 recolere voluere: ultima illius ieiunij die, quæ
 frequenter in Aprilem cadit, maximo omnium
 festo, ut superata morte ad inferna descen-
 dit, diabolo expugnato redijt suis iterum vi-
 uis, & gloriosus multum apparuit, cele-
 brare in Maio, ut spectantibus discipulis uni-
 versis propria virtute in celos ascendit: Quo
 tempore beati Mamerti episcopi Viennensis
 institutione per uniuersum Christianum or-
 bem peregrinationes, seu litanie de ecclesia una
 ad aliam minores sunt. In Iunio & Maio
 quand

Circūcisio
Christi.
Epiphania
domini.

Purificatio
Mariæ.

Annūciatio
domini.

Ieiunium
domini.

Passio do-
mini.

Resurrectio
domini.

Ascensio ad
celos.

Litanie
minores.
Pentecostes
festum.

Trinitatis
festum.

Corporis
Christi.

Apostolorū
diuisionis.

Assumptio-
nis Mariæ.
Natiuitatis
Mariæ.

Præsentatio
nis in tem-
plum.

Conceptio-
nis Mariæ.

Visitationis

quandoque ut promissus Spiritus sanctus disci-
pulis Christi singulis in ignitarum linguarum
formis deorsum datus apparuit, ac omnium
nationum linguas & loqui, & intelligere do-
dit. Octaua die sequenti festum sanctæ Trini-
tati celebre. Deinde quinta ex Urbani sexti
instituitione, ut in ulti-
ma cœna Christus in
perennem sui memoriam saluberrimum corpo-
ris & sanguinis sui sacramentum sub panis
& vini speciebus perpetuò visendum, vesce-
dumque suis post se relinquens instituit, se-
quenti celebritate recolitur. Decimaquinta
Iulij, ut beati apostoli, velut iussi fuerant, duo
decimo anno post domini sui in celos ascensio-
nem, ad prædicandum gentibus in orbem vni-
uersum abierunt, nouo festo memoratur. Obi-
tus genitricis Christi decimaquinta Augusti.
Natiuitas, octaua Septembris. Ut tempus
præsentata à trimatu ibi ad nubes usque au-
nos Deo iugiter seruiendo permanserit, vicesi-
ma prima Nouembris peragitur. Octaua De-
cembris immaculata illius ex diu sterilibus
parentibus conceptio veneratur. Secunda Iu-
lij die ut montana transcendens Elizabeth
cognatam inuisit. Constituti etiam duodecim
Apostolis, quibusdam martyribus, nonnullis
confessoribus, & virginibus, sacri dies. Vi-
cesimaquarta siquidem Februarij Matthiæ
Marco Euangelistæ vicesima quinta Aprilis
quo die Litaniæ maiores Gregorius fieri co-
ditur.

dinavit, Philippo & Iacobo maiori prima
 Maij, Petro & Paulo vicesimanona Iunij,
 & eiusdem mensis dies vicesima quarta Nata-
 li Ioannis Baptiste sacra est, Vicesima quinta
 Iulij Iacobo minori, Bartholomeo vicesima quar-
 ta Augusti, Matthaeo vicesima prima Septem-
 bris, Vicesima octava Octobris Simoni & Iu-
 da, Vltima Nouembris Andrea, Vicesima pri-
 ma Decembris Thome, & eiusdem mensis
 vicesima septima Euangelista Ioanni, proto-
 martyri Stephano praecedens dies dicata, In-
 nocentibus pueris subsequens, Laurentio de-
 cima Augusti, Georgio vicesima tertia Apri-
 lis, Martino & Nicolao solis ex omnibus
 confessoribus festa, huic sexta Decembris, illi
 undecima Nouembris tributa, Catharina vir-
 gini vicesima quinta Nouembris, Mariae Ma-
 gdaenae vicesima secunda Iulij. Esse etiam sub
 vnius Michaelis nomine omnibus beatis an-
 gelis diem vicesimum nonum Septembris sa-
 crum. Et in commune omnibus sanctis &
 electis dei primum Nouembris voluere. Septi-
 mam praeterea quamque diem, quemadmodum
 Iudaeis sabbatum, Dominica appellatione ab
 omni seruili operatione prorsus Christianis
 quietam esse: Solum diuinis laudibus, diuinis
 sacrificijs in ecclesia operari: Euangelium &
 fidei praecepta à sacerdotibus predicantibus
 addiscere, ac quibuscunque modis caelesti in-
 nos numinis iram diebus sex intermedijs pro-

Dominica
 dies Christi-
 anis, vt Iu-
 daeis sabba-
 tum, sacra.

Quintaque
que dies o-
lim sacra ut
dominica
hodie.

Processio
dominica
die quare
fiat.

Quinque
per annum
ecclesia re-
colit.
Christi pas-
sionem.

vocasse timemus, hac die totum deprecari, ex-
piarēque. Olim quaque quinta dies pari cele-
britate observabatur: sed ne idololatriæ genti-
bus, quæ lomi hac die feriabant, nonnihil con-
donaretur, abrogata. Rursus fiebat tam do-
minicis diebus quàm quintis feriis ante missæ
inceptionem per ecclesiarum circuitum à cle-
ro & populo solennis processio, atque aque
benedictæ per sacerdotem aspersio. Agapum
instituit hanc in memoriam Christi ascensio-
nis, in illa gloriosa resurrectionis, quæ de do-
minica in dominicam, velut de octava in octa-
vam perpetuo festo celebratur. Per noctes
quæ præcipuos solennes dies præcedunt, tota
olim ex præcepto clerus & populus omnis in
ecclesia diuinis laudibus inuigilabant: sed
plura enormia scandala & crimina, quæ te-
nebris occultantibus à malitiosis interim pro-
petrabantur, mos iste sublatus, pro eo ieiun-
die præcedenti instituta adhuc vigiliarum mo-
men retinent. Quinque per annum Ecclesia
recolere statuere: A dominica, quæ septu-
agesima à septuaginta diebus, quos includit
ad octavam Paschæ Christi domini ieiunium
passionem, mortem, sepulturam, præterque
primorum parentum miserabilem lapsum, mi-
serosque humani generis errores illos, quibus
à veri numinis cognitione cultusque abducti,
idolorum & malorum demonum profana
observationem declinavit. Duram item

intolerabilem illam seruitutem, quam sub Aegyptio Pharaone Israeliticus populus seruiebat: quare in canonicis horum Geneseos & Exodi libri leguntur, & tristitiam tam in gestu, quam cultu omnem Ecclesia ostendit. Ab octauo Paschatis die ad octauam Pentecostes Christi resurrectionem, ascensionem, & sancti Spiritus transmissionem: cumque hoc humani generis Dea Patri per Filium reconciliationem, redemptionemque: ac, in qua praefigurata fuit, filiorum Israël in terram promissionis restitutionem: noui ob id instrumenti libri leguntur, & iucunda letaque omnia repetuntur. Ab octauo deinde Pentecostes Ad Christi aduentum usque per hebdomadas plus viginti miracula & conuersationem illius cum mundo celebrare voluerunt: praeterque hoc longam illam peregrinationem, quam à restituta salute ad extremum seculi diem de generatione in generationem longa serie humanum genus facit. Unde ob diuersam fortunam, qua velut in aestuoso pelago nauis fluctuatur, ecclesia neque satis exultat, neque tristatur, verum ut caute ambulet, victoriâque ex ingruentibus procellis reportet, varij veteris & noui instrumenti libri praeleguntur. A domini insuper aduentu ad ipsius iauinitatem temporis meminisse, quod à Mose ad Messiam exortum perdurauit, quo certificatum de sua salute humanum genus ex lege & prophetis illius aduentum, futu-

Christi resurrectionem
ascensionem

Christi in
mundo conuersationem.

Christi exspectationem

Christi Iesu
natalis die.

Christiano-
rum orato-
ria siue tem-
pli.

Dispositio
templorum
Christiano-
rum.

Posterior
edificium.

rúmque regnum ardentissimis desideriis exspe-
ctant: prophetias igitur legi, & ieiunium
observari statuere: ut Ecclesia ex his & edo-
cta melius, & habilitata, domini sui Christi
natalem, qui in quarta hebdomade semper ce-
lebratur, dignè exceptum, leta salutis sue pri-
mordia, veluti continuo festo ad septuagesi-
mum usque dignè & meritò pertractaret. Ora-
toria siue templa, quæ Ecclesias appellauere,
non nisi Episcopi diocesani permissu edificari
voluere, & comportata ad structuram mate-
ria, fundóque solidiori reperto, eundem ad hoc
accitum lapidem primariam angularem in
fundamentis benedicere, signo crucis signare,
& orientem solem versus dirigere: tum pri-
mum fabris capemntarijs superadificare fas esse.
Aedem in humani corporis seu crucis for-
mam. Chorum, in quo summum altare, &
psallentium clericorum chorus, à quo appella-
tur, esset, caput præsentare orienti obiectum,
rotundum, posteriori edificio brevior: sed
propter oculos, qui in capite sunt, magis lu-
minosum, cancellis è reliquo corpore, veluti
collo distingui. Turrim hanc unam, aut duas
(forsitan aptius) aurium loco annexi. Cam-
panas in his suspendi, ad populum ad diurna
nocturnaque officia conuocandum. Posterius
edificium, ita quoque versum constitui, ut
apte brachia ad dexteram lauamque reliquum
corpus cum pedibus porrectum in longum la-
tè

quingue

támque significet. Conclauē concameratum, vt plurimum sub turrium vna, esse, ianuam in chorum habens, in quo sacrorum vasa, consecrata vestes, aliáq; ecclesiæ vtensilia reponantur. Sacrarium illud dici. Columnas duplici ordine locari, in quarum epistylis testudinem aut tectum quiescere, basibus inferius altaria applicari, altaria pallis duabus rite lustrata, Christi cruce, aut sanctorum reliquias conseruante arcula. Candelabris duobus hinc atque hinc dispositis, & libro semper exornata esse. Parietes intus & extra incrustari, variaq; pictura insigniri. In singulis parochiis singulos excavatos & bene munitos lapides haberi, in quibus consecrata baptismatis vnda pro baptizandis conseruaretur. Ad dexteram summi altaris parieti aut applicari aut incidi riscum, in quo dominici corporis sacramentum, ac oleum sacrum pro egrotis, Chrisma pro baptizandis omni tempore sub clausura haberi voluere. Suggestum in ecclesiæ ad hæc medio esse ex quo festis diebus populus à sacerdote suo quesiri opus sit, edoceret. Clero soli chorum in ecclesia locum esse, profane multitudinis posteriorem partem: diuisim tamen: viris dextrum latus, mulieribus sinistrum: honesto virosque & gestu & cultu esse: quicquid contra bonos mores, contra Christianam religionem esset, magna diligentia deuitare. Comas in prima ecclesia tam viros quàm mulieres nutrire,

Sacrarium
columnæ.

Altaria &
corum ador
natio.

Baptisteriū

Sacrum ri-
scum.

Suggestum.

Christiano
rum honestas
in ecclesia.

Cœmite-
riū Defun-
ctorum ex-
equiæ, &
quandiu lu-
gentur.

Christiano
rum fune-
ratio.

Et corpus nudum ostentare mos fuit. Nihilque aut parum in corporis cultu differre. Mulieres capita obnubere, viros comas decurtare, Et utrosque in habitu discretos esse beatus Petrus primum præcepit. Admetiri porro sacris adibus omnibus adiacentem agrum, in quo Christianorum hominum cadauera communiter sepelirentur, Cœmeterium appellari, ab Episcopo consecrari, atque omnibus, quibus ecclesiæ, privilegium uti. Defunctis non ubique equaliter exsequiæ parantur: aliqui enim continuis diebus septem, aliqui novem, quidam triginta, aut quadraginta, aut quinquaginta, nonnulli centum, reliqui toto anno nigris indumentis obvoluti magis, quam vestiti, lugent, Et iusta quotidie faciunt. Cadaver lotum prius, sudarioque aut cilicio indutum à sua conditionis viris, clerici à clericis, laici à laicis cum cantu Tolletanum concilium efferre decrevit, à sacerdotum thure suffitum, Et benedicta aqua conspersum, cum certis imprecationibus sepulcro imponi resupinum, pedibus ad orientem, capite ad occidentem solem versis, terra postea obruit. Sepulcrum, in signum Christiani ibi sepulti lingnea cruce, Et circum eam hedera, cupresso, aut lauro insigniri.

Christiana religionis
instituta hæc
sunt.

DE EUROPEIS MEMORABILIORI-

BVS GENTIBVS,

LIBER III.

*

CAPVT I.

POST Asiam ad Europam
tertiā orbis partem stylus ver-
tendus est, appellatam ab Eu-
ropa Agenoris Phœnicum re-
gis filia, quæ à Ioue rapta, in ^{Europæ li-}
Cretam abducta fuit. Ab Occidente mari ^{mitēs.}
Atlantico clauditur, à Septentrione oceano
Britannico, ab Oriente Tanai, Meotide palu-
de, & Ponto, à Meridie Mediterraneo. Terra ^{Europæ fi-}
multiformis, & ad virorum virtutem ingenuè ^{nes.}
disposita, ciuiliūmq; & domesticarum ad alios-
rerum transfusua. Est enim tota habitabilis: in
exigua tantummodo parte propter frigoris vim
inhabitabilis: quæ finitima Tanaidis & Meo-
tidis incolis Borysthenensibusq; in curribus de-
gentibus: habitabilis autem regionis id, quod al-
gidum est, & montanum, laboriosè habitat ur.
Curatores autem probos suscipientia loca etiam
prauè habitata & per latrocinia mitigantur.
Quemadmodum obtinētes Græci mōtes petrasq; ^{Græci.}

Romani.

incoluerunt pulchrè ob providentiam circa ci-
 vilia, artésq; & reliquum ad vitam sensum. Ro-
 mani quoque multas gentes accipientes, quæ
 natura inhumanae erant, ex ipsis locis asperis
 importuosissq; & frigidi, causâve alia malè
 habitatis insociabiles homines inter se, multis
 aliis admixtis connexuerunt. Et civiliter qui-
 dem vivere agrestiores durioresque docuerunt.
 Quantum autem Europæ ipsius in plano est,
 naturalémque temperiem habet, multum adiu-
 vat ad ista: quandoquidem id, quod est in fe-
 lici regione, pacificum omne est: & quod in
 tristi pugnax & virile, accipiuntque hæ gentes
 aliqua inter se beneficia: aliæ enim opem armis
 ferunt, aliæ fructibus & artibus, morumq; do-
 ctrina. Manifesta verò sunt etiam non auxi-
 liantium invicem detrimenta. Habet superius
 quiddam vis arma tenentium, nisi ea ipsa mul-
 titudine superetur: adestq; terræ ipsi etiam ul-
 tra hoc quoddam naturale bonum: quod ca-
 sanè omnis planitie, montibûsque distinguitur.
 Ita ut vsquequaque descriptibile & civile pu-
 gnaxq; subiaceat: plusq; esse alterum, id scili-
 cet, quod est pacis familiare: ita ut hoc vin-
 cat, adiuvantibus etiam ducibus, Græcorum
 prius, Macedonum verò, Romanorumque po-
 sterius. Ex hoc autem & ad pacem, & ad
 bellum sufficientissima est sibi. Etenim mul-
 tudinem pugnacem abundè habet, & quæ agros
 colat, & quæ vrbes quoque contineat. Excellit
 has

Europa &
 ad pacem &
 ad bellum si-
 bi ipsi suf-
 ficientissi-
 ma.

hec & fructus afferens optimos, vitæq; neces-
arios: & metalla quaecumque vsui sunt: odores
ad sacrificia, necnon multi sumptus lapillos
ipsa extrinsecus petit. Quarum etiam rerum
inopibus nihilo deterior, quam abundantibus
est vita Similitérq; pecudum exhibens mitium
multarum copiam: At bestiarum, ferarumque
habet raritatem. Et talis quidem natura est
Europæ in vniuersum, particularis autem pars
prima est omnium ab ortu Græcia.

De Græcia, & legibus à Solone Atheniensibus
Græcorum longè principibus sancitis.

CAP. II.

Græcia, Europæ regio est, à quodam Græ-
co, qui late in ea rerum olim potitus est,
appellata. Hæc ab Isthmi augustijs incipit, &
à septentrione in meridiem vecta, qua sol ori-
tur Aegæis, quæ occidit Ionijs fluctibus ob-
iacet. Thermopylæ mediam dirimunt, ut Ita-
liam Apeninus, iuga montium à Leucade
& mari ad occidentem solem verso, ad alte-
rum mare, quod ad ortum spectat, tendentia.
Extremos montes ad occasum Oetam va-
cant, quorum, quod altissimum est, Callidro-
mum appellant, per cuius vallem in Mallia-
cum sinum iter est, non latius l. x. passibus.
Hæc vna via militaris est, per quam, si nemo
prohibeat, traduci potest exercitus: cætera loca
adeò ardua & perplexa, ut ne expeditissimis
quidem sint peruia: ideo pylæ, quasi portæ,

Græciæ de-
scriptio.

Thermo-
pylæ.
Apeninus

Callidro-
mus.

Regiones
Græciæ.

dictæ: & à calidis aquis inibi nascentibus Thermopyle. Iacent ad mare versa, Acarnania, Aetolia, Locris, Phocis, Bæctia, Eubæa penè terræ annexa: Attica & Peloponnesus, longius prædictis in mare excurrunt, diuersa montium specie: & qua ad Septentrionem obuersa iacet, includitur Epirus, Perrhabia, Magnesia, Thessalia, Phthiotæ, & sinus Malliacus. Athenas ciuitas liberalium

Athenæ &
ciuium in-
stituta.

literarum & Philosophorū mater, & qua nihil habuit tota Græcia clarius atque nobilius, fuit inter Achaïam & Macedoniam in regione quæ Attica appellatur ab Anthide filia Athenarum regis, qui Cecropi in regno successit, & Athenas condidit, vnde & Cecropia dicta est, & postea à Mopso Mopsopia: & à Ione Xuti filio, vel, vt Iosephus scribit, à Iano Iaphet filio Ionia: postremo à Minerva Athe-

Athenarū
appellatio.

Draconis
leges.

ne: Græci enim Mineruam Ἀθήνας vocant. Atheniensibus Draco primum leges conscripsit, deinde Solon Salaminius multis prioribus ob pœnarum magnitudinem abrogatus: omnibus firè eum legibus, quas Draco tulerat, pœna erat morte definita, vt otij & defidia conuicti capite plecterentur. Qui olera, fructusve in alieno prædio legisset, eodem quo & parricide supplicio puniretur. Ciuitatem census æstimatione Solon in ordines distribuit. In primo ij fuere, quibus quingentorum Medimnūm esset census. Secundo dein loco adscripti,

Ciuitas in
ordines di-
tributa.

adscripti, qui trecentis censi forent, equosque alere possent. Tertius equorum onere adempto pari censu aestimatus, Et ex his ferè ordinibus Magistratus creari: qui infra fuerunt, Mercenarij nuncupati, concionis habende, indicandiq; munia, ceteris exclusi magistratibus, obibant. Quam civilem institutionem

Romæ Servius Tullius magna ex parte imitatus creditur. Concilium in Areopago ex annis magistratibus constituit: instituti huius Draconem auctorem prodiderunt. Quidam secundum hæc, quæ dixi, ut omnem Solon civilis discordiæ occasionem in futurum tolleret: ne temeraria multitudo incertis (ut solet) flatibus iudicia turbaret: ex quatuor tribubus, quæ Athenis erant, quadringentos legit viros, ex singulis centum: his permissum, ut quæ Areopagita decrevisent, si æqua visa forent, probarent: si minus essent placita, pari potestate rescinderent. Atque ita velut duabus anchoris vixus, adversus omnes fluctus immobilis mansurus civitatis status videri potuit. Parricidij, affectatæq; tyrannidis damna, ne magistratum caperent lege vetuit. Nec hos solum ab honorum petitione exclusit, sed eum quoque qui ortum in civitate seditione neutram partium sequutus esset: mali cuius esse ratus, quam proprias rationes in tuto collocarit, nulla communi cura solitudinēve teneri. Habuit nec minus admirationis illud, ut scæminæ quæ

Concilium
In Arcopago.

Quatuor
tribus.
Quadringenti viri Arcopagitis additi.

Lex adjuvanda pro mulieribus

viros

viros parum ad rem veneream idoneos sortita
 esset, vinum, quem vellent, ex mariti propin-
 quis impunè admitterent. Pecuniarias dotes à
 medio sustulit, ut pauca vestimenta, & va-
 sa quadam paruo empta paterna domo ferret
 mulier: testatur coniugij societatem, non pre-
 tio, sed natorum charitate iungi oportere: ne
 in defunctos vita maledicta iacerentur. Si quis
 in sacro aut in iudicio, cui conuicium fecisset,
 quinque drachmis multaretur. Legandæ pecu-
 nie, ceterarumque rerum facultatem testari
 volentibus permissam, quum prius patrio in-
 stituto in familia esse debere censerentur, quæ
 amicitia propinquitati prelata est, & gratia
 necessitati, in ea cautum ne dementia, subdo-
 lãve persuasione fieret. Ploratus & lamen-
 tationes in alieno funere sustulit. Nec subsidia
 alimentãve villa filius patri deberet, à quo non
 arte esset aliqua ad usum vite institutus. Qui
 illegitimo essent toro procreati, neu paren-
 tes alerent. Enimvero qui meretricio non ab-
 stinet congressu, perbellè demonstrat, se non
 liberorum procreationi, sed voluptati stude-
 re, seque ipsum mercede priuat. Mæchum
 in adulterio deprehensum impunè necari vo-
 luit. Qui vim ingenuæ virgini intulisset, de-
 cem drachmis multari. Ius vendendæ filie
 sororisve sustulit, nisi adhuc in stupro depre-
 hense. Qui Isthmia vicisset, centum drachmas:
 qui olympia, quingentas premium ferret.

Qui

Dotes pecu-
 niariæ sub-
 latæ.

Legandæ pe-
 cuniæ facul-
 tas permissa

Luctus in
 alieno fune-
 re inhibitus

Adulterorũ
 pœna.

Viciorum
 præmia.

Qui lupum victum attulisset, quinque drachmas ex publico acciperet. Qui lupam, drachmam unam: hoc pecoris, illud bouis pretium. Verus fuit mox Atheniensium hac telum insectari, quippe quæ æquæ sit pecuaria rei & agrorum cultui infesta. Eorum liberos, qui in præliis occubuissent, publicè nutriendos erudiendosque præcepit, quo sanè animati singulis fertiter ac strenue in bellis dimicarent. Voluit etiam ut & is, qui oculos in bello amisisset, publicè aleretur. Præclarè & illud statuit, curatorem cum pupillorum matre non inhabitare. Cavit ne is fieret curator, ad quem post pupillorum obitum substantia spectaret. Illud item, non licere annulario venditi annuli servare sigillum. Et qui alteri unum oculum eruerit, ei ambos erui debere. Et quæ non posuisti ne tollas: si quis secus faxit, capitale esto. Principem, si ebrius deprehensus esset, morte multandum. Athenienses ut dies secundum lunæ cursum agerent, monuit. Ex omni genere si uigum mel & ceram extra Atticos fines asportari permisit. Nullum ciuitate donari nisi opificem, qui cum tota domo se Athenas contulisset, aut perpetuo exilio natali solo pulsus esset, censebat. Has leges Solon ligneis tabulis, quas Axionas dixere, notatas, in centum annos sanciendo curauit, haud ignarus fore, ut his ciuitas longo temporis intercedere assueta, in perpetuum deinceps sanciret.

Herod.

Lupus ab Atheniensibus insectatus.

Occisorum in bello liberica publico alii.

Curator pupillorum.

Princeps et brios morte multandus.

Legu tabula Axionas dicta.

Minerva
Athenien-
siū legum
auctor.

Athenien-
sium origo
& inuenta.

Tres leges
in Neptuni
placationē
in mulieres

Casos in
bello quo-
modo Athe-
nienſes ſe-
peliunt.

Herodotus in decem annos Atticus legibus
cautum prodidit. Sed ut ſanctiores eſſent,
magiſque obſeruarentur, aliorum legumlatorum
more, qui latas leges ad numen aliquod
referre ſolent, ipſe, quemadmodum Draco an-
tea, Minervam ſuarum auctorem dixit, atq; in
verba ſua iurare in foro ad lapidem ſenatum
populumque induxit. Fuerunt Athenienſes
non aduenæ, neque paſſim collecta populi col-
luuiæ originem vrbi dedit, ſed in eodem nati
ſolo, quod incolunt: & quæ illis ſedes, eadem
origo eſt. Primi lanificij, & olei, & vini
uſum docuere, arare quoque & ſerere, fru-
menta glan- de veſcentibus monſtraverunt: li-
teræ certæ, ac ſicundia, & hic civilis ordo di-
ſciplinæ veluti templum Athenas habent. Tres
leges, quæ in Neptuni placationem à Cecrope
in mulieres, à quibus deus ipſe ſuffragio ſi-
ſtiditus fuerat, & Minervæ poſthabitus, la-
te erant, adhuc obſervabantur, videlicet,
ne vlla vnquam mulier ſenatum ingrederetur,
ut nulla earum proles maternum nomen ac-
cipiat, ne quis eas Athenæas ſive Athenien-
ſes dicat, ſed Atticas. Caſos in bello, Thucy-
dide auctore, in hunc modum ſepeliunt: factis
ante triduum tabernaculo, mortuorum oſſa
proponuntur, & ſuorum quiſq; reliquijs, ſi quid
lubeat, imponit: quum efferuntur ſingularum
tribuum ſingulas arcas ex cupreſſo ſuæ quæque
tribus oſſa continentes vehicula portant. Vnum

item torus inanis fertur, conſtratus eorum, qui non exſtant, qui inter caſos non fuere reperti. Efferunt autem promiſcue voluntarij quique vel ciues vel hoſpites, ſœminis propinquitate coniunctis ad ſepulchrum euulantibus, conduntq; in publico monumento, quod eſt iuxta monumentum Calliſti, apud ſuburbana, vbi ſemper eos ſepeliunt, qui in bello ceciderunt, præterquam, qui in Marathone, quorum ſingularem fuiſſe virtutem exiſtimantes, eodem in loco ſepulcrum fierunt: poſtea verò quàm eos humauerunt, aliquis ab ipſa ciuitate delectus vir haudquaquam pro inconfulto habitus, & cui pro dignitate conueniat, ſuper eos orationem habet, qualem decet de eorum laudibus: qua habita diſceditur. Hoc quidem more ſepeliunt quo per omne belli tempus, quoties id accidit, legitime viuuntur.

Monumentum Calliſti.

Marathon ciuitas non procul ab Athenis.

De Laconia, & Laconum, ſive Lacedæmonum inſtitutis.

CAP. III.

Laconia in Peloponneſo prouincia, quæ Oebalia & Lacedæmonia dicitur, à Lacedæmone Iouis & Taygetes filio: à quo etiam clara & potens ciuitas in eadem regione edificata eſt atque appellata. Hæc quoque Sparta dicta eſt, à Sparto Phoronæi filio: Sparta. Agamemnonis regia fuit. Lycurgus inſignis Philoſophus Polydectis Regis frater cum vita illo deſuncto imperium relictæ filij tutoris nomine aliquādiu adminiſtraſſet, ciuitatis ſtatum atque

Oebalia Lacedæmonia

Lycurgus Philoſophus Legislator.

Reges simul
apud Lace-
dæmones re-
gnabant.

Octo & vi-
ginti senio-
res.

Democra-
tia, id est,
principatus
populi.

Ephorum
potestas.
Oligarchia.

Agrorum
diuisio.

atque regionis optimis institutis, optimis legi-
bus excoluit. Quum antea ex omnibus fere
Græcis soli Lacedæmonij pessimè morati es-
sent, tam circa se, quam circa hospites, nullo
consuetudinis conuersationisque commercio. Ly-
curgus ergo audacter rem aggressus, omnia iu-
ra, instituta, & priscos viuendi ritus abroga-
uit, atq; ciuilia quedam multoq; laudabiliora
instituit. Primum omnium seniores de re-
publica electi, qui cum Regibus, qui duo nu-
mero creati sunt, consultarent: is ordo velut
arbiter fuit inter regiam potestatem, & vim
multitudinis: ne, aut hæc contumacia sæuere,
aut imperio illi. Octo & viginti seniores (tot
enim fuisse Aristoteles scripsit) duobus regibus
assidebant, ne nimium Democratia inuale-
sceret prouidentes, & rursus, ne qui Regnum
tenerent, tyrannicum quipiam molirentur: qua
hic ordo decreuisset, cetera multitudo vt sciret
neceße erat. Addita deinceps post multos an-
nos Ephorum potestas huic paucorum ad-
ministrationi, quæ Græco verbo Oligarchia
dicitur, posteaquam nimis visa est ferocessere,
estq; quasi frænium concilio illi iniectum: acci-
dit id tamen centesimo à Lycurgi interitu an-
no, quum Theopompus regnaret. Alterum ab
Oligarchia institutum, agrorum diuisio: per-
suasit illi multitudini, vt solum omne Laconi-
cum in medio positum equis in singulos por-
tionibus diuideretur: oportere ratus civem ciui-

ingenio

ingenio & virtute : & non luxu , & diuitijs
 præstare. Abijt igitur vniuersa terra in for-
 tium nouem & triginta millia: in nouem millia
 urbanus ager : paganicus & municipalis in
 triplo & amplius maiorem numerum: portio
 qualibet ea fuit , quæ viro frumenti medimnos
 LXX. fœminæ X I I. annuos ferret. Habuit à
 principio in animo & res mobiles diuidere , sed
 inuidiam veritus , quæ inde imminebat (plures
 enim videbantur id agrè laturi) omnem auri
 argentique vsum è medio sustulit , ferreumq;
 nummum induxit , percussitq; decussem , quem
 iussit minimum valere , ac tum demum omnis fra-
 randi occasio sublata est. Ignitum ferrum , ex
 quo nummum percussit , aceto extinxit , vt ad
 rem nullam amplius ob mollitiem vtile redde-
 retur. Omnes ad hoc artes vt inutiles orbe cie-
 cit: quanquam artifices ipsi sublato auri vsu sua
 sponte inde transmigrarunt , quum ferrei num-
 mi apud alios in vsu non essent. Mox verò vt
 omnem ex ciuitate tolleretur luxum , publica con-
 uinia instituit , vt diuites promiscuè & inopes
 vni adhiberentur conuiuio , vniq; vescerentur
 epulis. At ne lautorum quisquam cœnatus in
 publicum veniret , qui minus cupide & hila-
 riter vesceretur , vt parum frugis à proximè ac-
 cumbentibus obiurgabatur. quo planè insti-
 tuto omnis vetus è medio luxuria sublata est.
 Exarserunt ex ea re potentiorum ira : impetrq;
 in eum factò , alter est illi oculus baculo excussus:

Auri & ar-
 genti vsus
 è medio
 sublatus.

Artes oēs
 apud Lace-
 dæmones
 sublatae.

Luxus o-
 mnis subla-
 tus.

φιλικός
id est ani-
citus.

φειδότης
id est, sode-
litas.

Ad publicū
conuiuium
quid singu-
li confere-
bant.

Virgines he-
re appellan-
tur.
Virginum
studia.

Calibes lu-
dibrio ha-
bitus.

quare cautum, ne Spartiata cum baculo am-
plius ad conuiuium intrarent. Hunc conui-
uandi ritum Philias dixerunt, haud dubie
publicæ amicitie & humanitatis argumentum
vel quod quasi Phiditia dicerent, quod ita con-
uiuando φειδοῖ, id est, parsimonia assuesce-
rent. Qui sacrificij aut venationis causa conui-
uio non occurrissent, his domi cœnare permis-
sum, cetera multitudo aderat. Conferebant
hoc conuiuium quotannis singuli farinæ me-
dimnum, vini coros oëlo, casei quinque mi-
nas, ficum quinque semis minas. Frequentat-
bant id pueri etiam velut temperantiæ omnis
civilis disciplinæ gymnasium: assuescere
urbanis sermonibus, iocarique comiter disce-
bant, ac sine scurrilitate canillare. In re vir-
ria haud tam pudicitia, quam procreationi
assiduam militiam est consultum, eoque vir-
ribus indultum, ut eas viri heras appellarent.
Virgines cursu, palaestra, disco, iaculo exer-
cebantur: ut otio & muliebribus delicijs sub-
latis robustiores ad tolerandos partus fierent
nuda, ut pueri in aperto versari, saltare, &
cantare in sacris quibusdam, presentibus, spe-
ctantibusq; iuuenibus. Nudatio illa nihil turpe
habuit: aderat namque verecundia, petulantia
omnis aberat. Hinc illa indoles, tempesti-
uaq; in Laconicis fœminis ad omnia prompti-
tudo. Qui calebs vixisset, Gymnicis spectacu-
lis arcebatur, vuduq; hyeme forum circuibat

ne.

ne, ut ceteri senes, in honore apud iuvenes esset, Nubebant virgines raptu matura virgo. Paranympha in cubiculum abducta capillos ad cuntem refecabat: sponsus inde ad eam ingressus cingulum soluebat, noctu tantum cum ea congregiebatur, nec prius sponsam aspiciebat interdiu, quam ex illa factus esset pater. Filiorum & sobolis cura dignis hominibus permissa. Licebat seniorum cuique honestum ex iuventute ac probum aliquem ad uxorem procreationis causa adducere: atque ubi eam alieno semine impleisset, suum quod nasceretur efficere: neque probro dari si quis huic, qui fecundam, pudicamque haberet uxorem, suadere esset ausus, ut cum ea sibi congredi liceret, cum bono ferilique solo operaturus liberorum causa. Ridebant adhuc quarundam gentium stultitiam, quod canes & equas nunc pretio, nunc gratia optimis eius generis animalibus supponerent: uxores presidio custodirent: ex illis soli ipsi, siue amentes essent, siue egri infirmique generare vellent. Ius alendi partus nullum parentibus. Natus infans in publicum deferrebat ad locum, quem Ieschen dixere, ubi magno effecto puero, viri pueri formam intuiti si probassent, ex nouem millibus sortium, in quas urbanus ager diuisus erat, unam illi curabant adscribi infirmum & deformem, ad apothecas, locum haud longè à Taygeto precipitem ac praeceptum, exponendum

Raptu nubunt virgines.

Sponsus sponsam non aspicit ante quam pater sit factus.

Ius alendi partus parentibus nullum

Infantes infirmi praecipitones

Puerorum
Lacedæmo-
num edu-
catio.
Exercitia.

Iren pue-
rorum præ-
ceptor.
Furari ho-
nestas habi-
ta Lacedæ-
moniis.

dabant, utpote Reipublica inutilem. Mulieres
vino non aqua pueros abluebant, quo liquore
admoto constat resolui corpora, debilitariq; si
qua sunt Comitiali morbo obnoxia. Nulla lo-
tus fomenta adhiberi, nulla teneris crepundia,
solitudinibus tenebrisq; assuescere. Ob idque
externarum gentium quidam Laconicas nu-
trices liberis alendis adhibuerunt. Pueri à se-
ptimo anno in equalium cœtu exerceri; lite-
râsque pro necessitate addiscebant: reliqua di-
sciplina toleratu percipiebatur. Ad cutem pue-
ri tondebantur, nudis calcibus ambulare, duo-
decimo anno tunicam vnâ patrio instituto
sortiri, neque balneas, neque fomenta scire.
Toris ex arundine constructis quietem capie-
bant: Hyeme eos, quos Lycophones dixerunt,
toris immiscere. Iren, qui cœui præerat, is crea-
batur, qui vno anno aut altero ceteros antei-
bat, grandiores lignare imperabat, minores
onera furto querere. Maiorum conuiuia in-
gredi, inde etiam aliquid furari. Qui deprehen-
sæ erant in furto flagris admonebantur: non quia
nefas esset furari, sed quod parum pruden-
ter & ingeniosè esset id ab eis factum. Iren
quosdam canere iubebat, alios argutas que-
stiones proponere: breue esse oportebat, subi-
tumq; responsum. Quod si quis negligentius fe-
cisset, huius pollex ab Irene acrius mordeba-
tur. Instuebantur ad hæc graui uti oratione:
sed quæ incunditate non careret, sententijsq;
breui

breui sermone complexis, ita ut res in prouerbium abierit, facilius philosophari homines posse, quam Laconicum sermonem imitari. Opera pretium est etiam cognoscere quale ab initio studium fuerit omnium aetatum, quanta ad virtutem contentio, atque emulatio. In treis distincta erat choros omnis aetas. Tum in solennibus sacris seniorum cœtus canere exorsus, Fuimus olim robusti & iuuenes, canora voce pronunciabant. Tum adulta aetate, eum excipiens, nos quidem iuuenes sumus & fortes, respondebant: idq; si libet experiamini. Ad eum puerilis chorus, Tam boni erimus, & meliores. Plutarchus auctor est, ad sua usque tempora perdurasse Laconicos quosdam modulos, quibus illi ad tibiam in hostem ituri uti consueissent. Thucydides Laconici huius instituti relator, tiliarum modulos in praelijs vsos scriptum reliquit: negat tamen id aliquo religionis ritu, rei re divina causa fieri solitum, neque ut vibrarentur animi, excitare utrue ad pugnam, (quod cornua & litui apud Romanos factitarunt,) sed ut equali modulatoque sensim gressu conuenientes pugnam capefferent, nec suos ordines distrahi sinerent. Exstat Laconici vatis carmen, quo apparet non tibia solum Spartiatis in procinctu vsos, sed citharæ etiam concentu: qui mos & ipse à Cretensibus sumptus videri potest. Herodotus Halyatien Lydorum regem scribit fistulatores & fidicinas,

Prouerbiū.

In choros
tres aetas omnis diuisa.

Cantus tiliarum in bello vsus patus.

Citharæ eō
centu in
procinctu
Lacedæmones vsi.

Cornuum
& lituorū
concentu
clamorēq;
Romanibel
lum capel
febant.
Galli cum
tripudiobel
lū inierūt,
Barbari cū
vlulatu.

Rex bellū
initurus Mu
fis sacrifici
cabat.

Suffragan
di ratio ad
m, randa.

Et, quod penè indignum relatu sit, conuiuio-
rum etiam delicias in acie habuisse, eo bello,
quod Milesijs intulit. Romani præter cornuum
& lituorum concentum, ardentissimo militum
clamore bellum capeſſebant: quod longè di-
uerſum ab eo eſt, quod Homerus de Achæis
ſcripſit, quos tacitos fecit, ſtipantesq; robur in
pugnam procedere. Galli tripudio, vt Poly-
bius & Liniuſ ſcribunt, ſcutaque ſuper capita
quatientes. Barbarorum quidam cum vlulatu
prælium ineunt. Ex qua rituum varietate po-
teſt intelligi, cæteras gentes non id, quod Spar-
tani, in bellico concentu ſecutas. Capillos præ-
tereà à pubertate ex inſtituto alebant memo-
rabili legumlatoris dicto, comantibus capiti-
bus multo pulchriora fieri humana corpora,
quæ ſi ſint alioqui deformia, capillo haud du-
biè ſeroceſcant. Prælium initurus rex Muſi
capram immolabat. Domi militiaq; certa vi-
uendi lege ſunt uſi, bellicaq; exercitatione, pa-
triæ, non ſibi, natos arbitantes. Nullas qua-
ſtuofas tractabant artes, bellicæ tantum exer-
citationis ſtudio teneri. Solennibus epulis re-
liquum dabatur tempus, eoque per hæc ventum
eſt, vt quemadmodum præclare ſcribit Plutar-
chus, Spartani neque nollent, neque ſi vellent,
ſcirent amplius priuatim viuere, eſſentque ex
omni parte patriæ dediti. Suffragandi ratio
vt cætera, ab alijs gentibus diuerſa: pauci ad
hoc ipſum delecti conclauē Comitio propin-

quum

quum subibant : unde ipsi neque quempiam viderent , neque ab ullo viderentur. Tum verò , ut primo , alteròve loco competitorum nomina sortitò educta essent , quantus vocum assensus ad singula nomina ortus esset , diligenter attendebant : ac quoto quisque clamor loco maior minòrve esset ad ipsorum aures redditus , tabella pernotare , ex qua in publicum missa percipiebatur , cui competitorum plures essent voces suffragatæ. Primus adhæc Lycurgus , omni superstitione sublata , permisit cadauera in vrbe sepeliri , tum etiam circa templa sortiri monumenta. Nec viri , nec fœminæ nomen licebat cuiquam sepulcro inscribere , nisi eorum qui fortiter bello perijissent. Lugendi tempus undecim erat diebus finitum. Nec ciuibus peregrinari permissum : ne alienos mores vrbi importarent. Quin & peregrè eò delati , nisi qui Reipublicæ vtiles essent , vrbe excludebantur : ne quid (ut Thucydides habet) Laconicæ disciplinæ peregrinæ gentes imberent : quod satis inhumanè haud immeritò aliquis dixerit. Vel , ut Plutarchus scribit , ne mutuo congressu novi sermones in vrbe orientur , & ex his nova iudicia , dissonæq; voluntates , quæ publicæ rei perniciosissima esse solent. Iuuenibus Lycurgus non amplius vna veste toto anno uti permisit , nec aliquem cultiùs quàm alterum : non splendidiùs , ut dictum est , epulari. Eni singula non pecunia , sed mercium

Cadauera
in vrbe se-
pelire per-
missum.

Luctus fœ-
nebris va-
decim die-
bus.
Peregrinari
Lacedæmo-
nibus pro-
hibitum.

Iuuenibus
vestitus.

Pueri in agrum non in forum ducebantur.

Virgines sine dote nubebant.

Senium apud Lacedaemones honoratissimum.

Apollo auctor legum apud Lacedaemones.

Lycurgus voluntario exsulat.

compensatione iussit. Pueros puberes non in forum, sed in agrum deduci iussit, ut primos annos non in luxuria, sed in omni labore & opere agerent. Nihil eos somni causa substernere, & vitam sine pulmento degere, nec prius in urbem redire, quam viri facti essent, statuit. Virgines sine dote nubere iussit, ut uxores non pecunie causa eligerentur: seueriusque matrimonia sua viri coercerent, quam nulli fratri dotis tenerentur. Maximum honorem non diuitum & potentum, sed senum esse voluit, nec usquam terrarum locum honoratiorem senectus habet. Regibus potestatem bellorum, magistratibus iudicia, & annuas successiones, se natui custodiam legum, populoque sublegendi Senatum, vel creandi quos vellet magistratus, potestatem concessit. Haec quoniam leges aut noua instituta soluti antea moribus dura esse videbantur, earum auctorem Apollinem Delphicum finxit: & inde se eas ex praecepto Numinis detulisse, ut consuecendi tadium metus religionis euincat. Deinde, ut aeternitatem suis legibus daret, iureiurando ciuitatem obligauit, nihil eorum, quae senxisset, mutaturam, priusquam reuerteretur: se ad oraculum Delphicum profecturum, consulturum quid mutandum addendumve legibus suis illi videatur. Proficiscitur autem Cretam, ibique perpetuum exsilium egit. Praecipit etiam moriens ossa sua in mare abijci, ne Lacedaemonem delatis,

Spart

Spartanis se de non mutandis legibus à iuramento absolutos putarent. Libet hic quoque assignare quas dignationes regibus suis Spartiata olim tribuerunt : duo Sacerdotia Iouis Lacedæmonij , & Iouis celestis : & ius belli in quamcumque libuerit regionem infrendi , ut id nulli Spartiatarum prohibere fas sit , alioquin piaculari crimine teneatur , ut in expeditionibus adeundis primi eam reges , in abeundo postremi sint. Centum delecti viri eis in militia custodes adsint. In egressibus utantur quotcumque pecoribus libuerit , quorum immolatorum pelles omnes ac terga accipiant. Bellica hæc. Alia sunt , quæ paci tempore eis tribuuntur : quoties in aliqua Republica euisceratio fit , primi in cæna reges discumbant , & ijs primis distribui incipiat , utriq; eorum duplu omnium quàm cæteris conuiuii , libaminâque immolatorum & coria eorum sint. Singulis quoque Calendis instantis mensis singula pecora utrique è publico dentur Apollini immolanda , & farinæ medimnum , id est , sex modia , & vini Læconicus quartarius. Et in spectaculis singulorum certaminum certis locis præsideant , liceatq; quibuscumque libeat ciuibus inniti , & utrique binos eligere Pythios. Sunt autem Pythij , qui Delphos ad consulenda oracula mittuntur , quiq; publicè cum Regibus pascuntur. Regibus ad cænam non euntibus binæ Chænitæ , id est , semimodia farinæ , & vini singule

Regū Spar-
tiatarū di-
gnationes.
Belli tem-
pore.

Pacis tem-
pore.

Pythij qui
vocati.

Chœnix.

Cotyla.

Cotylæ, id est, sextarij: presentibus dupla dentur omnia. Eadem ratione pupilla vtri danda sit, eîne cui mater, aut cui pater desponderat: nec non de rjjs publicis: & si quis adoptiuum filium facere velit inuitis regibus. Liceat quoque eis pro suo arbitrio assidere in senatu, qui constat ex duodetriginta senibus: si eò non accesserint, eorum maximè propinqui, duo Senatores, ius regum obtineant, duos calculos ponendi, tertium pro seipsis. Vuentibus hæc regibus à Republica Spartiatarum tribuuntur, illa defunctis. Equites per vniuersam Laconicam obitum Regis enunciant. Fœmine per urbem circumuehentes ollas pulsant: quumque hoc fit, necesse est, ex singulis domibus duos ingenuos, marem & fœminam luctu fœdari, magnis pœnis (nisi hoc faxint) impositis. Eadem circa funus regum consuetudo Lacedæmonijs est, quæ Barbaris Asiatis. Nam plerique Barbarorum eodem ritu in mortibus Regum vtuntur. Siquidem posteaquam mortem obiit Lacedæmoniorum Rex, oportet eius exsequijs adesse ex omni Lacedæmonis regione necessarios quosq; Spartiatarum, qui sunt numero vicerorū, quorum & item seruorum atque ipsorum Spartiatarum, posteaquam multa millia in vnum coacta sunt promiscuè cum mulieribus frontes suas intrepide plangunt, & vlulatu immenso vtuntur, vltimum quemque Regum dicentes semper fuisse optimum. Qui verò regum in bello perijt,

cui

Honor defunctis regibus exhibitus.

Exsequiare gum Lacedæmoniorū Publicus in Lacedæmoniorū regū funere luctus.

eius simulacrum, quum expresserunt, in toro bene strato efferunt, cuius tumulatione decem dies iustitium est, nullusq; magistratum confessus, sed luctus continuus. In hoc quoque cum Persis isti conueniunt, quod defuncto Rege alter, qui succedit, liberat ere alieno, quicumq; Spartiata aliquid aut regi, aut Reipublica debebat. Apud Persas, qui rex creatus est, omnibus ciuitatibus tributum, quod debebant, remittit. Cum Aegyptijs etiam Lacedaemonij in hoc congruunt, quod eorum praecones, & tibicines, & coqui in paterna artificia succedunt: & coquus è coquo, & tibicen ex tibicine, & praecone ex praecone gignitur: neque ulli propter vocalitatem alijs insidiantes seipsos ingerunt, sed in paterno opere perseverant: atque haec quidem ita fiunt.

De Creta insula, & Cretensium celebratis moribus.

CAP. IIII.

Creta, quae & Candia dicitur, insula in Mediterraneo mari centum v. bium f. Creta de. scriptio.
ma clara: haec, ut Strabo scribit, à septentrione Aegeo alluitur pelago & Cretico, ab austro Libyco, ad occidentem Egilam & Cythera spectat, ad Orientem Carpathon. Habet in longitudine c c l x x. millia passuum, in latitudine quinquaginta millia. Circuitus eius quingenta octoginta octo millia passuum complectitur. Insignes in ea vrbes sunt Gortyna, Cydonea, Cnosus, Minois regia, & Ida mons omnium, qui in

Idemontis
descriptio.

ea

In Creta
nullum a-
nimal no-
xium.

Mores Cre-
tentium.

ea sunt celeberrimus, celsissimo is vertice assur-
git. Apollodorus longitudinem eius duum mil-
lium trecentorumque stadiorum tradit, circui-
tum quinque millium & amplius. Artemido-
rus mille minus. Nullum in Creta animal no-
xium est. Serpens ibi nullus: nulla noctua: & si
inuebatur, statim moritur. Capris copiosa. Cer-
uis eget. Optimi vini feracissima. Herbam pro-
ducit, quæ diptamos dicitur: & Alunosam,
quæ morsa diuturnam famem prohibet. Sfelan-
gos etiam venenatos gignit, & lapidem, qui
Idæus dactylus dicitur. Cureta olim vocabatur
ab habitantibus Curetibus: & per syncopam
Creta. Alij dicunt Cretam dictam à Crete, quo-
dam Iouis filio Curetum Rege. Alij à Crete
Nympha Hesperidis filia. Incultum hominum
genus à principio habuit: Rhadamanthus ad
māsuētiōres vitæ ritus perduxit. Sequutus inde
Minos, qui æquitate & iustitia adhuc magis
excoluit. Plato auctor est, Lacedæmonios, &
alias vetustissimas Græciæ ciuitates hinc sibi
leges & instituta quæsiuisse. Optimum gentis
statū euertit primò tyrannicus dominatus, mox
& Cilicum latrocinia. Fuit gens ab initio liber-
tatis studiosa, ea se possidere arbitrati, quæ non
essent tyrannorum libidinibus exposita. Fuit
& concordie perpetua cura, quæ seditioni di-
uitiarum auaritiæ alumna inimica est: modi-
cè proinde antiquitus frugaliterq; vitam agita-
re. Frequentabant pueri conuentus quos greges
nomin

nominabant. Adultæ ætatis viri publica inter se conuiuia celebrare, arma Reipublicæ causa tractare, ab ineunte ætate corpora laboribus exercere. Maris æstus & frigora perpeti, acclines semitas saltusq; cursu superare, in gymnasijs pugnas cingere, arcubus & sagittis plurimum uti, in armis saltationem, quam pyrrichen nominant, vulgò celebrare: flexu corporis hæc saltatio fiebat, quo plagæ telæque euitarentur. Sagulum & militarem calceum sibi inducere, arma pretiosissimum munus credere: tantum adhæc rei maritimæ studium, ut in prouerbiū abierit, si quis quæ nosset se nescire dissimularet, (Cretes (diceretur) pelagus nescit. Inter æquales connubia conciliari, ex omnique iuuenum cœtu virginibus sibi sponfos optare ius erat, nec prius paternæ domo abduci moris erat, quam ad domesticam administrationem essent idoneæ. Dotis magnitudo fuit, si frater aderat

patrimonij dimidium. Pueri ex legibus literas, & cantilenas, & musicæ artis modulamina quedam discebant. Ad virorum Syssitia perducti humi vilibus tecti amiculo sedebant, illisq; pugnam cientibus ministrare puerorum validissimus, maximèque elatus ductabat gregem. Pro viribus singuli plurimos aggregabāt æquales, ad venationes egredi, cursu exercebantur corpora, statis diebus puerorum cœtus ad tibie & lyre cantum inter se committi, ut in re bellica, consueuere. Huius gentis eam fuisse

quid

saltatio
pyrricha.

Matrimo-
nia.

Dos.

Musicæ stu-
dium.

Dies lapillæ
signare.

quidam memorant latos dies candido notare calculo, tristes atque molestos, atro : etsi plures hunc morem ad Thraces referunt.

De Thracia, Thracúmque feris moribus.

C A P. V.

Romania.

Scython.

Thraciæ
qualitas.

Celebriores
Thraciæ vr-
bes.

Thraciæ
quales ho-
mines.

Thracia, quæ hodie Romania appellatur, Europa regio est, inter partes Scythia computata, Macedoniam sequitur, à septentrione Istrum habet, ab oriente Pontum ac Propontidem, à meridie Aegæum mare. Olim Scython, postea Thracia, à Thrace Martus filio, siue ab asperitate appellata. Græcis enim τρᾶξι asperum dicitur. Regio est, ut Pomponius scribit, nec celo nec solo (quàm ubi mari vicinior est) satis fecunda temperatâque. Frigida est, & eorum, quæ feruntur, malignè admodum patiens: rarò vsquam pomiferam arborem: vitæ frequentius tolerat, sed nec eius quidem fructus maturat, ac mitigat, nisi ubi frigora obiectu frondium cultores arcuere. In ea quondam vrbes celebriores fiere Apollonia, Aenon, Nicopolis, Byzantium, quæ postea à Constantino Constantinopolis dicta est, & in maius aucta gloriosissimi Imperij sedes & Orientis totius caput delecta, Perinthos, Lysimachia, Calliopolis. Amnes, Hebrus, Nessus, Strymon. Montes, Hamus, Rhodope, & Orbelus. Homines habet feros, asperos, & numerosos, adeò ut si, aut vnus imperio regerentur, aut idem sentirent, ut historiæ pater opinatur Herod.

Herodotus, inexpugnabiles forent, & omnium gentium multo validissimi: sed quia arduum hoc illis est, & nulla ratione contingere potest, ideo imbecilles sunt. Habent autem multa nomina singularum regionum singula, moribus tamen ac opinionibus consimilibus imbuti, præter Getas & Trausos, & qui supra Crestonas incolunt: ex quibus Getæ se non mori persuasum habuere, sed ad Zamolxin Deum suum post fatum migrare. Fuit hic Zamolxis homo Pythagoræ quondam discipulus, qui in patriam reuersus, quum animaduertetet Thraces malè viuere, & inscitè, ipse edoctus Ionicum viuendi genus, & mores ipsis legesq; dedit, docuitque, atque persuasit popularibus eas seruantibus post obitum ad se in eum locum ire, ubi superstites omnium bonorum compotes essent: per hoc deitatis opinionem consequutus, è Thracum se conspectu subduxit, atque euauit, maximo sui desiderio post se relicto. Ad hunc mittunt assiduè adhuc cum naui quinque remigum nuncium quem p̃a ex seipsis sorte delectum, præcipientes ea, quibus semper indigent: eumque ita mittunt: Quibusdam eorum datur negotium: ut tria iacula teneant: alijs, ut comprehensis eius, qui ad Zamolxin mittitur, manibus, pedibusq; hominem agitan-tes in sublime iactent ad iacula: qui si in præsentiarum exstinguitur, propitium sibi Deum arbitrantur: sin minus, ipsum nuncium insi- mulant,

Getæ se nō
mori puta-
bant.

Zamolxis
Getarum
Deus.

Nunciū ad
Zamolxin
mittitur.

In celum
sagittas dū
tonitruat
Thraces.

Edito pue-
ro Transi la-
mentantur.

Hoc mor-
tuo Transi
lxtantur.

Vxorū cha-
rissima cū
marito de-
functo sepe
litur.

Mulieres in
genua no-
tis in froa-
te signaban-
tur.

mulant, assueverantes malum illum esse virum.
Hoc insimulato alium mittunt, dantes adhuc
viuenti mandata. Iidem Thraces dum tonat
fulguratq; in celum sagittas excutiunt, Deo
minitantes quod nullum alium prater suum
esse arbitrentur. Transi verò in ceteris qui-
dem omnibus idem quod Thraces: verum cir-
ca natalitia suorum atque obitus hoc faci-
tant. Editio puero propinqui circumfidentes,
eum ploratione prosequuntur, ecescentes quasi-
cumque necesse est illi, quod vitam ingressu
sit, perpeti humanas calamitates: Hominem
fato functum, per lulum, atque letitiam terre
demandant, referentes quot malis liberatus, in
omni sit modo felicitate. At qui supra Cresto-
nas incolunt, ista agunt: singuli plures vxor-
es habent, quorum ubi quis decessit, disce-
ptatio magna fit inter vxores acri amicorum
circa hanc rem iudicio, quam dilecta fuerit
à marito præcipuè. Quæ talis iudicata est, &
hunc honorem adepta, ea à viris & mulieri-
bus exornata, ad tumulum à suo propinquissi-
mo mactatur, unaq; cum viro humatur, ce-
teris vxoribus id sibi pro ingenti calamitate
ducentibus atque lugentibus: nam id eis sum-
mo dedecori datur. Ceteri Thraces, filios vete-
ri instituto palam venditare, nec virgines
parentibus & propinquis adseruari, sed qui-
bus libuit cum viris concumbere sinunt. Vxo-
rum pudicitiam sollicitius custodiunt, easq; mo-

que ære à parentibus coëmunt, fronte notis quibusdam signatas : generosum id indicatur ignobilitatis argumentum sine his esse. Nuptura, quæ præ cæteris specie valeant, prius subtaxari volunt, & licentia taxationis admissa, non minoribus nubunt præmijs. Quas formæ dedecus premit, dotibus emunt quibus coniunguntur. Uterque sexus epulantes focos ambiunt : herbarum (quas habent) semine ignibus superiecto, cuius nidore perculsi, pro latitia habent imitari ebrietatem sensibus hebetatis. Otiari, ex raptu viuere pro re honesta haberi : contrà, agros colere pro dissipatissima. Martem vulgò, Liberum, Dianam, & Mercurium religiosè colere : perque eum solum iurare, sui generis auctorem arbitrari. Corporum magnitudine Thraces omnes homines antecedunt : cæruleis oculis, ac truci visu, terrifico vocis sono, annosa ætate. Aedificia modicè ab humo eleuata, annonæ eodem semper tenore : vites nesciunt, pomis abundant. In regis electione non nobilitas præualet, sed suffragium vniuersorum : populus enim eligit spectatum moribus & inueterata clementia, etiam annis grauem. Sed hic in eo queritur, cui liberi nulli sint : nam qui pater fuerit, etiam si vita spectatur, ad regendum non admittitur : & si fortè, dum regnat, pignus sustulerit, potestate exiit. Maxime hic custoditur ne regnum hereditarium fiat. Tum si rex etiã maximã præ se ferret æquitatem,

Aedificia.

 Rex eligi-
tur cui non
liberi sunt.

tatem,

Quadragin-
ta iudices
Thracēs ha-
buerunt.
In reges a-
nimaduer-
sio acerbā.
Sepeliendi
ritus.

Armatura
Thracum.

Thracēs ar-
cus inuen-
tores.

Valachia, &
eius appel-
latio.

tatem nolunt ei totum licere: quadraginta ergo
rectores accipit, ne in causis capitum solus
iudicet. Quod si ipse etiam in peccato aliquo
arguitur, morte multatur: non tamen ut cu-
iusquam manu attrectetur, sed consensu publico
rerum omnium ei potestate interdicta, ipse tan-
dem fame pereat. Optimates ita sepeliunt: pro-
lato triduum cadavere, maculatisque omnisfaris
hostijs conuiuantur, illudque defletum prius, dein-
de combustum sepeliunt: aut aliter humo conte-
gunt, adiestoque desuper tumulo cum alia
omnis generis certamina proponunt, tum pre-
cipue certa cum ratione Monomachiam, hoc
est, singulare certamen. Armatura, quæ (ut He-
rodotus scribit) in Dariana expeditione usi
sunt, talis erat: è pelle vulpina cassides gestabant
tunicis induti, & insuper circumdati varijs sa-
gulis, pedibus & tibijs indutis caligæ pellibus
hinnulorum, iacula, peltas, & pugiunculos.
Arcu valde pugnaces sunt, & exercitatisimi,
quem apud se repertum volunt. Vna cum Scy-
this lingua utebantur. Scribit Plinius, totam
Thraciam in quinquaginta stratageas diuidi so-
litam. Sed ea Thraciæ pars, quæ Getica olim
dicebatur, ubi Darius Hydaspis filius penè pe-
rigit, hodie Valachia appellatur, à Flaccis Quiri-
tum gente. Romani enim, Getis superatis &
deletis, Flacci cuiusdam ductu eò coloniam
miserunt. Vnde primum Flaccia, dein corrupta
voce Valachia dicta. Ad stipulatur huic opi-
moni

nioni Romanus sermo, qui adhuc in ea gente durat: ceterum adeo ex omni parte corruptus, ut vix Romano homini intelligatur: Romanarum literarum usus, elementorum forma aliquatenus inuersa. Sacrorum ritus, qui & Græcis. Daci postea eam terram occupauerunt, à quibus aliquandiu etià Dacia dicta fuit, nunc Teutones, Sicuti, & Valachii tenent. Teutones fortes viri ex Saxonia illuc à magno Carolo transmissi, à septem urbibus quas habitant Seibemburgenses patrio sermone vocantur. Sicuti Hungarorum vetustissimi, ex his, qui ab initio ex Scythia digressi his locis confedere. Valachorum factiones due, Dragule & Dani, aliàs Dauī. Nam Getæ & Dauī seruorum nomina inde olim profecta Græcorum quidam prodidere. Dragule Danis impares Turcas nostrorum patrum memoria in eam terram induxerunt, quorum armis Dani ad internecionem deleti sunt. Ioannes Huniades vir acer, Danis demum auxilio fuit: terramq; ab hoste receptam sibi vendicauit. Agriculture, rei que pecuariae Valachi ut plurimum student, quod originem gentis arguit. Tributum regi pendunt, sed semel tantum: ac id cuique regum: & confestim ab eius declaratione tum singule familie dant bouem tributū nomine. Sexaginta millia numero & amplius esse traduntur. Insuper ad bellum exire capitale est non paruisse. Est Valachia Transsylvaniæ contermina

Valachia
Dacia voca-
ta.

Seibembur-
genses.

Dragule &
Dani.

Ioannes Hu-
niades.

Valachorum
exercitia.

Valachia
quatuor la-
tera.

ab occasu, ad ortum in Euxinum excurrit : ad boream & septentrionem Rysiam attingit : al-
 Gētes Istrū accolentes. luitur ad meridiem Istro, circa quem quicquid
 vagarum gentium occupat perpetua illis hyems,
 triste calum premit. Maligne olim solum steri-
 le sustentabat, imbrem culmo aut fronde de-
 fendebant. In caelo super durata glacie stagno
 profultabant, in alimentum feras captabant: nul-
 la illis domicilia, nullaq; sedes erant, nisi quas las-
 situdo in diem posuerat: vilis & his quarendus
 erat victus, quod horrenda iniquitas celi, intelli-
 capita.

De Rusia siue Ruthenia, & recentibus Ru-
 sianorum moribus. CAP. VI.

Rusia siue.

Rusia, quæ etiam Ruthenia dicitur &
 Podolia, tripartitò nominatur. Alba,
 superior, & inferior, pars Sarmatiae Poloniae
 pratenta, Peuce fluuiò ad Septentrionem in-
 cluditur, ad orientem solem Moscus, occidua
 illi Lituonia atque Prussia extremae Germaniae
 partes. Patent hodie Ruthenorum siue Rho-
 xolanorum (nam & hoc nomine appellantur)
 fines octo dierum itinere, à Tanai ad septem-
 trionalem oceanum : habetq; id spatium nona-
 ginta & amplius dierum iter, rursus à Ger-
 manico oceano, quem Baltheum vocant ad ma-
 re Cassium. Regio adeò fertilis est, ut agro rum-
 de culta frumentoque insperso, tribus perpetui
 annis fructum ferat : nec opus est agrum quo-
 tannis inuertere, sed inter metendum segetes
 lenis.

Terra o-
 mnium fer-
 tilissima.

leniter excussa alia insequentem annum sua sponte crescit. Gramen adeò procerum producit, ut perticam transcendat: vnde ibi apum Apū copia tanta copia, ut mella nedum in aluearijs, aut arboribus, verum in rupium & terræ cauernis reponant. Optimus medo, & hi grandes cerarum orbes, qui ad nos vsque aduehuntur, ibi fiunt. Non impiscuntur piscinae & stagna Russorum, sed, ut aiunt, pisces ex calī influentia succrescunt. Sal quodam in lacu Kat-Zibeo vocato siccis temporibus colligitur, pro quo genti cum Tartaris crebra bella. Sal in lacu nascitur. Mirum est, quod dicitur, in solo Chelmensi desertos pini arboris ramos truncosve, duos aut tres annos super terram iacentes in saxa indurari. Est ibi optime cretæ copia. Versus Tanaim & Meotim calamo aromatico & Calamus aromaticus in Russia. reupontico abundat, pluribusq; herbis & radicibus alijs, alibi non visis. Vrbs regia Mosconia est, ad Moscum amnem sita, quatuordecim millium passuum circuitu. Nullus hic signati argenti vsus. Lapis est in medio foro quadrata forma, quem si quis ascendit, nec inde vi deturbari possit, principatum vrbs obtinet. Signati argenti nullus vsus. Ingens de ascensu loci & deiectu dimicatio inter indigenas, sepiusq; ob eam rem pugnatum inter ciues. Gens adeò valida est, quod superiori anno quodam bellico tumultu in regis castris centum viginti millia equitum recensæ sint, quorum singuli ordinem duce-

Russanorū
potentia.

Bellica Ru-
sianorum
arma.

Regium no-
men Ruthe-
nis inuisu.

Vestitus Ru-
sianorum.

Lusus fu-
nebris.

rent. Arcu in bello vtuntur, quod gentile
& vetus est illis: est & lancea in vsu duode-
nūm pedum: cataphracti equites supra ha-
matam lorica ferreum thoracem induunt,
vmbilicis speculorum modo prominentibus,
galerum gestant, pro casside, in conum fasti-
giatum: equite libentiū vtuntur in bello quā
pedite. Pedites alij scorpione vtuntur (balli-
stam Itali vocant) alij plumbeas pilas sul-
phureo puluere ex aeneis excutunt machinis
Teutonico more. Inuisum genti Regium no-
men: idcirco ducis appellationem libentiū
vsurpant, vt magis popularem. Qui ibi rerum
potitur, dux dicitur, qui in totam gentem
imperium obtinet. Huic pileus paulo elatior
quā ceteris proceribus, cetero nihil ab alijs
differens. Omnis color in vsu, prater nigrum.
Viri fœminaq; lineo amiciuntur indusio, eoque
tenuissimo, & ad crura demisso, auro circa
collum rubentive serico excolunt id amicu-
lum, laxior vestis, ac nihil frè à Grecis dif-
ferens, qualem Turcæ quoque & totus septem-
trio vsurpat, manice tantum laxiores Ruthe-
nis, aurōque fimbriata à pectore & humeris.
Lutrina pellis ambit exterius vestem. Sola
uxor luget virum, obducto capite albo lin-
teo, & ad vlnas deiecto. Quibus fortuna am-
plior est, quadragesimo die à funere conuiuan-
tur in defuncti memoriam: quorum res angu-
stior est, quinquies hoc temporis intervallo so-
lenni

lenni modo epulantur. Observantur dies obi-
tus, quem anniuersarijs quoque celebrant epu-
lis. Quando ex ea stirpe superest aliquis, cu-
stodiuntur nomina defunctorum monumen-
tis literarum, ut sciri possit, quo cuiquam die
parentandum sit. Planctu & lamentatione fu-
vus educunt. Patrij moris est, mulieres gemmas
& vniones ex auribus suspendere: decorum
& maribus, sed adhuc pueris. Quæ iterum nu-
pserit satis castam ducunt: auersantur ut im-
pudicam tertio nubentem: par in maribus of-
fensa. Puellæ à tergo capillum promittunt: cete-
rum matrimonio locatæ sedulo abscondunt.
Viri supra aures tondentur, datur probro huic
sexui omnis capillorum cultus. Gens vniuersa
in Venerem prona, ac bibacissima: hoc laudis
loco ponunt, alterum licere arbitrantur, modò
id fieri contingat citra omnem connubij offen-
sam. Fænerant vulgò, nec fraudi cuiquam,
ne sacerdotibus quidem. Pars multò maxima,
Rusianorum seruitutem seruiunt, nec inuiti,
multi quidem, & in his nobiles, etiam se, con-
iugem, & liberos venditant: aut quia sic ma-
iore otio fruuntur, aut quòd maiore volu-
ptate. Antislites sacrorum Græcanico ritu
nigro amiciuntur pallio: horum primores al-
bo. Ferunt hi bullam ad pectus suspensam, &
tabulam præceptis diuinæ legis inscriptam. Mi-
nores sacerdotes & ipsi Græcè vestiuntur. Sa-
cræ virgines, quod vñ genus in ea gente est, ex

Rutheni ve
plurimum
seruiunt.

Sacerdotū
habitus.

Sermo.

Musica &
Grammati-
ca tantum
discuntur.Causa du-
bia mono-
machi pro-
batur.Cervisia to-
tius septen-
trionis po-
aus.

Antonij abbatis instituto nigra stola ami-
ciuntur. Est & suus sermo genti, Scythicus
verò, an alius, parum compertum habeo. Sunt
& literæ non multum à Græcorum figura ab-
horrentes. Musicen & Grammaticen discunt,
vtramque Græcè, cæteras artes vulgò aspernan-
tur. De summa fidei cum Græcis sentiunt: par
in cultu ceremonia, & in calites veneratio. Ju-
dicia exercent duodecim numero viri: unus
aliquis è collegio cognoscit causam, criminève,
cognitum ad collegas defert, interdum & ad
Regem. Si res maioris est ponderis, quàm ut
pro collegio vindicari possit, si reus nequeat
conuinci, parùmve liqueat factum, cum accu-
satore cogitur de vita dimicare: atq; ita victor
duplici pecunia donatur, qualis fuerit aestima-
ta. Agrorum cultum oppidò exercent, equis
arant, ager feracissimus præterquam vini. Cer-
uisiam potum ex milio, hordeo, atque humulo
decoctum potant, & idem ferè totus Septem-
trio. Ex canapi, papanere, & nucibus oleum
conficiunt. Oliuam non fert Rusiana regio, neq;
ex ea arbore liquor aliunde inuehitur. Varia
alit animalium genera, & in his pleraq; pel-
lium æstimatione nobilia, quarum aliqua à
veteribus celebrata: piscium ingens copia, &
in his Seldis nobilissimus, ex Parestausco la-
cu, perquam similis ijs, qui in Benaco capiun-
tur Lacus in Ruthenia illustres septem, flumi-
na insignia nouem: & in his quem Borysthe-

nem esse suspicari libet, ob ea quæ de ipsius magnitudine, & natura prædicant,

De Lithuania & Lithuanorum vita.

CAP. VII.

Lithuania est Polonia ad ortum connexa
 noningentorum millium passuum circui-
 tu, magna sui parte palustris, plurimùmque
 nemorosa: & ob eam rem difficilis aditus, ac
 quodammodo inaccessa, aquis palustribus cun-
 cta obtinentibus. Hyeme commercia cum Li-
 thuanis habiliora, paludibus & stagnis alta
 glacie concretis, niueq; superinfusa, fiunt omnia
 mercatoribus peruia: ut velut alto mari, quando
 nulla sit certa via aut semita, sidera signent
 iter. Rara in Lithuania oppida, villarum in-
 colatus infrequens. Accolarum diuitiæ peco-
 ra, pellesq; multigenarum ferarum, ut Zobellina
 sunt, atque Harmelina, quibus regio insigniter
 scatet, ceræ ac mellis abundans. Usus pecunie
 genti nullus. Inter se matrone palam concebi-
 nos habent virorum permissu, quos connubij
 vocant adiutores: contrà, pellicatus viris pro-
 bro datur. Soluuntur facile matrimonia mutuo
 consensu, & iterum atque iterum nubunt, Adeo
 gens una ceteris mortalibus diuerso vivit ritu,
 non ut absurdum sit illud Aristippi, Hone-
 stum non natura, sed consuetudine constare.
 Vini rarissimus usus: panis nigricans, non cri-
 bratus: armenta vinum præbent, multo lacte
 utentibus. sermo genti, ut Polonus, Sclanonicus:

Lithuania
 tota palu-
 stris.

Regio hye-
 me tantum
 accedenda.

Diuitiæ Li-
 thuanorum
 raræ pelles.
 Pecuniæ
 nullus usus

hic enim sermo quàm latissimè patet, ac plurimis quidem gentibus communis est: ex quibus quaedam Romana ritum Ecclesiae sequuntur, ut Poloni sunt, Dalmatae, Croatiaj, Carnique: Aliæ Græco ritu sacra peragunt, ut Bulgari, Rutheni, & ex Lithuanis plerique. Nonnulla ab his diuersæ, proprias hæreses habent, ut Boëmi sunt, Moravi, & Bosnienses. Ioannem Hussum quaedam observant, pars multo maxima Manichæos: quaedam adhuc etiam gentili cæcitate tenentur: idola colunt, quemadmodum multi ex Lithuanis. Hieronymus Pragensis, qui Eugenij quarti pontificatu in ea terra Euangelium prædicauit, quique genti illius ritus & mores ad id tempus minus notos nostris hominibus demonstrauit, dicebat Lithuanorum quosdam, ad quos primùm peruenisset, domesticatim serpentes habuisse: quibus per se quisque ut dijs penatibus sacrificabant: ceterùm tenuisse se, ut præter vnum, qui cremari non potuit, à suis cultoribus interficerentur. Alij ignem colunt, captantq; ex eo auguria. Solem nonnulli mallei ferrei specie immani magnitudine, proprium ducem habent, quem Magnum vocant: persæpe tamen regi Polonorum subditi. Caput regionis Vilna est. Episcopalis ciuitas tantæ magnitudinis est, quanta Cracouia cum suburbij omnibus. Domus contiguae in ea non sunt, sed veluti in rure horti intermediant, & pomaria. Duo fortissima castra

Serpentes
domestica-
tim venera-
ti.

Sol sub mal-
lei specie
veneratus.

fra habet, vnum in monte situm, inferius in plano alterum. Distat hæc ciuitas à Crætonia cxx. milliaribus. Tartari quidam circa Vilnam in assignatis pagis habitant, qui agros nostro more colentes laborant, & merces vehunt. Tartarica lingua loquuntur, Mahometum & seclâ Sarracenorum profitentur.

De Liuonia, Prussia & militibus Marianis.

CAPVT VIII.

Liuonia vera fidei culrix, Ruthenia ad Septemtrionem prætenta & ipsa Sarmaticis finibus: Tartari Scythicum hominum genus crebrius incurfant. Liunionianos ad Christi cultum milites nostri traxere, quum antea nullum nisi malorum demonum nouere. Sæpius vario euentu de regni possessione in ea terrabellatum. Sarmaticum mare ab occasu, sinusque incomptæ magnitudinis, cuius ostium ab Occidente est, non procul à Cimbrica Chersone-so, quam Daciam hodie vocant. Circa sinum ad Septemtrionem semistræ gentes sunt, cum quibus nullum est lingue commercium, nutu & signis permutant merces. Prussia, vnde Pruteni, terra hodie Germaniæ & Sarmatiæ particeps, à meridie illi occurrit. Eam terram, si Ptolemæus verus auctor est, Viſtula perluit à Torno oppido Gedanum vsque: quo in loco Balteo mari infunditur: ad Sarmaticum oceanum extensa citra Viſtulam, vltra Germania est. Ad orientem solem & meridiem Mas-
souita

Milites Ma-
riani.

Cimbrica
Chersone-
sus hodie
Dacia.

Prussia.

Viſtula.

Umerigi
Gotti ex
Scandina-
uia.

Deiparini
milites.

Prussia
quomodo
ab ordine
Teutonico
acquisita.

Massouie
duces.

solita sunt, & Poloni accolunt: ad occiden-
tem Saxones. Prussia solum ferax est, maximèque
frugiferum, irriguum, frequens cultus: Regio
amœna, & pecoris abundans piscatus, vena-
tióque multa. Umerigi eam terram tenuere,
quum Gotti ex Scandinavia insula egressi
sunt in continentem, ut Iornandes scripsit. Pto-
lemaeus Amaxobios, Alaunos, Venedes, &
Githones penes Vistulam habitasse auctor est.
Malorum & hæc cultrix fuit demonum usque
ad secundi Federici tempora. Deiparini mili-
tes, qui & Mariani dicuntur, post Ptolemai-
dem in Syria amissam in Germaniam reuersi,
viri videlicet nobiles & rei militaris periti,
ne per otium marcerent, eundem accedentes,
Prussiam Germania conterminam Christi cul-
tum spernere dixerunt: sepe illius gentis ho-
mines in Saxones, ceterosq; vicinos excurrere,
ingentem vim pecorum abigere, esse in animo
sibi compestere barbaram gentem, annuat tan-
tùm Imperator, provinciamq; fratribus perpe-
tuo iure possidendam tradat, si eam armis ac-
quirant. Iam enim Massouie duces, qui eius
se terre dominos affirmabant, ius suum fra-
tribus concesserant. Grata oblatio Federico
fuit, qui collaudato proposito, quas voluere
fratres sub aurea bulla literas concessit. Illi
sumptis armis breui tempore quicquid Prute-
niciiuris citra & ultra Vistulam fuit subegere:
subactam, ac bello quæsitam, suæ ditionis fecere.

Vila

Viſta gens Chriſti fidem complexa eſt, & cum fide Teutonicam linguam. Fuit ad Viſtulam amnem quercus, ubi victrix gens à principio caſtellum erexit. Mox, ut ſunt res hominum, quæ tenui principio in majus augentur, oppidum frequenti cultu adoleuit, Mariæ burgum dixerunt. Caput gentis eſt, atque ſedes eius, qui vniuerſi ordinis magiſterio fungitur. Sacra huius militiæ origo Teutonica eſt, nec quiſquam niſi Teutonicus hiſ ſacris initiatur, atque idem claris ortus natalibus, & cui proponitur, ut aduerſus ſacraſſimæ crucis hoſtes paratus ſit omni tempore dimicare. Albo pallio amicitur, nigra cruce inſuta. Omnes alunt barbam, præter eos, qui ſacris operantur, & ſacerdotes ſunt. Dominicam orationem milites ipſi pro canonicis horis uſurpant: neque literas diſcunt. Diuitijs abundant: nec minor, quàm regibus, potentia. Sæpe cum Poloniſ de regni finibus acſeptis atque illatis cladibus contendere, nec totis viribus belli fortunam experiri reſuſauerunt.

Mariæ burgum.
Ordo militum Teutonicorum.

Vetrius militum Teutonicorum.
Potentia ordinis Teutonicorum.

Eſt Pruſſiæ atque Lithuanie cõtermina regiuncula, quæ Samogithia dicitur, ſylus & fluminibus circumſepta, quinquaginta miliarium longitudine: cuius gentes procera & pulchræ ſtaturæ, agreſtes tamen, moribusque inculti. Matrimonii plura celebrant: & abſque ſanguinis reſpectu, patre mortuo filius nowercam, fratre frater glotem in uxorem accipiunt. Nullam habent, humiliter ædificant, ex

De Samogithia & gentibus.

ſino

lino culmóque tuguria in carinarum aut galearum formam, in quorum culminibus fenestram unam faciunt tam patentem, ut toti edificio lucem superne praebeat. Focus perpetuo igne in singulis unus, circa quem familia uniuersa sedens, non solum ut cibos coquat, verum etiam ut vehemens frigus, quæ pro maiori anni parte terra hæc congelata constricta; iacet, propellat. Vaporaria, seu stubas habent nuuas. Gens ad diuinationem & auguria inclinata. Precipuum ei numen ignis, quem sacrosanctum perpetuumque esse persuasum habuere, quod in edito colle ad fluvium Neuyassidua lignorum suggestionem per sacerdotem aleretur. Vladislaus Poloniae rex, qui eam ad Christi fidem compulit, illum unam cum turri, in qua conseruabatur, exstinxit, disiecit, & syluas, quas non minore religione, quam ignem, sanctas, proque deorum habitaculis Sarmatæ (iuxta poeticum illud, *Habitarunt dij quoque syluas*) colebant: & nedum syluas, verum quoque quidquid eas subiisset, sanctum minimèque violandum censebant, ut aues erant & ferae. Malorum demonum præstigio violantes eas statim in manibus & pedibus contrahantur. Erant in his syluis singulis familijs suus focus & sacra domus constituta, in quibus defunctorum suorum corpora cum equis, sellis & meliori eorum vestimento comburere mos fuit. Conuenire eos noctu credebant, ideoque sedilia

Diuinationi vacat Samogithæ.
Ignis sacro sanctus.

Superstitio gentis admiranda.

sedilia ibi ex subere contexta disposita, in quibus optimus medo, escâque ex pasta in casei forma omni tempore large subministrabatur, Festiuitas. ut ipsis vescerentur. Prima Octobris die in his syluis maximum festum peragebant, ex omni regione vniuersus populus congregatus: quæque familia in sua casula cibo & potu, ut melius potuit, patrio instituto, indulgebat, tum ad focos dijs, in primis quem Perkumo, id est, tonitrum dicebant, libabant. Cum Lithuanis

& Polonis linguam vnâ habent: nam & Sermo.

Polonico sermone sacerdotes eis in ecclesiis prædicant. Romanæ ecclesiæ morem obseruant, licet Rutheni alij ad meridiem, & Moscouitæ ad septentrionem habitantes Græcorum ritum teneant, obedienciâque non Romano, verum Constantinopolitano pontifici promittant. Ad septentrionem his Moscouia protenditur, terra

quadragintorum miliariorum patens: argento diues, tam valido vbique presidio conclusa, ut nedum aduenæ, verum indigenæ, etiam absque literis ducis exire atq; intrare non possint. Plana omnino regio est, non montosa, nemorosa tamen, & ut plurimum paludosa, plurimis

maximis fluminibus Occa, Volga, DZuina, Boristhenéque & Dineper irrigua: piscibus ob id varijs, & feris abundat, quemadmodum Lithuania, à qua non multum discrepat, nisi quod frigidior est, quia septentrionalior. Unde pecora parua habet, & commu-

niter.

Moscouia.

Flumina
Moscouiæ.

Moscua ci-
uitas ma-
xima.

Moscua a-
mnis.
Arx amplif-
fima.

Potus Mo-
scuitarum

Frigoris cu-
ratio.

Ebrietas ca-
pitis poena
multatur.

niter mutila. Moscua metropolis regionis du-
pla maior quàm Praga Boëmiæ, lignea, vt alie
ciuitates, ædificia habet, multas plateas, sed di-
spersas, latissimi campi interiacent. Moscua
amnis ipsam interfecat. Arx in medio vrbs in
plano sita, septemdecim turribus, & tribus
propugnaculis adeò pulchris & validis, vt si-
milia vix reperiuntur. Sedecim in ea arce ec-
clesiæ, quarum tres sanctæ Mariæ, sancti Mi-
chaelis, & sancti Nicolai muratæ, ceteræ om-
nes lignæ. Tres quoque in ea amplissimæ cu-
rie, in quibus nobiles aulici morantur. Pala-
tium, in quo dux est, Italico more constructum
pulcherrimum, sed non amplum. Multos no-
bilissimos ducatus habet, ex quibus ingruente
bello plusquàm ducenta millia hominum duo-
bus aut tribus diebus contrahuntur. Aqua gen-
ti potus, & medo, liquorq; fermentatus, quem
quassetz vocant. Arant ligneos aratro: fiondi-
bus arborum aut spinis arpicant: segetes pro-
pter longum frigus rarò maturescunt: ideoq; in
stibus desiccant, triturantq; Aromatibus & sub-
limatis calfactorijs contra frigus varijs vtun-
tur. De auena & melle aquam ardentem
sive sublimatum faciunt, & lacte etiam, adeò
forte vt sæpius ab eo inebrientur. Vino &
oleo carent. Ne inebrientur inebriantem po-
tum omnem terræ princeps capitis poena pro-
hibuit: bis aut ter iamen in anno concedi-
tur. Monetam habent argenteam maiorem &
minorem.

minorem, non rotundam, sed quadrangularem oblongam DZuvingis hanc dicunt. Sclauonica Lingua.
 lingua loquuntur. Sectam & religionem cum Religio.
 Grecis vnā obseruant. Episcopi eorum patriarchæ Constantinopolitano subsunt, & ab eo confirmationem postulant. Christum adorant, præter Kosinnenses, qui cum Sarracenis Mahometum venerantur: & Scythas quosdam alios, ad septemtrionem, qui linguis proprijs loquuntur, & idola colunt. Scythæ idololatræ.
Zlota baba idolum.
 In primis vnū, quod Zlota baba dicunt, id est, auream vetulā, tanta veneratione, vt nemo id pertransiret, quin saltem pilo ex veste tracto, si aliud nihil habeat, coram eo prostratus pro oblatione projiciat. His populis quamuis sermo sit vnus, Sclauonicus videlicet, est tamen adeo impar, & externis linguis hinc & alibi confusus, vt mutuò se non planè intelligant. Idololatriæ tempore pontificem maximum vnū habebant, quem Criue nominabant: in ciuitate Romone (à Roma dicta) habitabat. Communis gentibus illis mos est, vt non solum fructus vt pecora, sed etiam filios, & semetipsos vendant, & abducere quàm longissimè præstentur, ob victus tantummodo sufficientiam, quamuis grossissimi, cibis vescantur.

Sclauonica
 lingua alijs
 linguis vitiata & confusa.

De Polonia, Po'lonorumq; recentibus moribus. CAP. IX.

Polonia Eur opa regio vasta & plana, unde & hoc nomen accepit. Significat enim Sarmatia Europæa.
 P Sclauo

Termini Po-
lonia.
Polonia du-
plex, maior
& minor.

Craconia
Polonorum
regia.

Gens Polo-
nica prudens
& comitis.

Potus Ger-
manica.

Salis fodi-
unt.

Sclauonica lingua, quæ & ipsa vtitur, Po-
planum: Sarmatia alio nomine vocata, Ha-
Slesia ad occidentem contermina est, Pruten-
& Massonitis à septentrione, ab oriente Ruth-
nia, à meridie Hungaris. Carpatho monte, quem
Crapak accolæ vocant, interiacente, hæc in par-
tes duas diuiditur, quarum quæ Saxonibus
Prutenisque vicina est, maior Polonia dicitur
altera Hungarie ac Russiæ obiecta minor vo-
catur. Regnum vniuersum in quatuor velut re-
giones diuisum, quas in orbem Rex quon-
dam inuisit. Singula ternis mensibus alunt he-
gem, regiūque comitatum: ceterū si cap-
confilio ve is in vna regni parte diutius esse per-
seuerauerit, nihil debetur ipsi amplius. In Cra-
conia celebri & amplissima vrbe regia est, tu-
tiusq; regni gaza: ceteræ ciuitates parum nu-
de sunt: ex maceria domus ferè omnes com-
sita, pleraque luto collinita, plaga regionis
murosa. Gens in vniuersum prudens, multiq;
comitate in hospites, Bibacissimum genus
minum, vt totus Septemtrio, sed rarus vini vsu
ignotusq; genti omnis vinearum cultus. Fali-
na ex tritico, alijsq; generibus seminum p-
tio in vsu est: solum ferax, triticiq; abundans
Est & pascuis idoneum, armenta latè pascu-
tur. Venatio multiplex, equus siluester cer-
no cornu, bos ferus, Vixum Romani vocant
Plumbum dumtaxat ex omnibus metallis
sunt Poloni, & satem saxorum durici-

nullumq; toto regno vberius vestigal. Mellis copia tam ingens, vt non satis illis atque Ruthenis loci superfit, quibus illa recondant: arbores namque omnes & sylue aluearibus mellificantium nigricant. Literarum figuratio ex Gentili & Græcanico mixta: promiscuus & fidei ritus inter Romanum & Græcum: virorum & mulierum vestitus Græcanico similis.

Mellis vestigal.

Literæ.

Fidei ritus
Vestitus.

De Hungaria, Hungarorumq; viuendi institutis. CAP. X.

Hungaria nunc sanè ea regio est, quæ olim Pannonia fuit, licet hæc hodie illius fines in totum non impleat, nec tam latè quondam patuit, quàm hodie Hungaria. Enimuerò à Laytha flumine inferiorem tantum Pannoniam vsque ad Sauum amnem complexa, vltra Danubium Poloniam attingit, terramq; complectitur, quam Gepidæ & Daci tenuerunt: patetque Imperium gentis multò latius quàm terre nomen. Erat hæc terra, vt prisca rerum scriptores habent, nouem circulis, quos hægæ Germanica lingua dicimus, circumdata, quorum singuli ita stipitibus quernis, siue fagineis, vel abiignis extracti erant, vt de margine ad marginem viginti pedum spatium tenderetur in latum, totidem erigeretur in altum: ciuitas autem vniuersa aut durissimis lapidibus, aut tenacissima creta repleretur: porro superficies vallorum eorundem integerrimis caespitibus tegetetur. Int er quorum consinia arbuscule

Hungariæ
fines.

Gepidæ &
Daci.

p. 2

plant

plantatae erant, quæ ab scissæ proiectæq; ut plurimum herbas & frondes proferebant. De primo autem circulo ad secundum viginti milliaria Teutonica protendebantur, & inde totidem ad tertium, & ita vsq; ad nonum, quamuis alius alio semper contractior erat. Intra hos aggeres, vici, villæq; ita constitutæ, ut ab vna ad aliam vox hominis audiretur. Aedificia validissimis muris præmunita: portæ non satis late propter hanc causam, ut per eas latrocinandi gratia quaquaversum exire ingrediq; facillè possent. Tubarum clangore vnus circulus alteri cuiusque rei certa signa dabat. Pannoni

Pannoni.

Pæones.

Hunni.

Gotthi.

Lōgobardi

Hungari.

Hungaria

Scythica.

ab initio eam terram tenuerunt. Pæones olim dicti, inde Hunni habuere, gens Scythica. Mox Gotthi ex insulis Germanici oceani profecti: post Gotthos, Longobardi ex Scandinavia etiam oceani insula: nouissimè Hungari ex alia Hungaria Scythica egressi, quæ non longè à Tanais ortu extat, & Iuhra hodie dicitur: misera adhuc regio, vspote sub frigidissimo calo iacens, duci Mosconia tributaria. Non tamen aurum argentumve, quibus omnino carent, sed pretiosas animalium pelles Sabellorum simiorumque pendunt homines. Non arant, non seminant, neque panes habent: ferarum carnibus & piscibus vescuntur: aquam potant sub tugurijs ex virgultis contextis inter densas sylvas humiliter habitant. Vnde fit, ut homines syluestribus feris commorantes, vestimen

mentis se non laneis, neque lineis induant, sed pellibus nuper aut lupo, aut ceruo, vrsóve detractis. Solem, lunam, astráq; alia alij adorant, & quicquid eis primum occurrit. Propriam linguam habent. Corallia piscantur, & balenas, ex quarum cute rhedas bursasq; faciunt: axungiam pro impinguatione servatam exteris nationibus vendunt. Mediocris tumoris montes ad eam partem, quæ oceano incumbit, habet, quos pisces quidam Mors vocati dentibus se promouendo scandentes, dum superiora nacti ulterius nituntur, præcipites decidunt, & moriuntur: eos illi colligunt eduntq; dentes, quos lutos & albos valde habent, reseruant, & mercatoribus pro mercibus alijs permutant: Manubria cultellorum ex illis optinapantur. Habet Hungaria nostra ad occasum Austriam & Boemiam, ad meridiem Illyrici partem, quæ Adriatico est pelago obuersa: ad orientem solem Seruiam, quam Triballi & Mysii tenuerunt, nunc à quibusdam Sagaria vocatam: ad Arctum & Boream Poloni, Moschiq; finitimi. Vrbs regia est Buda, à Bada Attila fratre appellata. Ager regionis, quatenus colitur, tritico fertilis est, auro atque argento diues. Mirum est, quod indigenæ narrant, esse in Pannonia rivum, in quo si sæpius ferrum mergatur, cuprum fieri. Viri vestes supernè excavant, circa interscapilium, linea subtus tunica, circa

Fines Hun-
gariz.

Buda vrbs
regia.

Mulierum
Hungarorum
habitus.

Certamine
singularicō
tro uersia di
rimuntur.

Hungarorum
pugnandi
ratio.
Sermo, Li-
tera, Fero-
cia Hunga-
rorum.

collum & humeros quodamtenus apparens, quam partem serico & auro ferè omnes exornant, indifferens in caliga, cothurno superinducto. Capillos inungunt, concinnantq;: lineo galericulo contegunt, raroq;: nec, nisi in otio, resoluunt: qui mos & à plerisque Germanis obseruatur. Muliebris vestitus strictior, & ad collum subductus, ut omnia tegantur, tantum lineæ tunicule ora emineant pretiosissimè ornata: vestibus togam superinducunt, serico caput aut lineo componunt velamine, ac præter oculos & nasum cetera ferè abscondunt: gemmis & margaritis vulgò vtuntur. Cothurno calceantur viri, foemineq;: ad media crura inducto. Annum lugent defunctos, & quosdam biennio. Barbam rasitant, præterquam superiore labro. Orthodoxæ fidei cultus ex lege indicant. Est & alia iudicij ratio, si causa anceps sit, nec aliter liquere possit, lis ferro decernitur, reus & actor dimicant: rex, aut qui regis vicem gerit, spectat, indicatque secundum eum, qui superior fuerit. Satis vicisse credunt, cuius aduersarius aut pugnam cunctantius inhibet, aut lineis aræ, quibus pugnae locus circumscribitur, exciderit. Qui ex equo dimicant, lancea prius, dein gladio vtuntur. Pedites præter verenda, cetera nudi pugnant. Suus genti sermo, etsi Boëmico non multum absimilis. Habent & priuatas literas, sed Romanis libentius vtuntur. Ferox hominum genus, & in bello valid

validum, equestri praelio magis quàm pedestri idoneum. Regis imperio parent, aut regis du-
cibus. Cataphracto equite in bello utuntur, &
levi armatura, sed parcius omnino: turmatim
configunt, non tamen toto agmine. Nulla
gens Christiani nominis Turcarum arma ma-
gis exercuit. Nulla ab his rursus magis exer-
cita est: adeò p. tribus animis varioq; euentu est
semper utrinque bellatum. Alia Hungaria,
que huius mater est, linguaq; & moribus penè
adhuc illi similis, ritu Barbarico vivit, idolis
servit.

De Boëmia, & moribus Boëmorum.

CAP. XI.

Boëmia Regio, Germaniæ limitibus inclu-
sa, Aquilonis flatibus obiacet: Hungaria
illi orientalis est, australis Bavaria, Noricus
ager occidentalis, Polonia borealis. Latitudo eius
longitudini ferè par: trium fortè dierum iter.
Sylva Hercynia tanquam nativo muro undique
cingitur. Albi fluvio media irrigatur, atque
quodam alio Multavia nomine, ad cuius ri-
pam Praga sita est amplissima vrbs, & totius
regni caput. Solum hordei & tritici ferax, pa-
bulo, pecore, atque piscibus abundat, olei sterilis
est, quemadmodum Germania ipsa: vino non
omnino caret, ceruisiam optimam facit, que
Viennam vsque Austriæ vehitur. Boëmi Ger-
manis licet vndiq; circumsepti sint, Germanica

Boemix li-
mites.

Hercynia
sylvæ.
Albis.
Multavia.
Praga vrbs
regia.

Ceruisia
Boemica cõ-
mendatur.

Sermo.

Lingua Ger-
manica in
Boemia.

Waldenses

Fides Bo-
morum.

Sacerdotes
æquât Boc-
mi.

Boemi non
parentant.
Benedictio
res rerum
agident.

tamen lingua non loquuntur, Dalmatarum
aduentu Teutonice illinc pulsa. Etenim in co-
rum annalibus reperitur, fratres duos ex Croa-
tia populus egressos, alterum in Boemia, alte-
rum in Polonia consedisse, mutasseq; & gen-
tibus prioribus linguam, & terris nomina, Vo-
laterrano auctore. Mos vetus & Germanica
lingua à plerisque in hanc usque diem obser-
uantur. In templis enim plebes sermone Teuto-
nico docentur, in cæmiterijs Boemico. Soli
mendicantibus olim libertas fuit, qua vellet
lingua populos instruere. Nullæ genti leges
sunt, nulla strictiora instituta, quod libet licet;
quippe Romanæ fidei ritum non sequantur,
ut qui Waldensium doctrinam amplexi tuten-
tur, tum auctorum nostrorum memoria Hussum
sequenti Romanæ Ecclesiæ traditionem parum
hodie integrè custodiunt. Romanum pontifi-
cem in ordinem redigunt, negantq; cæteris An-
tistitibus augustiorem esse ac venerabiliorem,
inter sacerdotes nullum discrimen ducentes.
Presbyterum non dignitatem, sed vitæ meritum
efficere potiore. Animas corporibus exceden-
tes aut in æternas evestigio pœnas demergi,
aut perpetua consequi gaudia: purgatorium
ignem non inueniri, quo aliquando expien-
tur. Stultum arbitrantur defunctis parentare,
avaritiæ sacerdotalis inuentum esse: Dei opti-
mi maximi diuorumq; simulacra è medio tol-
lunt. Aquarum palmarumque, ac cæterarum
rerum

rerum benedictiones irrident. Mendicantium religiones malos demones inuenisse. Sacerdotes pauperes esse debere, sola eleemosyna contentos: non opes, non pecuniam possidere. Liberam cuique verbi Dei predicationem patere. Nullum capitale peccatum, quantumvis maioris mali vitandi gratia, tolerandum. Qui mortalis culpæ reus sit. eum iudicant neque debere seculari, neque ecclesiastica dignitate potiri, nec etiam parendum esse ei. Confirmationem, & extremam unctionem inter ecclesiæ sacramenta minimè teneri. Auricularem confessionem nugacem, & supernuacuum esse: sufficere in cubili aut alio secreto loco sua quemque Deo peccata confiteri. Baptisma fluuiialis vnde, nulla interiecta sacri olei mixtura, recipiendum. Cæmeteriorum inanem usum: quæstus tantummodo causa repertum: quacumque tegantur tellure humana corpora, nihil dispare. Templum Dei latè patentis ipsum mundum esse: coarctare maiestatem eius, qui ecclesias, monasteria, oratoriaq; construunt. Sacerdotes vestes, altarium ornamenta, pallas, corporaria, calices, patinas, vasa huiusmodi nil habere momenti: sacerdotem quocumque loco, quocumque tempore sacrum Christi corpus conficere posse, petentibus ministrare: sufficere si verba sacramentalia tantum dicat. Suffragia sanctorum in celis cum Christo regnantium non impetrari, in Canonicis horis cantandis dicendisque frustra.

Peccatum
mortale to-
lerandum
non esse.

Sacramentū
eucharistiæ

Celebrita-
tes sanctorū

Infantes Bo-
emi cōmu-
nicant.

N-fandus
Boemorum
ritus.

Bacchana-
lia olim in
Italia cele-
brata.

tempus teri. Nullo die ab opere cessandum esse existimant, quā quæ Dominica nunc appellatur. Celebritates sanctorum reiiciendas. Ieiunijs quoque ab ecclesia institutis nihil inesse meriti. Fama est etiam, Boemorum sacerdotes infantibus ipsis & cunctis alijs indifferenter, sub utraque specie corpus Christi ministrare, hostia quā qua nos utimur aliquantum grandiori. Georgius Poggebratius huius instituti auctor fuisse dicitur. Picardus quidam ex Gallia, gentem impuro delirio infecit: is non parvam virorum mulierūque plebem contractam nudam incedere iussit, Adamitas vocavit, auctor omnis licentie, Venus publica & mixta, reliqua horrenda auditu crimina hoc duce cœperant, & in quibusdam locis adhuc durare, sed occultè, à multis dicitur. Nam subterraneos Boemorum quidam (qui ex hoc Gruebenhaimer appellantur) sacra operaturi subeunt, inter quæ quum à sacerdote pro more illud Genesis pronunciatur, Crescite & multiplicamini, ac replete terram, lumina quæ ibi habentur, continuo omnia exstinguntur, & tunc neque ætatis vlla neque sanguinis attenta reuerentia, promiscuè viri, & in quam per tenebras quisq; incidit, mulieres cognoscunt. Peracto scelere quum in locum suum se quisque receperit, luminaria rursus incenduntur, & sacrum peragitur. Est execrandus hic damnatæ gentis ritus non multum diuersus à Bacchanalibus illis, quæ in Hetruria

truria primò , mox Rome etiam noctu , multa
vini & epularum crapula mulieres maribus
mixte in abdito celebrauere , nullo neque se-
xus , neque etatis respectu habito ad promiscua
puerorum ac matronarum stupra , atque alio-
rum flagitiorum , quæ ex ipsis tanquam ex of-
ficina quadam prodibant : quorum sacrorum
capita Qu. Martio Philippo & Posthumio
Albino Consulibus Rome capitali sunt sup-
plicio affecta , vt scribit Scbellicus Enneade
quinta libro septimo. Hanc Boemorum im-
pietatem , nefandam hæresim , quatuor reges,
Venceflaus , Sigismundus , Albericus , & Vla-
dislaus , exstirpare non potuerunt , quamuis sæ-
pius totis viribus attentarunt.

Hæresis
Boemorum
inuidæ.

De Germania , & institutis eorum plurimis.

CAP. XII.

Germania Regio Europe amplissima , tota
Septentrionalis , à Gallis olim Rheno flu-
uio diuisa fuit , à Rhetis & Pannonibus Da-
nubio , à Sarmatis Dacisque mutuo metu &
montibus separata , cætera oceano ambiente:
hodie extra hos fines Rhetiam , Vindeliciam ,
Noricam , & superiorem Pannoniam , Al-
pes partemque Illyriæ , & vsque ad Tridentina
claustra Germania obtinet : Belgarum quoque
ferè tota natio Gallici quondam iuris , omnisque
Rhenus in Germania nomen linguamque con-
cessit , vt iam se Gallos dici nesciant : si audiant ,
indignentur. Heluetij quoque in Germaniæ
nomen

Germaniæ
veteres li-
mites.

Quid Ger-
maniæ ac-
cessit.

Prussiam
Germania
vindicauit

nomen & linguam tempore labente transiere. Itaq; magnam Gallie Transalpine partem ipsa Germania sibi vendicauit. Prutenos ferocissimam gentem & idolis deditam intra trecentiesimum annum ex infidelium manibus milites Teutonici vi & armis rapuerunt, ubi & lingua Teutonica introducta est, & Christi cultus genti imperatus. Unde habita ad primos illius terminos consideratione, videbitur certè illa sibi fere plus soli extrà vsurpasse, quàm intus prius continebat. In duas velut

Germania
duplex.

partes ab initio tota Germania diuisa fuit, ut quæ Alpibus propinquior est, superior sit Germania appellata: altera, ad septentrionem atq; oceanum versa, inferior. Durat hæc par-

Alemania.

titio sub Alemanie appellatione (quæ à Lemano, ut quidam autumant, latu est) in hunc

Prouinciæ
Germaniæ
multæ.

vsque diem. Prouincias tam hæc, quàm illa, multas habent: superior à Mogano flumine,

Superior
Germania
vulgariter
Hocht ut
schland: in-
ferior ni-
derteut-
schland.

quod Franconiam perlabitur, ascendendo, Danariam habet, Austriam, Styriam. Athesim, Rhetiam, Heluetiam, Sæuiam, Alsati-
am, prouinciam Rhenensem, Moguntiacum
adusque. Inferior, Franconiam, cuius magna
pars meridiem versus etiam in superiorem pro-
tenditur, habet, Hassiam, Lotharingiam, Bra-
bantiam, Gelriam, Zelandiam, Hoiandiam,
Phrysiam, Flandriam, Vrestualiam, Saxo-
niam, Daciam, Peninsulam, Pomeraniam,
Linoniam, Prussiam, Slesiam, Morauiam,

Boem

Boëmiam, Mysiam, Marchiam, Thuringiam. Fuit Germaniæ terra ab initio, ut Cornelius Tacitus scribit, et si aliquando specie differebat, in uniuersum aut syluis horrida, aut paludibus infœcunda, humilior quàm Gallias, ventosior quàm Noricum ac Pannoniam aspicit. Frugiferarum arborum & omnis culture impatiens tellus, pecorum tamen fœcunda, sed plerumque improcerorum. Auro atque argento immunis, & propterea vilis, despecta; ab omnibus. Hodie regio adeò amœna est, adeò pulcherrimis nitidissimisque urbibus, castris & pagis passim exornata, exculta, ut non Italia, non Gallie, non Hispanie ipsa cedat. Cælum satis clement habet, campi fertilitatem optandam. Sunt colles aprici: nemora opaca, frumentorum abundantia, vitiferi montes, clarissimi amnes Rhenus, Danubius, Moganus, Albus, Neccharus, Sala, Odera, & multi alij flumines, & riuuli limpidissimi totam terram rigantes. Sunt fontes dulcis aque, sunt thermæ calidæ, sunt minere salis plurimæ: metallorum item fertilitate nullis terris cedit. Vniuersa Italia, Gallia, & Hispania argentum ex Germania negotiatoribus ferre omne habent, metallaque non parum multa: nec auro est priuata. Quod si hodie pristorum quisquam ab inferis resurgeret, ac oculis intima regionis contemplaretur, nunquid non multum u miraretur? Aut quid diceret tandem, si

vider

Terra Germanicollis
horrida &
infœcunda

Germaniæ
laudes.

Flumina
Germanicæ.

Diuitiæ
Germanicæ.

Metalla

Germania
quantum
exulta.

Temperata
Germania.

Germania
vnde appel-
lata.

Auctor gen-
ti.

Germani
indigenæ.

videret quanta nunc esset locorum salubritas
celi humana temperies, vbertas soli, vini fru-
mentiq; quanta copia, arborum consitiones quæ,
splendor vrbiũ, templorum sacra, & erga
Deum religio, vrbauitas ciuium, vestitus ho-
minum, rei militaris peritia, apparatus belli-
cus, cateraque ornamenta Germanorum, nobi-
litasq; quàm sincera: profecto, vt reor, non di-
ceret terram inferiẽ, asperam celo, iridẽ
cultu. Videret sanè quàm verum sit illud, quod
dicitur, sæpius bonam materiam cessare sine
artifice. Nam etsi alijs regionibus mitior hyems
sit, fructusq; nobiliores, minus tamen æstus tem-
peratus est, vnde & frugum corruptio: adde
animalia venenosa, & talia ad humani generis
perniciem intentissima. Difficilis satis erit, in-
dicatu, quæ cuiq; prouincia comparanda sit, quæ
antefrenda. Dicta autem est Germania re-
centiori appellatione, quod eius populi ferè omnes
inter se perinde ac fratres, pares existerent,
tum corporum dispositione, tum moribus, atque
viuendi ritibus. Prius Teutonia à Tuscone,
Noë filio, & Alemania à Manno eius filio
qui gentis auctores conditorésque memorantur,
vocatata fuit. Quamuis plerique gentem indi-
genam, id est, inde genitam, nec aliunde proue-
ntam arbitrentur: & eius opinionis hic est, qui ita
versificatus est:

Gens inuicta manet toto notissima mundo,
Terra vbi se denexa globo demittit in arcton,
Solin

Solis, & algoris patiens, duriq; laboris,
 Ingrata ignauam vitæ tolerare quietem:
 Indigena aut alia ducens primordia gente,
 Sed cælo producta suo Demogorgonis aluus
 Protulerat: patulas vbi cuncta creata sub auras,
 Germanos vocitant Itali, Grai sed Adelfhos,
 Quod fratrum soleant inter se vivere more:
 Nomē nobilibus quod adhuc venerabile nostris
 Pectoribus, similes ingentes corporis artus
 Prodigæ cui natura dedit, per lactea colla
 Candida proceris tollentes corpora membris.
 Flaua coma est, flauentq; oculi, flauoq; colore:
 Temperie iustam retinent sua membra staturam,
 Vox habitus mentis cum gestu & pectora prodir,
 Vox quæ nil muliebri sonat, sed tota virilis
 Martia crassiloquo testatur corda palato.
 Commune his studium venari, equitare, vagari,
 Atq; suum varias victum quæsisse per artes:
 Vel Bacchum viduis crescentem iungere palis
 Aruaq; quadriiugo proscindere pingua aratro.
 Nec patrio tepuisse solo iuuenilibus annis,
 Sed mox doctiloquæ præcepta adyisse Minerva,
 Vel vaga veliferas duxisse per æquora naves,
 Atq; suis terris varias adducere merces,
 Nec censere nefas animum intendisse rapinis,
 Dum fera belligeri meditantur prælia Martis,
 Atq; illum regum celsas quæsisse per aulas,
 Quatuor ad fines quas Teutonius ora coercet.
 Sive per Hercyniæ nemorosa cacumina syluæ
 Dematos prosternere apros, syluisq; vagantes.

Gerip

*Aeripedes ceruos, vrsosq; agitare feroes.
 Vnguibus accipitres trucibusq; iubere rapinas
 Tollere, & euulsas dispergere in aethera plumas.
 Hinc animus dubijs audens se credere rebus,
 Nec segnis timidusq; mori, roseumq; cruorem
 Pro patria & charis certans effundere amicus:
 Atq; audius cedis, si qua iniuria laesit,
 Quiq; fidem sancto & constanti pectore seruet,
 Religionis amans, superumq; & cultor honesti,
 Et veri iustiq; tenax, mens consona labris,
 Ficta colorata fugiens mendacia linguae.*

Hercules in
 Germania
 fuit.

*Prælium inituri Germani sacrum hymnum
 Herculi canebant, quem volebant aliquando
 in eam terram venisse, gravi & terribili soni-
 tu non dissono, ceterum ad terrorem quasito
 pugnam capeſſebant. Truces oculi pluribus
 ac cerulei, rutila comæ, procera corpora, ad
 primos impetus subita & præceps natura. Ce-
 serum laborum operumque impatiens. Sitim
 & æstus, ut Galli, non ferunt: frigorum
 patientissimi. Auri & argenti his olim vsus
 nullus. Argentea vasa eorum legatis data,
 aut principibus muneri missa, non minori con-
 temptu, quam fictilia, tractabant. Commer-
 ciorum vsu aurum & argentum ab his primo
 receptum. Credita & a quibusdam tellus ipsa
 salium metallorum expers, quin & ferri
 inops: quo accidit, ut olim rari vterentur gla-
 dijs in prælio, sed longiori hæsta, quam ipsi
 frameam vocant: & in ea breui ferro, habili*

Auri & ar-
 gēti Germa-
 nis vsus o-
 lim nullus.

celo

telo, siue cominus, siue eminus dimicarent. Eques scuto & hasta instruebatur. Pedites missilia spargebant, plura singuli. Nudi in pugnam aut breui sagulo utebantur, nulla cultus occultatione, scuta tantum coloribus, hisque lectissimis distinguebant, paucis lorice usus, vix vni alterive cassis, aut galea. Equi nec forma, nec velocitate conspicui: nec in gyrum, vt Italici, sed recto tantum conatu aguntur. Scutum in pugna amisisse, precipuum flagitium, vt sacris & publico consilio excluderentur eiusmodi clade adfecti. Multi tali infamia superiues vitam laqueo finierunt. Reges nobilitate legebantur, nec his libera, infinitaq; potestas fuit. Exercitus is ductabat, qui precipua virtute prestaret, quique exemplo magis, quam Imperio polleret: vincere, verberare, animaduvertere in quenquam, nullius ius esse praterquam sacerdotum, vt non imperio, sed diuinitus flagitia vindicari crederentur. Signa quedam Deorum lucis detracta in prælium gestari precipuum in pugna incitamentum. Omnes suas necessitudines in proximo statuebant, vt in suorum conspectu, aut gloriose vincerent, aut cum laude caderent: liberi, coniuges, parentes sanctissimi pugnae testes adiebantur. Ad matres & uxores accepta vulnera ferebant: nec illa & numerare & exigere plagas formidabant. Eadem cibos hortationesque pugnantibus suggeriebant. Pro-

Nudi pugnauerunt Germani.

Scuti in pugna amissio flagitiū ingens.

Deorum simulacra in prælium gestabantur. Matres & liberi in bello.

ditum memoria est, inclinatam aciem aliquando illarum hortatu restitutam. Creduntur adhuc arbitrari aliquid sancti prouidiq; in fœminis esse, earumque consilia propterea non aspernari, responsaue negligere. Mercurio certis diebus humanas hostias immolabant: Herculi & Marci ex ceteris animalibus. Sortes & auguria in vsu. De minoribus rebus principes civitatis consultabant, de maioribus vniuersa ciuitas. In inchoandis rebus noua luna aut plena observabatur. Noctium, non dierum, numerus supputabatur in ea gente. In concilium armati ventitabant. Sententiam approbaturi frameas concutiebat: id honoratissimum assentiendi genus: contra, aspernati fremitu significabant. Transfuge & proditores ex arboribus pendentes, ignari & imbelles atque infirmi corpore cæno obruti, aut à palude aliqua superiecta crate necabantur: tanquam scelera in aperto ponenda essent, vitia contegenda. nihil publice, aut priuatim magistratus agere, nisi armis instructi. In commeatu & affectione incredibilis emulatio: qui maiori inuenum globo stipatus in publicum processisset, præcipua celebritate apud suos & finitimos esse. Turpe & in omni vita infame suo duci superstitem in prælio esse, nisi victor is ex acie decessisset. Princeps pro victoria, comites pro principibus dimicabant. Bella vitrò appetere, vitare quibus omnis à re bellica esset quies ingratum.

Magistratus
semper armati.

ea. Inertia & ignavia dabatur sudore aliquid
 querere, quod posset cruore parari. Bellorum
 cura destituti somno & cibo vel fortissimi
 quique indulgebant, domo, & agrorum cura
 fœminis & senibus delegata, ut mirum vi-
 deri possit, duo tam diversa eidem genti ad-
 fuisse, & inertia amorem, & odium quietis.
 Vicatim plurimum discretisq; domicilijs ha-
 bitabant. Tegumen fuit sagum, fibula, aut, si ^{Vestitus}
 ea defuisset, spina confertum: locupletissimi
 veste distinguebantur, non fluxa, sed stricta
 ac penè singula membra exprimente: idem fœ-
 minis habitus, qui & viris. Atque Germani ^{Matrimo-}
 ipsi omnium fere, qui ad Septentrionem & Or-
 tum habitant, soli vnica vxore contenti ab ini-
 tio fuere: quanquam & in his nonnulli plura
 celebrarent connubia. Non vxor viro, sed vir
 vxori dotem comparabat. Nec ad delicias
 querebatur cultus, sed iugati boves daban-
 tur, frenatus equus, & scutum cum frænea
 & gladio. Mira in fœminis pudicitia, nulla
 spectandi fuit illecebra, nulla conuiuiorum
 ratio, rara in tam numerosa gente adulteria:
 cuius conuicta mulier resectis capillis, nudatam ^{Adulterii}
 coram propinquis maritus domo exactam, toto ^{pœna.}
 vico verberibus agebat. Profligata pudicitie
 nulla venia: non ætas, non forma, non opes
 connubium corruptis conciliare poterat. Ne-
 mo tamen vitia ridere. id enim seculum cor-
 rumpere & corrupti arbitrabantur. Sic vnum

Homicidij
multatio.

mulieres maritum accipere , vt vnum corpus
& vnā vitā. nec vlla cogitatio vltra , nec
longior cupiditas, tanquam matrimonium ama-
rent, non maritum. Plus apud illos boni mo-
res valuerunt , quam alibi bonæ leges. Serius
in iuuenibus vsus Veneris, atque eo minus ex-
hausta pubertas : nec connubia virginum pro-
perabantur, vt validior esset procreatio. Ho-
micidium certo pecorum numero luebatur,
atque vniuersa domus satisfactionem capie-
bat. Conuiuiis & hospitali mense supra
modum studebant. Nefas habebatur , quen-
quam domo aut epulis arcuisse. Gaudebant
muneribus, nec data imputare , aut obligari
acceptis. Diem, noctemque potando continua-
re. Temulentia nulli probro data est, Crebre
post crapulam rixæ , raro conuiuijs, cade sæpius
transigebantur : de pace & bello in conuiuijs
consultare , quasi nullo alio tempore simplici-
us paterent hominum curæ , aut ad res magnas
magis incalescerent. Gens minimè asruta,
simpliciter omnia arcana detegere : postridie
arctare retractabant : vt de summa rerum deli-
berarent , dum fingere nescirent : decretum
verò ferrent , dum errare non possent. Potus
ex hordeo in similitudinem vini corruptus :
proximi fluminum accola aduectitia vina in-
vsu habebant. Cibus simplex , agrestia poma :
recens farina , & lac concretum , potus immo-
deratior. Vno spectaculorum genere vsi , vt
nudi

nudi iuvenes inter gladios & frameas sese ce-
 leriter expedirent. Exercitatio artem para-
 bat, ars decorem. Alea adeo studiosi, ut cæ-
 teris amissis nouissimo iactu de libertate con-
 tenderent: victus voluntariam seruitutem adi-
 bat: & quanquàm iuuenis & robustus, li-
 gari se & vendi patiebatur. Annum in hye-
 mem, ver, & æstatem diuisum habebant, au-
 tumnum vini & ceterarum frugum inopia
 nescientes. In funere lamenta & lacrymas citò
 abstergebant, in dolore & tristitia permane-
 bant diutius: fœminis tantùm lugere permis-
 sum, viris meminisse solùm. Et hi olim fuerunt
 Germanorum mores, talis viuendi ritus. Sed
 quæ mutatio longo temporum intervallo, ut in
 ceteris gentibus sit facta, ex præsentis rerum
 statu deprehendi potest. Omnis hodie Germa-
 norum conditio siue status quadruplex est. Pri-
 mus clericorum tam secularium quàm religio-
 sorum, vtrique magnis & largis redditibus, cen-
 sibusq; prouisi, ab alijs plurimum honoris per-
 ciunt, non solùm quòd Deo optimo maxi-
 mus sacrificent, sanctorum laudes cantent, ac
 animarum curam habeant, sed etiam quòd
 scripturas intelligant, & ipsas interpretentur,
 vitamq; celibem agant. Nam qui in his minus
 probantur, faciliè ab inerti vulgo aspernari so-
 lent. Vestitu religiosi quique suo, & satis de-
 centi vtuntur. Seculares tunicas portant fluxas,
 pullo vt plurimum colore, caput mitra lanea

Funeris
 Germano-
 rum luctus

Recetia Ger-
 manorū in-
 Rituta.

tegūt non multū fastigiata, sed capite aure tenus satis adherenti. Ex collo, quā in publicum procedunt, fasciam dependent, quidam sericam, quidam laneam, honestatis tantummodo causa. Superducunt & calceis crepidas, siue sandalia, quæ domum reuersi deponunt. Otio maior pars vacat, literis pauci intendunt, pomeridianas horas ludendo potandōque deducunt. Iniurias suas minores sacerdotes ad Episcopum deferunt, & aliquando ad Romanam curiam: vnde graui damno eos, qui nocuere aliquando afficiunt, & sibi securitatem parant.

Clericorū
Germ anorū
rudia.

Secūdus status
nobilium
est.

Secundus status nobilium est. hic gradus multos habet: sunt enim Principes, sunt Comites, atque Barones, atque inferioris gradus milites. Principes non solum dignitate, & generis claritudine, sed & potentia ceteris antecedunt, terras habent & dominia latissima. Comites & Barones, ceterique nobiles per regionem dispersi florum ad instar interlucent. Sed illud in nobilium ordine mirum videri potest, quod Principes ipsi atque Comites Cæsari, quoties Imperij necessitas exigit, obsequia tanquam subiecti præstent, milites exemptos se dicant, & nisi ad stipendium nemini seruiant, nec subditos suos seruire sinant: & tamen Romanorum imperatorem dominum suum ac principem esse dicant, & recognoscant. Prophanari, & non parum minui generis sui splendorem existimant, si mercaturam artēve aliquam

quam mechanicam exerceant. Si plebeiam, aut sibi inferiorem uxorem ducant. Si aliena vrbe ciuium more habitent. Ipsi vrbanoꝝ consortia, commercia omnia perosi, arces, & robustiora, splendidioraque adificia in montibus, syluis & rure collacata cum familia sua libere habitant. Quidam principum aut regum curias frequentant, & bella sequuntur: alij de redditibus suis & patrimonio viuentes domi manent: communiter tamen venantur, quod solis ipsis licere longo vsu & concessa libertate contendunt: priuatis, leporum praesertim, caprearum, hinnulorum, ceruorumque venatio in aliquibus locis oculorum effossione, in quibusdam truncatione capitis interdicta: noxias tamen feras captare cuique licet. Laute insuper nobiles ipsi epulantur, vestiuntur splendide. auro & argento, diuersicoloreq; serico tam viri quam mulieres domi & foris exornantur: multo familiarium cœtu incedunt: & incessu adeo maturo & praemeditato, vt à plebeijs mox vt videantur internosci possint. Equis, si longius eundum sit, & non pedibus, vadunt: dedecorosum enim hoc valde ducunt, & merum egestatis indicium. Sed praedari, vbi necessaria desint, non verentur. Iniurias illatas raro iurare, saepius congregato ex socijs equitatu, ferro, flammis, & rapinis vlciscuntur: coguntq; per hoc eos, qui intulerunt, ad satisfactionem. Gens superba, inquieta, auara, ecclesiae præ-

Nobilium
studia.

Venatio pri
uatis inter
dicta.

Incessus no
bilium.

Germania
abique no-
bilibus fe-
lix.

Totius Ger-
manorū Ita-
tus oppida-
norum est.

Iudiciorū
forma.

Ciuiū Ger-
manorum
conditiodu-
plex.

latis & eorum bonis insidias semper, subditos
rusticos irremissa virtute exercet. Incredibile
dictu quantum miseros & infelices homines
vexet, quantum exsugat. Esset Germania no-
stra ter, quaterq; felix, si Centauri isti Diony-
sij & Phalarides, aut eicerentur, aut saltem
ipsorum tyrannide refrænata, & potestate di-
minuta, priuatim, quemadmodum in Heluetia,
nobiles viuere cogerentur. Sequens status op-
pidanorum est, quorum quidam Cæsari tan-
tū subiecti sunt, quidam principibus aut
ecclesiæ prælatis. Qui Cæsari parent, liberta-
tes multas habent, mores etiam & instituta
quibus in communi fermè vtuntur. Singulis
annis ex ciuibus magistratus suffragio crea-
tur, apud quem summa potestas cum Imperio
sit. In caput animaduertere cuiusque habet, hoc
ordine: Si de criminibus agitur, assident in
concilio hi, quos sibi ciuitas delegit: rei ipsi
ligati adducuntur: accusatoribus, & reorum
defensoribus dicendi copia datur: quibus au-
ditis, eunt in sententiam, non vt leges cen-
sent, quas non nouerunt, sed prout ratio eis
dictat, atque iudiciorum consuetudo habet.
quod & in civilibus causis obseruatur: exce-
pto quòd Cæsar in his appellari potest, in illis
verò non. In omni ferè Imperiali ciuitate du-
plices ciues sunt, ingenui & plebeij. Mercan-
tij & officinis plebeij intendunt, ingenui
(qui & patricij dicuntur) patrimonijs tantū
reditib

reditibusque suis contenti equestrem ordinem imitantur. Si plebeiorum quispiam ditior factus, se illis commertio aut consuetudine commiscere contenderit, repellitur: unde longo tam tempore uterque status in suo valore perdurat. Reipublicæ administratio tamen fore communis est, & utrisque permissa: nec eis plebs servire aut subiecta esse videtur: sua cuique substantia tuta est, & libertas, saluæ legibus ut vivere velint: in communi, iustitia per totam regionem ab illiteratis administratur. In singulis oppidis, & nonnullis pagis etiam, viri duodecim, vitæ integritate ac honestate præcipui eliguntur in iudices, nullo habito respectu sciântne literas vel non. Illi iudicandi munus necessario subeunt: licet remunerationem seu mercedem inde nullam expectent, præter honorem, pro communi tantummodo bono, suis negotiis posthabitis, iudicijs statuto tempore intendunt, iurântque singuli se unicuique iudicaturos secundum quod eis visum fuerit iustius atque melius. Nec à sententijs eorum maiores nostri appellabant, indignum fore putantes, tantorum virorum gratis iudicantium decretis contraire. Hodie verò passim ab eis appellari cœpit: quod ferendum esset, si iudices, ad quos appellatum fuerit, in iudicando consuetudinem priorum iudicum servarent: sed hoc à paucis attenditur: imò plerumque priorum iudicum sententie, alioquin nullam iniquitat

Illiterati
inducant vi-
ri duode-
cim.

Ciniū con-
cordia &
consuetudo

Vitus.

Habitus
Germano-
rum diuer-
sus.

quitatem continentes, ob id solū quia contra
leges scriptas prolata inueniantur, retractan-
tur, in quo sine eorum demeritis & iudices
primæ instantiæ imperitiæ sugillantur, & vi-
derint ipsi. Cives insuper honestissimè inter se
& amicissimè viuunt: in locis publicis & pri-
uatis frequenter conuenientes mercantur, con-
uiuuntur, colludunt, colloquuntur, rarò alter-
utrum decipiunt, rarò contendunt. Quocum-
quē tempore, quocumque etiam loco, tam viri
quàm mulieres obuiantes inuicem honorant
& salutant. Victu, vestituque priuatis diebus
firmè omnes Germani admodum frugali &
simplici vtuntur, festinus parum splendidiori.
Operantes in die quater comedunt, otiosi bi-
Habitus, quo viri induuntur, communiter la-
neus est: quo mulieres, lineus: sed adeò vtro-
rumq; diuersus & colore & forma, ut rarò vnu
sicut alius vestitus appareat. Aduentitijs &
nouis vestimentorum formis iam plurimū
gaudent, Italicis, Gallicisq; præsertim, à qui-
bus ante paucos annos obtusa calceamenta vi-
ri, cum fluxis & discissis manicis tunicas, &
texta pilea, quæ pyretia vocant, receperunt.
Gestabantur mea adhuc memoria rostrati cal-
cei, vestes curte atque strictæ, caudata capitia.
Sed ista antiqua virorū frugalitas hodie ad mu-
lieres venit, mulieribus commissæ est. Hæ depo-
sitis multiplicibus peplo, quibus grandia olim
capita

capita faciebant, vnico tantum hodie velantur, modestius incedunt. Aurum, argentum, & vniões, exquisita item vestimentorum fimbria ex rarijs & pretiosis animalium pelliculis aut sericis ferè omnino abiecerunt. Quid dicam de vestium Syrmatis, quæ nisi apud nobilitatem vix magis conspiciuntur? Satis honestius hodie seminarum vestitus est, satis decorus: nihil haberet quod meritò reprehendere quis posset, si à quibusdam superne nimium non excauaretur. In funeribus & parentationibus nigris amiciuntur: defunctos dies triginta lugent, ac ipsis interim ter iusta persolunt, primò videlicet die, septimo, atque tricesimo. Ad deicultum deditissimi sunt: nullus artificum est, qui mane, antequàm laborare incipiat, ades sacras non intret, & diuino officio intersit. Serui atque ancille ad hoc à dominis quasi compelluntur: turpe putant, eique non modicum exprobandum, qui ex pigritia, aliàve inani causa sacra negligunt. Eleemosynas multas tribuunt. Nulla ferè ciuitas est, in qua non fratrum mendicantium conuentus sunt, peregrinorum inopum publica hospitia: Aluntur etiam iuuenes ephēbi, qui studiorum causa paterna domo digressi voluntariè hinc inde exsulant, tam multi interdum in vna ciuitate, vt mirari possis vnde nutriantur: illi à ciuibus ex pietate hospitantur: victum domesticatim cantantes mendicāt. quoniam tamen largè accipiunt: propter hoc quòd adibus

Lucius furebris.

Germaniad cultum Dei propensius.

Miserie ordines sūt Germani.

Pueri studiorum causa exsulantes.

adibus sacris & sacerdotibus deputati diuina
 officia cantent, ad clericatumque instituantur.
 Domus publica iuxta singulas parochias
 est, in qua artium & disciplinarum studio
 tam hi, quàm ciuium filij quotidie conueniunt.
 Qui ipsis præsunt, docentque, viri non minus
 virtute, quàm doctrina spectati sunt: delin-
 quentes, & literarum neglectores ferulis per-
 cutiunt, aut verbis duriusculus castigant. Pri-
 uatæ aedes penè omnes contiguae sunt, atque pri-
 uatium facultate vicorumque dispositione con-
 structæ. Diuites lapidibus cementoq; superbe
 edificant: pauperes luto & ligno tantùm hu-
 milius: tegulis tamen lateritijs aut scissili la-
 pide ædificia sua utrique tegunt, ob decorém
 aut aduersus incendium, affirmare non possum.
 In Saxonia, & alijs plerisque locis dolatis af-
 ferculis operiunt: quare oppida parum ven-
 sta visuntur: & igni magis obnoxia sunt.
 Plateæ ut plurimum silicibus stratae sunt. Por-
 tæ seu exitus urbium celsis turribus insigniti
 in quibus diurni custodes aduentantes equi-
 tes tuba significare solent, ut hi, qui portas in-
 ferius obseruant, præmoneantur, & eas in
 maiori tutela habeant. Urbes communiter na-
 tura & arte munitæ aut iuxta vorticosa flu-
 mina, vel in montes sitæ sunt: quæ in plano re-
 sident, muris, fossatis, vallus insuperabilibus
 circumseptæ, turribus & propugnaculis inno-
 meris, veluti ex terra, prominent. Est etiam

Urbanorū
 ædificiorū
 forma.

Domorum
 testis in Sa-
 xonia.

Urbium situs.

multarum ciuitatum circumiacens ager fœsus
 adeo profundis & amplis conclusus, ut ab ex-
 terna populatione & is tutus sit. Eorum postre-
 mum, qui in rure pagatim, villatimque habi-
 tant, quique illud colunt, & propter hoc rusti-
 ci vel rurales appellantur, si credere velint, sa-
 tis misera horum & dura conditio est: seorsum
 ab alijs quisque cum familia & pecore suo hu-
 militer viuit. Casæ luto, lignoq; è terra paulu-
 lum eductæ, & stramine contectæ domus. Panis
 cibarius, puls auenacea, aut decoctum legumen,
 cibus. Aqua, serûmve potus: toga lineæ, pe-
 rones duo, & pileus fœcatus, vestitus. Gens
 omni tempore inquieta, laboriosa, immunda,
 In vicinas ciuitates ad vendendum portat quic-
 quid tam ex agro, quam ex pecore fructus per-
 cipit: sibi que ibi ediuerso comparat, quorum-
 cumque eget. Artifices enim secum habitantes
 nullos aut paucos habet. In sacra ade, quæ in
 singulis vicis communiter vna est, fœsto die
 ante meridiem omnes conueniunt, & à sacer-
 dote suo Dei verbum & sacra audiunt: post
 meridiem verò sub tiliæ aut alio publico loco, de
 suis rebus tractant. Iuniores postea, modulan-
 te tibicine, chorcæm ducunt, senes petunt cau-
 ponam, & vîna bibunt. Absque armis in aper-
 tum virorum nullus vadit, gladijs ad omnem
 temporis fortunam præcincti. Viros singuli pa-
 gi inter se eligant duos aut quatuor quos ru-
 sticorum magistros appellant, contentionum illi
 contract

Quartus
 Germano-
 rum status
 agricolarû
 est.

Agricolarû
 misera con-
 ditio.

Quid die-
 bus festis ru-
 stici agunt.

Rusticorû
 magistri.

Sculteti pa-
gora prz-
feci.

contractuumq; sequestres sunt, & Reipublica
dispensatores: administrare tamen non habent,
sed domini, aut qui ab his eis præsiciuntur bar-
baro nomine Sculteti. Dominis crebro per
annum seruiunt, rus colunt, & semine con-
spargunt, fructus metunt, & horreis impor-
tant, ligna secant, domos edificant, fossas effo-
diunt. Nihil est, quod seruilis & misera gens
ipsis debere non dicatur. Nihil etiam, quod ius-
sa facere absq; periculo recusare audeat: delin-
quens graviter multatur. Sed nihil est genti
durius, quam quod prædiorum, quæ possidet,
maior pars non sua sit, sed illorum, à quibus
certa frugum parte quotannis redimere debet.
Et tales hodie in vniuersum Germanorum ma-
res sunt, hi viuendi ritus.

De Saxonia, Saxonumque & priscis & recen-
tibus moribus. CAP. XIII.

Saxonix li-
mites.

Saxonia, Germaniæ particularis regio, ab
occasu Visera fluuiio, aut, vt alij volunt,
Rheno terminata: ad Aquilonem Dacos ha-
bet, & mare Balteum: Francones ad Meri-
diem, quibus Boiarij & Boemi obtenduntur:
ad ortum Pruteni: intra quos terminos quam
multæ gentes diuersis nominibus hodie inclu-
duntur, ex supradiçta Germaniæ descriptione
intelligi potest, quas omnes Saxonici iuris esse
volunt. Terra à Saxonibus populi nomen ac-
cepit quos quidem reliquias Macedonici exer-
citus, qui secutus Magnum Alexandrum im-

Saxones vn-
de in Ger-
maniã per-
uenera.

matu

matura ipsius morte per totum orbem sit dispersus, esse dixerunt. Quidam eos à Britannia querendarum sedium causa nauigijs digressos Germaniæ adnauigasse, & propulsatis Thuringis eorum terram occupasse. Erat enim Saxonica gens ab initio inquieta nimis, finitimorum sedibus infesta, domi tamen pacata, & ciuium utilitatibus placida benignitate consulens. Generis quoque ac nobilitatis suæ providentissimam curam habens, nec facile ullis aliarum gentium vel sibi inferiorum, connubijs infecta, proprium, syncerum, & tantum sui similem populum facere conata. Vnde habitus quoque ac corporum magnitudo, comarum color tanquam in tanto numero hominum idem penè omnibus. Quatuor in genere differentias habuit, nobilium, liberorum, libertorum, atque seruorum. Et id legibus cautum erat, ne vlla pars suæ sortis oblita terminos in copulandis coniugijs transgrediatur. Sed nobilis nobilem ducat uxorem, & liber liberam, libertus coniungatur libertæ, & seruus ancille. Quicumque verò contrà faciat, cum vitæ suæ id damno luit. Legibus ad malefactorum vindictam optimis utebatur. Multa quoque utilia, & secundum naturæ legem honesta, in morum probitate habere studuit, quæ ei ad veram beatitudinem promerendam suffecissent, si aliqualem creatoris sui Dei optimi maximi notitiam habuisset. Frondosis arboribus, fontibusque

Differentiæ
Saxonū qua-
tuor.

Leges quæ-
dam Saxo-
num.

Idololatriæ
Saxones de-
diti.

venerat

Mercurius
à Saxoni-
bus obser-
uatus.

Auspicia &
fortes.

Equorum
prælia &
monitum ex
periebantur
Saxones.

venerationem exhibuit, & trunco ligneo non
parvæ magnitudinis sub diuo erecto, quem
patria lingua Irminsaul, Latine vniuersalem
columnam dixit, quasi omnia sustentem.
Coluit etiam Mercurium, qui certis diebus
humanis hostijs litabat. Deos suos neque
templis includere, neque humanæ speciei as-
similare pro diuinitatis magnitudine & di-
gnitate licitum arbitrata est. His lucos &
nemora consecrauit, ab illorumque nominibus
dixit: secreta non nisi cum maxima reuerentia
contemplabantur. Auspicia & sortes gens illa
quàm maximè obseruabat. Virgam frugifera
arbori decisam in surculos amputabat, eosque
notis quibusdam discretos super candidam ve-
stem temerè, ac fortuito spargebat. Mox si pu-
blica consultatio fuit, sacerdos populi, si priva-
ta, ipse paterfamilias precatus deos, calumque
suspiciens, ter singulos tulit, sublatisque secun-
dum impressam antea notam interpretatus est;
& si prohibuerunt nulla de eadem re ipsa
die consultatio erat. Si permissum est, euen-
tum adhuc fides exigebatur. Avium voces,
volatilisque interrogare proprium gentis erat.
Equorum quoque prælia ac monitus expe-
riri: publicè alebantur ysdem in nemoribus ac
lucis candidi, & nullo mortali opere contacti,
quos pressos sacro curru sacerdos, vel Rex,
princepsve ciuitatis comitabantur, atque hin-
nitus ac fremitus obseruabant: nec ulli auspicio
maior

maior fides adhibebatur , non solum apud plebem, sed apud procures etiam atque sacerdotes. Eos enim ministros deorum esse, & diuinorum consiliorum conscios credebant. Erat & alia auspiciorum observatio genti in usu, qua grauium bellorum euentus explorabat: eius videlicet gentis , cum qua bellandum fuit, captiuum quemque interceptum compellendo cum electo popularium suorum decertare: victoria huius vel illius pro præiudicio accipiebatur. Carolus Magnus diutino bello gentem, omni impietate abiecta , Christianam fidem assumere coegit , quam & hodie cum cæteris Germanis religiosissime obseruat. Regio multis augustissimis & sumptuosissimis basilicis , templis , & cœnobijs clara : quod Alberstadio est beatæ virginis sacrum, prophanis non patet, tantum initiati subeunt. Inducitur tamen vnus aliquis è populo cineritio die, hominum opinionione nequissimus : hunc velato capite , pullæ veste sacris admouent. Quibus ritè peractis, templo eijcitur : eiectus toto ieiuniorum tempore nudis calcibus urbem pererrat , diuorum templa visitabundus. Sacerdotes illi victum suggerunt, mox in dominica cœna iterum templo inductus , post olei consecrationem ab vniuerso clero expiatus dimittitur, eleemosyna prius accepta , quàm piè offert templo. Hunc Adam vulgò vocant , quia vt protoplastus ille omni vacet crimine, per eumque ciuitas creditur

Alia auspiciorum cæptatio.

Templum in Alberstadio Mirandus ritus.

Sal Saxoni-
cum.

Cervisia Sa-
xonibus po-
tus.

Saxonū po-
tandi im-
modestia.

Hospites
excipiuntur
potu.

expiata. Est ager Saxonicus rerum omnium,
præterquam vini, ferax: argenti, atque æris fos-
siones multas habet. Ad Goslariam & ple-
risque alijs locis salem ex fontium quorundam
aquis albiſſimum coquunt, & vectigal ingens
percipiunt. Hordeum & triticum ferunt, ex
quibus non solum candidiſſimum panem effi-
ciunt, sed etiam ob vini caritatem potum Cer-
visiam, quæ adeo sitienter & immodestè ab
ipsis bibitur, ut ubi in symposijs, convivijsq;
pocillatores nec hyalis nec cantharis sat infun-
dere possint, repletum mulctrale apponunt
& scutella iniecta hortentur quemq; pro libi-
to potare. Dictu incredibile est, quantum hu-
ius liquoris in se immodestissima gens capiat,
quantum mutuo ad bibendum cogant & hor-
tentur: non ſus, non taurus tantum ingurgita-
ret. Non ad ebrietatem atque vomitum potaſſi
ſufficit, sed rursus ad sobrietatem, dies nocti-
bus, noctes diebus continuantes. Qui cunctos
potando superat, is non solum laudem & glo-
riam deportat, verumetiam, pro quo contem-
derunt, ex bene olentibus herbis aut roſis ſer-
tum, aut quid aliud in præmium. Serpit ab illis,
eheu, perditus mos ferè in totam Germaniam,
ut eo modo etiam iam fortiſſima vina bibantur,
cum ineffabili malo. Hospiti, vel alteri eum lo-
cum, in quo bibitur, ſubeunti, potum quot-
quot habent, aſſurgunt, & porrecto poculo ad
combibendum officioliſſimè hortantur. Inimicum
arbitr

arbitratur, qui sæpius inuitatus non prætentata causa, computare recusat: cade nunquam, & multo sanguine hoc dedecus expiatur. Cibatu Saxones duro & inconcinno vtuntur, lardum, arida hila, capæ crudæ, butyrum falsum, & nondum adhuc liquatum, peculiaris gentis cibis. Dominicis diebus in plerisque locis coquunt quo per hebdomadem vescantur. Infantes, non, vt apud nos, pulte, quæ farina & lacte concinnatur, nutriuntur, verum solidiori cibo, qui bene masticatus à nutricibus, ad deglutendum tenello ori immittitur: vnde Saxones tali cibo in tenera ætate assueti, & tolerantiores redduntur, & validiores. Linguam peculiarem habent. Vestitum & cætera cum alijs Germanici sanguinis indiscreta.

Saxonum
cibus.

Infantium
nutrimentum.

Lingua Sa-
xonum.

De V Vestualia, & iudicio V Vestualis à Ca-
rolo commissæ. CAP. XIII.

V Vestualia Saxonie limitibus inclusa, Rhenum ab Occidente habet: Vsurgum, qui etiam Vifera dicitur, ab Oriente: à Septentrione Frisiam, & Holandiam: meridiem Hassiæ montes excipiunt, quos Obnobios Ptolemæus appellare videtur: ex quibus Amasis fluminis oritur, qui Padeburnam, & Monasterium, non ignobiles ciuitates, mediam firmè prouinciã interfecat, & per Frisiam defluens, fertur in mare. Sala quoque Drusi, qui Augusti prinignus fuit, clade celebris. Hac regio olim, vt Strabo scribit, à Bructeris inhab

Vestualia
fines.

Obnobij
montes.
Amasis flu-
uius.

Sala fluminis

inhabitata est. Alij à Sicambri dicunt. Hos populos Carolus Francorum Rex, qui Magni cognomen tulit, bello victos, primum ad Christianam fidem compulit. Caterum quum sepius rebellarent, repetitòque idolorum cultu, Christi religionem spernerent, nec insiurandum quouis modo aduerterent, vt metu pænæ gentis temeritatem Carolus compefceret, occultos iudices instituit, quibus potestatem dedit, vt quàm primum deierasse aliquem comperissent, aut fregisse fidem, aut aliquod aliud scelus perpetrasse: mox illum, vbi primum comprehendi posset, pro arbitrio necarent, nulla citatione, aut expurgatione præuia: viros graves ac iustos elegit, qui plectere innocentes haud abs re possent. Terruit ea res Vestualos, ac demum in fide continuit, quum saepe in nemoribus & procures & mediocres viri laqueo suspensi inuenirentur, nulla accusatione prius audita: querentibus tamen causam, constabat fidem fregisse, aut magnum aliquod scelus commississe. Id iudicium ad nostram vsque etatem perdurat, vocaturque Veritum. Qui ei præsumptio est, vt etiam per totam Germaniam iurisdictionem suam extendi velint. Secretos ritus habent, & arcana quedam instituta quibus malefactores indicant: ea nondum quisquam repertus est, qui vel prelio, vel metu revelauerit. Ipsorum quoque Scabinorum maior

pari

Occulti iudices à Carolo instituti.

Iudicium veritū siue occultum

pars occulta est, qui per prouincias discurrentes, criminosos notant, & inferentes iudicio accusant, probantque ut eis mos est: damnati libro inscribuntur, & iunioribus Scabinis committitur executio. Rei, ignari suae damnationis, ubicumque reperiuntur, supplicio afficiuntur. Degenerauit autem hodie iudicium: nam & viles interdum personae admittuntur, & ciuilia negotia tractare audent, quibus erat solum de criminalibus permissa potestas. Regio est admodum frigida, vini & frumenti inops: pane vescuntur nigro, ceruisia potus est. Vinum, quod Rheno aduehitur, magno emitur pretio, eo tantum opulenti, & raro tamen vtuntur. Bellicosi indigenae, atque ingeniosi: vnde inoleuit proverbium: *VVestualiam vitiosos ac fallaces homines potius gignere quam stultos.* Praesuli Coloniensi parent.

Regionis
vneualiz
conditio.

De Franconia, & Francorum multis ritibus.

CAP. XV.

FRANCONIA, siue Francia Orientalis, Germaniae pars, & ferè mediterraneum, à Siscambriis, quibus Valentiniani Caesaris tempore ob Alanos deuictos Francorum nomen contigit, appellata: Sueuiam & Baioariam à meridie habet, Rhenus illi occidens est, ab ortu Boemi accolunt, Hassi & Thuringi Saxonie populi à septentrione. Regio latis, ac densissimis syluis, asperisque montibus clausa, difficulter adiri potest: intus plana est, innumeris turritis

Franeoniz
e (remita-
tes.

Hercynia
sylva Fran-
conia clau-
dit.

Vinum Frä-
conicum.

Fertilitas
Franconiz.

Liquiritia
Glycyrrhiza

Franconiz
principes.

oppidis, castris & pagis excolta. Sylva, quæ
Hercynia dicitur, editissimis iugis per circui-
tum obsirmans eam veluti natio muro ambit.
Moganius nauigabile flumen, Sala, & Tuber-
rus, Neccharus etiam perlabuntur. Valles, in
quibus decurrunt, amplæ, & profunde sunt, ea-
rumq; vtraq; latera vitibus consita vinum pro-
ducunt, quod ob sui præstantiam ad remotissi-
mas gentes transportatur. Terra, præterquàm ea
pars, quæ Norica hodie vocatur, atq; vbi flumi-
nibus vicinior est, arenosa nimium non est, ut
Aeneas Syluius scriptum reliquit, nec nimium
etiam filicosa. Fertilis omnis est. Hordeum triti-
cum, & omne frumentum, leguménque satum
multo cum sænore reddit. Nulla Germaniæ pro-
uincia plures & maiores capas gignit, nulla grã-
diora rapa, & caulis capita. Adde Glycyrrhi-
sam radicem melleam, quæ in Babemburgensi
agre tanta copia effoditur, ut ingentes currus
ea onerari videas. Est etiam vndecumque terra
cultissimis pomarijs & pratis amœna. Homini-
bus, omni generisq; pecoribus abundans. Est pesca-
tio, propter fluuiorum copiam, multa. Maior ta-
men venatio: fera in nemoribus à principibus
souentur: aperta stabula hæ plurima habent, in
quibus hyemis tempore, pabulum, & interdum
sal accipiunt, seque à celi inclementia tutantur:
eas captare, aut saltem persequi, priuatorum ne-
mini concessum. Principes, quibus Franconia sub-
iecta est, quinque sunt, Burggravius Norinber-
gensis,

gensis, Comes Palatinus Rheni, duo seculares:
 Babemburgensis, Herbipolensis, Maguntinensis,
 tres ecclesiastici. Herbipolensis terra ducatū ha-
 bet: quare, dū sacris operatur, in altari denuda-
 tum gladiū habet, atq; vexillū. In die quo Me-
 tropolim primū, cathedramq; episcopale pos-
 sidere intendit, pro more ciuitatem ipsam ingentē
 ac exquisitissimo equitatu accedit: in quam ad-
 missus, intra portas de equo descendit, & palu-
 damento omni abiecto, griseā & vilē tunicam
 induit, funeq; præcingit, atque in ea palmis &
 capite nudus humiliter in basilicam ad patres
 cōcanonicos ascendit: quibus fidelitate promissa
 in cathedrā sublimatur. Ducitur tamē prius ad
 Episcopi cuiusdam statuam, ibique serio admo-
 netur, vt talem agere velit, qualis ille fuerit, qui
 ex humili & abiecto scholasticulo per discor-
 diam contemptūq; electus ecclesiæ statu optimē
 administravit. Huic cathedræ nullus ex Duci-
 bus, aut etiam Comitibus progenitus præficitur,
 sed qui ex inferiori nobilium ordine sint. Non
 quòd principem sustentare non possit, quum
 opulenta & potēs satis existat, verū vt Epi-
 scopatus apud eos permaneat, ex quibus maior
 Canonorum pars constet. Est etiam Herbi-
 polensis ecclesiæ præpositura insignis: quam quo-
 ties nouus possessor intrat, debet ille in multis
 per regionem pagis, ob decimam, quam in his
 habet, referta vino ingentia dolia in publi-
 cum statuere, & scutellas aliquot imponere,

Episcopus
 Herbipolē-
 sis Franco-
 niz dur.

Episcopus
 Herbipolē-
 sem qui
 administret

Præpositus
 Herbipolē-
 sis.

Francones
à ceteris
Germanis
nihil diffe-
runt.

Cervisia cō-
temnitur à
Franconi-
bus.

In Franco-
nia multi
adueniunt.

Duobus vi-
tis Franco-
nes obno-
xij.

Mos in
quinis fe-
ris ante
Christi na-
talem.

ex quibus quicumque velit, bibere possit. Franconia gens à ceteris Germanis & habitu & corpore nihil differt: laboris patientissima est: in vineis colendi, tam viri, quam mulieres exercentur: nemini otium datur. Vinum, quod inde percipit, ob domesticam egestatem vulgo vendit, ipsa aquam bibit. Cervisiam contemnit, nec facile ad se deferri permittit. In Herbipoli ieiuniorum tantummodo tempore, & extra civitatem in navalibus hac venditur, ut hi, qui tum se à vino abstinere, eam aquæ loco habeant. Insolens gens est, superbâq; multum sibi arrogans, multum presumens, alias nationes contemnit: cauillâq; adeo plerumque prosequitur, ut qui cum ea moratur, nisi lingua prodat, patriam suam non dicant. Eos, qui hac patienter ferunt, facile secum commorari patitur, & veluti per hoc approbatos coniugijs admittit: unde multi Suevi, multi Bauari, Hassiq; in Fræconia habitant. Ad Dei insuper cultum propensa est: duo tamen non mediocria vitia sunt, quibus plus satis hodie gens illa indulget, blasphemia videlicet, & latrocinium, illud decorum, hoc honestum reputans, & sibi ex longo usu licitum. Multos mirandos ritus observat, quos ideo referre volo, ne quæ de externis scribuntur, inanes fabulae estimetur. In trium quintarum feriarum noctibus, quæ proximè Domini nostri natalem præcedunt, viriusque sexus pueri domesticatim eunt ianuas pulsantes, can-
tantes

tantesq; futurum Saluatoris exortum annun-
 ciant, & salubrem annum: unde ab his qui in
 adibus sunt, pyra, poma, nuces & nummos
 etiam percipiunt. Quo Christi Iesu natalē gau-
 dio in templis non clerus solū, sed omnis po-
 pulus excipiat, ex hoc attendi potest, quod pue-
 ruli statuncula in altari collocata, quæ nuper
 editum representet, iuvenes cum puellis per
 circuitum tripudiantes choreas agant, seniores
 cantent more haud multum ab eo quidem di-
 uerso, quo Corybantes olim in Idæ montis antro
 circa Iouem vagientem exsultasse fabulantur.
 Calendis Ianuarij, quo tempore & annus, &
 omnis computatio nostra inchoatur, cognatus
 cognatum, amicus amicum accedunt, & con-
 fertis manibus inuicem in nouum annum pro-
 speritatem imprecantur, diēque illum festina
 congratulatione & compotatione deducunt.
 Tunc etiam ex auita consuetudine vltro citroq;
 munera mittuntur, quæ à Saturnalibus, quæ eo
 tempore celebrantur à Romanis, Saturnali-
 tia, à Græcis Apophoreta dicta sunt. Hunc
 morem anno superiori ego ita versificaui: Chri-
 ste patris verbum, &c.

Mos in
 Christi na-
 tali.

Corybantes
 circa Iouē.

Natalēque tuum celebrantes octo diebus,
 Concinimus laudem, perpetuūque decus.
 Atq; tuo exemplo moniti munuscula notis,
 Aut capum pinguem mittimus, aut leporem,
 Aut his liba damus signis & imagine pressa,
 Mittimus aut calathis aurea mala decem,

Aurea mala decem, buxo cristata virenti,

In epipha-
nia Domi-
ni domesti-
catim res
eligitur.

Et varijs caris rebus aromaticis.

Quomodo
rex eligatur

Aedes sub-
fumigatur.

In Epiphania Domini singulae familiae ex melle, farina, addito Zinzibere, & pipere, libum conficiunt, & regem sibi legunt hoc modo: Libum materfamilias facit, cui absq; consideratione inter subigendum denarium vnum immittit, postea amoto igne supra calidum focum illud torret, tostum in tot partes frangit, quot homines familia habet: demum distribuit, cuique partem vnam tribuens. Adsignantur etiam Christo, beatæq; virgini, & tribus Magis sue partes, quæ loco eleemosynæ elargiuntur. In cuius autem portione denarius repertus fuerit, hic rex ab omnibus salutatus, in sedem locatur, & ter in altum cum iubilo elevatur: ipse in dextera cretam habet, qua toties signum Crucis supra in triclinij laquearijs delineat: quæ Cruces quòd obstare plurimis malis credantur, in multa obseruatione habentur. Duodecim illis noctibus, quæ Christi natalem Epiphaniamque intercurrunt, nulla ferè per Franconiam domus est, quæ saltem inhabitetur, quæ thure aut aliqua alia redolenti materia aduersus demonum, incantatricumque insidias non subsumigetur. Quo item modo tres præcedentes quadragesimale ieiunium dies peragat, dicere opus non erit, si cognoscatur, quæ populari, quæ spontanea insania cætera Germania, à qua & Franconia minime desistit.

desciscit, tunc vivat. Comedit enim & bibit, seque ludo iocôque omnimodo adeo dedit, quasi usus nunquam veniant, quasi cras moritura, hodie prius omnium rerum satietatem capere velit. Novi aliquid spectaculi quisque excogitat, quo mentes & oculos omnium delectet admirationeque detineat. Atque, ne pudor obstet, qui se ludicro illi committunt, facies larvis obducunt, sexum & etatem mentientes, viri mulierum vestimenta, mulieres virorum induunt. Quidam satyros, aut malos demones potius representare volentes, minio se, aut atramento tingunt, habituque nefando deturpant, alij nudi discurrentes Lupercos agunt, à quibus ego annum istum delirandi morem ad nos defluxisse existimo. Non enim multum diversus est à lupercalibus sacris, quæ Lyceo Pani in mense Februario olim à nobilissimis Romanorum iuuenibus celebrabantur: qui nudi faciesque sanguine fœdati, per urbem vagantes obuios loris cædebant, quos nostris saccis cinere refertis percutiunt. In die cinerum mirum est, quod in plerisque locis agitur. Virgines quotquot per annum choream frequentauerunt, à iuuenibus congregantur, & aratro pro equis aduectæ, cum tibicine, qui super illud modulans sedet, in fluvium aut lacum trahuntur. Id quare fiat, non planè video, nisi cogitem eas per hoc expiare velle, quòd festis diebus contra ecclesiæ præceptum à leuitate sua non abst

Carnispræi-
ui die.

Germani
annuatim
insaniunt,

Lupercalia

Mos in ci-
nerum die.

Mos in me-
dio quadra-
gesimæ.

abstinuerint. In medio quadragesimæ, quo qui-
dem tempore ad lætitiā nos ecclesia adhorta-
tur, iuuentus in patria mea ex stramine imagi-
nem contexit, quæ mortem ipsam (quemadmo-
dum depingitur) imitetur: inde hætla suspèn-
sam in vicinos pagos vociferans portat. Ab ali-
quibus perhumanè suscipitur, & lacte, pisis
ficcatisque pyris, (quibus tum vulgò vesci so-
lemus) refecta, domum remittitur: à cæteris
quia male res (vt puta mortis) prænuncia sit,
humanitatis nihil percipit: sed armis, & igno-
minia etiam adfecta, à finibus repellitur. Eo-
dem tempore & talis mos observatur: Intexi-
tur stramine vetus vna ligneæ rota, atq; à ma-
gno iuuenum cætu in editiorem montem gesta-
ta, post varios lusus, quos in illius vertice illi
toto die, nisi frigus impediāt, celebrant, cir-
ter vesperam incenditur, & ita flammans in
subiectam vallem ab alto rotatur: stupendum
certè spectaculum præbet, vt plerique, qui prius
non viderint, Solem putent, aut lunam calo
decidere. In Paschate vulgò placenta pinsun-
tur, quarum vna, interdum duæ, adolescenti-
bus vna, puellis altera, à ditiori aliquo propo-
nuntur: pro quibus in prato, vbi ante noctem
ingens hominum concursus fit, quique agiles
pedestres currant. Ad parochialium templo-
rum dedicationes, quæ Christiano instituto
quotannis festino gaudio & comessatione à to-
tis pagis peraguntur, adolescentes ex alijs lo-

In Pascha-
æ ritus.

In ecclesia-
rum dedi-
cationibus
ritus.

cis non templa, sed choreas visitaturi, cum ar-
 mis & tympano, veluti ad pugnam, quam &
 sapius aut inveniunt, aut suscitant, turmatim
 eunt, redeuntq; caputibus ob id multoties cruen-
 tatis. Tribus illis diebus, quibus Aposto-
 lico instituto maiores litanie passim per to-
 tum orbem peraguntur, in plurimis Franco-
 nie locis multe cruces (sic enim dicunt paro-
 chianos cœtus, quibus tum sanctæ crucis ve-
 xillum præferri solet) conveniunt. In sacrisq;
 adibus non simul & unam melodiam, sed sin-
 gule singulam per choros separatim canunt:
 & puella & adolescentes mundiori quiq; ha-
 bitu amicti frondentibus fertis caput coronati
 omnes, & scipionibus salignis instructi. Stant
 sacrarum adiunt sacerdotes diligenter singu-
 larum cantus attendentes: & quamcumq; sua-
 vius cantare cognoscunt, illi ex veteri more
 aliquot vini conchos dari adiudicant. Pente-
 costes tempore ubique fere hoc agitur: Conve-
 niunt quicumq; equos habent, aut mutuare pos-
 sunt, & cum Dominico corpore, quod sacerdo-
 tum unus, etiam equo insidens, collo in bursa
 suspensum defert, totius agri sui limites obe-
 quitant, cantantes supplicantesque, ut segetes
 Deus ab omni celi iniuria & calamitate con-
 servare velit. In die sancti Urbani vinitores in
 foro aut alio publico loco, mensam locant, map-
 pis fronde, & plurimis redolentibus herbis in-
 struunt, desuper statunculam beati pontificis
 Ras

Ritus inma-
 ioribus sup-
 plicationi-
 bus.

Pentecostes
 tempore ri-
 tus.

Ritus indie
 sancti Urba-
 ni.

statuentes: quam, si dies serena est, largo vino coronant. & omni honore prosequuntur: si verò pluuialis, id non solum non faciunt, sed luto proyiciunt, & aqua immodica perfundunt. Persuasum enim habent, illius diei tempestate auspicioque vinum tunc florens & augmentari & diminui. In nocte sancti Ioannis Baptistae in omnibus frè per Germaniam vicus & oppidis publici ignes parantur, ad quos vtriusque sexus iuvenes, & senes conuenientes, choreas cum cantu agunt: multas etiam superstitiones obseruant. Artemisia & verbenae coronati in manibus flores, qui à similitudine calcaris militaria calcaria dicuntur, gestantes, ignem, nisi per eos, non aspiciunt: oculos id per totum annum à languoribus conseruare credunt. Qui abire intendit, ille herbas, quibus, ut dixi, praecinctus fuit, igni inicit, dicens, Abeat, & comburatur cum his omne infortunium meum. Ante arcem in monte, qui vrbi Herbipoli supereminet, ab episcopi aulicis etiam ignis fit, cui orbiculi quidam lignei perforati imponuntur, qui quum inflammantur, flexibilibus virgis praefixi, arte & vi in aërem supra Moganum amnem excutiuntur: Draconem igneum volare putant, qui prius non viderunt. Fiunt eodem tempore figulino opere olla quaedam, ita multis foraminibus discisse perforataeque, ut partes vix sibi cohæreant: puellae illas emunt, & purpurearum rosarum folijs obd

In vigilia
sancti Ioan-
nis ritus va-
rij.

Olla cum
luminibus
suspendun-
tur.

obductas imposito lumine ex domorum cal-
minibus pro lucerna suspendunt. Tunc tempo-
ris adolescentes pagis totas pinos inferunt: qua-
rum inferioribus ramis abscētis, superiores spe-
culis, vitris, sertis, bracteolisq; splendidanti-
bus exornant, arborem terra infixam per to-
tam aestatem ita stare sinunt. Autumni tem-
pore quum vicia iam matura sunt, non anteq̃
vindemiare cuiquam concessum, quā domi-
ni, quibus decima debetur, hoc permiserint: non enim ille hodie, cras alter legit, sed quot-
quot in vno colle vina habent, vno, vel duobus
diebus omnes omnia abscerpunt: indicitur ho-
die in illo, cras in altero legendum: decima
in vallibus sub vinetis excipiuntur. Qui tar-
dius, quā iussu est, vindemiare volunt, non
solum cum licentia facere debent, sed etiam
suis expensis decimam in domini torcular in-
ferre. Herbipoli cuique vindemianti ob exhibi-
tam credo in decimando infidelitatem iuuenis
adijcitur, qui diligenter notet, & iubeat etiam,
ut quodq; decimum vas lectum absque frau-
de domino suo tribuatur, Finita vindemia hi
pueri omnes in campo convenientes singuli se
de stramine, quod ad hoc aduectum est, una
aut duabus facibus armant, quibus sub noctem
incensis cantantes ciuitatem ingrediuntur. Hoc
more autumnum se expurgare, atque exurere
dicunt. Martini & Nicolai sanctorum pre-
sulum utrerūque dies miro gaudio, mira festi-

Arbores frō
dētes pagis
invehuntur.

Vindemian-
di ritus.

In festi san-
ctorū Mar-
tini & Ni-
colai ritus.

uitate

In feſto ſan-
cti Martini

In die ſan-
cti Nicolai.

Pueri ieiunant.

uitate Franconia gens colit, diuerſimodè ta-
men, in ſacris ædibus & altari hæc, illa in men-
ſa & popinis. Nemo per totam regionem tanta
paupertate premitur, nemo tanta tenacitate te-
netur, qui in feſto ſancti Martini non alituli ali-
quo vel ſaltem ſuillo vitulinòve viſcere aſſato
veſcatur, qui vino non remiſſius indulgeat.
Quilibet enim tunc noua vina ſua, à quibus ſe
adhuc uſque abſtinuit, deguſtat, & dat degu-
ſtare, omnia. Erogantur in Herbipoli & ple-
riſque locis hac etiam die pauperibus ex pietate
vina. Spectacula publica eduntur, duo aut plu-
res frendentes apri circa includuntur: ut mutuò
ſe exertis dentibus viſceratim diſſecent: quo-
rum carnes ubi vulnerati conciderint, partim
plebi, partim poteſtatibus diuiduntur. In die
verò ſancti Nicolai adoleſcentes, qui diſcipli-
narum gratia ſcholas frequentant, inter ſe tres
eligunt: vnum qui epiſcopum: duos, qui diaco-
nos agant: is ipſa die in ſacram ædem ſolenni-
ter à ſcholæſtico cœtu introductus, diuinis offi-
cijs inſulatus præſidet: quibus finitis, cum ele-
ctis domeſticatim cantando nummos colligit,
eleemoſynam eſſe negant, ſed epiſcopi ſubſi-
dium. Vigiliam diei pueri à parentibus ieiuna-
re eo modo inuitantur, quòd perſuaſum ha-
beant, ea munuſcula, quæ noctis ipſis in calceos
ſub menſam ad hoc locatos imponuntur, ſe à lar-
giſſimo præſule Nicolao percipere: vnde tanto
deſiderio plerique ieiunant, ut quia eorum ſani-

tati timeatur, ad cibum compellendi sint. Et tales hodie Franconum famosi mores sunt, tales annui ritus.

De Sueuia, Sueuorumque moribus & priscis & recentibus. CAP. XVI.

Suevia Germania provincia etate nostra istis finibus describitur, ab oriente Baioarjs, ab occasu Alsatensibus & Rheno iungitur, Alpium iuga à meridie habet, à septentrione Franconiam. A Suevis populis dicta, qui ex ea Scythiæ parte, quæ hodie Liwonia & Prussia est, digressi, ibi confederunt, auctore Antonio Sabellico, & confirmare istud Lucanus videtur inquitens:

Fundit ab extremo flavos aquilone Suevos.

Alemannia prius nominata fuit à lacu Lemanno, qui & Lausanensis vocatur. Suprema portio totius Germaniæ Suevia est, duobus clarissimis fluminibus, Rheno, & Danubio irrigatur: quorum alter modico fluxu in Occidentem oceano miscetur. Hic è diuerso in orientem per innumeras gentes volutatus pontum influit. Terra partim plana, partim montosa. Ager fertilis, cuius nulla pars inculta iacet, præterquam aut lacus, aut montes, vel sylvæ occupant. Nemora in ea multa, & ob id genti venatio frequens, aucupium peculiare, frumentorum abundantia, pecorum magna vis. Con-

Sueviæ fines.

Sueui vnde in Germaniam venerunt.

Suevia olim Alemannis.

Sueviæ conditio.

Laudes Sueviæ.

Præstantis-
simi Germa-
norum Sue-
ui.

Centū Sue-
uorum p. gl.
Antiqui
Sueuorum
maiores.

num & Danubium exonerant. Tota insuper
provincia salubritate gaudens, celebratissimis
urbibus, vicis, & castellis referta. Arces ex-
celse, natura, & arte munitæ, & quod ad Chri-
stianam religionem pertinet, pulcherrimis atq;
ditissimis templis, collegijs, monasterijs vario-
rum ordinum sexus utriusque, basilicis, paro-
chialibusque ecclesijs est exornata. Circa mon-
tes ferrum, argentum, & metalla procreat. Gens
populosa, fortis, audax, & bellicosa, proceræ cor-
pore, flavo crine, venusta facie, & decora, in-
genio singulari prædita, præstantissima Germa-
norum à Plutarcho dicta. Cuius gloria eoque
creuisse memoratur, ut virtute & armis Imper-
rium orbis meruerit, illudq; ultra unius seculi
spatium magnificentissimè tenuit. Sed viduata
postea suis principibus, nescio qua fortuna ini-
quitate, dicam, aut ignavia, mox substitit: qua-
si non exstet, quo famam suam extendere, aut
quod minus est, tueri possit. Caius Iulius Ce-
sar in quarto commentariorum de hac ita scri-
bit: Sueuorum gens longè maxima ac bellicosiss-
ima Germanorum omnium, centum pagos ha-
bere dicuntur, ex quibus quotannis singula mil-
lia armatorum bellandi causa è finibus educun-
tur: reliqui, qui domi remanserunt, se, atque
illos alunt. Hi rursus inuicem anno post in ar-
mis sunt, illi domi remanent: si nec agricultu-
ra, neque ratio atque usus belli intermittitur,
sed privati ac separati agri apud eos nihil est:

Neg

Neque longius anno remanere vno in loco incolendi causa licet. Non frumento solum, sed vulgolaacte & pecore viuunt: multumque sunt in remanatione, quæ res & cibi genere, & quotidiana exercitatione, & libertate vitæ (quod à pueris nullo officio, aut disciplina consuefacti nihil omnino contra voluntatem faciant) & vires alit & immani corpore homines efficit: atq; in eam se consuetudinem adduxerunt, vt sub cælo frigidiſſimo habitantes neque vēstem vllam præter pelles habeant, quarum propter exiguitatem, maior corporis pars nuda & aperta est. Lauantur in fluminibus. Mercatoribus est ad eos aditus magis eò, quòd quæ bello ceperunt, vendant, quàm vt aliquam rem ad se deferri desiderent: quinetiam iumentis, quibus Galli maximè delectantur, quæq; impenso parant pretio, Germani non vtuntur: sed quæ apud eos sunt & natura praua, & deformia, hæc quotidiana exercitatione summi vt sint laboris efficiunt. Equestribus prælijs sæpe de equis desiliunt, ac pedites præliantur: & eos eodem vestigio remanere edoctos, vbi vsus est, celeriter repetunt. Neque moribus suis quicquam inhonestius aut inertius putant, quàm ephippijs vti. Itaque ad quemuis ephippiatorum equitum numerum (quamuis pauci) adire audent. Vinum ad se importari omnino non sinunt, quòd ea re ad laborem ferendum remollescere homines, atque effici-

vidus sue-
uorum ex
pecore.

Vestitus
Suenorum
pelles erant.

Ephippii
nō sunt vñ
Germani.
Vinum ad
se importa-
ri nō patie-
bantur Sue-
ui.

nari arbitrentur. Publicæ esse laudis putant
 quam latissimè à suis finibus vacare agros. ha-
 re significari magnum civitatum numerum
 suam vim sustinere non posse, propter quod
 una parte à Suevis circiter mille sexcentorum
 passuum agri vacare dicuntur. Cornelius Ta-
 citus, ubi de Germaniæ situ, & gentis mori-
 bus scribit, de Suevis ita refert: Maiorem, in-
 quiens, Germani partem proprijs adhuc natio-
 nibus nominibusq; discreti sunt, quamquam in
 communi Suevi vocentur. Insigne (inquit)
 gentis est, obliquare crinem, nodoq; substringe-
 re: sic Suevi à cæteris Germanis, sic Suevo-
 rum ingenui à servis separantur: apud eos
 que ad canitiem horrentem capillum retrose-
 quuntur, a sepe in ipso vertice religant, prin-
 cipes ornatorem habent. Statuto tempore in
 sylvam augurijs patrum & prisca formidine
 sacram omnes eiusdem sanguinis populi lego-
 tionibus coeunt, cæsoque publicè homine cele-
 brant, barbari certè ritus, horrendaque primor-
 dia. Est & alia luto reuerentia. Nemo nisi
 vinculo ligatus ingreditur, ut minor, & nu-
 minis potestatem præ se ferens: si fortè prola-
 psus, attolli, & insurgere. haud licitum: per-
 humum evolvuntur, eoque omnis superstitio re-
 spicit, tanquam inde initia gentis, ubi regna-
 tor omnium Deus, cætera subiecta atq; paren-
 tia. Pars quoque Suevorum, ut idem Cornelius
 habet, Isidi sacrificat. Peculiaris cætera Ger-

Germanicò
 muni nomi-
 ne Suevi
 appellati.
 Crinem no-
 do subtrin-
 gebant Sue-
 vi.

Sacrificiadi
 Suevorum
 ritus.

Superstitio
 gentis admi-
 randa.
 Isidi sacri-
 ficabāt Sue-
 vi.

manis & ipsis sunt communia. Verum enim-
 vero non solum apud Sueuos, sed & apud
 omnes fr̄e gentes mutati sunt mores: &, quod
 dolendum plurimum est, fr̄e in peius. Nam
 hodie potentiores Sueuorum fr̄e omnes mer-
 caturæ vacant, societatem, siue confœderatio-
 nem vn̄am multi ineunt, ac certam pecunie
 summam quisque ponit, qua non solum aro-
 mata, serica, atque alias pretiosas merces, quæ
 ad nos à transmarinis & remotissimis regio-
 nibus transuehantur, emunt, sed vilia etiam, vt
 cochlearia sunt, acus, specilla, pupæ, & huius-
 modi: præcunt etiam vina & frumenta. Quod
 ego tamen non laudo: quum id non minus opi-
 ficibus & agricolis graue, damnosumque sit,
 (qui sua ante tempus gryphonibus istisne po-
 nus dicam, vel mercatoribus, vendunt, quæ post-
 modum necessitate cogente duplo ære redimere
 ab ipsis debent) quam toti prouinciæ, quæ,
 quibuscumq; indiget, non apud vicinas gentes
 a quibus minori pretio habere possit, accipere
 debet, (sic enim à corruptis munere principibus
 impetratum) sed ab illis in Stutgardia, aut
 alijs vbi emporia habent. Ipsi tamen per se
 non negotiantur, sed communibus seruitijs,
 qui contractam rursus pecuniam vn̄a cum lu-
 cro congregantes certo tempore rationem po-
 nunt, singulisq; dominorum lucri partem fide-
 liter præbent. Priuati Sueuorum nulla aliare,
 nullo artificio magis occupantur, quam lini

Recetiores
 Sueuorum
 mores.

Mercatores
 Sueuorum
 Germanice
 Reipub.
 damnos.

Omnis Sue-
 nia in lino
 operatur.

operatione, cui adeò incumbunt, adeò dediti sunt, ut in quibusdam Sueviae locis nedum mulieres & puella, sed adolescentes, & viri, hyemis tempore colo admoucantur. Panni genus faciunt, cuius tela linea est, intertextum bombycinum, Pargath illud vocantes: faciunt & totum lineum, quod Golsch appellant. Compertum habeo, apud Vlmenses solum quotannis utriusque generis pannos parari centum milia: ex quo quisque coniecturare potest quam incomprehensibilis, incredibilisque summa in tota regione elaboretur. Ad remotissimas nationes isti panni transuehuntur, & maximè bis in anno ad Emporium Franconasfordense: ubi quàm ingens vestigal Suevica nationi accedit. Præterea quoniam bonis mala commixta semper sunt: & nulla ex omni parte perfecta, sunt Suevi in Venerem supra modum proni: femineus sexus virili ad malum facile consentiens: immaturè uterq; præuaticatur, serò resipiscit. Ego huic vitio maximè suffragari existimo, quod, quemadmodum in alijs Germaniæ provincijs, ecclesiastica censura publici illi fornicarij, adulteri, raptores minus insectentur. Pro-
 uerbiū ortum, Vnam Sueuiam latæ Germaniæ satis meretricum transfundere, quemadmodum Franconiam copiam dare raptorum & mendicantium, Boëmiā hereticorum & Baioariam furum, Heluetiam carnificum & lenonum, Saxoniam potatorum, Frisiam atque

Pronerbiū
 quo Germa-
 norum mo-
 res notantur

VVest

Westualiam periurorum Rhenum gulonum.

De Bauaria & Carinthia, & earum priscis
legibus, moribusq; quibus hodie viuunt.

CAPVT XVII.

Bauaria Germania provincia, ab *Aua* Noricum.
Bribus Hunnorum reliquis, qui, Noricis
expulsis, in ea terra consedere, adiecta *Blitera*
appellatur. *Baioaria* etiam à *Boijs* *Cilsalpinae*
Galliae populis hoc loci aliquando moratis di-
citur: *Noricum* olim fuit. *Hungariam* ab *Orien-* *Bauariae li-*
te habet, ab *Occidente* *Sueniam*, à meridie *mitis.*
Italiam. & *Septentrione* *Franconiam* atque *Boë-*
miam. *Danubio* insigni fluuio ex *Suenia* pro-
fluente irrigatur. *Austriam*, *Styriam*, & *Ca-*
rinthiam in se comprehendit: quòd iidem frè
homines, iisdem moribus & lingua vtantur.
Noricis præterea finibus quondam contenti
erant. *Beatus Lucius Britanniae* rex primum,
deinde sanctus *Rupertus*, vltimò *Bonifacius*
Moguntinus Archiepiscopus *Christianam*
pietatem edocuit. In quatuor Episcopatus *Ba-*
uaria diuiditur, *Saltzburgensem*, *Patauiensem*, *Bauariæ claus-*
Phrisingensem, *Ratisponensem*. Nulla *ab urbibus.*
Germania provincia pluribus cultioribus urbibus il-
lustratur. *Saltzburga*, quæ *Inuania* fuisse cre-
ditur, Metropolis est, *Monachium* ducalis se-
des hodie, olim *Schiren* fuit. Hæc terra prius
quàm in provinciam redigeretur, à proprio re-
ge ad *Arnolphi* Imperatoris vsque tempora ad-
ministrata est: eum, vt *Parthia* suum *Arsacem*,

Cacannus
Bauarorum
rex.

& Aegyptus Ptolemaeum, ipsa Cacannum nominauit, deinde duces habere cepit, hodieq; tenet. Qui ex vna illustri Agilolfingorum familia diu eligebantur omnes. Gentis mores viuendiq; instituta ex legibus, quas orthodoxa fide recens suscepta habuere, cognosci possunt: tales fuisse, vt liberae conditionis homo chirographo & sex testibus, quorum nomina, & manus suas imponat, confirmet, si villas, terram, mancipia, pecuniam, aut quid aliud ecclesiae donauerit, schedam praesente sacerdote alteri superponat. Nec ipsi, nec posteris iuris, potestas eius rei sit vltierius, nisi ecclesia permittat. Apud Episcopum defendatur quicquid ecclesiae Dei datum fuerit. Dei iudicium, & sanctae ecclesiae offensam incurrat, restituereq; cogatur aut à rege, aut principe, quicumque ecclesiae, aut eius rebus iniurius fuerit, uncias auri tres pro multa persoluat. Negans ante altare, populo, sacerdoteque praesentibus, secundum pecuniae summam iuret. Qui seruum, ancillamve ad fugiendum persuaferit, renocet: & alium interea pignoris loco sistat, solidis quindecim componat. Seruo occultè ecclesiae res concremanti manus amputetur, ac oculi eruantur, ne tale quid de cetero perpetrare videat: dominus verò eius restituat quicquid incendio consumptum fuerit. Liber homo ex integro omnia restauret, & ob temeritatem, solidis LX. componat. negans XXI I I I. sacramentalib

ecclesiae li.
bertas.

De incēdian-
tibus eccle-
siarum.

mentalibus nominatis ante altare coram ecclesie defensore, digitis super Euangelij librum positus iuret. Reo ad ecclesiam confugienti securitas esto: nec domino fas, seruum inde abstrahere aut quouis modo ledere: qui contra fecerit, iudice cogente componat ecclesie x l. solidis. Qui in minoribus ordinibus constituto noxius fuerit, dupliciter componat, quo parentes componuntur: In maioribus constituto tripliciter. Presbyterum autem si quis occiderit, c c c. auro appretiatis solidis: Diaconum c c. ecclesie, in qua ministraverit, exsoluat: & si pecuniam habuerit nullam, seipsum, uxorem, liberos seruitio eiusque mancipabit, donec statuta pecunia redimat. In Episcopum seuiat nemo etiam si cui molestus fuerit: sed coram rege, duce, aut plebe conveniatur super homicidio, fornicatione, consensuq; hostili. Si inimicos provincie introduxerit, si perdere, quos saluare debuerat, voluerit, deponatur, aut in exilium relegatur. Qui sanctimoniam ex monasterio abductam contra ecclesiasticam legem sibi matrimonio coniunxerit, restituat. Episcopus ducis auxilio eam, velit, nolit, monasterio rursum intrudat. Ipsum vero aut se emendare compellant, aut provincia eijciant. Presbyteris & diaconibus extraneam apud se in domo mulierem habere non licet, ne consuetudine deceptus polluat, indignè Deo offerens, & populus ob id plagam sustineat. Sacerdotum, ac

Ad ecclesiā
qui confu-
gerit.

De clericorum
percul-
soribus.

Episcopi
causæ.

aliorum

aliorum clericorum causæ ab Episcopis solùm secundùm canones iudicentur. Coloni, & serui ecclesiæ secundùm quod quisque habet, tributa decimasq; persoluant: de modijs decem vnum, de perticis decem vnam, de decem fascibus vnum, de decem apum vasis vnum, pullos quatuor, oua quindecim tribuant. Ligna, lapides, calcem ad sacraram ædium structuram aduehant: vltra vires tamen degrauetur nemo.

Decimæ
quomodo
dandæ.

De ducibus
eius causis.

Qui regionis duci insidias struet, aut hostes provincie inuitauerit, aut ciuitatem aliquam prodiderit, tribus testibus conuictus, in ducis potestate sit, bona eius confiscentur. Verùm per inuidiam ne quisquam pereat, cum vno de se testante duello confligens, si vicerit, absolutus abscedat. Si ducem aliquis suum interfecerit, interficiatur & ipse, ac res eius confiscentur in publico in sempiternum. Seditio-

Seditio-
nis poena.

Leges ca-
strenses.

nem aduersus ducem mouens, duci sexcentis, ceteri factiosi c. c. solidis componunt. In hosticum quum educitur exercitus, propter scorta aut casas non rixetur, nec etiam propter pabula vel ligna: tollat quisque quantis indigeat, tollentem nemo prohibeat: secus faciens vel disciplina hostili subiaceat, vel coram Comite suo verbera quinquaginta sumat. Comiti in Comitatu suo, ne hostibus absque ducis iussione damna inferantur, cura sit: ipse persoluat, si sua negligentia peccatum fuerit. Liber si damnum intulerit, quadraginta solidis mulgetur, equaliaq;

equaliaq; omnia restituat. Servus capite plectatur, dominus illius ne talia perpetraret, quia non prohibuit, pro ipso restituat. Aliquid ex exercitu surripiens criminis convictus servus manibus mutiletur, nihilo secius dominus eius restituere compellatur. Liber ad rei restitutionem solidis XL componat. Si quisquam aut à rege, aut duce iussus aliquem interfecerit, defendat eum, & liberos eius rex, siue dux, cui obediuit. Etsi is moriatur, alius, qui succedet, tutelam ipsius assumat. Si dux contumax & rebellis decreta regis contempserit, ducatu priuetur, seq; aeternae salutis spe omni frustratum sciat. Si ducis stultus & arrogans filius patrem adhuc iudicio praesidere, exercitum ducere, equum ascendere, arma gestare potentem, qui nec dum surdus, neque cecus est, qui regis mandatum strenuè exsequi valet, malignorum consilio principatu deturbare nititur, exheredetur, aut, si libet, in exilium perpetuum ablegetur, quia contra legem in patrem peccauerit. Qui temeritate, aut ebrietate in ducis aula scandalum suscitauerit, quicquid mali sequetur, lege componat, solidis XL plectatur, servus manum perdat. In ducis aula qui temerè aliquid iacere conspexerit surripiens, ubi nocte una celarit, furti alligetur, in publico solidis quindecim componat, quod domus ducis domus publica censeatur. Imperium ducis detrectans quindecim solidis

Ducis cau:
sa.

filius patri
infidia tus.

Ducalis au:
la libert as.

multis

Quo tem-
pore placi-
tandum.

in lex qua-
lis esse de-
beat.

Liberi quo-
modo com-
ponantur.

multetur, & quicquid facere iussus fuerat ad-
huc perficiat, ut placita omni quintodecimo die
in Comitatus regionis omnibus peragantur.
Liberi omnes conveniant: qui neglexerit, so-
lidis quindecim multetur. Index, ut iuste
iudicet, librum penes se legis habeat, ex eo
causa omnis componatur. Neque personam, ne-
que munera respectet iudex, sed de compositione,
dum recte iudicavit, partem nonam accipiat.
Sin perperam, duplo, quicquid lata sententia
abstulerit, exsoluat, insuper solidis quadraginta
multetur. Ducis cades parentibus aut regi
solidis DCCCCLX. componatur. Parentes
ducis sexcentis, observato, ut ducis compositio
parentum suorum compositionem triplo exce-
dat. Agilolfingi, de quorum progenie dux
perpetuo eligitur, compositionem quadruplam
habeant, Huosi, Trozzi, Sagavi, Hahilingi,
Aennoni, primi post Agilolfingos duplam.
Liberum quisquis interfecerit, parentibus, aut
duci, bis octoginta solidos exsoluat. Si oculo,
manum, vel pedem amputaverit, quadra-
ginta: si claudum fecerit, duodecim: si man-
cum, viginti. Simplex vulnus tribus solidis,
dentem molarem duodecim, alios omnes sex co-
ponat. Peregrinos homines inquietare, aut le-
dere, summe prohibemus: contrafaciens dupli-
citer componat, & fisco CIX. solidos exsoluat.
Si occiderit, solidis auro appretiatis centum
multetur. Servus liberum aut molestans, aut
venund

venundans, præsentatus iudici aut manum, aut oculum amittat, absq; insigni nota nequaquam dimittatur. Liberti dimidio componantur mitius, quam liberi. Nuptias incestatas prohibemus, unde socrum, nurum, priuignam, nouercam, fratris aut sororis filiam, fratris uxorem, uxoris sororem viro ducere liceat nulli, fratrum aut sororum filij matrimonio nequaquam sese coniungant, facultates eorum à iudice confiscentur: qui contra fecerint. Qui dominicam diem seruili opere profanauerit, nec semel & iterum monitus cessat, L. verberibus dorsum illius frangatur: si nec adhuc cessauerit, tertia ipsi benorum pars auferatur: tertio si attentauerit, libertatem perdat, seruus sit, qui die sancto noluit esse liber: Seruus vapulet, & si non emendauerit, dexteram perdat. Peregrinus monitus nisi cessauerit, XII. solidis multetur. Qui Liberum præter voluntatem seruitute deuinxerit, aut illius hereditatem bonæ inuaserit, XL. solidi componat, restituâtque quæ occupauerit omnia. Si quis cum alterius coniuge libera concubuerit, marito CXL. solidis componat: & si deprehensus interficeretur, absque vindicta suo in scelere iaceat. Cum libera consentiente fornicatus, si in coniugem ducere noluerit, duodecim componat solidi. Dominus seruum, qui liberæ vim fecit, parentibus illius ad pœnam dedat: interficere ius est, si libet. Si quis virginem liberam præter eius ac parent

Liberti.

De nuptiis.

De feriis & pœna non custodientium.

Mulierum causa.

parentum voluntatem rapuerit, solidis XI. libertatem VIII. ancillam I III. componat. Liber liberam uxorem absq; culpa dimittens, parentibus solidis XL. componat. Mulieri dotem & quicquid asportauerit secundum familiam, ex qua nata est, stemma legitimè persoluat. Si liberam liber post desponsationem repudiauerit, aliámque superduxerit. XXXIII. solidis puella parentibus componat. Sacramentalibus XII. iuret, eam, neque ob crimen aliquod, neque ob parentum inuidiam dimittere, Verum ob solum amorem, quo alteri teneatur. Qui alterius sponsam sibi rapuerit, restituat eam, & bis LXXX. solidis marito componat. Mulier, quae alteri potionem, ut abortum faciat, commiscet, si ancilla est, CC. verbera accipiat, ingenua libertate viduata seruitio deputetur. Si praegnant mulier icta abortum fecerit, ipsa si morietur, qui icerit tanquam homicida teneatur: si foetus tantum, nondum viuens XX. solidis, viuens L. peregeldum persoluat, solidosque tres & tre-

Domus pu
blicas.

Furta quo-
modo co-
ponantur.

missam. Si in ducis curia, in aedibus sacris, in fabrica, aut molendino, quae domus publica sunt, liber homo quid furatus fuerit nonuplum componat, secundum rei valorem iuret, siue campionibus depugnet. Fur nocturno in furto deprehensus, si occidatur, non vindicetur. Qui alterius seruum ad furtum vel aliud nefas in domini discrimen persuaferit, fraude detecta, tanquam fur damnetur, nonuplum exsoluat.

Seruus

Seruus quod tulit restituat, & insuper flagellorum ictus c. c. extensus publicè accipiat, dominus incommodi nihil patiatur. Fur quascunque res subtraxerit, iudici presentatus secundum legem vindictæ subiaceat. Verum mortis non prius damnetur, quam nonnulla illi, qui damnum pertulit, compositio de furis facultatibus fiat. Qui aliquid in provincia emerit, diligenter prius interroget, furtivum sit, necne. Furtivum si emerit, restituere cogatur, atque in fiscum pro fredo solidos x i i. persolvat: qua lege in eum etiam animadvertitur, qui furtivum commendatum suscepit. Compositionem à fure, nisi coram iudice, suscipiat nemo. Latrocinij culpis subiaceat, qui iudicem suum rem celat. Quoties de agrorum finibus contenditur, constituta olim signa ab inspectoribus quarantur, nec adversus ea longæ possessionis tempus patrocinetur: venditor ostendat, si nulla apparuerint: & si contentio tanta sit ut sedari non possit, campionibus depugnetur. Nemo novum terminum aut signum sine alterius partis consensu, sine inspectore constituat. Liber si contrà id fecerit, lege solidis v i. multetur: servus c. c. flagellorum ictus extensus publicè sustineat. Si liber liberi parietem aut sepe dissipaverit, vel irruerit, tribus solidis componat, & damnum restituat. Columnas, trabes, spangas tribus solidis ad restitutionem componat. Afferes, lateres, & aliud quicquid ædificia

Furtiva emptio lege coercita.

Agraria leges

Pignora-
re dux per-
mit-
tat.

edificio continetur singulis solidis: Pignora-
re absque duci permissu liceat nemini: contra-
rium faciens, pignus euestigio illatum reddat,
duci x l. solidos profredo exsoluat, laesum ad
arbitrium iudicis componat. Qui messem iam
maturam alterius demessuerit, solidis sex com-
ponat. Negans, sacramentalibus secundum le-
gem suam sex iuret. Qui segetes alterius in-
cantando vitariis, conuictus x l l. solidis com-
ponat, familiam illius anno toto alimentis pro-
uideat, aequale reddat, si quid perdiderit. Ne-
gans, sacramentalibus x l l. iuret, aut campio-
ne se defenset. Si quis alieno seruo, vel ancilla
ad fugam aut auxilio, aut consilio adfuerit,
x l l. ipsum, eam sex solidis componat, redu-
catque: si negare velit, x l l. sacramentalibus
iuret, aut campionum se pugna expurget. Ne-
mo alienum animal, etiam in damno deprehen-
sum, quouis modo laedat, occidatue: sed penes
se eousque retineat, donec domino, aut vicinis
damnum acceptum indicabit, qui locum lae-
sum cum aequali illo signo signent: in messis colle-
ctione quod laesus non laeso minus protulerit, is,
cuius animal damnum intulit, rependat. Qui ve-
ro contra legem hanc animal occiderit, cadauer
sibi habeat, domino aliud aequale reddat. Si ocu-
lum excusserit, quanti animal aestimabitur, ter-
tia pretij parte componat. Si caudam, vel aurem,
vno solido. Si cornu, tremisse: duplentur, si hoc
in domini contemptum odiumve perpetrarit,

Qui

Damnoru
illatorum
compositio.

Qui pacta mercede equum, aut bouem custodiendum suscepit, sua culpa periclitatum ab integro persoluat, & mercedem nullam requirat: Verum iuramento si se absoluerit, corium reddat. Qui aurum, argentum, vestes, aut alias quascumque res vendendas, siue custodiendas in ades suas receperit, si fortuito incendio una cum rebus suis consumptæ fuerint, quod sibi non profuerint iuramento dato, nihil persolvere cogatur. Qui auxiliatoris specie ex incendio aliquid rapuerit, proditus quadruplum exsoluat, secundum legisque statuta componat. Rem in contentione locatam nec ulli donare, nec vendere liceat. Mulier in viduitate post mariti obitu non permanens equalem, ut filiorum unus, usufructuariam portionem possideat. Si vero ad alias nuptias transferit, eo die cum dote & rebus suis domo egrediatur: filij inter se portionem, quam consequuta fuerat, ut reliquam dividant. Patris bona filij de diuersis etiam coniugis suscepti equaliter hereditabant: Matris unusquisque tantum sue. Ancille filius cum libera filio heres non esto. Siquis sine liberis morietur, nisi testamento caueatur, vxor quoad viduitatem obseruauerit, bonorum medietatem omnium retineat, propinqui reliquam accipiant. Si vero & ipsa morietur, aut alteri nupserit, cum bonis suis, & quæ lege debentur, abeat, propinqui & hæc pars cedat. Viro, aut muliere defunctis, si usque ad septimum gradum

De cōmendatis & cōmodatis.

Ex incēdio quid surripens.
Res in contēione posita.

De hereditate leges.

propin

De emptio-
ne & ven-
ditiōe.

Arrae tradi-
tionis, vis.

Mancipio-
rū redēptio.

Testes, & eo-
rum causa.

Iurandi
modus.

propinqui nulli reperiantur, nisi testamento, vel
donatione caveatur, res eorum omnes fiscus
indipiscatur. Qui rem aliquam vendiderit pre-
tio accepto, emptionem aut charta, aut testibus
ratam faciat: duo, tres, vel plures testes adhi-
beantur. Venditio, nisi voluntaria, & libera,
firma non sit. Qui rem alienam domino igno-
rante vendiderit ipsam lege restituat, & auiam
equalem addat. Si reperiri nusquā poterit, dua-
similes pro ea reddat. Qui arram in quacūque
re dederit, nisi placitum mutatum fuerit, stare
contractui debet, aut hanc ipsam perdat, & pre-
tium, quod debuit, exsoluat. Si quis rem vitiatam
vendiderit, infra dies tres recipiat, vel sacramē-
tali vno vitium ignorasse iuret, & stet emptio.
Seruus suo, non domini, peculio redēptus fraude
cognita domino restituatur: quia non pretium,
sed res serui ignorans acceperit. Commutatio
tantum roboris habeat, quantum emptio. Qui
agrum, aut pratum alterius suum, dicens inua-
serit, sex solidis propter temeritatem componat,
& exeat. Testem aure tractum nisi super mor-
tuum testari velit, repelli nec debet, nec potest.
In mortui causa hic duello probetur: si vicerit,
ulterius non impugnetur, sed credatur ei. Ex
pluribus testibus unus tantum sorte eductus
iuret, ita dicens: Testis sortitus sum, testem
me exhibeo, sic me Deus iuvet, & illum, cuius
manum teneo, testis aure tractus sum, verita-
tem presenti in causa dicere. Datus deinde ad
sacrandi.

brandum armis, solus altera manu verbum
 ipsum cum vno sacramentali iuret. Mendaci- Periurij an-
maduersio.
 turasse convictus causam restituat, XII. so-
 lida componat, aut innocentiam suam campio- Campionū
causae.
 ne defendat. Si campionum vnus ab altero inter-
 ductandum interficiatur. si ingenuus, ab eo, qui
 iniuste cum inuitauit, XII. solidis, nec amplius,
 componatur. Qui liberum mortuum monumento De morsu
& eorum
causis.
 repositum spoliauerit, parentibus illius solidis XL.
 componat, & ipsum etiam furtiuum quod tu-
 lit. Si quis occultè liberum occiderit, cadauer
 in profuentem, aut aliò abiectum condigna se-
 pulchra, & exsequijs priuet, XL. primum soli-
 da, deinde VVeregeldo componat. Qui verò li-
 beri hominis cadauer ad litus deuolutum aquis
 iterum immiserit, solidis XX. componat. Seruus
 eodem occisus, atq; absconsus, nonuplo, id est
 CLXX. solidis componatur. Qui restituta
 se interfectum spoliauerit, dupliciter componat.
 Cadauer hominis mutilans, singula membra sin-
 gula XII. solidis componat. Si repertum ne à
 fratribus lacretur pietate motus humauerit, à
 parentibus, aut domino illius, solidum accipiat.
 Qui alterius nauem loco submouerit, illam, De nauibus
 aut aequalem reddat. Extra aquam verò pro-
 traham si celauerit, interrogatus negauerit, vt
 furtiuum componat. Qui canem venaticum De canibus
 abstruxerit ipsum, aut similem reddat, & sex
 solidis componat: pastorem tribus. Illis le-
 gem Bawari ante aliquot secula paruere: non-
 nulli q;

nullisq; adhuc. Siquidem qui Christiana pietatis observantissimi sunt, ad externa angustiora templa sturnatim peregrinantur, Aquisgranum precipuè. Duo etiam provincie loca miraculis sanctorum, & peregrinorum frequentia clara, Virgo Maria Otingæ, & beatus Wolfgangus. Regio vitibus, præterquam ubi australior est, non seritur. Nemorosa multum est, & montuosa. Sues glandibus, sylvestribusque pomis, credo, tanta copia nutrit, ut veluti Hungaria boues, ita hæc sues ceteris Europe nationibus largè suppeditet. Est gens adeo sillis & ipsa moribus famosa, ut ceteris Germanis comparata Barbari (Barbari dico) nomen ipsi optimè conuenire nemo non videat. Dubus vitis plus alijs insignes, inhospitalitate videlicet, & furto. Vestitu vix plurimum blavo colore amicitur, ocreis libentius, quam caligine calciatur. Baioaria, siue Bauaria ad Austriam contigua est partim Carinthia, partim Styria. Est Carinthia montana regio Carnis ad ortum, Styria ad occasum ac meridiem iuncta, Alpes Italas & forum Iulij contingit. multe in ea valles collésq; feraces tritici, multi lacus, multi amnes, quorum precipuus Drauus, qui per Styriam ac Pannoniam in Danubium fertur haud inferior Sauo. Imperium Austriæ principes obtinent, & Archiducem appellant, cui ea regio paret. Quoties nouus princeps Reipublicæ gubernationem init, solennitatem

Dubus vi-
ciis obno-
xii Bauari.

Carinthia
limites.

Drauus a-
mnis,

Sauus a-
mnis.

nusquam alibi auditam observant. Non longè
 ab oppido S. Viti in valle spatiosa diruta civi-
 tatis vestigia visuntur : nomen loci vetustas
 perdidit : nec procul hinc in patentibus pratis
 erectus lapis marmoreus est, quem, quum dux
 creandus est, rusticus quidam, cui per stirpis
 sue successionem hereditario id officium debe-
 tur, ascendit, ad dexteram bouem habens fœ-
 tam, nigri coloris : ad leuam equa illi sistitur
 frigosa, maciëque insigni, frequens circa popu-
 lus, agrestiumque turba ingens : dux inde futu-
 rus ex aduerso mouet purpuratorum multitudi-
 ne sepius : præcedunt principatus signa, omnesq;
 in toto comitatu egregiè culti, præter futurum
 ducem. Is agresti habitu, pileo testus, calceos
 & pastoralem baculum gerens, pastorem agit
 magis, quàm principem. Hunc venientem in-
 tuus qui lapidem obtinet, Illyrica voce (sunt
 enim Carinthy Illyrj, hoc est, Sclauoni) quis
 est hic, exclamat, qui tam superbè incedit?
 Respondet circumfusa multitudo, principem re-
 gionis aduentare. Tum ille, Iustus ne iudex?
 salutem patriæ quærens? liberæ conditioni?
 dignusne honore est? Christianæ pietatis cul-
 tor ac defensor? clamatur : est quidem, &
 erit. Rursus idem, quero quo me iure hac à
 sede dimouebit? Respondet ducalis aula ma-
 gister, Sexaginta denarijs hic abs te locus emi-
 tur : iumenta hæc tua erunt, ad bouem &
 equam manum intendens. Vestimenta, quæ dux

Festiuitas in
 noui ducis
 acceptione
 miranda.

Princeps in
 agresti ha-
 bitu.

Carinthio-
 rum lingua

exuet, habebis, erisq; tu cum domo tua totaliter à tributo. Quibus dictis, rusticus malam Principis percutit, alapa leniter incussa, iubetq; equum iudicem esse: præmióque abducto, loco cedit. Tum lapidem Dux occupat, nudum gladium vibrans ad omnem se partem vertit: populum affatur, polliceturque se equum iudicem futurum, ferunt & aquam agresti pileo oblata potare, in futura sobrietatis argumentum.

Solemne-
sis ecclesia.

Deinde ad Solemnensem ecclesiam, quæ in proximo tumultu sanctæ Mariæ vocabulum & nomen habet, perductus, sacrificijs interest. Quibus peractis, humili veste, qua adhuc indutus est, deposita, paludamentum induit, splendidè cum proceribus suis conuiatur. Postremo in pratum reuertitur pro tribunali sedens, ius dicit,

Honos prin-
cipem inue-
stiendi ru-
sticis datus.

& feuda confert. Hic honos Principis inuestiendi rusticis datus est, quòd illi primum in ea terra Christi fidem accepere, nobilibus & Principibus in errore adusq; Caroli magni tempora permanentibus, quando & ipsi baptismati admoti sunt. Fuit Carinthiæ Dux venator Imperij, vnde ad eum lites & contentiones venatorum omnium deferrebantur: vocatus in iudicio coram Imperatore querulantibus non nisi

Carinthiæ
Dux impe-
rii venator

Consuetu-
do furibus
gravis.

Sclauonica lingua respondebat. Est & alia huius provinciae consuetudo in oppido Klagen furibus durissima: Siquis in furti suspicionem venerit, euestigio suspenditur: postridie de suspicionem iudicant: si fontem inueniunt, pendem sinunt

finunt donec per partes ad terram defluat ca-
daver. Insons repertus sepelitur, exsequieq; ex
publico persolvantur. Penulis natiui velleris
haud fucati Carinthij reguntur, vulgòque ca-
pita pileo obmuniunt: sermone loquuntur Scla-
vonico. Styrij verò agrestes vulgò populi sunt Styrij vul-
gò strumosi
& strumosi, adeò quidem ingenti struma, ut
ipsis loquelam impediatur: & mulier lactans
illam post tergum perinde atque saccum reij-
ciat, (si scima vera est,) ne infanti impedimento
sit. Strumæ causam aquæ aëriq; quibus ve-
scentur, incolæ tribuunt. Strumæ
causa. Styriani ipsi cultu &
sermone Germani sunt, præter Draui accolæ,
qui Illyrica utuntur lingua. Sal ibi coquitur, Sal Styria-
nam. quod ad finitimas gentes defertur. Regio ferri
& argenti ferax, sed Principum incuria par-
cius foditur. Valeria olim dicta fuit, montana
plurimum præterquam ad ortum, quâ Panno-
nia finitima est, ea parte vastam effundit pla-
nitiam. Styria olim
Valeria di-
cta.

De Italia, Italorumq; moribus. Item de Ro-
mulo & eius civilibus institutis.

CAP. XVIII.

Italia Europæ regio, prius Hesperia ab He- Hesperia:
spero Atlantis fratre, qui à fratre pulsus,
& Hispaniæ & Italiæ dedit nomen: siue, ut
Macrobius inquit, ab Hespero stella, quod
illius occasui subiecta sit. Oenotria etiam dici-
tur, vel à bonitate vini, quod in Italia nascitur: Oenotria:

Italix ap-
pellatio.

nam Græci Oenum vinum dicunt: vel ab Oenotrio Sabinorum rege. Postea Italia ab Italo Siculorum rege, qui agriculturam Italos docuit, & leges posuit: nam ad eam partem venit, in qua postea Turnus regnavit, & à suo nomine appellavit, ut Virgilius probat:

Est locus, Hesperiam Græj cognomine dicunt,
Terra antiqua, potens armis, atque vberè gleba:
Oenotrij coluere viri, nunc fama minores
Italiam dixisse ducis de nomine gentem.

Latium.

Aufonia.
Italix forma.

Timæus autem & Varro à bobus vocatam putant, quoniam Tauri Græca veteri lingua Itali appellati sunt, à quorum multitudine pulchritudinèque Italiam dixerunt. Latium pars illa, ubi ostia Tyberina sunt, dicitur, quemadmodum Aufonia, ut Aristoteles inquit, pars ad Tyrrhenū versa, Crucis forma inter Adriaticum & Thuscum mare iacens, ab Alpium iugis & Apennini porrecta, se paulatim tamen ad Rheginum vsq; attollens verticem, & litora Brutiorum. In ultimo sui in duo cornua scinditur, quorum alterum Ionium spectat mare, alterum Siculum: in extremitatē Rheginum oppidum habens. Eius longitudo ab Augusta Prætoria per Romam Capuamq; porrecta vsq; ad oppidum Rhegium, Solino teste, decies centena & viginti millia passuum colligitur. Latitudo verò quadraginta decem, ubi latior: ubi breuior, centum triginta sex: habetq; umbilicum in agro Rheatino, qui dudum

Longitudo
Italix.

Latitudo
Italix.

ex latere maris superi Rubiconem fluvium pro
 finibus habuit. Diuiditur Italia in multas re- Italiae re-
 giones, à Varo flumine ad Macram Liguria giones.
 terminatur, vbi Genua illustris ciuitas. Inde ad Liguria.
 Tyberinum amnem Hetruria, vbi Pisæ. A Ty- Hetruria.
 beri ad Lyrin Latium, vbi Romæ, intus An- Latium.
 tium in ora: à Lyri ad Sarnum Campania, vbi Campania.
 Neapolis. Inde ad Silarim Picentiorum regio, Picentio-
 vbi Surrentum & Salernum: à Silari ad Lati- rum regio.
 Lucania, vbi Pestum & Buxentum: à Laio Lucania.
 ad Leucopetram Brutium, in quibus Rhegium Brutium.
 Iulium; à Leucopetra ad Iapygium promonto- Magna Græ-
 rium, quod & Salentinum, magnæ Græciæ ora cia.
 est, vbi Croton & Tarentum: ab Iapygio ad Calabria.
 Brundisium Calabria, vbi Hydruntum: à Brun- Apulia.
 dusio ad Garganum Apulia, vbi Barium & Frentinotū
 Salapia: à Gargano ad Sari fluij ostia Fren- regio.
 tinorum regio, vbi Iſconium: à Saro ad Aper- Marrucino
 num amnem Marrucinatorum ora, vbi Orton: rum ora.
 ab Aperno ad Aesium fluvium antiquissi- Picenorum
 mum Italiae terminum Piceni, quorum An- ora.
 con: ab Aesio siue Asio, ut quidam scribunt, Senonum
 ad Rubiconem recentius Italiae confinium Se- regio.
 nones, quorum Phanum fortune, Pisaurum & Boii.
 Ariminum: à Rubicone ad Padi ostia Boij, Veneti.
 quorum Rauenna: à Pado ad Tiliauemptum
 Veneti, vbi nunc Venetiæ: à Tiliauempto ad
 Natisonem Carni siue Foroiulienses, vbi Aquil-
 ena: à Natisone ad Arſiam Iapyges & Isiri,
 quorum Tergestum & Formio amnis &
 ipse

Apenninus
monstalijs
discernens.

ipse aliquando Italiae finis. Apenninus mons totam terram velut in duas diuidit plagas, hanc ad occasum & meridiem, illam ad septentrionem & ortum obuersam, ab Alpibus primò in Liguriam excurrens, mox inde Cisalpinam Galliam & Picenum ab Hetruria & Sabinia dirimit, Anconémque progreditur, vnde auersus in Apuliam & Garganum montem extenditur, Marracinorum, Pelignorum, Frentinorum terram à Latio Campania separans: Vltimus eius conatus ex Gargano est ad Leucopetram, hinc Apuliam habens, Calabria, & magnae Graeciae oram, Picentes, inde

Eius Italix

Lucanos & Brutios. Est Italia metallis grauida, ubique vitalis & perennis salubritas eximia celi temperies, campi fertiles, aprici colles, innoxij saltus, opaca nemora, munifica sylvarum genera, mira frugum, vitium, & olearum fertilitas, nobilia pecoris vellera, opima tauris colla, perspicui & piscosi lacus, flumina, fontesq; saluberrimi, portus plurimi, ipsa auidè ad mortales iuuandos in maria procurrens, & velut gremium omnium gentium commercio pandens, vt verè dicta sit à quibusdam terrarum

Italia terra-
rum omniū
alumina &
parens.

omnium alumina, atq; eadem parens, caelestium providentia electa, quae sparsa congregaret imperia, mollirétque efferatarum gentium ritus: discordes ad colloquia linguas munere literarum, Latinóque sermone congregaret. Ceterum, vt gentes sileam (nam longum esset numerare)

quas

quas Itali Romani lingua & armis vicere, tantum una Quiritum ciuitas virtutum omnium valuit exemplis, quantum omnis Græcorum eloquentia præceptis, qui, quasi ita futurum diuinassent, ut hæc una terra omnibus esset gentibus imperatura, quotam ipsius partem magnam Græciam dixere, & ut breuiter dicam, non sine prouidentia accidit, ut quum Deus optimus terras inuisit, tum ibi cunctarum gentium arx esset & Imperium, vbi mox Christiani nominis futurum erat caput. Color Italianis & statura penè diuersa est. In Cisalpina Gallia, Venetòque recessu color vulgò candidus, cultus & sermo accuratior: contrà in Hetrurie tractu, Latio, Campania, Lucania, & Brutijs aquilus, capillus niger, breuior statura, & macilenta, sermo & cultus simplex. Omnia similia in Piceno, & his, qui superi mariorum accolunt in magnam Græciam vsq; nisi quòd in Apulis, Calabria, & ijs, qui extremam tenent Italiam, victus & sermo cum Græcis promiscuus durat. Tota Italia, ut omnis ferè Europa, vno matrimonio semper contenta fuit. Repudium ex vrbe Roma translaticium. Muc Spurius Carbillius sterilitatem coniugis causatus, primus uxorem repudiavit. Triplex olim in regionis ciuitatibus conditio fuit, Seruilis, Libertina, & Ingenua. Ingenuorum triplex ordo, Plebeius, Equester, & Patritius. Sacrorum ratio penes pontifices & flamines, & alia quedam

Quiritum
ciuitas.
Romæ laus.

Hominum
color . cul-
tus, & sta-
tura.

Ciuium tri-
plex condi-
tio.
Ingenuorū
triplex or-
do.

Dictatoris dignitas. collegia esse, alia alijs demonibus sacra facere. Summus honos & potestas in dictatore, à quo nulla fuit prouocatio. Ea dignitas semel fuit, & ad eam per gradus fiebat à qua stura accessus, per adilitatem, præturam, consulatum, & censuram: non quòd semper per hos gradus iretur, explendusque esset numerus, sed in dignitate, potestatéque hic ordo erat, ut in re bellica certi militiæ gradus: miles Centurioni parebat, Centurio Tribuno, Tribunus Legato, Legatus Consuli, seu alteri, cuius essent auspicia, Magister equitum Dictatori. Legitima militia decennium habuit, si non prius debellari cum hoste contigisset, aut missio aliqua intercidisset, quæ nomine & re non vna fuit. Præter legitimam illam, cuius nunc mentio facta est, fuit & causaria: hæc ut priore illa minus pulchra, ita reliqua honestior, quæ ab re ignominiosa dicta est. Militaris ætas ex Seruij Tullij præscripto à septemdecimo anno in octauum & quadragesimum decurrebat. Pacati in toga agebant, bellantes in sago, & paludamento: bellum feciali iure inferrebantur, illatæque solvebantur non nisi legitime. Ciuitates aut sociæ, aut colonæ, aut municipia dicebantur. Municipibus alijs ciuitas cum suffragio data, alijs sine suffragio. Coloni ut membrum ciuitatis erant, & Romanis vivebant legibus, municipes suis. In his Decuriones erant, quòd Romæ Senatores. Purpura patrit

Dignitatu ordo.
Militiæ gradus.

Legitima militia decennialis.

¶ Causaria militia, ignominiosa

Municipes Coloni.

Decuriones

patritium distinguebat ordinem ab equestri, aurum equestrem à plebeio. Maiestatis iudicia totius populi erant: rerum capitalium, iudicium, qui ad id sorte lecti essent, ex ea decuria, quæ eo anno iudicaret: civilium rerum, prætoris centumviralis hæstæ, aliæque aliorum. Eihic olim Italicarum civitatum & gentium in universum mores erant, institutionem hanc à Romulo trahentes. Romulus enim postquam civitatis Romanæ muros, fossas, munitiones, & necessarias exstructiones perfecisset omnes, ad civium statum se convertens ita ordinavit: Divisa in primis trifariam omnis populi multitudine singulis partibus singulos præfecit duces clarissimos: deinde trium rursus earum partium unamquamque dividens in decem partes æquales, harum quoque duces designavit viros fortissimos: vocavit partes maiores tribus, minores curias: homines tribuum ducatus habentes tribunos: qui verò curiis præficerent, curiones dici poterant. Erant autem & in decurias divise curiæ ducisque earum decuriones appellati. Omnibus itaque in tribus & curiis divisis, agrum in triginta partes dividens, suam cuique curiæ partem tribuit, tantum ipse agri accipiens, quantum quidem ad sacrificium, templaque satis esset: partem quoque agri publicam relinquens. Sicque una divisio regionis & hominum communem continens æquabilitatem fuit. Altera item hominum ipsorumque fuit, com-

Patriti
Equestres.
Plebei.

Romanæ
civitatis ordi
natio.

Hominum
multitudo
divisa.

Agri in sin
gulos divi
sio.

Alteramul
titudinis ho
mi num se
gregatio.

moda

moda & honores pro dignitate cuiusque par-
 tiens, Illustres enim genere, & spectata virtu-
 tis viros tum diuites, & quibus erant filij, ab
 ignobilibus discreuit, humilibus & egenis,
 vocauitque tenuioris fortunæ homines plebeios,
 & qui melioris erant conditionis, patres: his de
 causis progenitos eorum deinceps patritios vo-
 cabant. Romulus ubi maiores à minoribus dis-
 creuerat, leges dehinc posuit, statuítque quid
 utrosq; agere opus esset. Sacra quidem patritios
 perficere, magistratus gerere, ius dicere, ac se-
 cum quoque publica administrare, vrbani ipsos
 maximè negotijs intentos esse: Plebeios autem
 his muneribus solutos, quum in experti essent,
 & ob inopiam negotiosi, agricolari simul, &
 pascere pecora, quæstuariasque exercere artes,
 Ne verò dissiderent, aut iniurijs locupletum in-
 humiles, aut leuium, egenorumque hominum
 in excellentiores inuidia, commendauit ipse pa-
 tritijs plebeios, vnumquemque eorum permisit,
 quem vellet sibi patronum eligere, patrona-
 tum vocans, susceptum pauperum, humiliumque
 patrociniū: & officia instituens virisque com-
 moda, beneuolas ciuilesque eorum coniunctio-
 nes fecit: ut illi tuerentur clientes, tanquam
 patres filios: clientes è conuerso patronis obse-
 quiosi essent: communiter autem virisque ne-
 que pium, neque fas erat accusare se inuicem,
 nec aduersus se testimonium dicere, nec cum
 inimicis numerari: sicq; firmior erat Romano-
 rum

Patritiorū
officia.

Plebeiorū
officia.

Patronus.

Patronatus

Clientes.

rum concordia. Consiliarios post hæc instituit, centum viros ex patritijs eligens. fecitque delectum eorum hoc modo: Ipse unum ex omnibus optimum designauit, cui committenda essent urbana negotia, quum ipse exercitum extra fines duceret: tribuum vnicuique edixit, ut tres viros ex se deligeret, qui ætate & generis splendore, censûq; excellerent: post hos autem nouem viros, etiam curijs singulis imperauit tres maximè idoneos ex patritijs eligere, posteaque nouem primis à tribubus electis addens istos nonaginta, quos curiæ suffragijs prætulerant, eo quoque, quem ipse elegerat, duce addito, centum consiliarium numerum expleuit, & à Romanis Senatus dici cæptus est, qui ob auctoritatem Patres, ob ætatem Senatores dicti sunt. Deinde trecentos viros ex generosissimis familijs eligens robustissimis corporibus, quos Curia renunciarum, eodem modo, quo antea Senatores, singule denos iuuenes, eos semper circum se Romulus habuit. Nomen commune omnes habebant, Celeres vocati, ab exsequendi ministerij celeritate, custodes regis erant. Regis autem hæc officia, primum quidem templorum, sacrificiorumque principatum tenere, agereque eum omnia in honorem cultumq; Deorum pia. Deinde legum, morisque patrij custodem ipsum fieri, iurumq; simul omnium Senatuum cogere, populum conuocare, potestatemq; sibi in bello Imperatoriam esse. Senatorio ordini

Centi viri
consiliarii
delecti.

Senatus.
Patres.
Senatores.
Trecenti
robustissimi
electi.

Celeres.

Regis officia.

Dignitas
Senatus
con-
cessa.

Plebi tria
cōcessit Ro-
mulus.

Suffragandi
ritus.

Celerum
officia.

Mille pu-
gnatores de
le&i mili-
tes.

Lictores cū
fasces.

ordini honorem & potestatem talem attribuit
omni de re, de qua referret regno, cognoscere,
atque suffragium ferre, & quod visum maio-
ri parti esset, id vincere. Plebi deinde tria hæc
dedit, magistratus creare, leges sciscere, & de
bello decernere, quā rex vellet: neque tamen po-
testatem horum absolutam, nisi & senatus
approbasset. Ferebat populus suffragium non
viritim, sed per curias conuocatus, & quod
pluribus visum esset curijs, ad senatum refere-
batur. Nunc autem mos iste suffragiorum in
plerisq; locis conuersus est: neque enim de plebi-
scitis senatus indicat, sed eorum, quæ senatus
cognouit, populus est dominus. Ex hac autem
diuisione Romuli non ciuilia modò negotia, sed
bellica quoq; Celeres isti exsequebantur. Quan-
docūque enim ei visum esset exercitum edu-
cere, nec tribunos tunc per tribus: nec per cu-
rias centuriones, neque præfectos equitum crea-
ri oportebat, sed rex tribunis mandare, illique
curionibus, è quibus deinde decuriones edocti
statutos sibi quisque milites educebat. Vnā
enim decenter instructi aderant. Mille etiam
pugnatores elegit, ut quidam scribunt, quos ob
numerum milites nominauit. Tum ipse se lu-
perij insignibus, & cætero habitu, & duode-
cim lictoribus cum fascibus præcedentibus, cō-
gratiorem populo reddidit: in quo fascium
numero duodecim vultures, qui ei augurium
fecerunt, videri potest Romulus secutus, nisi

ab Hetruscis morem ipsum aliquis potius sum-
ptum dixerit. quibus quum duodecim populi es-
sent, magistratumque vnum communi nomi-
ne crearent, singuli suum illi apparitorem dare
consueverunt. Sella curulis, Trabea, & alio-
rum Romanorum regnum insignia omnia in-
de haud dubiè fuerunt. Romulus etiam ciui-
tatis vires augere volens, causam honestam
commentus, & rem in honorem Dei referens,
templum loco in umbroso erigit, confugienti-
busque ad illud sponsor facius est per speciem
religionis erga Deos, nihil eos mali ab inimicis
accepturos: ac si permanere apud se vellent,
ciuitatis etiam participes faciebat, tradebát-
que agri portionem, quam bello quasierat. Fuit
item & aliud institutum, vt ne captas bello
vrbes funditus euerterent, aut in seruitutem
redigerent: verùm missis in eas colonijs pro
portione aliqua regionis colonias Romanorum
facerent vrbes victas & Reipublicæ partici-
pes. Ceterùm post Titi Tatij cadem, cum quo
& Sabinum & Romanum populum in vnum
confluxum quinque annis gubernarat, Romu-
lus ad sacra conuersus, publica, & priua-
ta multa instituit. Legem de matrimonijs tu-
lit, vt mulier viro soeia esset pecuniarum, &
ceterarum rerum, sacrorum etiam, & vt vi-
ueret ad mariti sui morem, domusq; vt ille do-
minus, ita & hac domina. Mortienti viro sine
liberis succederet: si cum prole, aqua fit illi

Apparito-
res.

Lex in bel-
lo obseruā
da.

Leges à Ro-
mulo factæ.
Mulier vi-
ro æquata.

vinum mu-
lieribus Ro-
mani pro-
hibitum.

Ius paren-
tibus in li-
beros con-
cessum.

pars sua. Adulterij conuictam vir & cognati
vt vellent necarent. Si vinum bibisset domi,
vt adulteram punirent. Quo instituto vide-
ri potest apud Romanos morem inualuisse, vt
quoties viri domum se reciperent filias & vxo-
rem exciperent osculo : an, vt Porcius Cato
prodidit, olerent temetum. Vt enim corruptio-
nem insanie principium arbitrati sunt, ita cor-
ruptionis ebrietatem. Parentum in liberos v-
omne ius sit statuit, siue vellent coërcere, siue
verberare, siue vinctum rustico opere detinere,
vendere quoque permisit & occidere. Si quis
à patre venditus se in libertatem vendicauit,
vt iterum ac tertio patri ius vendendi sit. Fuit
id legis caput C C C. deinceps anno in duo-
decim tabulis relatum. Mitigauit tamen non-
nihil austerum carmen Numa Pompilius, qui
tulit nullum patri amplius ius in filium oportere
esse, vbi illius iussu duxerit vxorem. Sequen-
ta & alia instituta. Ne quis liberae fortune se-
dentariam exerceret artem. Militaris discipli-
na & agricultura ciuibus permissa : vnde lau-
dationis mos ille manauit ad posteros, Bonus
miles, bonusque colonus. Imperfectum putabat
rex, vtramque vitam alteram ab altera separa-
ri, necesse esse & humum exerceri, & belli obi-
ri munera, vt lex Lacedaemoniorum habet. Ope-
ri omnes pacis tempore vacare rustico praece-
pit, permisit tamen mercari etiam, quando res
aliqua desiderabatur. Nec religionis imme-

mor, templa, aras, deorūque simulacra constituit. Adiecit & dies fastos, sacrificia, ferias, mundinas, & alia pleraq; ad deorum cultum pertinentia: peregrina sacra, & ea in pri-
 mis, quæ Græcanico fieret ritu, ea vrbe exclusit, præter Herculeam tam inde ab Euandri temporibus instituta. Halicarnassens Dionysius Varonem secutus L. X. ait sacerdotes, qui publica sacra facerent tributim, curiatimq; ab eo institutos, additos & his Aruspices diuinationum interpretes: Curiarum singulis genius suus cum sacrorum minister datus, communisq; omnibus, Vesta, & annus in decem menses digestus. Quibus nemo non potest intelligere fuisse Romulum diuinarum, humanarumq; rerum non imperitum, nec ante Numæ regnum populum Romanum sine moribus & religione, ut plerique autumant, mansisse. Has cruales disciplinas Romulus dedit. Numa Pompilius, qui post eum regnum accepit, plures alias adiecit: annum ad cursum Lunæ in duodecim digestis menses, quum Romulus ex decem antea constituisset: mutatoque mensium ordine, Martius, qui primus tum fuit, ac ineuntem inchoabat annum, duobus Ianuario & Februario prælatus, tertius in ordine est factus. Fastos quoq; dies fecit & nefastos, quibus nihil cum populo agi poterat. Flaminem vnum Ioui creauit; qui Dialis est dictus, eum insigni veste, curuliq; sella excoluit. Adiecit & alios duos, Marti vnum,

Peregrina
sacra vrbe
exclusa.

Herculeam
sacra.

Vesta dea
tributim
venerata.

Annus in
menses duodecim.

Fasti & nefasti dies.

Virgines
Vestales.

Quirino alterum, ab insigni, quod capite gestabant, quasi Filamines dictos. Vestæ virgines legit. Hæ decem primos annos sacrorum ritum perdicebant, totidem deinde operabantur sacris: tertio decennio rudes, & nuper captas instituebant: postea verò, si qua nubere vellet, fas erat alterum mallet sequi. Salarium his ex publico constituit, perpetua virginitate interim, alijsq; ceremonijs venerabiles fecit.

Duodecim
Salii.

Si qua incesti convicta esset, ante ora civium mæsto silentio offerebatur, vinæque circa Colatinam portam in subterraneum specum demissa, telluræque superingesta necari. Gradibus Marti duodecim sacrauit Satios: hi mense, qui ab eo nomen traxit, plures dies celebribus locis urbis solenne ducebant tripudium: tunica versicolori tegmine puniceo distinctio amicti, ante balteo, & gladio succincti: dextera lanceam, virgâque gestabant, laeva thraceam ex ære peltam, altioribus pileis, & in cornu exeuntibus capita insigniebant. Nihil ab his diversos fuisse Dionysius opinatus est, quos

Pontifex
creatur.

Græci Curetas dixere, Romani à solenni salutatione Salios, Pontifex est deinceps ab eo creatus, cuius potestati omnia Sacrorum iura subiecit, quibus hostijs, quibus diebus, ad quæ templa sacra fieri oporteret, formula edocuit. Interiecti etiam sunt tot sacris ordinibus Feciales: his ea cura tradita, ut Romani nullum iniuste bellum inferrent cuiquam. Si qua per inu-

riam Romanis adempta essent, res ablatas ab hoste repetebant: quæ si non redditæ essent, bellum composito ad id carmine indicebant. Pari potestate fontes, res iustè repetentibus ad supplicium dabant: legatorum iniurias vindicabant: hi quæ pia in fœderibus essent tueri, sancire pacem, eandem si minus legitimè pacta esset, irritam habere; si quid Imperator, aut exercitus contra publicum iusiurandum deliquisset, scelus expiare. Puerum trimo minorem lugeri vetuit, neque natu grandiore plures menses lugendum censuit, quàm vixisset annos. Tempus longissimi luctus in decem menses extendit. Populum in diuersa distribuit collegia, Tibicinum, artificum, architectorum, infectorum, sutorum, coriariorum, fabrorum, figulorum, & ex variarum artium opificibus contractis vnum omnium nouissimum, sua singulis sacra venerationesq; dijs reddendas distribuit. Seruius Tullius in classes & centurias omnem ciuium multitudinem diuisit. Quorum ordinum ratio hæc fuit, vt hi, quorum res centum millibus censerentur, in prima classe essent, quæ cēturias habuit octoginta. Pari numero iuniorum seniorumque, vt hi ad urbis custodiam præsto essent, iuuenes foris belli gererent, arma vtrisque imperata, galea, clypeus, lorica, ocrea: & hæc, quæ corpus tegerent: in hostes hasta & gladius. Additæ huic classi duæ fabrorum centuriæ, qui in bellum machinas

Lugendi
ratio.

Populi in
collegia di-
tributio.

Populi in
classes di-
tributio.
Prima clas-
sis.

Secunda
classis.

Tertia clas-
sis.

Quarta clas-
sis.

Quinta clas-
sis.

Civitatis
census.

Equitum
ordo.

ferrent, & ob id inermes. Altera classis ex
viginti facta est centurijs, quarum census ab
quinque & septuaginta millibus ad centum
millia extendebatur : arma illis scutum, ga-
lea, ocreæ, lorica dumtaxat adempta : tela in
hostes eadem : idem etatis discrimen. Tertia
classis census in quinquaginta millia descendit,
totidem centuriæ, nec in armis quicquam pre-
ter ocreas variatum, par centuriarum nume-
rus. Quartæ classis census adhuc minor, quip-
pe qui à quinquaginta millibus in summam
dimidio minorem contraheretur. nihil his da-
tum præter verutum. Quintam classem tri-
ginta centuriæ explevere, fundam his & la-
pides missiles ferre in pugnam commissum.
Cornicines, tibicines, cum ipsis censi, in tre-
centurias distributi: quadraginta millibus æsti-
mata est hæc classis. Minor deinceps census re-
liquam habuit multitudinem, cui ob inopiam
militiæ munus, tributumq; Tullius remisit. Ci-
ues iuramento adegit, ut singuli bona sua æsti-
mare, quibus parentibus orti essent, quos filios
haberent, cuius ipsi etatis, cuius uxores, libe-
riq; quæ illorum nomina, quo urbis loco, aut
quo regionis pago domicilium haberent : pro-
posita his, qui fallerent, pœna, ut ademptis bo-
nis, ipsi, verberibus cæsi, venderentur. Pedi-
tum numero distributo, ex primoribus civita-
tis novos scripsit equitum ordines, ut cum
ijs quæ fuerant sub Romulo inaugurate, quæq;
illis

illis postea à Tarquinio additæ , duodeviginti
essent centuriæ : dena milia æris singulis ad
emendos equos data ex publico , & ad eos
alendos duo millia in annum constituta. Vi-
duæ equitibus attributæ , quæ annuam pecu-
niam penderent. Fuerunt equitum peditumq;
centuriæ centum nonaginta tres, quibus , in
ferendis suffragiis , sua omnibus ordinibus ser-
uabatur dignitas , ut , qui plurimi censi essent,
maiora bellorum onera sustinerent , (nam ita
comparatum à Servio erat , ut non viritum , ut
antea , sed pro census æstimatione singuli tri-
buta penderent) hi primo loco suffragia ini-
rent. Ceterum habuit prima classis octoginta
peditum centurias , inibantque cum his equi-
tes suffragia , quod Dionysius demonstrat , ut octo
& nonaginta centuriæ primo loco in suffra-
gium votarentur. Excedebat hic numerus
dimidium suffragiorum , quo factum , ut quod
his suffragantibus convenisset , pro decreto ha-
beretur quicquid id esset quapropter missus
esset populus in suffragia. Si hîc , quod raro
accidere solebat , variatum esset , secundæ clas-
sis centuriæ vocabantur : atque alia deinceps
aliarum ordine , ita , ut ferè nunquam sit ad ex-
tremam classem peruentum. Tullij regis pru-
dentia comparatum , ut ordines in eo paria
facerent , ut is , qui maiora sustinerent onera ,
id incommodi suffragiis reponeretur : quibus li-
cet nemo exclusus videretur , vis tamen omnis

Tributi pē
fio.

Suffragandi
ratio.

Equitum
dignatio.

Consules
induci.

Senatores
trecenti.
Rex sacrificu-
lus.

Aerarium
constitutū.

Questores
creati.

Dictator in
urbe.

penes equites & primæ classis centurias esset constituta : in quorum potestate fuit creare quos vellent magistratus , sancire leges , bella indicere : quorum triumpho potestas ab initio fuit à Romulo populo data. Deinde Tarquinio ex urbe eiecto iterum mutata regiminis forma est, pro regibus Consules habere ceptum, quibus omnia insignia permissa , quæ fuerant & regum , præter coronæ togæq; palmatæ usum: quum Brutus cum Collatino libertatis vindex hanc dignitatem centuriatis comitibus consequutus cives sacramento adegit , ne mortalium quemquam amplius Romæ regnare paterentur. Senatorum numerum in trecentorum summam explevit. Regem sacrificulum creavit , qui ea sacra perpetravit , quæ reges facere consueverant. Leges Valerius tertius consul tulit , quibus provocatio à consulibus ad populum est permissa , ut capitale esset huic , qui iniussu populi magistratum caperet : Civium vectigalia tollerentur ; quo contigit , ut vulgò promptiores ad quæstus & opificia sint homines facti : Ad-didit & alio capite , ut quæ tyrannidem afflaret , impunè occideretur. Aerarium , in quod publica pecunia reponeretur , Saturni templum constituit : populo , ut duos quoque questores crearet , permisit. Creatus tamen non longè post magistratus , ab cuius imperio nulla esset provocatio , dictatoris ei nomen inditum , à dictandi quæ vellet potestate , sine à dicendo potius,

tius, quia non populi suffragio creari contigisset, sed ab uno esset dictus, qui tum summum in urbe imperium haberet. Hunc creandi Dictatoris morem videri possunt Romani à Græcis accepisse: quibus, ut Theophrastus tradidit in libris, quos de regno scripsit, in certum tempus tyrannos, quos Eſymnetas dixerunt, legere moris fuit. Semestris illius dignitas apud Romanos fuit: nec alio pacto creari solebat, quàm quum vis aliqua maior repente exorta ingentem urbi cladem minitari videretur: huic ceteros magistratus eligere licebat, ut Magistrum equitum, qui secundam post eum dignitatem gerebat, præsertim in equites & accensos: iungebatur Dictatori, sicuti regibus tribunus. Spurio Cassio & Posthumio Cominio consulibus plebi datum est ut & suum haberet magistratum, qui sacrosanctus esset, qui inuiolabilis, cui auxilium latius aduersus consules esset, disertè expressum, ne patrum cuiquam eum magistratum capere liceret: hic Tribuni plebis nomine dicebatur. Tanta fuit ipsorum postea insolentia, ut, nisi eis placerent, decreta consulum & senatorum cassarent: comitijs creabantur, siue auspicijs, siue religione primum duo numero, deinde tres additi, ad vltimum adhuc quinque. Tria Comitiorum genera Romæ olim usurpata sunt: Curiatum, quum ex generibus hominum suffragium ferretur, nomenq; ideò rei datum, quod curiatim per lictorè calarentur. Centuriata, quum ex censu

Magister
equitum.

Magistra-
tus sacro
sanctus.

Tri bun
plebis.

Tria comi-
tiorum ge-
nera.

Decemviri
creati.

Leges decē
tabularum
promulga-
tæ.

Censores
duo creati.

Et ætate fieret, quorum ratio abundè relata est: ceterum, ut illa per liëtorem, ita hac per cornicinem calari solita. Tributa reliquum genus appellatum, ex regionibus & locis conflata. Ex patribus centuriatis Comitibus Decemviri sine prouocatione creati. Et in eos publicæ administrationis ratio omnis à Consulibus translata est, ut elim à regibus ad consules: hi condere leges iussi, decimo die ius singuli in orbem dicebant, quo in decem tabulas complexo, quod fœdus felixq; esset, leges decem tabularum populo promulgauere: duodecim fœces præcedebant eum, cuius erat iurisdictio, ceteris singuli accensi. Sed diu non durauit magi. Stratus ille, quippe qui ut Tribunitia potestas ab eo ex vrbe in perpetuum tolleretur, à patribus excogitatus fuerat, re cognita, ab ipsis tribunis ipse sublatu est. Tum lege cautum, ut quod plebs vellet, totus populus teneret. Et alia, ut qui Tribunus plebis vel Aedilibus iudicibus noceret, eius caput Ioui esset sacrum, familia ad adem Cæceris liberi liberaq; venderentur. Item, ut alter ex plebe consul deinceps crearetur: atque ut inter patritios & plebeos connubia promiscua essent. Censores præterea creati duo, quibus scribarum ministerium, tabularum cura, censendi formula commissæ. Res parua ab initio, sed quæ procedente tempore multò maiora, quàm ab initio credibile fuerit, habuit incrementa. Tanta illis digna-

tio, tanta auctoritas, ut omnis morum, civi-
 liq; discipline ratio ipsorum esset. Regimen
 adhuc senatus, equitum, centuriarum, omne
 decoris ignominiaq; discrimen, horum priva-
 ta & publica loca recognoscere: vectigalia po-
 pulo Romano locare, censum agere, lustrum
 condere, Senatores e senatu removere, notare
 infamia. Quinto quoque anno creabantur,
 Magistratus & alius superadditus, qui ius
 diceret. Praetorem hunc vocare placuit, huic
 omnis publici privatiq; iuris potestate permis-
 sa, nouum ius condere, & vetera abrogare
 facultas. Erat unus ab initio, qui urbanus di-
 cebatur: quo non sufficiente (quod multi pe-
 regrini in ciuitatem venirent) alius creatus
 est, peregrinusque vocatus, quod plerumque
 inter peregrinos ius diceret. Honorarium ius
 illud appellabatur à magistratus honore: regia
 illis insignia, & apparatus consulibus penè
 equalis. Permansit hic ciuitatis status ad Iu-
 lii Caesaris usque tempora, qui monarchiam,
 quae longa postea Imperatorum serie retenta
 est, iterum induxit. Ludus Romae celebraba-
 tur, qui magnus Circensis etiam, & plebeius
 dicebatur, eius pompa ex Capitolio per fo-
 rum in Circum maximum mittebatur tali
 apparatu: Equitum filij, quibus aetas apta
 esset pompae, equis sedentes, quique pedibus
 stipendia facturi erant, suis alis centuriis-
 que discreti precedebant, ut exteris gen-
 tibus

Praetor es
 duo, urba-
 nus & pere-
 grinus.

Ius hono-
 rarium.

Ludus cir-
 censis, sine
 plebeius.

Athletæ.

Saltatores.

Tibicines.

Enoplia
ue Pyrricha
saltatio.

Satyrisci.

tibus ostenderetur qualis quantaq; inuentus
indoles, in spem civitatis interim subolesceret:
Hos auriga sequebantur, quadrigæ, bigæq;, &
equi desultorij. Mox athlete leuiorum gra-
uiumq; certaminum, pudenda tantum velati,
ceterum corpus nudi, cursu, palestra, cestibus
certaturi. Saltatorum deinceps chori, virorum
primus, alter pubescere incipientium, postre-
mus puerorum. Ordine deinde tibicines subse-
qui, vtres & tibiolas instantes, citharædiq; ly-
ras septichordes eburneas, & quæ barbata nūcu-
pata sunt, habentes. Saltatorum cultus tunica
punicea cingulis æreis strictæ, enses lateribus
pendentes, tela breviora viris, galeæ æræ cristis
insignes, penniq; excultæ. Præbant choris vi-
ri singuli, saltationis, & tripudij modum præ-
monstrantes, bellicos motus, atque vehementes,
proceleusmaticus & rhythmis imitantes. Enoplia
saltatio in huc vsurpata, quæ & Pyrricha nun-
cupata est, à Pallade, vt creditur, reperta, alij
Curetes eius saltationis auctores arbitrati sunt.
Enoplios choros Satyriscorum cætus euesti-
gio sequebatur. Erant hi in Silenos & Saty-
ros figurati, cavillabundo motu ridicula in
magnis imitantes. Atque hunc demum ordi-
nem tibicines alij, & citharædi varijs seque-
bantur concentu. Ibant inde qui passim thura
& aromata thuribulis adolebant, multaque
odorum fragrantia deorum simulacra auro ar-
gentoq; celata virorum humeris ferebantur.

Tum

Tam demum Thensam summi urbis magistratus, magna omnium ordinum caterua religiose sequebantur. Circiarea, in qua hic & alij ludi agebantur, tria & dimidium in longitudine stadia habuit, latitudo quaternum fuit iugerum: id soli spatium inter Palatinum & Aventinum iacens tribus lateribus porticus paululum repandæ claudebant, C. L. millium spectatorum capaces. Sedilia circa aream cimento exstructa erant, in quo sedentes spectarent. Scenici ludi in eo etiam agebantur, tali primum ratione: Ludiones ex Etruria accersebantur, hi ad tibicinis modulos saltantes, haud indecoros more Tusco reddebant motus. Imitari hos primo Romana iuuentus, incomptis inter se carminibus iocularia fundentes, nec motus interim absenti à voce, mox diligenti usurpatione eo protessit usus, ut vernaculi eius rei artifices, quia nihil iam à Tuscis ludionibus distarent, Histriones appellati sint, quia Etrusca voce Hister ludio vocaretur. Hi deinceps non inconditum & rude carmen, alternisq; ut à principio, iactatum usurparunt, quod Fescennino fuit simile, sed modulatas satyras, descripto ad tibicinem cantu, decoroque motu peragebant. L. Andronicus ab Satyris digressus fabulam argumento fecit, factamq; quum sepius egisset, obtrusa demum frequenti usu voce, puerum, qui caneret ante tibicinem statuit, inde ut ad tibicinis latus histriones canerent receptum. Vbi

Circi magnitudo.

Ludi scenici.

Histriones.

igitur res à risu & soluto ieco euocari cœpta est, ludoq; in artem paulatim vertente, iuuentus fabularum actu, histrionibus relictis, veteri instituto ridicula versibus intexta inter se iactabant : vnde exordia fabulæ, potissimum Attellanicis conserta exstiterunt. Id Ludionum genus ab Oscis acceptum, iuuentus tenuit, nec Histrionibus attingere permissum. Hic quæ ratione Senatus populusq; Romanus suos vita defunctos Imperatores consecrare, cæloque inferre solebat, referendum duco. Ipsamque, vt Herodianus scribit, locabant in regie vestibulo super eburneum lectum auro stratum imaginem defuncto principi perquam similem : recumbebátque pallida effigies in modum egrotantis : circa lectum, magnam diei partem assidebat senatus omnis, ad leuam pullis vestibus amictus : ad dexteram lectæ ex omni nobilitate matronæ, in albis vestibus : Is enim color lugubris fuit in muliere olim : omni alioqui ornatu detracto, id septem diebus defuncto datur : Medicis velut adhuc spirantem interuisentibus, denunciantibusque in dies morbum ingrauescere. Ad postremum, quasi tum demum vita defunctum, equestris senatoriique ordinis iuuenes per viam sacram in forum deferunt, lecto in Rostris deposito, pueri puellæq; patritij generis composito ab vtraque parte cætu hymnos in defun-

Consecran-
di ratio.

Albuseolor
lugubris in
fœminis, ni-
ger lugubri-
in viris.

Etiam canunt, flebili carmine modulatos. Deinde
 eburneo lecto cum effigie ex foro in campum
 Martium translato, ingens ibi suggestus qua-
 drata forma, lignea tantum materia conte-
 xitur, multis gradibus in phari speciem fasti-
 gio assurgentibus. Singuli auro & purpura
 mstrati, signis ex ebore factis, varijsq; pictu-
 ris insigniter excoluntur: ac quò altiores illi,
 minùsque patentes, eò minores huius imagines
 prominebant: interiùs erat moles aridis refer-
 ta fomitibus. Effigie secundo gradu colloca-
 ta, omnibùsque odoramentorum generibus
 omnisfarium admotus, quæ certatim à tota ci-
 vitate eò congerebantur: nobilissimi iuvenes
 equestris ordinis trabeati tabernaculo obequi-
 tabant motu quodam Pyrrhichio, solenni-
 que decursu. Circumagebantur & currus, qui-
 bus insidebant rectores personas illustrium
 principum gerentes: ac tum demum ab Im-
 perij successore face admoti circumfusi mul-
 tudo ab imis partibus molem incendit: ac
 simul ignis cœpit inualescere, ex adificij fasti-
 gio aquila emittitur, quæ principis animam in
 celum ferre putabatur. Qui per hæc Romano-
 rum princeps consecratus esset, vana super-
 stitione inter deos colebatur. & hæc de urbis
 Romæ statu. Hodie Italia omnis Christiana-
 nam pietatem religiosissimè observat, sacro-
 rum ceremonias ex Romæ ecclesiæ instituto:
 nisi fortè in ultima eius terræ parte pauci
 Græcum

Recētēs Ita-
 liz mores.

Græcum seruent ritum , & ipsi quidem Græci generis. Vnum connubium vt Itali olim , sed citra repudium : neque id permittitur nisi magna de causa, Romaniq; pontificis permissu. Regum nobiliūque principum primogeniti veteri instituto regnum obtinent : in priuata fortuna virilis stirps liberi ex aquo sunt hæredes , sed legitimo toto nati. Triplicem vtitur Italia, Pontificio , Cesareo , & Municipali : constat hoc ex legibus , quas alie ciuitates alia sibi de causa condunt : ad bonum æquūque spectant. Iudicia rerum , ciuiliūque negotiorum hic iudicum ordines exercent , illic magistratus : nam non vna vbiq; est regiminis forma. Prima nobilitas militia , si felix sit : Sequens rei literaria. Sacerdotium magis venerabile facit , quàm nobile. In claritudine literarum Theologi primas sibi partes vendicant, secundas ab his Iuris scientia periti : sunt & Medici in admiratione, sed maiore quæstu. Mathematici , Dialectici , Astronomi , & Poëtæ magis inter se clari, quàm vulgò conspicui. Grammatici extremi omnium, vt qui inter pueros consenescant. Est & sacri oratoribus grande nomen , sed maior veneratio : ob pietatis studium frequentior agunt theatro, quàm forenses. His maior quæstus , quàm nomen. Est & Mercatura in magna celebritate : nam pretium hodie , vt semper, in pretio est. Pictores Statuarij, Fusores in maiori admiratione, quàm agricola : et si, vt auditum est, prima

est, prima laus apud maiores his debebatur. Romani propemodum soli Italorum pecnaria exercent, sed mercenaria externorum hominum opera. Vestitus alius alij, sed Venetis laxitate insigni, ac prolixitate: & in his vrbibus municipali sumptuosior. Secundum Venetos, civibus, & nitidus Florentie & ceteræ Hetruriae. Mediolanensibus, ac toti Aemiliae, Liguriaeque floridior, sed paulò contractior. Romæ aulicus prolixitate, varietateque colorum omnes alios antecellit. Romanus multo frugalior, sed cui suus non desit nitor, praesertim in foeminis Neapolis magis nitido vitur, quàm sumptuoso: & externus gravior Italico. Cetera Italia simplicitus vestitur, nec unus habitus omnibus: quippe quem nostra memoria saepius variari contigit. Ecce in Aemilia, & tota Gallia Cisalpina, gaudent principes foeminae in Hispanico habitu videri, viri in Gallico malant. Iam & Romæ muliebris sexus Tuscum nuper affectabat. Venetiarum matrone his paucis annis vlnas, pectus, & humeros nudabant: nunc omnia contegunt, ac laxioribus vituntur manicis, & in Hispanicum degenerant. Veteres Romanorum stauae, & numismata, arguunt, nullum apud maiores fuisse tegendi capitis usum, nec caliga fuit, nisi militaris: est hodie utrumque vulgatifimum, sed tegere caput translatitium in Italia, ut credere est: quod nomen etiam declarat. Nec lanei, aut linei thoracis adeò frequens

Vestitus Italorum diversus.

Romanorum vestitus.

Principum foeminarum vestitus.

Tegendi capitis apud Italos olim nullus usus

Veneta lin-
gua.

Carni. us
sermo.

Cisalpinæ
Galliæ sei-
mo.

Laus Cisa-
linæ Galliæ

Tuscan ser-
mo Laconi-
cus brevis.
Romanus
sermo.

usus olim : quod ex veteri statuarum figura-
tione potest intelligi : nunc omnis iuuenum cul-
tus his sese propemodum effert. Italicus sermo
neque ille est, qui olim fuit, nec omnino ab eo
diuersus : sed barbaris vocibus plus minusve
adulteratus, ut hac, aut illa regio, fuit externis
gentibus magis obnoxia. Litoralis Histria ora
Veneta plurimum vitur lingua, quæ compo-
est, & grauis, plurimūque linguarum flori-
conflata : quod facile contigit in frequentissi-
mo Italicarum gentium commercio : olim mul-
tò simplicior fuit, ac minus auribus grata.
Carnicus sermo plures sonat linguas, ac nesci-
quid ab Italico diuersum, dulcior auditu, quo
Tarvisium, Patavium, Verona, Vicen-
tia, Mantua, Ferraria vtuntur. sed in his vr-
bicus grator agresii. Cisalpina Gallia exte-
num quendam, & à nostro alienum, sonat.
Nulla alioquin gens cultior, aut vrbium appa-
ratu, aut victus frugalitate. Rauenna, Ari-
mino, Pisauro, Fauentia, Bononia, & vni-
uersa Aemilia : Flaminia vniuersus sermo
Tuscan brevis, & velut Laconicus, in alieno,
quàm suo ore, grator. Quod Romæ nuper os-
fundeat, commercio gentium in dies magis ex-
colitur. Picinus, & Sabianus, & Marsis cras-
sior, castigatiorq;. Vmbri, Apulis, Lucanis,
Brutijs, Samnitibus, & cætera Italia rudior
lingua, ac minus peregrinis imbuta, præter Nea-
polim, ubi pleriq; Hispanicum affectant. Quod
si quis

si quis aliud spectat, atque in vniuersum indicet, nulla est ciuitas, nullus populus, qui non aliquid à finitimis differat. Auctor Antonius Sabellicus Enneade 11. lib. 1.

De Liguria, Ligurumque prisco viuendi more. CAP. XIX.

Liguria Italiae regio pro maiori parte montuosa, inter amnes Varum & Macram, ab altero latere Apenninum habens, ab altero Padum, Tusciam attingens: cuius caput nunc est Genua. A Ligysto Phaethontis filio dicta, conuersione y in u, vt Pictor Fabius prodidit. Horum gens Siculi fieri, vt Thucydides arbitratur. Magna pars Italiae est ab his olim possessa. Siculi ab Oenotrys Italia eieci Siciliam tenuerunt. Ligures labore plurimo continuo vitam duram agunt: nam multis arboribus oppleta regione materia est ad naualem fabricam precipua: arbores tanta crassitudine, vt diametri octonos pateant pedes. Vnde quidam cadenda materiei, quidam subigendo agro à lapidum asperitate cultu difficili vacant. Ita enim terra lapidosa est, vt gleba absque saxo nequeat effodi, ob quod vita ærumsa natura assueti, licet multo in labore versentur, parum tamen percipiunt emolumenti. Continuum verò exercitium, & victus parcitas corpora eorum macilenta efficit, ac robusta. Mulieres quoque virorum labores perferunt, assuetæ vnâ cum viris opus facere.

Ligurix fines.

Siculi ex Italia in Siciliam transiit.

Ligurum studia.

Mulieres in labore viros adiungunt.

visus Li-
gurum.

Habitacula

Robur cor-
porum.

Arma.

Ferocitas.

Navigantes
mercaturā
exercent.
Recentes
mores.

Venationibus continuo vacant, captisque feris
fructuum inopiam sustentant. Nivibus insu-
per, montanisque asperitatibus assueti agiles
corpore, ac validi redduntur. Nonnullis mensis
raritate carnes partim domesticas edunt, par-
tim ferinas, aqua in potum sumpta. Oleribus
utuntur, prout fert regio eorum, ad quos neque
Ceres venit, neque Dionysius, præ ceteris diis
hominibus utiles. in terra cubant ut plurimum,
rari sub tecto aut in tugurijs iacent. Plures ad
concaua saxa, speluncasque ab natura factas,
ubi tegantur corpora, diuertunt. Hoc pacto pri-
sco more absque apparatu aliquo vivunt. Deni-
que mulieres virorum, viri ferarum robur et
vires habent. Afferunt, in bello sæpius vegetum
Gallum ab gracili macilentoque Ligure ex pro-
vocatione singulari certamine vinci. Arma ha-
bent leuiora, quam Romani. Operiuntur cor-
pora scuto longo ad formam galaticorum fu-
cto, tunicæque succincta. Armantur etiam fe-
rarum pellibus, ac ense mediocri. Quidam Ro-
manorum consuetudine, quos in ea re imitati
sunt, arma immutarunt: feroces sunt, et acu-
to ingenio, non in bello solim, sed in com-
muni vita. Mercaturam exercent, navigantes
per Sardiniam Libycumque pelagus, sponte se
grauibus maris periculis obiectantes: scaphis
enim haud satis ceterarum navium more præ-
paratis navigant. Quo fit ut imminente tem-
pestate graua subeant vite discrimina. Gens

hæc, ut Antonius Sabellicus primo libro septime Enneadis habet, adhuc ferox est, & ad rebellandum nata, ut quæ diu Romana exercuit arma: plurimum pecore victitat, lacte, hordeaceaque potione.

De Tascia, & gentis eius antiquis moribus.

CAP. XX.

Tuscia Italia regio celebris, à sacrificijs, ut quidam arbitrantur, dicta: nam Græci θυσια sacrificare dicunt, vel à thure, quo maxime in sacrificijs utimur, vel à Tusculo Herculis filio, quod veteres probant. Olim Tyrrhenia dicta fuit: Dubium à Tyrrheno Atys, an Hercules & Omphales, an (ut alij scribunt) Telephi filio, qui in eam terram duxerit colonos. Dionysius à Tyrribus ædificiorum genere, quibus Tusci uterentur, id nomen factum suspicatur. Romani eius terra populos nunc Tuscos, nunc Etruscos dixere, Græci vero Tyrrhenos. Veterem illorum opulentiam, tum pelagi nomen demonstrat magna ex parte Italia prætenti, tum fines terræ, ab infero ad superum mare, & ad Alpes propemodum promoti. Satis constat quod quicquid terræ intra Alpes iacet & Apenninum, Vmbriorum olim fuit, qui inde à Tyrrhenis sint eiectioni, Tyrrheni à Gallis, Gall. 4. Romanis, Romani à Longobardis, qui postremò nomen ipsi terræ indiderunt: & quod ad celebritatem nominis attinet, Latini, Umbri, & Ausones à Græcis Tyrrheni

Tyrrhenia
vnde Tu-
scia appel-
lata.

Tusci etiã
Etrusci ap-
pellantur.

Vmbriorum
terra.

Longobar-
dia.

sunt olim vno nomine appellati. Quidam etiam Romam ipsam Tyrrhenam urbem opinati sunt. Fuit Tyrrhena gens fortitudine egregia, magno potita Imperio, ciuitates condidit plures atque opulentas. Classe quoque potens, quam diutius mari imperitasset, Italum pelagus ab se Tyrrhenum denominauit. Pedestri quoque exercitu praeualida, tubam primo adinuenit, & bello admodum utilem, & ab illis Tyrrhenam appellatam. Duces exercitus plures insignibus decorauit. Lictores, curulem sellam, praetextam vestem, fistes, sceptrum eburneum, alia multa dedit: domibus porticus addidit, in quas seruorum concurrentium turba diuerteret: quae imitati postmodum Romani, inque melius aucta ad suam Rempublicam transulere. Literis quoque, & rerum naturalium investigationi, ac theologiae plurimo tempore impenso. Prae ceteris in fulgurum interpretatione, & arte augurandi versata est, adeo ut nostra etiam aetate vniuersus ferme orbis, tum admiraretur viros, tum aruspices utatur. In scientia faciendorum sacrorum ita etiam floruit, ut Romani, qui non seruandae tantum, sed & amplificandae religionis cupiditate incendebantur, decem principum filios senatusconsulto singulis Tusciae populis percipiendae sacrorum disciplinae gratia traderent: hinc ludibrium illud malorum demonum ad Romanos defluxit. Hinc Bacchanalia, quae ut fœda & pernicio-

Tuba à Tyrrhenis inventa.

Inuenta Tyrrhenorum plurima.

In augurandi arte versabatur Herufci.

Religiosi valde Herufci erant. Bacchanalia ex Tuscia ad Romanos.

ciosa, magno sunt bonorum consensu, aucto-
rum suorum supplicio vindicata, ex totaq; Ita-
lia sublata. Patriam Tyrrheni vberem inco-
lunt, quam studio, curaq; efficiunt fertiliorē.
Mensa bis in die sumptuose preparata, omnia,
que ad epularum delicias pertinent, abundē
subministrans. Stragulas insuper vestes flori-
bus distinctas, poculaq; aurea varij generis, ac
ministrorum, seruorumque numerum perma-
gnum in vsu habent: multiplices vbi non solum
serui famulantur, sed etiam liberi plures. Gens
in vniuersum magis adhuc superstitiosa est quam
pugnax.

De Galatia Europæa, & Galatarum priscis
moribus. CAP. XXI.

Galatia magna Europæ regio fuit, ultra Galatice
Celticam ad Notum Oceanumque versus
pertinentesque oras, & Hercynium montem
(scribit Diodorus Siculus) & à terminis Istri
ad Scythiam vsque protensa. Sic appellata à
Galate Herculis & Celtica cuiusdam mulie-
ris filio. Hec à pluribus nationibus incoleba-
tur, regioq; vt plurimum ad Arcton sita, fri-
gidaq; adeo, vt que hyemis tempore pro aqua
niuib; oppleta exsistat: glacies quoque im-
mensa adeo patriam occupet, vt flumina con-
gelata sint peruia transeuntibus, non solum
paucis, sed exercitibus quoque cum curri-
bus atque impedimentis. Complures magni flu-
uij vario fluxu per Galatiam fluunt, quorum hi

Galatia hy-
emis tēpo-
re glacie oc-
cupata.

ex profundis stagnis, hi ex montibus, partim in Oceanum ut Rhenus, partim in Pontum ut Danubius, alij in Adriaticum mare decurrunt ut Eridanus, qui & Padus. Sed hi omnes frè hyemis tempore congelati securum transitum iniectis desuper (ne labantur) paleis euntibus prebent. Vinam & oleum propter eam frigiditatem regio non producit, quare coacti homines potum sibi ex hordeo comparant, quem Zitum appellant: aqua etiam, in qua lauant sanum mellis, utuntur. Vino præter modum adeò delectantur, ut à mercatoribus importatum purum bibant, minimòq; potu ebrj, aut somnum inducant, aut insaniam: quo fit ut mercatores Italici plures quæstu ducti vinum, tum nauibus, tum per terram curribus defrentes pincernam puerum mercantur pro vini amphora. Vniuersa Galatia argento caret, auro abundat, illud natura ipsa præbente. Nam quum fluminum decursus, difficiles flexus habeat, superans ripas à montibus fluens aqua, arenam auream passim per campos eijcit: qua conflata, auròq; puro educto ad ornatum corporis mulieres viriq; utuntur: etenim & manuum articulos & brachia armillis aureis exornant. Circa collum grandes torques gestant ex solido auro, & in digitis annulos. Thoraces etiam auro exornant. Priuati quid ac mirabile in deorum templis potentiores obseruant, plurimum auri ipsis dijs oblatis per pavementum spargentes, nequid quisq;

Zitum ex
herdeo potus.

Vini appetitissimi.

Argento caret, Auro abundat Galatia.

Corpus auro exornant Galatæ.

Aurum in ædificiis sparsum.

quisquam incolarum, quamuis gens auri sit au-
da, propter religionem contingere audet. Sunt
Galatæ molles atque albi, corpore oblongo. Co-
mas quamuis habeant natura rufas, studio ta-
men augent natura colorem. Calamistro capil-
los inflectunt, fronte illos ad cervicem reuoluen-
tes, ut Satyrus aspectu pueri quique appareant per-
similes: capillos arte efficiunt crassiores, ut ni-
hil differant ab equorum iubis. Barbam qui-
dam radunt, nonnulli nutriunt. Parce nobiles
quidam genas radunt: barbam adeo fouent, ut
corpora operiant. Quo accidit, ut qui edant re-
pleatur cibo: quum bibant, veluti per canale
potus videatur inferri. Cœnant sedendo omnes,
non tamen in sedibus, sed in solo super lupor-
um aut canum instratis pellibus. Ministrant
eis pueri iuniores ætate tenera: iuxta eos ignes
sunt, in quibus olla sunt & verua plena car-
nibus. Viros bonos melioribus carnibus hono-
rant, quemadmodum Poëta Aiaci scribit
impensum ab optimatibus honorem, quando
singulari Hectorem certamine vicisset. Hospi-
tes ad epulas, qui sint, qua causa venerint ro-
gantes. Consueuerunt quoque sumpto cibo ad
verborum, prout casus tulit, concertationem
surgentes ex prouocatione certare inuicem, nul-
la habita vitæ cura. Increbruit enim apud eos
Pythagoræ sententia, qua dixit, animas ho-
minum esse immortales, rursusque eas desin-
etis corporibus post certum tempus in alia cor-

Corporum
Galatarum
dispositio.

Barbam no-
biliores nu-
trunt.

Sedentes in
solo cœnar
Galatæ.

Ex prouo-
catione cer-
tare solent
Galatæ.

pora reuersuras : ob hanc causam in defuncto-
rum pyram epistolas scriptas quidam con-
ciunt, tanquam eas mortui sint lecturi. In iti-
nere ac pugna bigis vtuntur, quas rhedarius
ac assessor ducunt. In bellis obuium hostem
iaculo ex curru primum appetunt, tum reli-
cto curru pedites ensibus certant. Quidam adeo
mortem contemnunt, vt pugnent nudi. Cu-
stodes corporis ex liberis hominibus pauperes
eligunt, qui & pro aurigis in pugna seruiant,
& ferant scutum. Instruam aciem praire
consueuerunt, & ad singulare certamen fortis-
simos hostium prouocare, arma vt hostem ter-
reant quatientes. Quum quis strenue in acie
pugnauit, tum maiorum, tum suas laudes ac
virtutes decantant : res hostium deprimunt,
tanquam vituperatione dignas : denique omnes
in bello audaces extollunt verbis. Capita ho-
stium in acie cadentium abscissa equorum alli-
gant collis. Hostium spolia sanguine perfusa
famulus tradunt in foribus domorum cum can-
tu atque hymnis affigenda, quemadmodum
feras solent venatus captas. Hostium nobilio-
rum capita aromatibus vncta in thecis con-
dunt summa diligentia, ea hospitibus osten-
dentes, nulloque pro pretio ea vel parentibus
vel liberis vendunt. Vestes ad terrorem inton-
sas, ac varij coloris ferunt, quas illi vocant brac-
cas. Sagula ferunt virgata, hyeme quidem cras-
siora, aestate subtilia. Fictilia in vsu habent
densa,

Corporis
custodes ex
hominibus
liberis.

Strenuorum
militum di-
gnationes.

Hostium spo-
lia domorum
foribus af-
figuntur.

Vestis Ga-
litarum.

ensa, ac floribus distincta. Arma ferunt, scutum ad staturam hominis longum, proque libito cuiusque ornatum. Quidam in scutis animalium formas aereas paulum eminentes gestant, & ad ornatum, & ad corporis tutelam fabricatas. Aerea galea caput muniunt paulum eminentiore, in qua aut cornua impressa sunt, aut avium vel quadrupedum effigies sculpta. Tubas habent suo more barbaras, ut quæ asperum sonum & turbulentum reddant. Thorace ferreo utuntur quidam, alij armis à natura datis nudi pugnant, pro ensibus ferreas spathas gerunt oblongas, aerea catena à dextero latere pendentes. Nonnulli tunicis aureis, aut argenteis Zonis cinguntur, iaculis insuper bellantur, quæ illi lanceas vocant, ferro cubiti aut amplius longitudinis, paulò minus duobus palmis lato. Enses haud minores sunt, quam apud ceteros venabula, habentq; tum rectos, tum curvos, non solum ad corpora cadendum, sed etiam ad perforandum aptos. Aspectu sunt terribiles, voce graui atq; aspera. Sermone utuntur breui ac subobscurò, multaque ex animo dubia loquuntur: plurima ad iactantiam in eorum laudem dicunt, & ad ceterorum contemptum. Minaces sunt, ac detractores, opinionèque inflati, acuti ingenio, & à doctrina minimè alieni. Sunt & apud eos melodiarum poëte, quos ipsi Bardos dicunt: hi cum organis veluti cum Lyra cantant, hos laudantes, alios

Arma belli
ca.

Enses maxi-
mi.

Bardi melo-
diorum
poetæ.

virtus

Saronidæ
philosophi
& theologi.

Mirabilis
atque hor-
rēdus ritus

Nullū ab-
sque Philo-
sopho sacri
ficiū.

Poëtæ in
maxima ve-
neratione.

Fœminæ
Galatarum
viris similes

Humanis
carnibus ve-
scuntur qui
Iris inha-
bitant.

vituperantes. Philosophi quoque, ac Theologi, quos vocant Saronidas, præcipuè ab illis coluntur. Vivuntur insuper divinatoribus, qui apud eos, quum augurijs & sacrificijs futura prædicent, maximi existimantur, omni eis obtemperante plebe: de rebus magnis consulturi mirabilem, ac incredibilem observant ritum: ense hominem iugulant, quo labente, tum ex casu, tum ex membrorum laceratione, tum etiam ex sanguinis effluxu futura dijudicant. Est apud eos moris, nullum absq; Philosopho sacrificium facere, existimantes per divinæ naturæ conscios sacra fieri oportere, tamquam deus propinquiores. Horum intercessione bona à dijs censent petenda, quorum consilio, & pace, & bello fruuntur. Poëtæ verò apud eos tanti habentur, ut quum exstructa acie exercitus eductis ensibus, iactisq; iaculis propinquant, non solum amici, sed hostes eorum quoque intervenitu à pugna abstineant, ita apud agrestiores barbaros ira cedit sapientiæ, & Mars reueretur Minus. Galatarum fœminæ non tantum corporis magnitudine sunt viris similes, sed robore etiam. Pueri ut plurimum cani sunt, ætate prouecti colorem paternum assument. Eorum, qui subtus Arcton habitant Galatæ, quiq; Scythiæ sunt propinqui, repetè cæteris agrestiores, nonnullos aiunt humanis carnibus vesci, quemadmodum & hi, qui eam Britannia partem, quæ Iris dicitur, habitant: horum fortitud

titudine, feritateque diuulgata, tradunt eos, qui
 priscis temporibus omnem ferme Asiam discur-
 rentes Cimmerici dicebatur, ipsos esse, qui paulo
 post corrupto nomine pro Cimmericis Cimbri sunt
 appellati: iam prisco more dant latrocinij ope-
 ram, rapientes aliena, suis omnibus contemptis.
 Hi sunt qui Roma capta, quum Delphici Apol-
 linis templum spollassent, magnam Europæ
 partem, non parvam Asiæ tributariam fece-
 re, agris eorum, quos subegerant, possessis. Nam
 qui in Græciam peruenierunt Galatæ, de se par-
 tem occupatam Gallogræciam dixerunt, &
 Galatiam minoris Asiæ regionem, quæ ab
 Oriente Cappadociam & Halini flumen ha-
 bet, ab Occidente Bithyniam & Asiam, à Me-
 ridie Pamphyliam, à Septentrione Pontum Eu-
 xinum. Ceterum Cimbri, de quibus iam nobis
 sermo est, gens dicitur supra modum feritatis, im-
 pietatisque in deorum sacrificijs inaudite. Seque-
 bantur exercitum miliares Sacerdotes
[cecinæ] divina-
 tionis peritæ, quarum canus capillus erat, alba
 vestis, lutea e carbasa subter tunica fibulis an-
 nexa aheuis, incincta Zonis, pedes nudi, ca-
 ptiuus per castra strictis occurrebant ensibus,
 quos sternentes humi ad æreum protrahabant
 craterem viginti capacem amphorarum. Haba-
 bant & pulpitum, quo agiler ascenso, tol-
 lentes in sublime captiuum super lebate ingul-
 tabant: tum profuso in craterem sanguine, inde
 quæ stillaret, vaticinium edebant, alij verò scisso
 ventre

Crudelis va-
 ticinandi
 ritus.

Noxios sa-
crificabant
Cimbri.

Cimbri ad
mares cupi-
diores.

Impuden-
tia Cimbri-
um admi-
randa.

Galliz qua-
tuor termi-
ni.

ventre intestina speculabantur, suis victoriam clamitantes. Noxios quoque quinquennio servatos affixos sudibus sacrificabant: & animalia ex hostibus capta una cum hominibus interfecta, aut supra ingentem pyram posita comburebant, aut alijs afficiebant pœnis. Et quamvis Cimbri mulieres habeant speciosas, ad mares tamen præter modum sunt cupidiores. Inferarum pellibus humi dormientes, ex utroque latere excubitores habent. In ipsis certaminibus extentas ad carrorum velamina pelles tantum pulsant ictibus, ut ingenti cum horrore fragor efficiatur. Sed illa admiranda eorum impudentia, quod speciem corporis facile alijs offerunt in propatulo, neque hoc turpe ducunt, quin potius ignavum abnuere gratiam oblatam. Fertur à Valerio Maximo, Cimbros & Celtiberos in acie gaudio exsultare consuevisse, tanquam gloriose & feliciter vitam essent excessuri. Lamentari verò in morbo, quasi turpiter perituri.

De Gallia, Gallorumque veteribus & recentibus moribus. CAP. XXII.

Gallia lata Europæ regio, inter Galliam cum internum mare, Oceanumque Britannicum, Rhenum, Alpes, & montes Pyrenæos iacens: Pyrenæis iugis ad occasum includitur: ad septemtrionem & Boream Gallico, Britannicoque Oceano: ad orientem solem Rhenus illi paribus penè spatijs ex Alpibus in Oceanum, quibus Pyrenæum iugum ex interno mari ad
ext.

externum procurrit : quâ meridiem spectat.

Narbonense illi prætenditur pelagus. Gallia Galliavnde
appellata.

appellata à candore populi : Γάλα enim lac dicitur. Tonsa siue togata Gallia, & quæ & Cisalpinga dicitur, Italiae finibus includitur: Diuisio Gal.
l. 2.

Comata cognominatur omnis Transalpina Gallia. Eam in tres provincias à tribus populorum

generibus historici diuiserunt, Belgicam vide-

licet, Celticam, & Aquitanicam, terminos illarum ita statuantes, vt à Scalde ad Sequanam

Belgica sit dicta : mox Celtica ab eo ad Garumnam, quæ eadem est & Lugdunensis : inde ad

Pyrenæi excursus Aquitanica, olim Armorica vocata. Augustus quadrifariam diuisit,

addita Lugdunensi provincia. Ammianus in

multijugas provincias diuidit, vtpotè, qui primam & secundam Lugdunensem, & primam &

secundam Aquitanicâ faciat. Braccata, quæ &

Narbonensis dicitur, à braccis vestium genere

sic vocitata. Belgica, quæ Rheno adiacet, pro

maiori parte lingua Teutonica vititur : provin-

cias habet, Heluetiâ. Alsatiam, Lotharingiam,

Lucelburgam, Burgundiam, Brabantiam, Gelriâ,

Holandiam, Selandiam: quæ omnes, nisi Rhennus

antiquus terrarum limes abscinderet, Germania nostra potius annumerande essent, ex quo

hodie & consequenter etiam nō montes, non flumina pro regionum terminis habentur, sed singulæ linguae & imperia, & eousq; vnamquamq;

regionem extendi dicant, quousq; gentis illius

sermo

Braccata, siue Narbonensis.

Gallia regionem.

Galli à Græcis olim omnes Celtæ vocati.
Galli hodie Franci appellantur.

Factiones amabant Galli.

Druidum officia & dignitates.

sermo versatur. Gallie populos. Græci communis appellatione olim ob eorum Regis nomine Celtas dixerunt, & ab illius matris nomine Galatas. Franci hodie vocantur, & Gallia Francia, à Francis Germania populus, à quibus olim fere tota subacta est, ut Baptista Mantuanus in Dionysio suo: & M. Antonius Sabellicus lib. I. I. I. decima Enneadis habent. Cæsar Dictator Gallicas gentes lingua, legibus, & institutis inter se differre dixit: multa tamen multis communia esse, ut factiones exercere, quæ non solum in civitatibus & pagis, sed in singulis penè familijs vulgò reperiuntur, ut qui ingenio & opibus polleant, inter se de principatu contendant, ut cuncta suo potiùs, quàm alterius, arbitrio stant. Quod ut gentili, ita vetus esse nec temerè institutum videri, ut tuta plebs esset à potentiorum iniuria, nusquam gentium plebs alioqui contemptior: quippe quæ olim servitij penè loca haberetur, omnis publici consilij expertis, plerique tributarium, aut alieni æris magnitudine gravati, vulgò soliti se nobilioribus addicere, ut à ceterorum iniuria tutiores essent, omnia in eos iura, ut in servos habiturus. Duo hominum genera in præcipuo honore esse, Equites & Druides. Alij Bardos & Vates Druidibus adijciunt, quorum hi naturalium rerum causis dediti essent investigandis, illi laudationibus & Poëticis rebus. Cæsar vno nomine omnes Druidas vocat. Hi sacrificia

curare

curare publica & priuata, religiones interpretari, adolēcentes disciplinis instituere, quorum cœtibus præcipue venerari: iidem de cœdibus, de finibus, ceterisque controuersijs cognoscere, pœnas constituere: si quis siue publicam, siue priuatam personam gerens decreto non stetisset, sacrificijs interdicere, quæ præcipua fuit in gente animaduersio. Druides omnem hominum congressum & sermonem declinare, ne contagione polluerentur: his petentibus neque ius dici cuiquam potuit, neque honos ullus publicus communicari: unus omnibus præesse, cui in vniuersum ordinem summa erat potestas. In huius defuncti velut antistitis locum alius suffragio surrogabatur. Concilium
annuum in
Carnutum
finibus. Co-
gebatur horum concilium certo anni tempore in Carnutum finibus. Est is locus Galliarum fere medius, controuersiasque ex vniuersa gente eò delatas suo componebant decreto. Vulgò postea receptum id institutum, sed ex Britannia translaticium. Parlamentumque vocatum, de quo postea. Druides à bellicis rebus aberant, neque ad tributum cogeantur. Multa millia versum edificere necesse erat, qui tali se disciplina tradidisset: ut plerique viginti annos in ea comparanda morarentur. Neque fas erat quippiam ad eam cognitionem pertinens literis commendare, quod ad memoria cultum, & scientiæ auctoritatem putaretur pertinere. Ceteris Gallis tempestate ea Græcæ literæ in

Opiniones
Druidū va-
rix.

Alterū Gal-
lorū genus
equites.

Mercurius
in venera-
tione Gallis
erat.

Galli ex Di-
ce se natos
dixere.

usu fuere. Credidere Druides animas nō inter-
ire, sed in alia trāsire corpora, atq; metu mortis
ita sublato, audaciores in periculis fieri. Multa
de syderibus disputabant, de mundi & terra-
rum magnitudine, de rerum natura, & Deo-
rum potestate. Mundum ipsum æternum,
ignem & aquam vicissim prævalere. Alterum
genus equites, hi cæterorum ordinum religio-
sissimi, verum gravi morbo affecti, aut in peri-
culis constituti, pro salute humanam hostiam
mactabant, Druidū ministerio adiuti. Alij si-
mulacra habebant immensi magnitudine, vi-
minibus contexta, eaq; viuis corporibus plena
circumiecto igni absumebantur. Supplicia eo-
rum, qui latrocinij, alteriusve noxæ conuicti es-
sent, dijs gratissima arbitrati. Mercurium in
precipua veneratione habebant, quem omnium
artium inuentorem prædicabant. Viarum & iti-
nerum ducem, & ad quæstum faciendum plu-
rimum prodesse. Marti in pugnam ituri quic-
quid cœpissent pro victoria vouebant, visaban-
turque ob eam in plerisque urbibus ingentes
tumuli, bellicis spolijs constructi. Si quis ex præ-
da aliquid fraudasset, graui supplicio id scelus
vindicanbant. Se ex Dite procreatos persuasum
habuere, ob idque initium festorum dierum ab
ea nocte capere, quæ festam lucem præcessis-
set, rati noctem illi sacram esse. Liberos ad con-
spectum suum non prius venire patiebantur,
quàm per ætatem adoleuissent, ut militaria

iam obire munia possent , turpissimum arbitantes filium adhuc puerum patri assistere. Viri quantas ab uxore pecunias dotis nomine accepissent , tantumdem domesticarum fortunarum equa estimatione cum dote conferre : quicquid inde fructuum perciperetur , id diligenter asservari , eiusque esse , qui superstes alteri fuisset. Viri in uxores , sicut in liberos , vite & necis potestatem habuere. Si qua venefici convicta esset , à propinquis mariti igne , seuusq; cruciatibus necari. In funere omnia , quæ viuis charissima fuissent , cremare cum defunctis , animalia etiam ipsa. Nec multum antequàm C. Cæsar eam terram debellasset , clientes & servitia finebri rogo inferebantur. In civitatibus , quæ optime institutæ erant , primores multi gubernabant : Ducem unum , primis temporibus ad annum eligentes , sicut & in bello unus à multitudine designabatur Imperator. Si quis de Republica aliquid à finitimis fama compertum haberet , id ad Magistratus deferrebat , quedam suo arbitrio occultare , cetera pro concione palàm facere. De Republica nisi in publicis loqui nemini licebat. Qui in concilium ultimus veniebat , necabatur. Qui tumultuabatur , ad eum minister stricto occurrebat ense , & minitabundus silentium imperabat : qui si non desisteat , secundò ac tertio ididem facitabat , denique tantum illi abscondebat è sagulo , ut quod residuum esset ,

Viri in uxores & liberos.

Civitatum administratio. Aristocratio.

In conciliis cum ultimus.

Vestitus
Gallorum.

redderetur inutile. Magistratibus aurea sunt gestamina, collo torques, manibus & laceris armilla. Fulgur sagis vestitur, scissòque pro tunica amictu, qui vix nates integeret dimidias, lana quidem aspera, ceterum oblongis villis, unde & sagula hirsuta texunt, quæ lena vocantur. Comas studio nutriebant, corpora genti proceriora, & vulgò candida, &

Arma belli
sa Gallorū.

secundum ea armatura equalis, gladius longus à dextero latere dependens, clypeus etiam longus, hasta ad proportionem, & Mern pelta genus est. Arcubus plerique utuntur: cum telo certiozem infligunt ictum, quo in aucupys potissimum utuntur: paucissimi bellum fundus & fuste ineunt. Humi cubant, cœnitantes

Alimenta.

in stramentis assident. Plurima cum lacte illis, escæ carnibusque multifariam, præsertim suillis, & recentibus & salis. Sues in agris nutriuntur, & proceritate, robore, & celeritate præstantes adeò, ut insueto cuiuspiam accedenti non minus quam à lupis periculum immincat. Tam

Quia &
porcorū di
uites Galii.

copiosi illis & ovium & porcorum greges sunt, ut hinc saginarum & salsamentorum abundantia, non solum Romæ, sed & pluribus Ita-

Domicilia
Gallorum.

lie partibus, suppedantur. Domicilia ex pluteis & cratibus in testudinis speciem faciebant, & quidem permagna, multis impositis lacunaribus. Ferox omnibus ingenium, ingenuita simplicitas. Plus virium, quam consilij in bella afferunt. Maius bellorum, quam agrorum.

stud.

studium. Mira fœminarum fœcunditas, ut tercentum & amplius armatorum millia gens una Belgica ad bellum olim mitteret: victoria supra quàm dici possit, vincentibus leta, victis stupor. E prælio decedentes cervicibus equorum hostium capita suspendunt, eaq; domum delata, ut sint spectaculo postibus affigunt. Illustrium virorum capita cedrinis condientes odoribus peregrinis ostentant, nec tantidem auri redimi dignantur. Gentile & vetus, aureos torques ex collo suspendere, manibus & lacertis armillas inducere, vestes auro pictas gestare. Hominem divinationi destinatum in tergo ferientes, ex ipso impatientie afflictiq; modo vaticinium capiebant. Traduntur & alia humanorum sacrificiorum genera: quosdam sagittis configebant, & intra sacras ades patibulo suffigebant, magnamq; è fœno chorto statuam apparantes, eique lignum iniectantes pecoraq; & varias immittentes beluas, atque homines, holocaustum faciebant. Erant Galli ex assiduo labore & exercitio fœrè omnes olim macilentis corpore, ventresq; minime propendebant: nam saginam adeò dentabant, ut adolescentes, qui Zonæ mensuram ventre excederent publicè multarentur. Ceterum, Romanorum commercio multa mutari contigit, tempus inde omnia in melius vertit. Observantissimi itaque hodie veræ pietatis sunt, regis imperium latè omnia tenet. Matri-

Fœminarū
Gallorū mī
ra fœcundi
tas.
Hostiū capi
ta postibus
affiguntur.

Galli olim
omnes ma
cilentī.

Recentes.
Gallorum
mores.

Artibus liberalibus
Franci student.

Bellica Gallorum
virtus

Francorum
religio.

Musicae studiū
Gallis peculiare.
Vestitus Francorum.

monia Italico ritu celebrant. Liberales artes multis curæ existunt, & in primis diuinarum artium studia. Gymnasium, quod Parisus est, id demonstrat, omnium, quæ hodie sunt in terris celeberrimum. Sunt & Romanarum literarum appetentissimi, ac Latinarum æmuli, in eo studiorum genere nec Græca aspernantur. Penes magistratus iudicia sunt, Regum est hos legere. In bellis cataphrasto equite vtuntur. peditæque leuiter armato: vtuntur & sagittarijs, qui longiores intendunt arcus: nec corneos, vt Scythæ & totus ferè Oriens, sed ex Taxo, aliâve durior materia. Comitantur bellica tormenta exercitum, curribus vehuntur: magis ordine, quàm agminibus dimicant: maiore ferocia, quàm arte, quanquam hanc quoque in administrando bello haud negligant. Arabes vocant caduceatores: hi belli paci:q; nuncijs. colunt regem incredibili affectu. Multa religio in templis, in religione sanctitas, sacrorum antistitum maiestas, in clero dignitas & veneratio multa, frequens in ceremonia canus, & ob eam rem Musica studium his propemodum peculiare: in vestitu & calceatu, vel nostra memoria variatum. Me puero (inquit Sabellicus) Galliæ gentis aulici omnes, circa clerum, amiciebantur manicato sagulo, vix dimidias nates tegente, in multas scutulas ab imo ad summum complicato, puluinatæque circa humeros. Calces anteriore parte in tenue cornu prot

protenſi ſemipedalis longitudinis , qualis nunc ſpecies viſitur in gentilibus auleis : tegmen capitis, id Biretum dicunt, oblongum, ac velut in conum exiens. At nunc omnia mutata.

Calcei à fronte vehementer expaſi in modum vrsini pedis, retro caſtigatior forma, ac vix calcaniei capax. Latior veſtitus, ac multò demifſior quàm antea, ad media ſerè crura deſcendens, laxis manicis ab vna parte deſectis, tenijs verſicoloribus tectis & ex obliquo cancellatim ſago aſſutis. Laxus pileus, ac plurimùm punice coloris, ſed Biretum multo laxius, malè capiti coharens, vt nihil ſit alioqui ipſa gente cultius. Cepit his paucis annis noſtrorum hominum animos incredibile ſtudium eius cultus imitandi, atque adeò mos inualuit, vt tota ſerè Italia Gallico ſpectaretur habitu, manifeſto præſagio eorum, quæ poſtea ſecuta ſunt. Atulienſis habitus nihil ſerè mutatus. Et Galliam Baptiſta Montanus in Dionyſio ſuo, libro ſecundo, metricè ſic deſcribit:

Italia Gallico habitu delectava.

Gallia terreni pars eſt non infima mundi,
Sed longè latèque patens, Hispanica tangit
Oppida ab occaſu, ſeſe coniungit ab ortu
Italix, noſtro hinc pelago quàm reſpicit auſtrum,
Clauditur Oceano, geminas quàm reſpicit Vrsas,
Vnde venit Boreas, Hybernæque frigora ſurgunt,
Et vada Teutonici tangit vaſtiſſima Rheni.
Terra hominū, ſugūmq; ſerax, armēta, gregēsque
Vberibus paſcens glebis, non languida celo.

Tabifico, non mortiferis infesta venenis,
 Vt Libye, non perpetuis adoperta pruinis,
 Sicut hyperborei montes non torrida ab aestu,
 Qui faciat sterileis, vt decolor India, campos.
 Non etiã noctu pallēs semestribus umbris, (le:
 Quale sub Arcturo positū mare, & vltima Thy-
 Sed nec vt Aegyptus, qua fusa palustrib. undis,
 Sed calo & tenera fœcunda vlgine terræ.

Et paulò post:

Igne mens Gallis, & lactea corpora: nomen
 A candore datum populis: muliebria pingit
 Ora color Tyrius: Paphium meditata decorem
 Ex geminis fecit natura coloribus vnum:
 Lati, alacres, lusu, choreis, & carmine gaudent:
 In Venerem proni proni in conuiuia, proni
 Ante dapes ad sacra Deūm: seruire, iugūque
 Ferre negāt: fugiunt signēta & hypocrisin, ore
 Liberi, vt ingenuis mos est, tetricosq; perosi:
 Venatu, aucupio, campos, montana, lacusq;
 Sollicitant: bellandi vsu letantur, equorum
 Terga fatigantes: lorica, hastilia, & arcus,
 Delicia genti: sub dio ad sidera somnum
 Carpere, suscipi sole & ferrugine, pulchrum est:
 Puluere conspergi, grauibus sudare sub armis,
 Pro patria, pro cognatis, pro regibus ire
 In pugna & gladios, et morti occubere dulce est.
 Aegoceros genti dominans: si credimus astris,
 Si damus hoc calo arbitrium: citò mobile pectus
 Cordaque largitus, rerum sitibunda nouarum.
 Non inconueniens alienūque ab instituto
 videtur

Aegoceros
 id est, Capri
 cornus Erā
 eis dominus
 tus.

videtur huc præcipuum regie Francorum ornamentum Parlamentum ponere: quod illud à principio instituerit, aut unde originem habeat, à scriptoribus aliud non traditur, quàm ut suprâ significavi, à Druidibus receptum ac longo tempore ad nostram usque ætatem observatum credere est. Nam & illud, quemadmodum Druidum concilium, ad Carnutes quotannis tempore & loco, quem rex designasset, habebatur, hoc modo: Conveniebant ex cunctis provinciæ civitatibus viri consuetudinum & iudiciorum periti, ad idq; antea munus deleti, qui ius cuique per provocacionem disceptati dicerent. Sed quia vagæ esset, incertaq; institutio, decreta Parisius curia & sedes est: suntq; ad eam iudices designati, qui ibi consistentes perpetui provocacionum definitores essent. Illorum octoginta numero sunt, annua stipendia ex fisco regio percipiunt. In curias quatuor divisi sunt, seorsimque singuli sedent, & suos præsidentes habent. In prima, quam ipsi Cameram vocant, Præsidentes quatuor sedent, Consiliarii triginta: hi contentiones & causas audiunt, dilationes, & quæ ad iuris cognitionem attinent, constituunt, leniora quadam & temporanea definiunt. In secunda verò & tertia cameris equati sedent tam in hac, quàm in illa XVII. Hi Enquestarum, id est, inquisitionum consiliarii dicuntur, quod inquisitionibus præsent, ex clero & laicis con-

Parlamenti
initium.

Druidum
concilium

Curia Pa-
lamenti Pa-
risius decre-
ta.

Curie Pa-
lamenti.

stituti. Præsidentes utriq; quatuor habent, sententias dicunt, quas constitutis diebus Præsidentium unus prima curia pronunciat: idque Arrestum, id est, ratum & fixum vocant: quod ab eo prouocari nemini liceat: qui ibi reus iudicatus fuerit, LX. librarum Turonensium pretium persolvere curijs debet, & quandoque magis: nam si causam suam non satis intellectam aut discussam existimaret, & ob hoc sibi iniuriam factam, reuoluenda in iudicium causa sua ipse potestatem habet: verum non prius auditur, quam duplicatam dicta pecunie summam deposuerit. Quarta curia eorum est, quos requestarum, id est, supplicationum & palatii magistros appellant: ab illis eorum causa tantum agitur, qui regis obsequijs deputati sunt, aut privilegio donati, ne ab alijs curijs infestentur: huius curia iudices sex tantum sunt: & ab eis prouocare ad Parlamentum licet. In decidendis causis quum nodus aliquis, hoc est, magna difficultas offertur, hæc omnium curiarum consiliarijs congregatis discutitur: quod etiam fit in his, quæ Rex de Republica statuit: huius enim senatus decreto omnia eduntur. Habet & Parlamentum coniudices, dum adsunt Franciæ pares, & alij supplicationum magistri familiares regis comites, qui post primæ curiæ Præsides primi sedent. Illis enim cum Franciæ paribus regalium & Parium cause diffinienda committuntur. Sunt autem

Franciæ

Franciæ Pares ex omni nobilitate duodecim selecti, Remensis, Laudunensis, Lingonensis, Episcopi Duces: Bellouacensis, Nouiodunensis, Catalaunensis, Episcopi Comites vocati: Ex secularibus etiam sex, Burgundus, Normandus, Aquitanicus, Principes Duces: Flandrensis, Tholosanus, & Campanus, Principes Comites. Illos duodecim, ut refert Robertus, Carolus magnus primum instituit, & secum in militiam ductos Pares appellavit, quia equali inter se dignitate regi adstarent, nec cuiusquam quam senatus Parlamenti iudicio obtemperarent, coronandoque regi adessent. Et hi fuerunt, & sunt hodie Gallorum siue Francorum mores, talesque eorum decantati ritus.

Franciæ pares xii. numero.

Pariū Equi
circa dignitas

De Hispania, & moribus Hispanorum.

CAPVT XXIII.

Hispania maxima Europa regio, inter Africam & Galliam iacens, Oceani freto & Pyrenæis montibus clauditur, terris optimis comparanda: nullis posthabenda frugum copia, siue soli ubertatem, siue vinearum prouentus respicere, siue arborarios velis: omni materia affluit, quaecumque aut pretio cara esse possit, aut usu necessaria, adeo, ut non ipsis incels tantum, verum etiam Italiae, ubique Romae cunctarum rerum abundantiam sufficiat. Argentum, gemmas, & aurum, si requiras, habet: ferrarius nunquam deficit, nec cedit vitibus, vinctis oleis

Hispaniæ laudes.

Dinitia Hispaniæ.

Cæli salu-
britas.

Amniū cur
sus.

Ab equorū
pernitate
Hispaniā
mendatur.
Hispaniæ
dimensio.

Diuisio Hi-
spaniæ.
Tarraconē-
sis & eius
finēs.

Bethica

oleus: nihil otiosum in ea, nihil sterile: non coquunt ibi sales, sed effodiunt. Non violento sole torretur, ut Africa, neque assiduū ventis, ut Gallia, fatigatur: salubritas celi per omnem regionem equalis, nulla paludum graui nebula inficitur, sed marina aura perfatur: lini, spartique in ea vis ingens: minū certē nulla feracior terra. Cursus amnium non torrentes, rapidique, ut noceant, sed lenes, vineis, campisque irrigui, æstuariisque oceani affatim piscosi. In nulla tamen re magis olim commendata est, quàm equorum pernitate, quos ibi à vento concipi memoria proditum est. A montibus Pyrenæis incipit, & per columnas Herculis circuiens vsque in Borealem Oceanum protenditur, ita ut omnia in eo circuitu ad Hispaniam spectent. Decem milibus stadiis ut Appianus scribit, eius latitudo commensuratur: longitudo prorsus eadem esse videtur: ab una tantum parte, scilicet Pyrenæi montis dorso, Galliæ adhæret, à reliquis omnibus mari circumgitur. Tribus distincta nominibus est: nam pars Tarraconensis dicitur, pars Bethica, & pars Lusitania. Tarraconensis, in qua ciuitates clarissimæ Pallantia, Numantia, quæ hodie Soria dicitur, fiere: altero capite Gallias, altero Bethicam, Lusitaniāque contingens, mari latera obijcit: mediterraneo, quæ meridiem: qua septentrionem spectat, oceano. Alias verò duas fluminis Anas separat, ita quòd Bethica,

in qua

in qua vrbes clarae Hispalis & Corduba fiere,
 maria viraque prospiciat: ad occidentem At-
 lanticum, ad meridiem Mediterraneum. Lu-
 sitania Oceano tantummodo obiecta est, latere
 ad septentriones, fronte ad occasum versa. In ea
 ciuitas Emerita quondam clarissima fuit. Hæc
 regio primò Iberia ab Ibero fluuio, postea ab
 Hespero Atlantis fratre Hesperia dicta est,
 ultimo ab Hispali, quæ hodie Sibia, vocatur
 Hispania. Corpus hominum ad inedia[m] labo-
 remque, animi ad mortem parati, dura omnibus
 & stricta parsimonia, bellum quàm otium
 malunt: si extraneus deest, domi hostem qua-
 runt. Sæpe tormentis pro silentio rerum credi-
 tarum immortui, adeo illis fortior taciturnita-
 tis cura, quàm vitæ. Velocitas genti pernix: in-
 quies animus plurimis: militares equi, & arma
 sanguine ipsorum chariora: nullus nisi festis
 diebus epularum apparatus. Aqua calida lau-
 nari post secundum Punicum bellum à Roma-
 nis didicere. In tanta seculorum serie nullus illis
 dux magnus præter Viriatum, qui annos de-
 cem Romanos varia victoria fatigauit. Fæmi-
 ne res domesticas, agrorumq; culturas admini-
 strant: ipsi armis & rapinis inserviunt. Breui
 vtuntur veste, ac nigra, lanam habente similem
 caprarum pilis. Peltas in bello paruas ex ner-
 uis confectas, quibus tegatur corpus, habem:
 his in bello ea agilitate vtuntur, vt & ictus
 & sagittas euitent. Iaculis ferreis, hamatisq;
 vtuntur,

Lusitania.

Iberia.

Hesperia.

Hispania
vnde appel-
lata.Gentis con-
ditio.Fæminæ a-
gros & rem
domesticā
curant.Vestitus Hi-
spanorum.
Armatura
Hispanorū

Ferri gla-
diis confi-
ciendis viri-
lissimum.

Hispanorū
bellica vir-
tus.

Cantantes
pugnam in-
grediuntur
Hispani.

Hospitales
sunt Hispani.

utuntur, galeas ferunt areas cristatis palmis, gladios ex ferro puro ad palmi mensuram, quibus in conferta utuntur pugna. Ferrum suo more ad conficienda arma preparant. Nam ferreas laminas in terram abscondentes, ibi tam diu esse sinunt, quoad debiliori parte ferrugine absumpta validior supersit: ex eo tum enses fortissimos, tum cetera ad belli usum arma necessaria componunt. Hoc pacto fabricata, adeo cedunt omnia, ut neque scutum, neque galea, neque aliud quid eis obsistat: duobus gladiis salti, quum equestri certamine superiores evaserint, ex equis desiliunt, & pedestrem adiuvant pugnam. Iaculis longe iaciunt, & summa arte in acie diutius perseverant: mobili corpore lenique, ut facile fugiant hostem & insequantur. Bella ad numerum aggrediuntur, hosti obuiant cantando. In pace choreas levis saltu exercent, cum quadam celeritate. Erga nefarios homines atque hostes crudeles sunt, cum advenis humani atque hospitales. Advenientes enim externos hospitio benignè recipiunt, adeo ut emulatione quadam invicem pro illorum honore certent. Quos advena sequuntur, hos laudant, amicosque Deorum putant. Mulieres ferrea monilia collo gestant supra verticem cornuos incuruos habentia, & ante frontem longius incumbentes, ad quos, quum velint, velum attrahunt, ut extantum faciei umbraculum prebeat: idque ipsa pro maximo ducunt ornamento.

mento. *Quadam item in parte tympanulū circumducitur, ad posterioresque in occipite nervos capiti, usque ad auriculas adstrictum in altum latumque paulatim supinatur. Aliæ synciput expilatum emittant, adeo ut amplius quam frons ipsa, pateat. Aliquæ impositum ad pedis mensuram in sublime stylum erigunt, cui casariam circumtexunt, deindeq; pileo nigranti exornant. Carnibus varijs affluenter vescuntur. Potum ex melle conficiunt, eius copiam præbente affatim patria. Vinum emptum bibunt mercatorum opera aduectum. Mirabilis apud eos hæc observatur consuetudo, quod licet in victus mundicia elegantes existant, una in re tamen ista immundi videntur, & spurcitie pleni: nam uniuersum corpus lauant vrina, eaq; dentes fricant, hanc optimam corporis curam existimantes. Fuit olim tota Hispania terra (ut nihil obmittatur, quod ad regionis cognitionem attinere cognoscitur) diuisa in vltiorem & citeriorem Hispanias. Citerior eadem, quæ Tarraconensis ad Pyreneæ usque iuga protenditur. Viterior in duas per longitudinem prouincias diuiditur, in Bethicam & Lusitaniam. Superioribus antiquis Hispania in regna quinque diuisa est: in Castelle regnum, Aragonum, Portugallense, Nauarra, & Granate.*

Nota morē
admirandū

vicius.

Lotio Hispani corpus curant.

Hispaniabi
faria diuisa

Regna Hispanie quinque.

De Lusitania & vetustis Lusitanorum moribus.

CAP. XXIII.

Lusitan

Lusitania.
Portugallia

Bellica Lu-
sitana vir
tus.

Spartano r-
itu Lusitani
vivunt.

Vaticinādi
varii ritus.

Lusitania vlterioris Hispania pars, quae
hodie Portugallia appellatur, Bethicam
a meridie, Tarraconensem ab ortu, ab occasu
& septentrione Oceanum habens: dicta, ut
Plinius scribit, a Luso Liberi patris aut Lysa
cum eo bacchante. Sunt Lusitani Hispano-
rum fortissimi, scrutatores insidiosi, veloces,
agiles, atque versatiles. Scuti duum pedum la-
titudine utuntur curus ad anteriora prospe-
ctantibus, quibus neque fibula, neque anser nulla
est: his in bello ea agilitate utuntur, ut & ictus
& sagittas eunt. Gladiolus autem pugio lateri
adhaeret. Plurimi lineos thoraces habent, per-
pauca lorice utuntur aut cristatis cassidibus,
nonnulli nernati galea. Iaculum longe iaciunt,
& summa arte: in acie diutius perseverant,
mobili corpore lenique, ut facile & fugiant ho-
stem, & insequantur. Peditibus ocrea adsunt,
Vnusquisque plura fert iacula. Quidam utuntur
& hastilibus, cuspides sunt aerea. Aliquos Du-
rio anni vicinos Spartano ritu degere tradunt.
Duobus utuntur unguentis, ad calefaciendumque
ignitis utuntur lapidibus, & frigida lanan-
tur. Vnicus illis est cibus, mundus quidem, &
simplex. Sacrificiis dediti exta prospiciunt, ni-
hilque concidunt, inspeclant & lateris fibras,
& contrectantes ventura conieclant. Ex inte-
stini quoque hominum maximè captiuorum
diuinationes captant, sagis velantes. Inde ubi
plaga insigitur sub intestinis ab aruspice primū
ad hom

ad hominis casum vaticinantur, abscissas capitulorum dextras dijs offerunt. Omnes montium habitatores victu simplici vtuntur, aquarum potores, humi cubitores. Longas, vt fœmine, inferiùs diffundunt comas: mitratis frontibus pugnas ineunt. Hirco maximè vescuntur, quem & Marti immolant, sicut & captiuos & equos. Faciunt etiam Hecatombas, id est, centenariò numero sacrificia quolibet ex genere, ritu Græcanico: &, vt inquit Pindarus, omnia centena immolant. Gymnica etiam conficiunt certamina. Armis exercent ludos, & equis, & cæstibus, & cursibus, & tumultuaria pugna, & instructo per cohortes prælio. Montani homines duabus anni partibus quærna vescuntur glande, quam quum siccauerint, frangunt, molunt, panes conficiunt, & ad tempus reponunt. Hordeaceo vtuntur vino, nam vitis inopia summa laborant: idq; ita confectum euestigio absument. Conuiuia inter consanguineos celebrantes, pro oleo butyrum vsurpant, sedentes cœnant, edificatos in pariete hemicyclos habentes. Primus sedendi locus cœnantibus in orbem ætati præstatur & honori. Inter potandum ducto ad tibiam vel tubam choro saltant, inflexis exsultantes pollicibus. In Basteranis mulieres inuicem manibus promiscuè innectuntur. Omnes ferè pullis amicti vestibus, & sagis, in quibus inuoluti per stramenta cubant. Terrea illis, vt Gallis,

Vaticinãdẽ
varij ritus

Omnia cẽ
tena immo
lât Lusitanẽ

Glande ve
scuntur mĩ
tani Rus
taniz.

Inter potẽ
dũ choreas
ducũt Lusitani.

¶ in vsu,

Patricidarū
pœnæ.

Curandi æ-
grotos mos
Aegyptia-
cus.

Cantabro-
rū mores.

Cantabrorū
ferocitas.

Religio.

Toxicum
semper in
promptu.

in usu sunt vasa. Mulieres in roseis degunt ornamentis. Nummorum loco gravi admodum sarcinarum permutatione vtuntur, vel extensi argenti lamina frustum abscissum exhibent. Destinatos neci lapidibus obruunt. Parricidas extra montium confinia, vel ultra flumina eiectos, saxis opprimunt. Coniugia de more Græcorum contrahunt. Aegrotos vetusto ritu Aegyptiorum in plateis deponunt, vt qui eo morbi genere tentati sunt, commonescere eos valeant. Hic est montanis viuendi ritus, quem commemoravi, eis, inquam, qui Boreale Hispania latius terminant. Memoriae proditum est, Cantabros, qui extrema Lusitania seruant, quum in hostium potestatem perueniunt, & deinde cruci affixi, lætitiæ pœana canere. Viros vxoribus dotes tradere, & filias heredes designari, à quibus fratres earum vxoribus exhibentur: tantæque firmitate esse, vt matres filios, ne in hostium manus perueniant, trucidare, & illud etiam filios parentibus facere. Cuidam deo sacra faciunt, cuius nomen non existat. Rotunda luna tempore nocturno ante fores per omnes domos pernoctant choreas agitan-tes. Virorum & mulierum communis est utilitas. Rem ipsa rusticam exercent, puerperarūq; viri ministerium exhibent. Hispanum & illud est, vt de more toxicum apponatur, ex olere apio consimili conficiunt, nullum asserens dolorem, vt si quid offeratur inuiti, in promptu illud habeant.

habeant. Eorundem & illud est, ut sese pro ijs, quibus concilientur, immolent, & pro eis mortem se deuoveant.

De Anglia, Scotia, Hybernia, aliisque multis insulis, & insulanorum moribus.

CAP. XXV.

Anglia, quæ & Britannia ab eruditis dicitur, insignis in Oceano insula triangulari forma Siciliae similis. Hæc undique à circumfuso mari complexa est, nusquam iuncta continenti, sed ab omni orbe nostro diuisa: quæ & quondam ab albis rupibus, qui ad eam navigantibus primò apparent, Albion dicebatur. Troes eam quandoque incoluerunt, qui Troia à Græcis vastata Palladis oraculo digressi classe in hanc insulam venerunt, atque Gigantes tunc eam incolentes multis prælijs victos expulerunt. Hos verum & ipsos post multos annos Saxones illa stris Germania populus Angla regine auspicio expulerunt, & agros, opesque Insulanorum inter se partientes, ut linguae patriter & gentis memoria in deuicta insula sempiterna foret, ab Angla ductrice sua terram illam Angliam dixerunt: quamuis plerique sic appellatam putent, quasi nostris orbis angulum. Gallia & Hispania septentrionem versus opponitur. Ambitus quadragesies octies & septuaginta quinque millibus passuum constat: dies longissimus XV I horarum deprehenditur, & æstate lucidæ sunt noctes. Sunt

Anglia quædam Britannia.

Albion. Troes in Anglia.

Saxones in Anglia.

Anglia unde de appellata.

Ambitus Angliæ. Noctes æstatis lucidæ in Anglia.

Venusti sūt
Angli cor-
porē.

Hospitali-
tas Anglo-
rum.

Lupos non
gignit An-
glia.
Diuitia An-
glie.

Vina exoti-
ca, id est,
aliunde ad-
uecta.
Lundonia
vrbs regia.
Antiqui An-
glorum mo-
res.

Angli ceruleis oculis, facie adeò venusta, & statura procera, vt beatissimus Gregorius quum fortè Anglorum pueros Romæ videret, Bene, inquit, bene Angli dicuntur, quia vultu nitent, vt angeli: oportet illis ministrari iter salutis eternæ. In bello sunt intrepidi, optimique sagittarij. Fœminæ candore & forma insigni. Vulgus ignobile, ferum & inhospitale: mitior nobilitas, ac magis obuia ad omne humanitatis officium, aperto capite alteròque genu flexo hospites saluant: osculantur etiam si mulier sit, atque in cauponam ducunt, potantq; vnà: quod facere minimè probro est, modò omnis lascivia absit. In bello non agri violantur, non vrbes, sed ad internecionem alterius partis dimicatur. Omnia victorem sequuntur. Prouinciarum omnium prima Christianam pietatem complexa est: pecoris & lanificij abundans. Lupos non gignit, nec illatos nutrit. Idcirco vagum pecus, & sine custode securum. Est Anglia etiam metallis diues: Aurum habet, argentum, plumbum, & cuprum. Insunt & Margarita, & Gagates lapis, qui ardet in aqua, & oleo exstinguitur. Vinum non gignit tellus, sed pro eo. Cernisia in vsu est. Sunt & exotica vina. Vici & villæ in Anglia plurimi sunt, & vrbes numero multæ. Lundonia gentis caput, regiaq; sedes, quæ nunc corrupta voce Londres, copia negotiatorum celebris. Et tales infra paucos annos Anglorum mores erant.

Casari

Caesaris verò tempore alios tuebantur. Nefas
 tunc erat leporem, gallinam, aut anserem gusta-
 re, alere tamen voluptatis gratia. Mediterra-
 nei plerique lacte & carnibus sine frumenti
 usu, victitabant, amiciebanturq; pellibus. Gla-
 ssum. Glasum.
 ssum era inficiebant, qui color est ceruleus, ut in
 pugna horridiores essent, capiti promisso, præ-
 ter caput ceterum corpus rasitare. Mulieres
 uno tempore denis & amplius viris matrimo-
 nio locari, haberéque eas fratres cum fratribus
 communes, parentes cum liberis: ac si qui ex
 his nati essent, liberi habebantur. Strabo auctor
 est, Anglos proceros homines supra Gallorum
 staturam esse, capillo brevior, in quo tamen
 cum Cesare dissentit. Nemora undique obsepta,
 Manfrons. Manfrons.
 vrbes illis fuisse, & in his tuguria, sub quibus
 & domini & armenta stabulabantur: plu-
 rum ibi calum esse magis quam nivale: quum
 differenaret, late nebulam obtinere terram, ut
 quatuor circiter horas meridianum solem non
 aspiciant. Scotia suprema Angliæ pars est, ad
 septemtrionem tenui fæto siue flumini ab insula
 dirempta: nec procul inde Hybernia, Hir-
 landiam vulgus vocat. Indiscreti insulanorum
 habitus, indiscreta frè omnia, eadem lingua,
 eadem mores, subita ingenia, & in ultionem
 proni, ferociâque in bello insignis, sobrii, &
 inedia patientissimi, eleganti forma, sed cultu
 negligentiore. Scoti à pictura corporis nuncu-
 pati, ut quidam arbitrantur. Vetus & vulgare
 Scoti unde
 nuncupati.

Quare corpora tinxerunt Britanni.

Dies brumales trium horarum in Scotia.

Insulae quaedam mirabilia.

De Hybernia, & gentis moribus. Nullum noxium animal in Hybernia.

fuit pectus, brachia, manus, encausto figurare, quod in paucis hodie seruatur, atque iisdem syluestribus. Veteres scriptores, Britannorum fuisse aiunt, quum in pugnam ituri essent, corpora sibi tingere, ad terrorem, ut credere potest. Inuidi natura, ac ceterorum mortalium contemptores. Ostentant plus nimio nobilitatem suam, ut in summa etiam egestate suum genus referant ad regiam stirpem. Gaudent mendacio, nec pacem colunt, ut ceteri Angli. Scribit Pius pontifex dies ibi brumales, trium ferme horarum esse. Ceterum & illud mirabile in ea gente obseruasse, Mendicantes circa diuorum templa lapides in eleemosynam, a praetereuntibus congerere, quibus ad usum ignis uterentur. Caret lignis ea regio: lapis, qui datur, sulphurea est materia, aut certe pinguis. Refert quoque Aeneas inuestigatam a se ibi arborem esse, sed non repertam, cuius caduca folia in subiectum amnem prolapsa in volucres verti dicerentur. Adicit audiuisset postea a locorum peritis id miraculi in Orcadam vna spectari. Hybernia insula inter septentrionem & occidentem solem dimidio minor quam Britannia, cui propinqua est, ab hyberno tempore, ut quidam putant, appellata, adeo pabulosa est, ut ibi pecuaria (nisi aestate a pastibus arceantur) in periculum agat satietas. Nullum noxium animal gignit, non araneum, non ranam, nec alit aliunde inuectum: omnia

noxia

noxia animalia alio asportata solo pulveris
iniecitu necat. Apes in ea non reperiuntur:

mira celi temperies, fertilitas insignis. Gens ta-
men inhospita, inculta, crudelis. Sanguine in-
teremptorum hausto prius victores vultus de-
turpant. Fas atque nefas eodem animo ducunt.

Puerpera si quando marem edidit, primos cibos
gladio imponit mariti, inq; os parvuli summo
mucrone auspicio alimentorum leniter infert,

& gentilibus votis optat, non aliter, quam si
in bello & inter arma mortem obeat. Qui cul-
tui student, dentibus marinarum beluarum
insignium ensium capulos exornant, candi-
cant enim ad eburneam claritatem. Viris præ-

cipua gloria in armis est. Montium incolæ
carne, lacte, & pomis victitant, magis vena-
tioni & ludis, quam agrestibus operibus de-
diti. Mare, quod inter Hyberniam & An-
gliam interluit, undosum, & inquietum toto
anno, non nisi æstivis pauculis diebus est navi-
gabile. Navigant autem vimineis alueis, quos
circumdant ambitione tergorum bubalorum.

Quantocumque tempore cursus tenebit, navi-
gantes escis abstinent: freti latitudinem in cen-
tum viginti millia passuum diffundi, qui fi-
dem ad verum ratiocinati sunt, æstimarunt.

Qui Sylluram insulam tenent homines, etiam
nunc vetustum morem custodiunt. Nundinas
ac nummum refutant, dant res, & accipiunt:
mutationibus necessaria potius, quam pretijs

parant.

Hyberni
barbari mo-
res.

Hyberni
Præcipuam
armis gla-
ria.

Syllura in-
sula.

Ebudes in-
sulæ.

Omnia vni-
uersorū a-
pud Ebu-
des.

Thyle insu-
larum opti-
ma.
Nox nulla.
Dies nullus

Omnia
matrimo-
nia.

Gymnesiæ
insulæ.
Baleares in-
sulæ.

Iberia Hi-
spania.

parant. Deos percolunt : scientiam futurorū
pariter viri & fœminæ ostentant. Ebudum
insularum, quarum quinque sunt, incolæ fruges
nesciunt, piscibus tantum & lacte viuunt, Rex
vñus est vniuersis : nam quotquot sunt, omnes
angusta interluuie diuiduntur. Rex nihil suum
habet : omnia vniuersorum : ad equitatem cer-
tis legibus stringitur. Ac, ne auaritia à verò di-
uertatur, discit paupertate iustitiam, vt potè
cui nihil sit rei familiaris : è publico alitur.
Nulla ei datur fœmina propria, sed per vicis-
situdines in quamcumque commotus sit vsua-
riam sumit : vnde ei nec votū, nec spes concedi-
tur liberorum. Thyle insularum vltima, quæ cir-
cum Britanniam iacens est, in qua æstiuo solsti-
tio, sole in Cancrisyodus faciente transitum, nox
fœrè nulla, Brumali solstitio perinde nullus dies.
Pomorum copia est. Qui illic habitant, princi-
pio Veris inter pecudes pabulis viuunt, deinde
lacte, in hyeme conspergunt arborum fructus.
Vtuntur fœminis vulgo, certum matrimo-
nium nullis. Aliæ quoque existunt insulæ in
Mediterraneo occidentem versus, quæ à Græ-
cis Gyronesiæ ab incolarum nuditate, qui æsta-
tis tempore absque vestibus incedunt : ab acco-
lis verò ac Romanis Baleares, à fundæ iactu,
quòd rectius, quàm reliqui, lapides iaciant, ap-
pellati : Harum media reliquis maior est, dem-
ptis septem, Sicilia, Sardinia Creta, Eubœa,
Cypro & Cyrno, Lesbo. Abest ab Iberia, quæ
Hispan

Hispania est, diei viuis navigatione. Minor
 ad Orientem spectat, nutriendi plurima omnis
 generis armenta, sed mulos præcipuè, qui &
 magni sunt, & sonora voce. Viraq; insula fer-
 tilis, ac fructifera est, referta est habitatoribus,
 ut qui triginta hominum millia excedant. Ad
 vini potum, quèd rarò apud eos est, sunt prom-
 ptiores. Oleo omnino carent: idè ex Lentisco
 & porci adipe mixtis ungunt corpora. Mulie-
 res adèò præ ceteris appetunt, ut mulierem à
 prædonibus captam tribus aut quatuor redi-
 mant viris. Habitant in saxis concavis, iu-
 xtaq; præcipientes petras Effossis cuniculis ad cor-
 porum tegumenta vtuntur, & vitæ securita-
 tem. Aureo nummo aut argenteo non vtan-
 tur, quæ afferri ad insulam prohibent: existi-
 mant enim eo pacto, quum auro atque argento
 careant, sese facîle omnes vitæ insidias euasu-
 ros. Hanc ob rem quum olim cum Carthaginien-
 sibus militassent, ex stipendio impenso mulieres
 ac vinum emptum secum tulere. Mirandum
 verò quèd in nuptiis de more seruant: in epu-
 lis enim, quæ cum domesticis, amicisq; in nu-
 ptiis fiunt, primus, secundusq; & deinceps se-
 cundum ætatem reliqui nuptam cognoscunt:
 vltimus sponso locus ad uxorem datur. Priua-
 tim quid etiam, & à ceterorum moribus alie-
 num, in defunctorum sepulchris obseruant. Li-
 gnis enim membra corporis incisain vas conij-
 ciunt, supràque saxa accumulant. Arma eni-

Durus habi-
tandi ritus.

Pecuniæ nul-
lus vñs.

Nuptiæ con-
vixæ peror-
dinè cognos-
cunt.

Sepulcra.

Arma insu-
lanorum.

Fundarum
vsus.

Iactus peri-
tia.

De insula à
Iambulo re-
perta.

Iamboli
fortuna.

Sunt fundæ tres, vna caput cingunt, altera ven-
trem, tertia in manibus gestatur. In prælio la-
pides multò maiores, quam reliqui, ita robustè
iactant, vt ab aliquo tormento lapis missus vi-
deatur. In vrbiũ expugnatione lapidum iactu
eos quidem, qui supra ex propugnaculis mœnia
tuentur, vulnerat. In pugna vero scuta, galeas,
omneq; armorum genus confringunt. Ita au-
tem rectè lapides propellunt, vt rarò effugiat
ictum appetitus locus: quod eis continuus à
pueritia vsus præbet, à matribus ad id certa-
men coactis. Imponunt enim supra erectum li-
gnum panem, signum quòd iactu petant, neque
antè cibum capiant, quàm panem lapide eie-
ctum pro cibo sumunt permissu matris. Nunc
de insula in Oceanũ versus Meridiem reperta,
& quæ in ea præter fidem narratur, de quæ in-
ventionis causa paucis sunt explicanda. Iam-
bolus à pueritia eruditus post patris, qui mer-
cator fuit, obitum, & ipse mercatura operam
dedit, per Arabiam transiens ad aromata
emenda, cum socijs itineris à latronibus captus
primò cum vno ex conseruis pastor deputatus
est, deinde vnà cum eo à quibusdam Aethio-
pibus comprehensus, vltraq; maritimã Aethio-
piam ductus. Hi quum essent externi, in expia-
tionem eius regionis capti sunt. Mos erat his,
qui ea loca incolebant, Aethiopibus à pri-
scis temporibus ex deorum responso traditus,
perq; progenies viginti, annos verò sexcentos
(progen

(progenies enim triginta perficitur annis) ob-
 seruatus, duobus hominibus expiationem fa-
 cere. Habebant præparatum nauigiolum ad
 ferendas maris tempestates aptum, & quod
 duo viri facilerè regere possent. In id sex men-
 sium victu, quod satis esset ambobus, imposito,
 viros inducentes mandabant, ut secundum
 oraculi responsa nauiculam versus Meridiem
 dirigerent, venturos eos ad insulam esse feli-
 cem, & humanos homines, qui beatè vive-
 rent. Eodem modo & eorum patriam, si ipsi
 in insulam salui peruenissent, sexcentis an-
 nis in pace felicitatèque futuram. Sin verò lon-
 gitudine maris territi cursum retro verterent,
 tanquam impios ac scelestos omni eorum gen-
 ti magnarum calamitatum causam præbitu-
 ros. Aethiopes verò aiunt dies agere iuxta
 mare festos, sacræque facere, optantes, quo
 solita fiat expiatio, prosperum nauigantium
 cursum. Hi post quatuor mensium nauiga-
 tionem multis acti tempestatibus ad insu-
 lam deferuntur figura rotundam, stadiorum
 ambitu quinque millium. Insule appropin-
 quantibus, accole quidam obuij scapham de-
 ducunt, alij accurrentes mirantur alienigena-
 rum aduentum, eos humaniter, benignèque
 suscipiunt, quæ apud se erant illis communican-
 tes. Sunt eius insule homines corpore ac mori-
 bus haud nostris similes, eadem tamen corporis
 forma, sed quæ magnitudine quatuor cubitos
 exced

Aethiopū
maritimo-
rū expiatio

Insule de-
scriptio.

Hominum
mirabiliū
descriptio.

excedat, horum ossa veluti nerui, quò velis flectuntur, reflectunturq;. Corpore sunt plusquam nos agili ac robusto. Nam si quid manibus ceperint, nemo eripere ex digitis potest: pellis corporis adeò perpolita, ut ne parua quidem lanugo appareat. Pulcri sunt, decori, & corpore composito. Aurium framina multò nostris patentiora, quemadmodum & lingua à nobis differunt. Habet enim eorum lingua priuatim quid, tum à natura, tum ab ingenio datum: diuisam enim linguam natura dedit, quæ scinditur in inferiori parte, ut ab radice duplex esse videatur. Ita varia vtuntur loquela, ut non solum voce hominum loquantur, sed autum diuersarum imitentur cantus. Et quod mirabilius videtur, vnà cum duobus hominibus perfectè simul respondendo, tum disputando loquuntur: vna enim linguae parte vni loquuntur, reliqua alteri. Purum ibi esse integro anno aërem constat, quemadmodum poeta scribit, pyrum supra pyrum, malum supra malum, vnam supra vitem senescere: esse insuper iradunt continuò diem parem nocti. Circa Meridiem nullam fieri rei alicuius umbram, quum supra verticem sol existat. Viuunt autem secundum cognationes ac cœtus, qui tamen quadringentos non excedant. Habitant in pratis, ferente absque cultura sponte sua vberes fructus terra. Nam insula viuens, aërisque temperies terram sua sponte frugiferam, ultra quam

satis

Lingua duplex à natura.

Insulae virtas.

Terra absque cultura frugifera.

satis est, reddit. Nascuntur apud eos arundines plurimæ ferentes vberem fructum albo eruo persimilem : hos collectos spargunt aqua calida, quoad auctus oui columbæ magnitudinem æquat : ex his postmodum contritis panem conficiunt dulcedine præstantem. Sunt etiam in ea aquarum fontes permagni, ex quibus partim aquæ calidæ ad usum balnearum, ad curandósque morbos manant : partim summa dulcedine frigida, quæ ad valetudinem conferunt. Est quoque omnium doctrinarum, maximèque astrologiæ, apud eos cura. Utuntur literis, quas habent viginti & octo secundum virtutem significandi, characteres verò septem, quarum quolibet quatuor interpretatur modis. Longissimæ sunt ætatis, ut qui annis centum quinquaginta vitam agant, & absque aliquo (ut plurimum) morbo. Si quis febricitet, aut corpore eger fuerit, mori statuta lege compellunt. Non scribunt per litteras, ut nos, sed à superiori parte recta linea ad inferiorem. Mos est eis ad certam usque ætatem vivere, quæ perfecta, variam sibi mortem sponte constituunt. Gemina est apud eos herba, supra quam si quis iacet, in suauem deductus somnum moritur. Mulieres minime nubunt, sed omnibus sunt communes. Simili modo & filii educantur, communique amore sunt omnibus. Abduci sæpius à nutriendis infantes, ne matres filium recogno-

Fontes salubres.

Doctrinarum cura. Literæ.

Aeger mori lege compellitur.

Vi iudicet ta meta.

Herba mortem inducentes.

Matrimonio.

gno-

Animalia
admirabi-
lia.

Sanguis me-
dicinæ uti-
lissimus.

Senior cu-
iuslibet cœ-
tus rex.

Aliæ insu-
læ septem.

gnoscant. Quo fit, ut quum nulla sit apud eos
ambitio, aut præcipua affectio, concordēs
absque seditione viuant. Esse insuper ea in in-
sula animalia magnitudine quidem parua,
sed natura & sanguinis virtute admirabilia,
corpore sunt rotundo, ac testudinibus simili,
duabus lineis inuicem per medium transuer-
sis, in quarum cuiuslibet extremo sit auris &
oculus, ut quatuor oculis videant, totidēque
audiant auribus: vnici ventre atque intestinis,
in quæ comesta confluunt. Pedes circum ha-
bent plures, quibus in vtramque partemambu-
lant. Huius beluæ sanguis mirabili asseritur
virtute. Omne enim corpus concisum dum spi-
rat, hoc tinctum sanguine coheret. Quisque
cætus nutrit magnas diuersæ naturæ aues, qui-
bus experiuntur quales filij sunt futuri. Im-
positis enim supra aues infantibus, si volan-
tes per aëra immoti non expauescant, educant.
Si verò timore ignaviæque deficiunt, proijciun-
tur, ut neque diutius victuri, & animi exer-
citio inutiles. Cuiuslibet cætus senior alijs tan-
quam rex, cui parent omnes, imperat: Annis
centum quinquaginta ætatis seipsum vita ex-
lege priuat: post eum senior accipit principa-
tum. Mare, quo insula circumdatur, fluctuo-
sum, & quod motus ingentes facit, dulcis est
aquæ gustus. Arctus, & pleraque stellæ, quæ
nobis apparent, minimè ab illis conspiciuntur.
Sunt & aliæ septem insulæ pari magnitudine,
parib

Paribusq; ferè intervallis distantes, quæ eiusdem
 Sentis, legisq; existunt. Omnes eas incolentes,
 quamvis terra sua sponte abundè victum ferat, ^{vidus insu-}
 his tamen modestè vtuntur: Simples enim ^{lanorum.}
 cibos appetunt, nutrimentum quod satis est quæ-
 rentes. Carnibus tum assæ tum elixis vescun-
 tur. Coquorum artem, varijsq; saporibus condi-
 ta, vt inutilia reijciunt. Deos, & eum, qui omnia
 continet, solémque, & reliqua caelestia colunt.
 Pisces, auesq; varij generis capiunt. Nascuntur
 ibi sua sponte arbores fructiferae, olea, & vites, ^{Serpentes}
 ex quibus olei & vini copiam educunt. ^{inno cui &}
 Serpentes magnos, sed innocuos insula præducit, ^{esui apti.}
 quorum carnes miræ dulcedinis edunt. Vestes
 parant ex lanugine molli ac splendida ex me-
 dio arundinum sumpta, qua maritimis tincta
 ostreis vestimenta purpurea conficiuntur. Va-
 ria existunt animantia, &, quia præter opi-
 nionem, haud facilè credita. Certum vivendi or-
 dinem servant, vnico cibo dietim contenti. Nam
 certo die pisces, alio aues, quandoq; terrestria
 animalia edunt, oleo aliquando, simpliciq;
 mensa vtuntur. Diversis sunt exercitijs dediti, ^{Exercitia &}
 quidam inuicem ministrant, alij piscantur, ^{studia.}
 alij exercent artes, nonnulli circa alias res vsui
 commodas occupantur. Quidam exceptis seni-
 bus partitis inuicem operis seruitio vacant. In
 sacris ac diebus festis hymnos in deorum, &
 maxime Solis, laudes canunt, cui se & insulas ^{Sepulcra,}
 dicant. Mortuos in litore sepeliunt, cadaver
 quum.

Aque mira
bilis natura

quum mare fluit arena obruētes, vt aqua fluxu
inundationeq; exaggeretur locus. Calamos, ex
quibus fructum decerpunt, augeri aiunt, mi-
nuiq; ad Lune modum. Fontium aqua dulcis
ac sana caliditatem seruat, nisi frigida aqua
aut vinum immisceatur. Iambolus & qui cum
eo accesserat, quum septem annis in insula man-
sisset, tandem inuiti eiectioni sunt, tanquam mali,
maluq; moribus assueti, igitur preparata rur-
sus scapha, cibisque impositis abscedere coacti
mensibus quatuor ad regem India peruenere, à
quo postea saluo conductu per Persidem in
Græciam dimissi sunt.

De Taprobana insula, & gentis eius moribus.

CAP. XXVI.

Alexandri
magni vir-
tus.

Insula ab
Onesicrito
reperita.

TApobanam insulam antequam teme-
ritas humana exquisito penitus mari fi-
dem panderet, diu orbem alterum putauerunt,
& quidem eundem, quem habitare Antipodes
crederentur. Verum Alexandri Magni vir-
tus ignorantiam publici erroris non tulit ulte-
rius permanere, sed in hac vsq; secreta propa-
gavit nominis sui gloriam. Missus igitur On-
esicritus prefectus classis Macedoniæ, terram
istam quanta esset, quid gigneret quomodo ha-
boretur, exploratam notitiæ nostræ dedit. Patet
in longitudine stadiorum septē millia, in latitu-
dine quinque millia, scinditur amne interfluo.
Nam pars eius bestis & Elephantis repleta
est, maioribus multo, quàm quos India: partem
homin

homines tenent, Margaritis scatet, & gemmis
 omnibus : sita inter Ortum & Occasum, ab
 eo mari incipit, quod fretum Indiae est. A Pra- Taprobanae
ambitus.
 sia Indorum gente dierum viginti quinque pri-
 mo in eam fuit cursus: sed quum papyraceis &
 Nili nauibus illo pergeretur, mox cursu nauium
 nostrarum septem dierum iter factum est. Ma- Mare vado-
sum.
 re vadosum interiacet altitudinis non amplius
 senum passuum. Certis autem canalibus adeo
 absum, adeoque depressum, vt nulla vquam
 anchora ad profundum illius ima potuerim per-
 venire. Nulla in nauigando syderum obser-
 uatio, vtpote vbi septentriones nequaquam aspi-
 ciuntur: vergilia nunquam apparent: Lunam
 ab octaua in sextamdecimam tantum supra Canopus sy-
dus.
 terram vident. Lucet ibi Canopus sydus cla-
 rum & amplissimum: Solem orientem à de-
 xtra habent, occidentem à sinistra habent,
 Sub Claudij adhuc principatus es signatum
 ignorabant. Pecunia maxime stupuisse tradun-
 tur, quod signata disparibus foret vultibus,
 parem tamen haberet modum ponderis. Exce-
 dunt homines corporum magnitudine alios
 omnes. Crines fusco imbuunt. Caruleis oculis,
 atroci visu, terrifico sono vocis. Quibus imma-
 tura mors est, in annos centum aeuum trahunt. Taprobanae
homines.
 Alijs omnibus annosa etas, & penè vltra
 humanam extenta fragilitatem. Nulli aut per
 diem, aut ante diem somnus. Noctis partem
 quieti destinant, lucis ortum vigilia antener-
 unt.

Rex suffragio
creatur.

Rex liberis
carere de-
bet.

Iudiciorū
pulchra in-
stitutio.

Rex peccās
morte mul-
tatur.

Gentis stu-
dia.

Testudinū
marinarum
magnitudo

tunt. Aedificia modicè ab humo tollunt. An-
nona semper eodem tenore est, vites nesciunt,
pomis abundant. Colunt Herculem. In regni
electione non nobilitas praeualet, sed suffra-
gium vniuersorum: populus enim eligit spe-
ctatum moribus, & inueteratae clementiae, &
iam annis grauem. Sed hoc in eo quaeritur, cui
liberi nulli sint. Nam qui pater fuerit, etiam si
vita spectatus est, non admittitur ad regendum;
& si fortè dum regnat pignus sustulit, exni-
tur potestate, Idq; eò maximè custoditur, ne re-
gnum hereditarium fiat: deinde etiam si rex
maximam praferat equitatem, nolunt ei totum
licere. Quadraginta rectores accipit, ne in
causis capitum solus iudicet, & sic quoque si
displicuerit iudicatum, ad populum prouoca-
tur. A quo datis iudicibus septuaginta, fer-
tur sententia, cui necessariò adquiescitur. Cul-
tu rex dissimili à ceteris vestitur. Quod si
etiam ipse in aliquo peccato argutus sit, ac con-
uictus, morte multatur. Non tamen ut cuiusque
attrectetur manu, sed consensu publico rerum
omnium interdicta ei facultate, etiam colloqui
potestas punito denegatur. Culture student
vniuersi, venatibus indulgent, nec plebeias
agunt praedas, quum tigrides & elephanti
tantum requirantur. Maria quoque piscationi-
bus inquietant, marinasque testudines capere
gaudent, quarum tanta est magnitudo, ut su-
perspecies earum domum faciat, & numerosam
familiam

familiam non arctè receptet. Maior pars Insule huius calore ambusta est, & in vastas deficit solitudines. Latus eius mare alluvio peruiridi colore, fructicosum adeo, ut iube arborum plerumque gubernaculis atterantur. Migrantur aurum, & ad gratiam poculorum omnium gemmarum adhibent apparatus. Secant marmora testudinea varietate. Margaritas legunt plurimas, maximasq; . Et hæ sunt gentes, hæ nationes, quarum mores, ritus, & instituta ab historiographis ipsis passim celebrata sunt, & potissimum quæ potuerunt aliqua sui excellentia & dignitate ad cognitionem nostram pervenire. Per multas adhuc esse fateor, quæ à me aut prætergressæ sunt, aut parcius attrectatæ: quum de illis scribere non plura potui quàm inveni, ut qui apud eas non fui nec cognoui, neque qui omnium conscius esset (præter immortalem deum) dicere satum posse existimaui. Ipse enim solus est, qui novit omnia, & solus qui potest. Ipse est, qui prima ipsius orbis fundamenta in orbem coniecit, & immensi maris aditum & semitam mortalibus patefecit, quiq; vitæ huius commoditates omnes, divitias, dignitates, honores præstitit: qui vè sydera discernens unicuiq; quam voluit, sortem tradidit: quibusdam enim ut terram colerent, atque inde sibi divitias & opes compararent, alijs autem ut pelago acti, aut piscarentur sibi victum, aut mercimoniam computarent. Alijs ut scientiæ &

Censura
libri.

Excusatio
auctoris.

Deus solus
omnia novit
& potest.

A Deo cuiusque
sortis
concessa.

Vnde morū
diuersitas.

philosophiæ studijs se dederent, atque inde honores aucuparentur & laudes. Multis etiam ut ceteris præessent, iuberent & imperarent. Ideò non mirandum, si homines variam inter se, non solum fortunam, sed etiam naturam, mores, & viuendi ritus sint consequuti, quum videmus regiones & loca eam quoque varietatem adeptæ, postquam vna quidem lacteos homines pariat, alia subalbidos, alia fuscis, alia prorsus adustus, aut similes multis floribus, quales Assyria generat. Sic enim statuit Deus, ut homines varij quoque ingenij, & multifr-
mis animi ac industriæ, quemadmo-
dum & cetera, nascerentur,
atque ut vnusquisq; sua
contentaretur
sorte.

A. N. D. R.

ANDREAS PALEO-
SPHYRA GVNDL-
FINGIVS LE-
CTORI
S.

A MARONE licet Ithacus
Ulysses scelerum inventor,
ab Homero Polytropos, ab
aliis technarum archite-
ctus, & versutæ omnis cō-
ciabulæ appelletur: attamen sapien-
tissimus, peritissimus, atque patientissi-
mus heroum omnium & prædicatur, &
habetur, quòd peregrè profectus, exter-
norum hominum mores multorum co-
gnouit, & vrbes, ab aduersante nimium
sibi fortuna per Scyllam atque Chary-
bdim ætas, Syrtium, Cyclopi, Sirenium,
& Circes molestias tulit. Quis ergo non
videat, quis non intelligat quàm deco-
rum, quàmq; uile sit ad tanti principis
vestigia quàm remotissimè peregrinari,
alienas terras inuisere, uade peculiaria
gentium aliarum studia, mores, exerci-
tia, linguæ, leges, dogmata sacra & pro-
fana omnia, esus, vestitus, ædificandi ra-
tio, locorum situs, cultusq;, & denique
rerum.

rerum naturæ omnium ediscantur? Quoniam verò propter impedimenta pleraque ætate maximè nostra omnibus hæc non conceditur, ut non minùs illa hæc in patrio sinu quiescendo cognoscerentur, elaboravit Boëmus hic meus, literarum humanarum scientissimus, ex innumeris classicis scriptoribus conscripto præsentì opere. In quo tres terræ partes, partium regiones & loca, locorum homines, hominum mores & ritus memorabiliores explicantur omnes, tanta diligentia, tanta arte, quanta à nemine ante eum unquam priùs pertractari dignoscuntur: ex racématione diligenti vindemiam, ex spicilegio messem fecit, succolum non minus, quàm iucundum, nec iucundum minus, quàm utilem atque pernecessarium librum, adeò, ut nisi quæ in ipso de homine prædicantur, ille qui humanitati studet, cognouerit, magis instituto aberreret suo, quàm materiarius, quem materiæ, in qua laborat, natura siue conditio fugerit. Quare, humanarum rerum humane lector, eas hominum res intueri, lege: atque ubi quanta in eis utilitas, quanta humanæ vitæ institutio sit, experieris, gratias Boëmo nostro age immortales.

EX NICOLAO DAMASCENO DE MORIBVS GENTIVM.

*

THYNI.

TH Y N I naufragos humaniter excipiunt, & amicitia sibi deuinciunt. Sed & ex peregrinis eos, qui spontè accedunt eximie honorant: Qui verò inuiti ad ipsos delati fuerint puniuntur.

Aritoni.

Aritoni nullum animal mactant. Oracula sua testis inscripta habent, quæ in aureis inuolutis custodiunt.

Dardani.

Dardani, gens Illyrica, se. saltē in vita lauantur, quum in lucem recens editi sunt, cum nuptias contrahunt, quum fato sunt functi.

Galactophagi.

Galactophagi, gens Scythica non in edibus degunt, vt & plerique alij Scytharum. Victus eis saltē equarum lacte constat, vnde caseos conficiunt, vt ita eo tum potu tum cibo vtantur. Itaque non facile bello superantur, quod commeatus vbique ipsis præsto sit. Hi & Darium domum remeare coegerunt. Sunt autem

aa

4

in uicem

inuicem iustissimi, utpotè qui facultates & v-
xores communes habeant. Vnde inter se Senio-
res quo suis patres suos appellant, iuniores filios,
& equales fratres. Ex his oriundus Anachar-
sis, in septem sapientum numero habitus, qui
in Græciam venit, ut leges & instituta aliorum
disceret. Quin meminit eorum & Homerus
ubi inquit, Mysorum cominus pugnantium, &
Agaurorum equas mulgentium, Et Galacto-
phagorum. Abiorumque iustissimorum hominum.
Abios autem vocat eos, siue quòd terram non
colerent, siue quòd sine domibus degerent, siue
etiam quòd his soli arcus in bellis usurparent.
Arcus enim poète haud rarò Sios dicitur. A-
pud hos (ut ferunt) neminem deprehendere est
inuidia laborantem, aut odio flagrantem, siue
metu percussam, propter vitæ istam communio-
nem & iustitiam. Bellicose autem ipsorum non
minus mulieres sunt, quàm viri, quæ & vnà in
prælium eunt, quum ita factò opus. Itaque &
Amazonas fœminas generosissimas esse, adeò
ut progressæ sint cum exercitu olim Athenas,
& in Ciliciam vsque, quando videlicet iuxta
Meotim paludem habitauerunt.

Iberi,

Iberorum mulieres quotannis in publicum
exhibent, quod tela confecerunt. Viri autem
suffragijs lecti de ipsis iudicant, & quam earum
plurimum laborasse inueniunt, ei primos hono-
res deferunt. Habent quoque Zonam certæ men-
suræ,

sure, intra quam si venter cuiusquam comprehendere nequeat, pro dedecore id magno habetur.

Umbrici.

Umbrici in pugnis aduersus hostes, turpissimum ducunt victos viuere: sed necesse est aut vincere, aut mori. Umbrici quum controuersias inter se habent, pugnando armati ac si bello congreduendum esset: & videntur iustiore habuisse causam qui aduersarium interemerint.

Celtæ.

Celtæ Oceani accolæ, pro dedecore habent, si quis muro aut domui ruenti se subducat. Inundatio quum ex mari exteriori accedit, armis induti et obuiam eunt, subsistuntq; donec mergantur, idq; ne fugientes videantur quoquo modo mortem formidare. Celtæ gladijs cincti Reipub. negotia tractant. Grauiorem etiam pœnam apud eos luit, qui peregrinum, quàm qui ciuem interemerit. Illi enim mors irrogatur, isti exilium indicitur. Ante omnes honore eos afficiunt, qui victoria potiti agrum aliquem in publicum acquisiuerunt. Ianuas ædium nunquam occlusas habent.

Pædalij.

Apud Pædalios, gentem Indicam, non sacrificus, sed prudentissimus omnium qui præsto sunt sacra auspiciatur. Petitur autem à Dÿs nihil aliud quàm iustitia.

Prayſij.

Praysij, vel Prasij, viciuos fame affictos alimento ſubleuant.

Telchines.

Homines illi qui Telchines dicti, antea quidem Cretenſes erant, ſed poſtea & Cyprum inhabitauerunt. Vnde quum in Rhodum migraffent. primiꝫ eam inſulam occupaffent, magni admodum & inuidi extiterunt. Quum verò & hi artes mechanicas exercerent, maiorũque opera imitarentur, Minervæ Telechinie ſtatuum primi erexerunt, quod nomen ſonat ac ſi dicas, Minervæ inuidæ.

Tarteſſij.

Apud Tarteſſios minori natu aduerſus maiorem teſtimonium ferre non licet.

Lucani.

Lucani tanquam criminis alicuius, etiam luxuriæ ignaviaꝫ iudicia agitant. Si quis conuictus luxurioſo mutuum dediffe, mutuo iſto multatur.

Samnites.

Apud Saunitas vel Samnites de adoleſcentibus & virginibus quotannis publicum habetur iudicium. Quem igitur eorum optimum eſſe ſententia iudicum pronunciarit, is ſibi ex virginibus eligit uxorem quam vult, deinde ſecundus ab eo alteram, & ſic de cæteris fit deinceps.

Limyrnij.

Limyrnij uxores habent communes, & liberos

beros communiter alunt vsque ad annum attatis quintum. Anno autem sexto in vnum conuocant omnes pueros, atque tum ex similitudine ad quemlibet virorum coniecturam facientes, cuilibet similem patri filium assignant. Quum itaq; quis agnouerit puerum suum, tum quilibet eum vt filium educat.

Sauromatæ.

Sauromatæ (vel Sarmatæ) tribus diebus cibo se ita ingurgitant, vt repleantur. Vxoribus in omnibus obtemperant, tanquam dominabus. Virgini non prius nuptias concedunt, quam hostem aliquem interfecerit.

Cercetæ.

Cercetæ reos cuiuscumque admissi criminis ita puniunt, vt sacris interdican. Si quis scapham gubernans impegerit, accedentes ordine singuli illi inspuunt.

Mosyni.

Mosyni Regem suum educant turri inclusum. Si quis iudicatus sit minus benè in publicum consuluisse, eum fame enecant. Frumentum quod ipsis ex agris prouenit equaliter distribuunt, partem inde aliquam in commune conferentes pro peregrinis aduenientibus.

Phryges.

Phryges omni abstinent iureiurando, ita vt nec ipsi iurent, nec alios ad iurandum adigant. Si quis apud eos bovem aratorem interfecerit, aut agricultura instrumentum surripuerit, morte mul-

temultatur. Phryges non defodiunt in terram sacerdotes mortuos, sed super columnas lapideas decem cubitorum erectos statuunt.

Lycij.

Lycij plus honoris mulieribus quam viris deferunt, nominæque eis à matribus induuntur: Itémque bonorum heredes filias, non filios relinquunt. Si quis liber condemnatus fuerit furti, pœna seruitutis ei irrogatur. Testimonia in causis non protinus ferunt, sed post mensem demum.

Pisidæ.

Pisidæ conuiuantes, parentibus epularum primitias libant, perinde vti nos Djs federum amicitiaq; presidibus. Grauißimum apud eos iudicium depositi agitur, quod qui fraude inuertere conuictus fuerit, morte afficitur. Si quis in adulterio comprehensus fuerit, is cum adultera asino insidens per urbem circumducitur, idque ad constitutum aliquot dierum spatium.

Æthiopum.

Æthiopes sororibus potissimum honorem exhibent, & successionem tradunt Reges, non suis, sed sororum filijs. Quod si ex ijs nullus superfit, cui succedere ius sit, tum pulcerrimum omnium & bellicosissimum Regem deligunt. Exercent ij præcipuè pietatem & iustitiam. Aedibus ipsorum nullæ sunt ianua, cumque in vijs publicis multa sita iaceant, nemo eorum aliquid furatur.

Buæi.

Apud Buæos. Libya seu Africa gentem, vir inter viros dominatum gerit, mulier inter mulieres.

Bafuliei.

Bafuliei., Libya gens, quum bellum gerunt, noctu quidem prælium committunt, interdum verò pacem seruant.

Dapsolibyes.

Dapsolibyes simulatque in vnum conuenire, vniuersi simul nuptias contrahunt eodem die, post occasum pleiadum. Etenim vt conuiuati sunt ad mulieres seorsim accumbentes extinctis luminibus adeunt, quàmque earum forte quispiam nactus fuerit, eam & uxorem ducit.

Ialchleuei.

Ialchleuei, gens Libyca, quum multi simul eandem sponsam ambiant, apud socerum seu sponse petita patrem cœnant. Dum verò multis diſterijs sibi inuicem illudunt, cui eorum sponsa arriſerit, is eam ducit.

Sardolibyes.

Sardolibyes nullam suppellectilem sibi parant, præter calicem & gladium.

Alitemij.

Alitemij Libyes perniciosissimos Reges eligunt: Ex reliquis prout quisque maxime iustus est, ita & dignitate eminet.

Nomades.

Nomades.

Nomades & ipsi Libyū gens, in temporū dinumeratione non diebus, sed noctibus utitur.

Apharantes.

Apharantes Libyes nominibus carent, soli orienti conuicium faciunt, ut qui multa mala in lucem proferat & ostendat. Ex filiabus optimas eas censent, quæ tempore quàm longissimo virgines manent.

Bæoti.

Quidam Bæotorum decoctores qui non sunt soluendo in forum adducunt, & considerare iussis cophinum superimiciunt: Ac qui hac cophini pœna affectus fuerit, inde infamis fit. Quam pœnam irrogatam etiam Euripidæ patri: qui ex Bæotis oriundus erat, sunt qui existimant.

Assyrij.

Assyrij virgines in foro vendunt quibuslibet eas sibi iungi desiderantibus. Ac primo quidem veneunt, quæ forma omnium sunt venustissima, tum deinceps reliquæ. Quum verò ventum tandem fuerit ad maximè deformes, præconem diuulgant, quantum quisque pecunia accipiat, ut eam ducat. Atque ita pretium ex formosarum venditione redactum, in elocandas deformes impendunt. Coniungunt pariter exercentes in moribus potissimum grauitatem & mansuetudinem.

Persæ.

Apud Persas quod factum turpe existimatur, id

tur, id nec dictu honestum censent. Si quis patrem necauerit, eum subdititium non genuinum filium existimant. Si quem iusserit Rex flagris cedi, is tanquam beneficio affectus, gratias agit quod eius rex munisset. Quibus soboles numerosa est, præmium eo nomine à Rege ferunt. Pueri apud ipsos, vera dicere non secus atque disciplinam aliquam discunt.

Indi.

Apud Indos quum quis fraudatur mutuo aut deposito, actionem non habet, sed sibi culpam imputare debet, quod credidit. Si quis artificem manu vel oculo priuauerit, morte pœnam luit. Qui grauissimo obnoxius delicto est, iubente Rege tondetur, tanquam hoc extremæ sit ignominie. Indis mortuis iungitur in rogi uxore ex omnibus dilectissima una cremanda. Inter ipsas autem acerrimum certamen oritur, adiuuantibus quamlibet suis amicis, uti vincat.

Lacedæmonij.

Lacedæmonij non satis honestum ducunt, alijs operam nauare artibus, quam ad res bellicas pertinentibus. Cibus omnes viri una capiunt. Senes quosuis omnes reuerentur, non secus ac parentes suos. Ut viris sua sunt exercitia, ita sunt virginibus item sua. Peregrinus Sparta degere fas non est, nec Spartanum peregre proficisci. Uxoribus suis potestatem faciunt prolem suscipiendi ex pulcerrimis, cum
civium,

ciuium: tum peregrinorum. Quæstû facere Spartano indecorum. Nomismate vtuntur ex corio. Quòd si verò contingat aurum domi alicuius vel argentum deprehendi, morte pœnam luit. Maxima omnibus hinc gloria, si se humiles & obediens magistratibus suis præbeant. Beatiores apud eos iudicantur, qui præclaram mortem oppetunt, quàm qui in magna prosperitate viuunt. Pueri ex lege quadam aram circumeuntes flagellantur, donec pauci ex ijs reliqui, perdurantes sub flagris, coronas præmium auferunt. Minus honestum censetur timidum aliquem, contubernalem vel Gymnasiũ socium, vel amicum sibi iungere. De senibus iudicium fit circa finem vitæ, quinam ex ijs benè, qui sequius vitam suam traduxerint. Quum exercitus educitur extra limites regionis, ignem incendit sacerdos, qui Pyrophorus, id est ignifer, dicitur, ab ara Iouis dulcoris, quem à Rege non procul remotus præfert, inextinctum seruans. Adiunguntur autem Regi in bellum eunti Vates, medici, tibicines. Nam tibijs in bellis vice tubarum vtuntur. Pugnantes autem coronis ornantur. Regi assurgunt omnes præterquam Ephori. Iurat autem Rex antequam regnum adeat, imperaturum se iuxta leges Reipublicæ.

Cretenses.

Cretenses primi inter Græcos leges habuerunt à Minoe Rege conditas, qui & primus maris imperio

imperio potitus est. Fingebat autem Minos se ab ipso Ioue didicisse, quod per annos nouem ad montem quendam commearet, ubi antrum Ioui sacrum erat, à quo reuersus semper leges aliquas Cretensibus attulit, Cuius meminit Homerus suis versibus quorum hæc sententia:

Inter illas est Gnoſs^a vrbs magna, ubi Minos Nouem annis imperauit, qui Iouis magni confabulator erat. Cretensium pueri in vnus publicè congregantur, ibique vna duriter educantur, & venationibus dediti per acclinia nudis pedibus discurrunt, & armati ad saltationem Pyrrhicam dictam magno labore assueſcunt, cuius inuentor fertur fuisse Pyrrhichus Cydoniates, genere Cretensis. Viri autem simul in publico cibum capiunt, eadem victus ratione equaliter omnia ipsis præbentur. Dona apud ipsos plurimi æſtimata, sunt arma.

Autariatæ.

Autariatæ milites per viam egros imbecillèſq; factos, in vinis nunquam relinquunt.

Triballi.

Triballi quatuor phalanges seu ordines in acie instruunt: Primam phalangem faciunt imbecillum: Alteram ab ea fortissimorum quorumq;: Tertiam Equitum: Vltimam mulierum, quæ reliquos in fugam versos conuicijs sistunt.

Causiani.

Causiani eos qui in lucem eduntur, deplorant: qui autem à vita excedunt, eos beatos indicant.

Cij.

Cij mortuos quum cremarunt, ossa eorū colligunt, quæ in mortario contundunt. Tum in nauigium imponentes in altum nauigant, vbi per cribrum ea ad ventos dispergunt, donec omnia difflantur & evanescent.

Tauri.

Tauri, gens Scythica, vnà cum Regibus mortuis gratissimos quosq; eorum amicos humare solent. Rex verò quum amicum aliquem morte amittit, aut partem auriculæ, aut totam eam abscindit, prout dignitas amici mortui merebatur.

Sindi.

Sindi quum quenquam sepeliunt, tum quos hostes in vita occiderit, totidem pisces eius sepulchro injiciunt.

Colchi.

Colchi vita sanctos non humi sepeliunt, sed ab arboribus suspendunt.

Panebi.

Panebi Libyes mortuo rege corpus reliquum terra condunt: caput autem trunco amputatum inaurantes in sacris statuunt.

FINIS.

EXCER

EXCERPTA QUÆDAM

DE AMERICA SEV

BRASILIA EX IOAN.

Lorij Historia.

*

BARBARI Americani, qui terrā Brasiliæ incolunt, Tououpinambaultij nominantur. Ii corpus nec prodigiosum, nec monstruosum habent, sed nostro, qui in Europa viuimus, persimile, quod ad staturam spectat. Sunt quidem fortiores, robustiores, saniores, & minus obnoxij morbis. Pauci apud eos sunt claudi: pauci altero priuati oculo: deformes ferè nulli: licet etiam centesimum ac vigesimum ætatis annum sæpe attingant, (per lunas enim annos numerare norunt) pauci tamen canescunt. Id verò regionis illius temperiem indicat, quæ quum nullis frigoribus, aut pruini torreatur, virides herbas, agros, & arbores semper habet: ipsi quoque molestijs ac curis omnino vacui, inuentutis in fonte labra rigasse videntur. Et quoniam fontes lutosos, & scaturigines pestilentes non adeunt, è quibus mala omnis generis oriuntur, quæ nos ante tempus attenuant, macerant corpus, animum excruciant, denique perimunt vtrumque: nihil eorum ad

Statura, ædispositio
Barbarorum.

Ætas Barbarorum.

Barbari rerum, mandatarum neglectores.

illos pertinet: diffidentia, auaritia, litibus, inuidia, ambitione denique non laborant. Colore prorsus nigro non sunt, sed tamen ad nigredinem accedente, propter solis vehementiâ, quemadmodum Hispanis, ac Provincialibus vsuuenire videmus.

Nuditas Bar-
barorum in
genere.
In eos qui
Barbaros
villosos esse
putant.

Hist. gen.
Ind. li. 2. c.
72.

Quaresenes
Americani
interdû vi-
rilia tegât.

Ceterum viri, fœminæ, infantes nudi prorsus incedunt, nec vllas corporis partes vnquam tegunt, nullo eius nuditatis pudore. Attamen villosi non sunt, vt quibusdam visum est, imò simul atque pili in corpore apparent, aut vnguibus, aut forcipibus paruulis, quas à Christianis accipiunt, euellunt: barbam ipsam, palpebras, supercilia eradicant, vnde luscii, toru- que aspectu sunt. Idem in insula Cumanâ surpatur à Peruenſibus. Caput quidem illi capillis vestitum habent, qui maribus ab ineunte etate à vertice ad sinaput raduntur, vt monachorum coronam dicas: ad occiput verò comam nutriunt nostrorum more maiorum, quam vbi ad collum vsque fluctuat, refecant. In illis terris sunt herbe quedam duorum digitorum latitudine: he paululum incuruæ, in orbem longitudinem excrescunt, veluti calamus, qui contegit spicam millyillius pragrands, quod apud Gallos triticum Sarracenum nuncupatur. Senes (non tamen omnes, nunquam adolescentes, multò minus pueri) duobus illius herbe folijs acceptis, filoque xylino virilia contegunt, atque etiam fascijs, ac linteolis, obuoluunt. Qua

in reprimò aspectu elucere videretur scintilla quædam naturalis verecundiæ, si modò id ea de causa facerent. Sed verisimile est, id ab illis ferit egendi alicuius morbi gratia, quo in senectute partes illæ conflictantur.

Hoc insuper de more habent, ut ab infantia pueris omnibus labium inferius pertundant, eoque in foramine os quoddam perpolitum, ac instar eboris candidum inseratur, minimarum figura pyramidum, quæ supra mensam in quincuncem ordinatæ, verticillo petuntur. Pars fastigiata pollice vno, duobusve digitis extrinsecus porrecta, inter gingivas, & labium retinaculo adheret: idque pro arbitrio auferunt reponuntque. Os verò illud fastigiatum, ac candidum, in adolescentia tantum gestant. Quum verò ad grandiore ætatem pervenire, quumque lingua sua Comi ouassou vocari incipiunt, (quod grandem aut crassum adolescentem sonat) foramini labiorum inserunt lapillum viridem, ex genere pseudosmaragdi, qui similiter obice quodam intrinsecus retentus extrinsecus apparet capitati argentei rotunditate ac latitudine, crassitudine autem duplici. Atque etiam nonnulli reperiuntur, qui digiti longitudine gestent, eumque teretem. His lapidibus interdum sublatis, Tonoupinambaulty linguam foras, per rimam illam labiorum, animi gratia egerunt, ita ut gemini oris effigiem spectantibus præbeant. Virum verò spectaculum istiusmodi placeat, an

Labiū perforatum & eius perforationis ratio.

Lapilli virides labiis inserti.

Male per-
foratæ ad
lapillos in-
ferendos.

deformes admodum hac ratione fiant, facile est iudicatu. Alij insuper sunt, qui lapillos eiusmodi virides in labijs gestare non contenti, utrisque malis eundem ad usum perforatis, includebant.

Hist. vniu.
Ind. lib. 4.
cap. 108.

Quod ad illorum nasos attinet, quum apud nos obstetrices soleant ab ipsos puerorum ortu, ut formosiores, ac productiores efficiant, digitis extendere: contrarium prorsus institutum apud Americanos nostros obtinuit. Puerorum enim pulchritudinem nasi depreessione metiuntur. Itaque simul ac ex utero matris prodiere, pollice nasus eis deprimatur, perinde atque catellis in Gallia quibusdam fieri solet. A quibus longè illi dissident, qui quodam in Paruani regni tractu, feruntur tanto esse naso pradii, ut ex eo smaragdi, cyanij, alijq; lapilli, cum candidum rubri, filo aureo suspendantur.

Barbari nigro colore inreæti, & variis coloribus picti.

Præterea Brasilienses compluribus pigmentis ac coloribus sibi corpus variegant: imprimis verò crura ac tibias adeò inficiunt atro colore, ex succo fructus cuiusdã, ab illis Genipat dicti, ut eminùs animaduersa, femoralibus sacerdotalitij induti esse videantur. Ea porro nigredo expressa ex illo Genipat fructu, ita illorum cuti adherescit, ut decem aut quindecim diebus elui nequeat, quamuis se frequenter abluant.

Menisci ex ossibus candidis.

Adhæc meniscos etiam habent octo digitis longiores, ex ossibus apprimè leuigatis, ac instar alabastris candidis (quæ Yaci appellant) mu-

tuato

tratto à Luna nomine, quam ita vocant: hos
 fasciculo xylino ad pectus è collo appensos demit-
 tunt.

Similiter frustula complura teste pręgan-
 dis lapide quodam diu multumque attrita per-
 poliunt. Rotunda deinde, ac instar denarij te-
 nuia efficiunt, & umbelico pertusa, filoq; xyli-
 no traiecta, pro torquibus collo inserunt: (hæc
 Boui re ipsorum lingua vocantur) vt apud nos
 catenule solent aureę. Id porro, quod à multis
 buccinum appellatur, id esse credibile est, ex
 quo plerasq; mulieres, Zonas apud nos gestare
 videmus. Barbari prætereà torques, Bou-re di-
 ctos, consciunt ex quodam genere ligni nigri,
 ac solidi, cuiusmodi sycomorum esse Matheo-
 lus testatur, quod ad eā rem valde accommodatū
 est: quoniam ad grauitatem ac splendorem ga-
 gatis accedit. Maximam prætereà vulgarariū
 gallinarum copiam habent Americani: quarum
 progeniem à Lusitanis acceperunt. Albis sepe-
 numero plumas detrahunt, ac ferramentis quę
 nunc habent: antea verò, quum illis carerent,
 lapidibus peracutis molliores plumulas mi-
 nutatim concidebant. Illis aquę feruidę ac bul-
 lientis impositis, ac rubro colore brasílico tinctis,
 postquam se gummi quodam ad id accommo-
 dato illeuerunt, contegunt, atque ornant corpus,
 brachia, tibias, varijsq; depingunt coloribus:
 ita vt instar pipionis, aliarumve auium recens
 exclusarum, lanuginem quandam habere vi-

Bou-re tota
 quę.

Barbari plu-
mis ornat
credit sunt
villosi.

Aristo. gen.
Ind. lib. 2.
cap. 79.

Frontalia
ex plumis
consuecra.

naurei.

deantur. Unde verisimile est, ut, quum quidam
nostrates in eas terras peruenissent, eosque ita
initio ornatos prospexissent, nihil penitus de
eis perscrutati, hunc rumorem sparserint, Bar-
baros scilicet prorsus esse villosos. Restamen
longè secus sese habet, ut qui tales naturâ non
existant. Proinde rumor ille ex rei ignorance
manauit, cui deinde nimium leuiter fides adhi-
bita est. Quidam etiam memoriæ prodidit Cu-
manos sese ungere solitos gummi quodam, un-
guentô re glutinoso, ac deinde se plumis vario-
rum colorum conuestire.

Ornatus verò capitis Tououpinamkiorum
nostrorum hæc est ratio: præter sincipitis abra-
ponem in coronæ monasticæ formam, crinesque
occipitis, quos ad collum summitti diximus, so-
lent in super auium plumas, rosei, rubei, cuiusvis
denique coloris apertissimè compositas colligare,
easque ad frontalium usum adhibere. Hæc non
malè galeicula referunt non ita pridem à no-
bilibioribus fæminis nostratibus usurpata: Quæ
proinde à Barbaris nostris accepisse non imme-
ritò dicantur. Frontale autem istud vernacula
lingua est Yempenambi.

Inaurium quoque ex ossibus albißimis a-
pud eos magnus est usus, ossibus illis non ab-
similium quæ perforatis suis labijs adolescen-
tes imponere diximus. Apud eos auis est Tou-
can nomine, atra toto corpore ceu coruus, circa
ingluuiem plumis tenuissimis fuluo colore, tor-
que

que miniato ab imo circumdatis. Partis istius pellem detrahunt, detractam siccant, (aus nomen retinet) siccata[m] utriq[ue] gen[er]e applicant cera agglutinata[m], quam Trayetic nuncupant. Quibus ita aptatis, dicas umbones lupatarios ex ere inauratos ab illis gestari.

Præterea si ad bellum sese accingant, aux pro more & solenni pompa captivum deuorandum sunt mactaturi, ut ad ornatam & elegantiam nihil desit, vestes induunt, pileos aptant, armillas brachijs imponunt ex plumis viridis, rubei, cerulei, & cuiuscunque alius coloris compactas, eximia pulchritudinis. Quibus artificiosissime aptatis & intersertis, atque adeo calamo tenui arundine filoque xylyno admodum continnè compactis & connexis, ut vix vllum credam in Gallia esse phrygionem, qui maiori industria plumas illas tractare & aptare possit, dicas vestes hac ratione contextas è villosa serico confectas esse. Eundem ornatum ligneis suis clavis adhibent, quibus ad hunc modum ornatis elegantius dici nihil potest.

Ornamentorum postremum genus est, quoddam Struthiæ camelorum pennæ leucophæi coloris, quas ab accolis accipiunt (ex quo licet colligere grandissimas illas aues in regionibus illis versari,) hoc modo conficiunt: caules ordine ab una parte disponunt, plumæ ab altera eminent, atque in orbem circumflectuntur in modum conopæi vel rose. Itaque fit pennarum

Pennarum
fasciculus.

Barbarorū
incisuræ.

fasciculus, quem sua lingua Araroye appellat. Hunc tergo imponunt, filoq; xylineo alligant, caulibus cutem eorum contingentibus. Quo cum sunt ornati, caueam pullis includendis tergo impositam gestare videntur. Eos qui bellicosissimi volunt haberi, quo fortitudinem suam palam faciant, multosq; à se interfectos hostes esse demonstrent, captiuos denique vorandos multos mactasse iactent, pectus, lacertos & femora incidere, incisuras verò illas atro quodam puluere inficere, quo ad mortem vsque earum vestigia conseruantur, itaque aspicientibus thoraces & femoralia Heluético more incisa representant.

Crepitacula
fructibus.

Compotationibus autem seu Caouinationibus & saltationibus illis si sit indulgendum, in quibus certè vt plurimum occupantur, quo magis animum excitent, præter horrendos clamores & eiulatus quos emittere consueuerunt, fructus colligunt, corticis durisatis, echinini forma & magnitudine referentes, cuius exsiccati nucleum auellunt, atque in eius locum lapillos immittunt: huius generis multos filo attexunt. tibysq; apponunt: non minorem concitati strepitum ederent, ac testæ limacum, si eo aptarentur modo, quin à saltatorijs crepitaclis non longè absunt. Quæ quidem cupidissimè exoptant Barbari cum ad eos comportantur.

Fert insuper ea regio arborem, cuius fructus Struthiocameli ouum crassitie adequat, formaq;

fermaq; refert. Hunc perforatum (eo quo à puerulis nuces apud nos perforantur modo) lapillisq; aut milij crassioris granis immixtis, baculò que sesquipedali traiecto, instrumentum Maraca Maraca instrumentum. nomine fabricant. Strepitum edit ingentem, adeò ut suillas vesicas pisces plenas superet: quò fit ut à Barbaris nusquam non manu gestetur. Hactenus de natura, vestitu, & ornatu quo Tououpinambaulij uti consueverunt, paucis dictum esto. Crispatum pannum, rubri, viridis, flauique coloris à Christianis aduehitur, ex eo vestes omnis generis conficiuntur: quæ deinde permutatione facta cum cibarijs, cercopithecis, psittacis, brasilio, gossypio, pipere Indico, alijsq; id genus quæ à mercatoribus assportari solent, Barbaris dantur. At plerique nuda corporis parte reliqua, laxa & vndantia femoralia solum induebat. Alij contra femoralibus contemptis, tunica nates pertingentem induebant. Mox autem emensis aliquot passibus, & in seipsos oculis identidem conuersis, non sine nostrorum risu & cachinnis, exutas illas vestes domi reponabant, quoad rursus eas induere in animum inducerent. De indusijs quoq; & pileis idem iudicium.

Barbari ex parte nudi ex parte vestiti.

Epilogus.

Quæ de externo corporis habitu cum viro-
rum tum puerorum dicenda fuerunt, satis fuisse
persecuti nobis videtur, Itaque si ex hac no-
stra descriptione Barbarum animo sibi repre-
sentare quis cupiat, in primis nudum virum i-
maginetur,

maginetur, cuius membra aptè & concinnè fuerint composita, pili euulsi, capilli ad sinciput abradi, labia, genaq; perforata, quibus ossa præacuta, aut virides lapilli fuerint inserti, auriculae in auribus traiectae, corpus varijs fucatum coloribus, femora & tibia atro illo fuso è Genipati infectae, collum torque ex minutis cochleae Vignol frustulis ornatum, talem certe habebis qualis in ea regione conspicitur.

Tououpinambauliorum vxores pueros suos pro more, mitellæ xylinae impositos in vlnis gerunt, qui vicissim utraq; tibia maritum latus amplexantur. Lectos etiam è gossipio retis ad formam in aëre suspensos habent, fructus eorum optimus est Ananas.

Epilog. 2.

Iam verò si alia forma Barbarum animo informare placet, ridiculo illo amictu detractò, gummi viscoso vniversum corpus erit perlimendum, deinde plumæ minutim concisæ superinjiciendæ. Hac verò artificiali lanugine indutus ubi fuerit, quàm lepidus sit futurus non necesse est dicere.

Descriptio

3.

Deinde siue naturalem retineat colorem, seu varijs coloribus aut plumis fucatus fuerit, vestes illas, pileos, armillas plumaceas quas descripsimus adhibeto. Tum maximè ornatum esse constabit.

Descriptio

4.

At si vestes illas crispatis panni admonere visum fuerit, euq; (quemadmodum facere eos demonstrauimus) alia ex parte nudis tunicam

impos

imposueris, cuius altera manica sit luteo, altera viridi colore, ad certissimas morionis notas parum deerit. Denique instrumentum Maracahis adiungere si lubet, pennarumq; fasciculum Araroye tergo aptatum, crepitacula quoque ex fructibus tibijs alligata, eam referet formam quam saltaturus aut compotaturus obtinet.

Barbaros
inter saltā-
dum & po-
candam or-
natur.

Reliquam Barbarorum in ornandis corporibus industriam, iuxta integram quam antè edidimus descriptionem, vix multi exprimerent typi, qui etiam visi adhibitis coloribus rema totam commodè haud repraesentarent. Cultus vero fœminarum, quas illi Quoniam, & quibusdam in locis, ex quo commercium cum Lusitanis habent, Maria nominant, quanto sit præstantior dispiciamus.

Nuditas in primis, sicut initio huius capitis monuimus, cum viris illis est communis, pilos quoque consimiliter omnes euellunt, ne palpebris quidem & supercilijs exceptis. Ad comam quod attinet, ab illis differunt: viri enim, ut dictum est, ad sinciput abradunt, ad occiput verò demittunt: fœminæ contra non modò alunt: sed etiam more nostratum frequenter pectere & abluere solent. Quinetiam xylyna vitta rubro colore infecta constringere & complicare illis est familiare. Passus tamen & oberrantibus capillis ut plurimum incedunt, quippe ijs circa humeros circumfluentibus & voluantibus delectantur.

Americana
fœminæ nu-
da incedunt.

Alterum

inaures
monstrorū.

Alterum quoque discrimen in eo positum est, quòd perinde vt viri, labia non perferant, ac proinde gemmis siue lapillis faciem non exornant. Auriculas tamen adeò trañciunt, vt detractis inauribus digitum capiant: inaures istæ ex prægrandi illa cochleæ vignol candore & longitudine candelam mediocrem adequat: quo fit vt humeros, atque adeò pectus ipsum pertingentes si eminus conspiciantur, vestigatoris canis pendulas aures referant.

Mira Americ.
ric. fœmi.
fu candarū
tio.

Faciei verò hunc adhibent cultum. Accersita ad hoc ministerium socia vel vicina circum pernicillo in media gena deliniet, in cochleæ verò formam fucum ceruleum, flauum, rubrum tantisper circumducit, dum vniuersam faciem coloribus illis distinxerit ac variarit: Quinetiam palpebrarum ac superciliorum locum (quod fœminas parum pudicas in Gallia factitare audio) penicillo obliniit.

Armilla
prægrandes
ex complu
ribus ossiū
frustulis cō
positæ.

Armillas etiam ex compluribus candidissimis ossium frustulis in squamæ modum incisæ contextunt. ea tamen adeò aptè & concinnè cera gummi permixta iungunt, vt nihil suprâ. Hæ longitudinem palmi obtinent: ac non malè brachiale illud referunt, quo folliculo pellendo vtuntur apud nos. Torques quoque candidissimos, quos Rou-re nuncupant, gestare illis est familiare: collo tamen non appendunt, qui mos est virorum, sed ijs in armillarum modum brachia inuoluunt. Hunc in vsū vitreos globulos flauos,

ami, cerulei, viridisq; coloris, quos filo traiectos habebamus, summè exoptabant, Maurobi appellabant. Hos, siue ad earum pagos accederemus, siue ipsa Castellum nostrum adirent, vt à nobis extorquerent oblatis fructibus aut alijs quibusdam, crebrò blandissimis his verbis vrgebant, Mair, deagatorem, amabè Mauroubi. hoc est, Galle, bonus es, da mihi armillas ex vitreis globulis. Eadem prorsus ratione pectines, quos Guap. aut Kuap vocant, specula quoque Aro-ua reliquasq; merces, quibus delectantur, flagitabant.

Mirum verò mihi præ ceteris hoc videbatur, quòd licet corpus, brachia, femora, tibiásque varijs coloribus non ita frequenter distinguant, nec plumarum ornamentis vtantur, vestes tamen ex crissato panno, à nobis sepiùs vnà cum iudusijs oblatas, vt induerent nunquam imperavimus. Etenim in ea pertinacia permenebant, à qua nondum demotas esse existimo. Excusationem ex recepta ab omnibus accolis consuetudine captabant. Solere omnes ad obuia queuis flumina & fontes subsidere, vt hausta manibus aqua, caput aspergant: contingere nonnunquam vt (anatum more) vno die decies immergatur: vestes si toties sint exuenda, molestissimum fore. Præclaram certè & speciosam causam. Atqui, quam necesse erat admittere, quippe cum illis disceptando nihil promouebamus. Adeò autem nualitas est illis cordi, vt

Centum foeminarum
Am. de vestibus re-
ficiendis co-
siliū.

Barbaras
foem. de
crebra ab-
lutione co-
suetudo.

Captiua fo-
mina mirū
in modum
nuditate de-
lectatur.

non modo Tououpinambaultiorum scēmi-
na liberae quae in continente versabantur, re-
stes omnes pertinaciter reijcerent, sed etiam
captivae pretio à nobis emptae, quibus pro man-
cipijs ad castellum nostrum muniendum uteba-
mur, cohiberi non poterant quin animi gratia,
noctū, indusijs reliquisq; panniculamentis depo-
sitis ante somnum per insulam nude oberrarent.
Denique, si penes eas accipiendarum aut reij-
ciendarum vestium fuisset potestas, à nobis ve-
rò ad eas induendas flagris adactae non fuissent,
æstum solis perferre, lacertosque & hume-
ros lapidibus & humo comportandis ledere ma-
lissent.

Hæc de ornamentis, armillis, reliquoq; Ame-
ricanarum scēminarum mundo paucis fieri di-
cenda. Itaque nullo addito epilogo, prout cuiq;
visum fuerit, animo concipiendas relinquo.

Hic locus postulat ut aliquid de masculis,
hoc est tertium aut quartum annum exceden-
tibus, quos vulgo Canomi-miri nuncupant,
dicamus. His certè non parum delectabamur:
siquidem, præ nostratibus puerulis: corpore præ-
pingui, osse candido, labio inserto, circumconfis
capillis, corpore nunquam depicto nobis ad
pagum accedentibus, gregatim choreas agitan-
tes obuiam veniebant. Ut autem aliquid præ-
mij à nobis referrent, sæpius blanda ista verba
repetebant, Coutouassat, amæbé pinda. hoc
est, Sosie da mihi hamos hos. si quando à nobis

impe

impetrabant (quod non rarò contingebat) hamosq; decem vel duodecim minores arena aut pulveri imponebamus, tum illi confestim exulare, & humi fusi terram instar cuniculorum radebant. Quæ res non minima erat voluntatis.

Denique quannus Barbaros cuiusvis ætatis per annum integrum quo apud eos vixi sollicitè admodum sim contemplatus, adeò ut idea quedam etiamnum animo meo inhæreat: fateor tamen ob varios gestus à nostris prorsus alienos, literis eos picturæve exactè referre difficillimum esse. Si quis igitur plenam voluptatem ex illis capere cupit, ut ipsam Americam adeat auctor fuerim. At verò, dices, non vnius esset iter diei. Id quidem ego confirmo: ac proinde nonnisi cautè suscipiendum esse suadeo. Priusquam autè huic sermoni finis imponatur, in eos aliquid dicendum videtur, qui aut opinantur tacitè, aut etiam scriptis mandarunt commercium illud adeò frequens cum Barbaris nudis, ac præsertim cum fœminis, ad lasciviam & libidinem provocare: dico igitur, quamvis in speciem nuditas illa concupiscentiæ esca non immeritò censeatur, tamen, ut res ipsa comprobavit, inculta illa nuditate certum est, multò minus opinione viros ad libidinem pellere. Itaque ausim asseuerare, splendidum illum cultum, fucos, supposititias comas, capillos calamistratos, ampla illa & tanto artificio complicata

Barbari cur
exa&æxpri
mi nō pos
sint.

America-
rum nudi-
tas cultus
strum fœ-
minarū mi-
nus noxia.

amictoria pretiosa, mammillaria, laciniatas & undates vestes, ceteraq; huiusmodi, quibus formine nostrates tam sedulo formam mentiuntur: plura incommoda & mala parere, quam faciat Barbararum nuditas, tametsi forma ab illis non vincantur. Ita ut si pluribus servato decore hæc persequi liceret, efficacissimas huic sententiae meae subijcerem rationes, refutatis omnibus argumentis quæ in contrariam partem afferri possint. Ac ne diutius immoror, eorum testimonium hîc appello qui mecum in Brasiliam nauigarunt, quiq; utrasque conspexerunt. Hæc tamen ita accipi nolim, ac si nuditas illa mihi villo modo cōtra Scripturæ auctoritatem probaretur. Testatur enim Adam & Euam, post peccatum, agnita nuditate, pudore suffusos fuisse. Eorum etiam detestor heresim, qui violata naturæ lege, non satis hac in parte à miseris nostris Americanis servata, morem illum turpissimum inuehere moliti sunt.

Sed quæ de Barbaris istis à me dicta sunt, eò certè tendunt, ut constet nos nihilo minus culpandos esse, qui istis damnatis, quòd abiecto pudore nudi incedant, in aliud extremum peccamus, cultu nimirum nostro nimio. Atque utinam nostrum quisque modesto cultu, habitus necessitatis & honesti ratione potius, quam fastus & vanitatis, utatur.

Quandoquidem externum ornatum habitumque Barbarorum descripsimus, à recto ordi-

De Barbarorum nuditate quid sentiat auctor.

ne alienum non videtur, si de eorum cibarijs
 hoc loco differamus. Hoc autem in primis est
 notandum, licet si umentum nec habeant nec
 ferant, vitésque minimè colant, nihilominus ta-
 men. (quod experientia non semel sum edoctus)
 laute admodum eos vivere quantumvis pane &
 vino carentes.

Sine pane
 & vino lau-
 tè viuunt
 Barbari.

Duorum generum radices habent, quibus
 Aypi & Maniot nomina indidere: Hæ in-
 tra tres quatuorve menses adeò crescunt, ut sint
 longitudine sesquipedales, femoris crassitudine.
 Erutas fœminæ (neque enim circa isthac occu-
 pantur viri) igne exsiccatas, Boucano nimi-
 rum impositas, nonnunquam etiam recentes a-
 cutis silicibus postis infixis atterunt, prout caseum
 & odoratas nuces corradere solemus, farinam-
 que candidissimam ex eis conficiunt. Tum verò
 cruda illa farina, atque adeò succus albus, de
 quo mox, qui ab ea exprimitur, recentis & li-
 quidi amyli triticei, aquâ diu madefacti, sapo-
 rem prorsus refert. Adeò ut cum post meum in
 Galliam reditum alicubi me presente fieret o-
 dor ille, memoriam refricauit eius quo Barba-
 rorum case, tantisperdum ex radicibus farina
 conficitur, perfundi solent.

Aypi & Ma-
 niot radices

Ad farinæ istius apparatus fœminæ Brasi-
 lienses vasa fictilia prægrandia, utpote quæ sin-
 gula capiant modia, satis commode effingunt.
 Quibus ad ignem positis farinam immittunt,
 continuoq; dum coquitur dissecta cucurbita al-

tera parte, quæ pultarij loco vtuntur, permouetur.
Cocta tragematis minoris formam habet.

Ouy-entan
dunior fari-
na.

Duplex istius farinae genus ab illis conficitur. Alia enim percocta est & dura, Ouy-entan appellant, quam in militiam profecturi secum ferunt, quod diutius conseruetur: Alia verò minus est cocta & mollior, Ouy-pou nominant: hæc priore est eò præstantior, quod dum recens ori admouetur ac manditur, panis candidi medulle saporem refert. Prior verò ille sapor de quo egi inter coquendum, in gratiorem & suauiore mutatur.

Farina ex
radicib. ad
panem co-
ficiendum
minus apta

Quamuis autem hæc farina, præsertim recentes, saporis sint optimi, summam alendi habeant facultatem, ac facilis earum sit concoctio, nihilominus tamen pani conficiendo (vt ipse sum expertus) nullo modo sunt aptæ. Massa quidem conficitur, quæ non dissimili à triticea modo intumescit, specièq; est optima, ac instar similaceæ candida: inter coquendum tamen adeo exsiccatur & adurit crusta, vt pane scisso fractore interior pars sicca & ad pristinum farinae formam redacta reperiatur. Quibus adduco vt credam eum qui primus retulit (cùm non satis diligenter quod à me dictum est perpendisset) eos qui viginti duobus, aut tribus gradibus ultra Aequatore porrecti sunt (quos Tououpinambaultios esse planè constat) pane ex lignis attritis confecto vesci solitos, quod de radicibus istis de quibus agimus est intelligendū,

Mis. Gen.
Ang. lib. 2.
cap. 92.

halluc

hallucinatum fuisse.

Vtraque verò farina pulmento conficiendo, quod à Barbaris Mingant nuncupatur, præsertim si pingui quodam iure diluatur: tunc enim orizam refert, atque eo condita modo optimi est saporis.

Ceterum Tououpinambaultij nostri, cum viritum mulieres, nec non ipsi pueruli ab in-
eunte ætate huiusmodi farinam siccam panis
vice edere consueverunt. Cui rei adeò apti fre-
quenti vsu sunt facti, ut summis digitis è figu-
linis vasis desumptam certa manu ne minima
quidem excepta mica, eminùs in os coniçant.
Hunc morem imitari aliquoties tentauimus: at
farinâ illâ vultum inspergebamus, in hoc ni-
mirum negotio minùs exercitati, ac proinde, ni-
si mimicos moriones referre volebamus, cochlea-
ribus uti necesse erat.

Porrò radices illæ Aypi & Maniot inter-
dum recentes frustatim conciduntur, ex quarum
farina humida quidem illa, pile ample à mu-
lieribus compinguntur, è quibus intra manus
compressis succum, lactis instar, candidum ac
liquidum exprimunt. Eum vasis figulinis ex-
ceptum soli exponunt, cuius calore ad modum
lactis coagulatur. Edendus verò in patellis te-
staceis infunditur, ac deinde, prout solemus oua
frigere, excoquitur.

Præterea radix Aypi non modò ex farina
vsu probatur, sed etiam sub cinere cocta uti-

Mingant
pulmentū
& radicū
farina.

Galli ad fa-
rinâ in os
iniiciendâ
inepti.

Succus ex
humida ra-
dice expres-
sus escule-
tus.

Radix cine-
re cocta.

liter comeditur: quippe & tenerascit, & diffin-
ditur, castaneâq; in prunis coctæ, cuius saporem
refert, est persimilis: ac proinde ita parata edu-
lis est maximè. At radicis quæ Maniot dici-
tur, longè alia est ratio: nisi enim in farinam
reducta erit atq; percocta, periculosissimè edi-
tur.

Radicum
caulis &
forma.

Mira ratio
radices il-
las propa-
gandi.

Utriusq; caulis, quæ forma inter se sunt per-
similes, Iuniperi humilis magnitudinem æquat,
folijsq; Peonia similitudine. Quod verò in hisce
Brasilicis radicibus, Aypi & Maniot maxi-
mè est admirandum, totum in copia positum est,
earum rami qui calamos cannabinos fragilita-
te adequant, quanta copia perfringi, ac in ser-
ram quàm altissimè defigi possunt, nulla ad-
hibita alia cultura, bimestri aut trimestri spatio
radicum copiam gignunt.

Auat, mi-
lium am-
plum.

Mulieres quoq; amplum illud milium, de quo
dictum est, quòdque vulgò à nobis triticum Sa-
racenum, à Barbaris Auati dicitur, præacuto
baculo in terram defixo serunt: ex eo item fa-
rina ab illis conficitur, quam eodem prorsus mo-
do coquunt & comedunt quo superiorem dixi-
mus. Hucusque de moribus, cultu ac cibis

Americanorum. Qui plura desiderabis,

Indicam historiam consulat,

imo ipsam I. Lerij Ame-

ricanam: ex qua su-

periora excer-

psimus.

FIDES, RELI- GIO, MORESQUE ÆTHIOPVM.

*

Sub Imperio Preciosi Ioannis (quem vulgo
Presbyterum Ioannem vocant) degen-
tium, una cum enarratione confedera-
tionis ac amicicie inter ipsos Æthiopum
Imperatores, & reges Lusitaniæ initæ.

*DAMIANO à Goës Equite Lusi-
tano auctore ac interprete.*

Aliquor item epistolæ ipsi operi insertæ, ac
lectu dignissimæ, Helenæ auicæ Davidis
Preciosi Ioannis: ac ipsius etiam Davidis
ad Pontificem Romanum, & Emanue-
lem, ac Ioannem Lusitaniæ Reges, eo-
dem Damiano à Goës, ac Paulo Iouio
interpretibus.

*Deploratio Lappiana gentis, ipso etiam
Damiano à Goes auctore.*



DAMIANVS A GOES

E Q V E S L V S I T A N V S.

Paulo Pontifici Romano

tertio S. P. D.

*



N V L L A est res, in qua vberius
 niti debeamus, quam vt totus
 terre orbis (si id aliter fieri non
 poterit) labore, sumptu, marty-
 rio, ac omnium nostrum crucia-
 tibus, ad Christi fidem alliciatur, allectusq; vt
 sub vnum ordinem, & viuendi ritum redigatur.
 Cuius rei cura, tibi Paule Pōtifex Maxime, qui
 vt primus Episcopus, & Christi vicarius, eius
 vniuersali Ecclesia præsides, ceteris nobis omni-
 bus magis debetur. Quamobrem tuum esse offi-
 cium (quod etiam iam cum magna spe omnium
 incepisti) calamitatibus, quibus quotidie op-
 primitur, mederi, & opera & studio tuo ef-
 ficere, vt vni soli Christo totus mundus pa-
 reat, ac credat: quum verò crediderit, vt tibi
 monitisque tuis veluti Petri successor, in o-
 mnibus, quæ ad salutem animarum spectant,
 obediat. Quod quum euenerit, dicemus te aucto-
 re, prophetiam vnius pastoris, & ouilis adim-
 pletam esse. Cuius rei palmam si obtinueris, quis
 profecto Pontificum, te vel honore, vel felici-
 tate, vel merito anteibit? vel cui triplicem tia-
 ram

tam maiori iure concedemus quàm tibi ? quam
 ut consequaris, tempora, licet alioquin infeli-
 cia, magnas tibi occasiones nunc præstant, infeli-
 cia, inquam, ob eas calamitates, quas in Euro-
 pa medendas habes. A nemine enim acrius im-
 petimur, quàm à vicino hoste. Nunc verò ut has
 molestissimas curas, quæ tibi (ut scio) perpetuò
 cordi sunt, omittamus, ad alias mitiores ve-
 niamus, quæ cum magna spe coniunctæ sunt, ut
 alter & novus quodammodo orbis, cum Chri-
 sti fide, tuæ sanctitatis maiestatem & imperium
 agnoscat. Quapropter, si hæc negotia ita tracta-
 veris, ut te quasi gubernatore ecclesiæ, tum Eu-
 ropeæ, tum Aethiopica, vitæ periculis & nau-
 fragiis, in portum salutis veniat, de te canemus
 illud propheticum Sapientie canticum, Pene-
 trabo omnes inferiores partes terræ, & inspi-
 ciam omnes dormientes, & illuminabo omnes
 sperantes in Domino: videte quoniam non soli
 mihi laboravi, sed omnibus exquirentibus ve-
 ritatem. Adest nunc demum tempus, in quo
 hanc prophetiam per te adimpletum iri confi-
 dimus. Ad sunt hîc Aethiopes, gens magna &
 Christi avidissima, cuius sanctissimus Impera-
 tor amicitiam Europeorum Christianorum cu-
 piens, ad te & ad invictissimos Reges Lusitaniæ,
 legatos misit, per quos, ut ex eius epistolis appa-
 ret, non tantum sibi Christianam amicitiam, &
 charitatem cupit à principibus Europæ im-
 pertiri, verum etiam eosdem (quos assidue in
 cc s acerbiss

acerbissimis discordijs nouit versari) ad Christianam concordiam pientissimè adhortatur. Res sanè ob quam omnes pudore affici debemus. Surrexit iam Regina Saba, & vocat nos in iudicium, errata nostra reprehendens. Adimplentur Christi prophetia, & quos ipse eligit, paulatim ab eius consortio dilabuntur, eiusq; precepta & promissa deuoluuntur ad eos, qui Ethnici & à Christo alieni reputabantur. Is enim Aethiopum Imperator cum omnibus suis regnis, vt ex nostra enarratione apparebit, sub tua disciplina viuere cupit, nec quicquam magis optat. Nec etiam ignorat ex Apostolorum doctrina, quam in octo libris digestam habet, Episcopo Romano, omnium Episcoporum totius orbis principatum deberi, cui planè sanctèque parere vult, ab eoque in Christi Ecclesia institutis benè & sanctè instrui: ad quod viros doctos sibi dari orat, atque exorare auide affectat: nec eo contentus, vt suarum etiam postulationum in posterum exstet memoria, petit, vt huius rei fides maneat in Pontificum annalibus, vt sic ab historia Ecclesiastica eius epistolæ ac pijsima optata illuminentur, & posteritas intelligat quo tempore, sub quoque pontificè hæc gesta fuere. Viros autem doctos sacrarumq; literarum disciplina, & aliarum artium bene instructos, non dubito, quin tua sanctitas ià ad eum transmiserit, aut omnino sit missura. Quorum doctrina & industria, simul cum sermone & labore nonnullorum, quos

iam

iam serenissimi Reges Lusitaniæ Emanuel & Ioānes eius filius miserūt, facies vt omnes Christiani in Æthiopia & India degētes sensim legibus Romanorum Episcoporum (quos Christi vicarios non reformidant fateri) pareant. Quibus tandem tua opera nobiscum per veram religionem coniunctis, ac in vno ouili simul, & sub vno pastore Christo congregatis, intelligemus super nos omnes domini misericordiā confirmatam, & eius regnum omnium seculorum, & dominationem eius omnium generationum esse: & tunc omnis caro benedicet nomini sancto eius in secula. Et ne prolixior sit exhortatio mea quā oportet, præsertim ad eum, cuius vitæ ac doctrinæ omnes æmuli sumus, & esse debemus, ad exordiū enarrationis me conferam, quam aliquantulo altius repetam, vt sic clariū ostendā, quibus principijs hæc sanctissima Preciosi Ioannis & regum Lusitaniæ amicitia, & fœdera iuncta sint: sperans me, dum quæ vera & legitima sunt, enarro, animos legentium incendere posse, & ad huiusmodi munera allicere, quò Christi fides vberius in omnibus terræ angulis propagetur, prædiceturque, colaturque.

ANno ab ortu Seruatoris humani generis Christi M.CCCC.XXXIII. vita sancto Ioanne Lusitaniæ Rege eius nominis primo cognomēto bonæ memoriæ, qui Lusitaniam à Castellanorum incursionibus, oppugnationibusq; quibus eam feruēte totam populauerant, liberauit;

uit: inter alios, quos reliquit filios, Henricus
 ceteris omnibus in disciplinis, præcipue Mathe-
 maticis, doctior fuit, qui propter sola astrorum
 studia celebs vixit, ac, ut cursus stellarum accu-
 ratius meditaretur, vitam in sacro Promonto-
 rio, quod Caput sancti Vincentij dicitur, egit:
 quem locum propterea quod in eo calum raro
 turbidum efficitur, elegit, ne nubibus interpositis
 instrumentis, quibus ad rationem eius muneris ute-
 batur, consideratio celestium cursuum impedi-
 retur. Is autem Henricus, ut fructus studiorum suo-
 rum capefferet, id quod iam ex multis vigilijs
 compertum habebat, nempe Atlanticum Ocea-
 num in Indicum, rursus Indicium in Atlanticum
 profluere, nauibus proprijs suis, ac sumptibus
 constituit inuestigare: quibus iterum atque ite-
 rum missis, bonam partem litoris Atlantici pe-
 netrauit, in quo oppida, & ciuitates, insulaeq;
 permulta reperta sunt. Quibus in locis omnibus
 Christi fides eius opera innotuit, inibi; templa
 quoq; erecta sunt, præsertim in insulis olim de-
 sertis: quarum prima insula Lignorum, quæ vul-
 go Madeira vocatur, nunc celeberrima, & fru-
 gifera est. Tandem, ut sunt res mortalium instabi-
 les, anno salutis nostræ M. CCCC. LX. die
 XXIII. Octob. morte interceptus, has navi-
 gationes, quoniã expers matrimonij erat, ad co-
 ronam regni, tanquam fundum hereditarium
 transmisit: quæ per manus tradita ad tempus
 Ioannis secundi eius nominis, sine aliquo exter-
 norum

norum regum ac principum emulatione aut in-
 nidia deriuata sunt. Quo rege viuente, Colum-
 bus Genuensis, vir nautica artis peritus, ab ipso
 Rege, cui occidentalium Indiarum nauigationes
 ostendere pollicebatur, repulsus ac inauditus
 dimissusq; auxilio auspicioq; Ferdinandi & Eli-
 zabet Regum Castellæ, illud iter feliciter tenta-
 uit, ac provincias illas amplissimas, & magni
 emolumenti primus reperit, & quaruauibus
 adiri poterant, commonstrauit. Is autem Ioānes,
 quum diu animo voluisset res Orientaliū India-
 rum, de quarum vbertate scriptis antiquorum
 multa & varia prodita erāt, inter alios immen-
 sos labores & sumptus, quibus non peperit, vi-
 ros aliquot lingua Arabica edoctos, ad illas pro-
 uincias, præsertim ad Preciosum Ioannem mit-
 tere decreuit. Quorum duo fuerunt, Alfonsus
 à Pauiā, natus ex Albo Castro: alter verò Ioan-
 nes Petrus à Couilham, vterque Lusitanus, Is
 Schalabitano, VII. die Maij, anno à Seruatoris
 Christi ortu millesimo quadringentesimo octo-
 gesimo sexto, iter suum facere auspicali sunt, &
 mercatores se semper simulantes, primum Bar-
 chiona, inde Neapoli, postea Rhodo, demum
 Alexandria iter facientes, Cayrum peruenierunt:
 ibi mercatorum sodalitiū nacti, versus Thor
 iter ceperunt. In quo loco naui cōscensa, ad quā-
 dam urbem, nomine Cuaquen, in litore Æ-
 thiopico sitam appulerunt. Postea Adenem na-
 uigant, inde Alphonsus iterum in Æthiopiam
 ad

ad Preciosum Ioannem, Ioannes verò Petrus in
 Indiam proficisci inter se constituunt. Ioannes
 autem Callectio, Goa, ac toto Malabarorum
 litore peruestigato, Zofalam nauigauit. Inde
 rursus Adenem, hinc rectà Cayrū profectus est,
 vt sodali suo inuento, in Lusitaniam ad regem
 redirent (statuerāt enim quum Adene discessis-
 sent, certo quodam tempore ad eundem Cayri
 locum conuenire) quò quū reuenterentur, à duo-
 bus Iudeis Lusitanis, quorum alter Rabbi A-
 braham vocabatur, Biensis, alter Ioseph Lame-
 censis, literas Regis Ioannis accepit, ab eisque
 intellexit collegam suum Alfonso inibi vitam
 morte commutasse. Iisdem literis præceptum e-
 rat, ne in patriam redirent, nisi Oromuzia per-
 lustrata, ac precioso Ioanne salutato: de cuius
 statu Rex auidiſſimè cupiebat certior fieri. Qua
 de causa Ioannes Petrus, ignorās quæ Alfonso
 eius collega dum viueret, gesserat, iterum Ade-
 nem Rabbi Abraham socio repetit. Iosephum
 verò cum literis, quibus itinera sua actaq; signi-
 ficabat, ad Regem remittit: vnde quadam naui
 cōscensa, in Oromuziam nauigauit. In quo loco
 Abraham Iudeo relicto, cui literas quoque ad
 Regem tradidit, Mechem versus nauigare con-
 stituit, quam quum iam in oculis haberet, cupido
 eum incesſit montis Sinai videndi: inde disces-
 ſum est Thor. Rursus nauigatione vsus, faucibus
 maris Erythrei transmissis Zeilam peruenit: re-
 liqua deinde itinera vsque ad aulam Preciosi

Ioannis pedibus emensus est, qui tunc temporis
 Alexander vocabatur: cui humanissime ac-
 ceptus, literas quas habebat à Ioanne rege, tra-
 didit, eiq; topographiam, quam vulgò Mappam
 vocant, quò nostras navigationes perspiceret, in
 manus dedit. Is autem Alexander quò statuis-
 set eum remittere, ne id fieret morte praeuen-
 tus est. Quo mortuo frater in eius locum succe-
 ssit, cognomento Nau, sed ab ea nunquam idem
 Ioannes Petrus potuit facultatem in patriam
 redeundi impetrare: eoq; extincto, idem illi à filio
 Dauide regni herede denegatum fuit. Dona-
 tus igitur amplissimis muneribus, quæ illi ad pa-
 triæ desiderium leniendum concessa fuere (quã-
 do exire provinciam non licebat) uxorem no-
 bilem duxit, ex qua quamplurimos filios susce-
 pit. Hunc nostri oratores in ipsa aula Preciosi
 Ioannis, inuenerunt, & alloquuti sunt. A qua di-
 scedentes, anno millesimo quingentesimo vige-
 simo sexto salutis nostræ, eum libenter in patriam
 reduxissent, atque ipse quoque eò redeundi per-
 cupidus erat: sed id à Dauide obtinere num-
 quam valuerunt, respondente ad ipsorum præ-
 ces, se illum virum, unà cum regnis suis, à patre
 Nau accepisse, eòque pari cura & amore cum
 ipsis regnis seruare velle: nec debere illum redere
 Aethiopica vitæ, apud quos tum à patre, tum
 ex sua liberalitate amplas diuitias & ditiones
 accepisset. Is, ut nostri asserunt, omnium hominũ
 fermè linguas callet, quæ de causa, & precipuè
 ob eius

ob eius prudentiam, quæ eximia erat, tam auidè ab Aethiopia Imperatoribus retentus fuit: unde res Lusitanicas eorumq; navigationes exactissime cognouerunt: quibus sæpius recensendis, ut doctus & eloquens erat, Aethiopum nationem nobis conciliavit. Postmodum Ioanne secundo Rege mortuo, in eiusq; locum Emanuele felicissimo succedente, classe, cui præerat Vascus à Gama, anno millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo, Vlysippone solvente, capiteq; Bonæ spei primò superato, ad Indiam Orientalem nostri tandem peruenere. In qua varia bella gerentes, multas provincias ac ciuitates sub nostrum imperium redegerunt. Quæ quum in Aethiopia tum per finitimos, tum per aliquot Lusitanos, qui ad aulam Preciosi Ioannis tunc temporis ex India venerant, renunciata essent: Helena Dautidis auia, quæ ob tenellam ipsius Davidis ætatem, administrationem regnorum habebat, quendam Matthæum Armenium, virum multarum rerum atque linguarum peritum, in Lusitaniam ad Emanuelem Regem misit: & quò maior auctoritas & fides legationi esset, quendam nobilem iuuenem Abesynum misit, quos ego sæpius in aula nostra conueni, & familiariter alloquutus sum. Is enim Matthæus varijs itineribus, Goam ad Alfonsum Albuquerque Proregem peruenit, à quo humanissime acceptus ac liberaliter dimissus, nostris nauibus, anno millesimo quingentesimo decimotertio,

Vlysip

Myssipponem appulit. Is coram Emanuele legatione sua exposita, crucem concinnatam ex eo ligno in quo Christus pepēdit, Regi dedit, quam crucem frequentissime vidi, & veneratus sum, dum frater meus Eructus à Goës, Regi cubicularius, eam in sua custodia haberet. Literæ autē sui principis, quas secum ad Emanuelem Regem vulerat, sic loquebantur.

EPISTOLA HELENÆ AVIÆ

Davidis Preciosi Ioannis Æthiopū Imperatoris, ad Emanuelem Lusitanorum, &c. Regem, scripta anno M. D. IX.

IN nomine Dei Patris, & filij, & Spiritus sancti, vnius solius in tribus personis dei, salus, gratia, & benedictio domini nostri, & redemptoris Iesu Christi filij Mariæ virginis, nati in domo Bethlehemitica, sit super dilectum fratrem nostrum Christianissimum. Regem Emanuelem, dominatorem maris, victorem ferarum incredulorumque Maurorum. Dominus deus te bene fortunet, tibi victoriam de inimicis tuis donet, tuæque regna & ditiones, per deuotas preces nunciorum redemptoris Christi, nempe quatuor Euangelistarum, sancti Ioannis, Lucæ, Marci, & Matthæi, longè lateq; dilatet & extendat, quorum sanctitates & orationes te seruent. Certiorem te facimus, perquam dilecte frater, ad nos vsque adpulisse ex magna illa
ad west

vestra & eximia aula duos nuncios, quorū quidem alteri nomen erat Ioannes, qui se presbyterum aiebat, alteri verò Ioānes Gomez, petussēque à nobis commeatum & milites. Quare nos mittimus nostrū Oratorem Matthæum, fratrem nostri seruitij, cum venia patriarchæ Marci, qui nobis dat benedictionem, mittens presbyteros Hierosolymam, qui est pater noster, ac omnium nostrarum ditionum, columna fidei Christi, & sanctæ trinitatis. Is de nostro mandato misit ad magnum vestrum ducem eorum, qui pro fide nostri Seruatoris Iesu Christi militat in India, ad illi significandum, nos esse promptos ad mittendum tum cōmeatum, tum milites, si necesse fuerit. Proinde fama accepimus principem Cayri cogere magnā classē aduersus vestras copias, nimirum ut sese vindicet de iniurijs damnisq; per militia tua (quā in India habes) duces, sibi (ut verè nobis constat) saepe illatis, quod Deus sua sancta bonitate in dies magis magnūq; fortunare dignetur, ut cuncti tandem increduli penitus sub iugum mittantur.

Fuit olim
pri. eps Cayri
Sultanus
qui in ciuitate
nūc occupat
magnum Turca.

Iuda & Thor sunt
ciuitates maritimæ ad
unū Arabicū, quo Lusitan quot
annis in barbaros
excursum faciunt.

Nos itaque aduersus illorum insultus missuri sumus militum copias, que maneant ad futurum Mecha, scilicet BABEL MENDEL, aut certè si id tibi cōmodius videbitur, ad portum Indæ, aut Thor, ut tandē auferas perdasq; huiusmodi Mauros, & incredulos à facie terre, ita ut dona, & oblationes, quæ afferuntur ad sanctum sepulcrum, deinceps nō vorētur à canibus.

Adest.

Adest iam tempus illud promissum, quod, ut
 iust, Christus & mater eius Maria praedixere,
 quod scilicet in postremis temporibus oriturus
 esset e regionibus Francicis Rex quispiam, qui
 aboliturus esset vniuersum Barbarorum & Mau-
 rorum genus, & hoc ipsum quidem nunc tempus
 est, quod Christus benedicta suae matri futurum
 promissit.

Francicis. R.
 Christianis
 Europaeis:
 Indi enim
 & Mahome-
 tani fecerunt
 omnes Chri-
 stianos Eu-
 ropae gene-
 rali nomi-
 ne Francos
 vocant.

Porro quicquid Orator noster Matthaeus vo-
 bis dicturus est, id velut à nostra ipsorum persona
 profectum accipite, eiq; fidem adhibete. Est siqui-
 dem vnus inter nostrae aulae praecipuos, atque ob
 id illum ad vos mittere volumus. Commissemus
 autem haec vestris nuncijs, quos huc legastis, sed
 cepit nos metus, ne nostra negotia, non ex nostra
 sententia vobis nota forent.

Mittimus ad vos per hunc nostrum Oratorem
 Matthaeum crucem vnam, factam haud dubie
 ex frusto ligni, in quo Seruator noster Iesus
 Christus crucifixus fuit Hierosolymis. Id autem
 sacrosancti ligni frustum ex Hierosolymis ad nos
 allatum est. Porro ex eodem duas fecimus cru-
 ces: earum altera quidem apud nos manet, al-
 teram vero dedimus isti nostro Oratori ad vos
 perferendam. Lignum nigri coloris est, pendetq;
 ab exiguo argenteo annulo.

Ceterum si vobis visum fuerit, aut vestras fi-
 lias matrimonio iungere nostris filijs, aut nostros
 filios dare vestris filiabus, id & nobis in primis
 pergratum erit, & vtrisque utile, & fraterni inter-

nos initium fœderis, quod quidem nuptiarũ cõ-
nubium cùm in præsentiarum, tum etiam in fu-
turum tecum iure percipimus. Reliquum est vt
& salus & gratia nostri redẽptoris Iesu Chri-
sti, sancta q; nostra Domina Maria virginis, se
extendat, tum super vos, tum super filios, filias,
vniuersamq; vestram domum, Amen.

Ad hæc autem vos certiores facimus, si bel-
la, exercitusq; coniungere velimus, satis virium
nobis futurum esse ad (diuino accedente auxi-
lia) abolendũ vniuersos nostræ sanctæ fidei ini-
micos. Verũm nostræ regna & ditiones sic sunt
in mediterraneis sita, vt nusquã in maria
possimus erumpere. Quare nihil nobis est poten-
tiæ in mari, in quo (deo laus) vos omnium estis
potentissimi. Iesus Christus sit vobis auxilio:
res enim, quæ in India per vos gestæ sunt, sunt
profectò magis miraculose, quàm humana.
Quod si mille velis armare naues, nos & com-
meatũ dabimus, & cuncta quæ ad eam classẽ
opus erunt: abundè suppeditabimus.

Hanc epistolam cum aliquibus fidei, religionis,
morum, statũsque Aethiopum articulis, quos
Matthæus coram Rege Emanuele, & eius con-
cilio explicuit, hortatu Ioannis Magni Gon-
thi Archiepiscopi Vpsalie, in regno Suetiæ, cum
quo in Prusia non vulgare contraxi amicitiam,
ex idiomate Lusitanico, in quo eam conscriptam
habebam, Latinam feci, quæ postea cũ ipsis quo-
que articulis, me inscio, Antuerpiæ excusa est.

His ex legatis Aethiopum cognitis, Ema-
 nuel, vt erat & prudentissimus, & propagandæ
 fidei Christianæ auidissimus, legationē instituit
 grauissimis & ornatissimis viris instructam: cu-
 ius capita fuere Eduardus Galuanus, vir non
 minus ætate, quàm prudētia, ac rerum vsu gra-
 uissimus: & Franciscus Aluarez sacerdos, ac
 Regi à sacro, & is quoq; senex, & moribus in-
 culpatissimus: quos utrosq; de facie nouimus. Ii cum
 Mattheo sub Lupo Soarez Prorege ad Indiam
 nauigant, ac tandē Didaco Lupez à Sequeira,
 Prorege, qui Lupo Soarez successerat, cū instru-
 cta classe, quam aduersus Turcas parauerat, ad
 portum Arquiciū nomine, in litore Erythraeo, ac
 in ditione preciosi Ioannis situm deducuntur: ad
 quem locum appulsa est nauis, anno salutis mil-
 lesimo quingētesimo vigesimo, die secundo Apri-
 lis: in quo itinere, in Camara maris Erythraei in-
 sula vita defunctus est Eduardus Galuanus: in
 cuius locum suffectus est Rodericus Limius, qui
 ab ipso Arquici portu, vigesimonono eiusdē mē-
 sis cum socijs eiusdē legationis, duce simul ac co-
 mite Mattheo (nam Abesynus ille inuenis, de
 quo superius mētionem fecimus, è viuis iam dis-
 cesserat) ad aulā Preciosi Ioānis contendere cœ-
 pit, in quo itinere quoq; mortuus est Mattheus,
 ac in quodam celeberrimo cœnobio, nomine By-
 sain à nostris sepultus. Post cuius funebre officiū,
 ad institutā perfectionem redeunt, ac post maxi-
 ma itinera, labores infinitos, ingentia pericula,

ad aulam Preciosi Ioannis perueniunt : à qua
 Rodericus cum collegis honorificè excipitur , at
 tandem peractis mādatis, & acceptis, ad Ema-
 nuelem Regem remittitur. Is cum suis Arqu-
 cum profectus, classē , cuius prætor Ludouicus
 Menesius erat , & quæ ea de causa appulerat,
 ut nos reduceret, non inuenit: quæ illos, quod se-
 riùs aduenerāt, expectare nō potuit propter vē-
 torum importunitates , quæ in illis plagis, miro
 nature arcano, sex perpētuos menses: ex mo cali
 climate , deinde alteros illos sex menses ex ad-
 uerso spirāt. Arquici literas inuenit apud præfe-
 ctū oppidi, à prætore Ludouico relictas, ex qui-
 bus regis Emanuelis mortem cognoscit. Quam-
 obrem iterum in aulam Preciosi Ioannis redeun-
 dum esse constituit: quo reuerso, Preciosus Ioan-
 nes ad Romanum Pontificem scribit, literasque
 Francisco Aluarez Romam ferendas commisit.
 Li omnes iam spatio sex annorū in illis provin-
 cijs commorati, tandem cum legato Aethiopico,
 quem Preciosus Ioannes ad Regē nostrum mi-
 tebat, Arquici aliam classē regiam, quæ eorum
 causa iterum venerat, conscendunt, idque anno
 millesimo quingentesimo vigesimosexto, mense
 Aprili. Inde soluētes Indiam petūt, ac tandem
 longis nauigationibus Vlyssipponem ad Regem
 Ioannem, anno millesimo quingentesimo vigesi-
 mo septimo, mense Iulio, redeunt : qui oratorem
 Aethiopicum ob certas eius legationis causas,
 apud se annum millesimum quingentesimum
 r igesim

trigesimumnonum vsque retinuit. Franciscumq;
 Aluarez ad Clementem Pontificem septimum
 cum literis Preciosi Ioannis, cuius orator ex Æ-
 thiopia venerat, misit: quas ipse Pōtifex ex ma-
 nibus eiusdem Francisci Aluarez Bononia, an-
 no salutis millesimo quingentesimo trigesimo-
 tertio, mense Ianuario, CAROLO Quinto Impe-
 tore presente, accepit. Quarum & aliarum ad
 Emanuelem & Ioannem Reges interpretatio
 Paulo Iouio viro erudito debetur, qui eas ex Lu-
 sitanico sermone, in quem tum versæ erant, La-
 tinas fecit, vt iam hîc videre licet.

LITERÆ SERENISSIMI

DAVIDIS ÆTHIOPIÆ

Imperatoris ad Emanuelem Portugal-
 liæ, &c. Regem, scriptæ anno millesi-
 mo quingentesimo vigesimoprimo,
 Paulo Iouio interprete.

IN nomine Dei patris, vti semper
 fuit, cui non inuenitur principium.
 In nomine Dei filij vnici, qui est si-
 milis ei, antequàm sit visum lumen
 stellarum, antequàm poneret fundamenta ma-
 ris Oceani, alio autem tempore conceptus fuit
 in utero virginis, sine semine virili, & sine nu-
 ptijs. In hunc enim modum scientia erat officij
 eius. In nomine paracleti spiritus sanctitatis,
 qui scit cuncta secreta, quæ sunt, vbi antea
 fuit, omnium scilicet altitudinum celi, quod sine

columnis , & absque ullis fulcimentis sustine-
tur, qui amplificauit terram, quæ antea non erat
creata, nec cognita ad omnes partes ab ortu
ad occasum , & à Septemtrione ad Austrum
Nec iste est primus, vel secundus, sed est trini-
tas coniuncta in vno eterno creatore rerum
omnium, ab vno tantum consilio , & vno ve-
bo, per secula seculorum. Amen.

Has literas minit Atani Thingil, id est, Thim-
virginis, quod nomen est à baptismo, nunc ve-
rò in ipso suscepti regni initio, assumpsit nomen
David, dilectus à Deo, columna fidei, cognatus
firpis Iudæ, filius David, filius Solomonis, filius
columnæ Sion, filius seminis Iacob, filius manus
Mariæ, filius Nau per carnē, Imperator magna
& alte Aethiopie, magnorum regnorum, & di-
nionum, & terrarum , Rex de Xoa, de Caffate,
de Fatigar, de Angore, de Baru, de Baaligāze,
de Adea, de Vangue, de Goiame, vbi Nilus ori-
tur, de Damaraa, de Vaguemedri, de Ambeaa,
de Vagne, de Tigri Mahō, de Sabaym, vnde fuit
regina Saba, de Bernagaës, & dominus vsq; ad
Nobiam finem Aegypti. Haec litera diriguntur
Regi potentissimo & excellentissimo, semper vi-
ctori Domino Emanueli, qui habitat in amore
Dei, & firmus permanet in fide catholica, filio
Apostolorū Petri & Pauli, Regi Portugallie &
Algarbiorū, amico Christianorum, hosti, iudici,
Imperatori, domitori Maurorum, & gentium
Africæ, & Guiennea, à promontorio, atq; insula
Luna,

Luna, maris Rubri, Arabia, & Persidis, & Armenia, magna India, & omnium locorum earum, & omnium insularum, terrarum adiacentium profligatori Maurorum, & fortium paganorum, domino arcium & altorum castellorum, & murorum propagatori fidei Iesu Christi. Pax tibi Domine Rex Emanuel, qui Dei fretus auxilio Mauros occidis, & tua classe, tuo exercitu, & tuis ducibus undiq; tanquam infideles canes expellis. Pax sic cum Regina uxore tua, amica Iesu Christi, serua Mariae virginis, matris ipsius Saluatoris totius mundi: pax sit filiis tuis, prout: uti in virenti horto, & florentibus liliis, mensa esculentis parata: pax filiabus vestris, quae sunt indumentis ornata, sicut palatia aulae exornantur: pax affinibus tuis, ex sanctorum semine procreatis, sicut dicit sacra scriptura, Filij sanctorum sunt benedicti, & magni foris & intra domum: pax sit consiliariis & officialibus tuis, potestatibus, & ius dicentibus, pax ducibus tuis castrorum, & confinium, & omnium rerum munitarum: pax omnibus gentibus, populis, & urbibus, & cunctis inhabitantibus praeter Mauros & Iudeos: pax omnibus parochiis, & omnibus Christo & tibi fidelibus. Amen.

Cognovi Domine Rex, & mi pater, quod quando ad te nominis mei fama per Matthaeum oratorem nostrum fuisset delata, statim Archiepiscoporum, & Episcoporum, ac Prelatorum magnum numerum aduocari iussisti, qui de ea legatione Deo Christo gratias agerent: ipsumque Matthaeum

summo cū honore & hilaritate fuisse susceptum. qua de re mirifice sum letatus, & gratias pariter Deo egi: et hoc deunte fecit etiā populus meus. Dolui autem cū ab his intellexi ipsum Matthaeum in reditu suo, dum intraret fines meos, in monasterio de B. sayi fuisse mortuum. Eū autē ego non miserā, quoniam adhuc puer eram vndecim annorum, vixdum suscepto regni sceptro, post mortē patris: sed Helena regina, quam loco matris colebam, & regnum pro me gubernabat. Is Matthaeus mercator erat, Abraham vocatus: sed sibi nouū nomē idcirco imposuerat, vt securius per fines Maurorum iter faceret. Verū is in Dabul à Mauris pro Christiano agnitus, in carcerem fuit coniectus. Quod quū significasset vestrorum exercituum Praefecto, is misit fortes viros, qui Christianum hominem è teterrimo carcere liberarent, maximè quū didicisset eum esse legatum meum. Itaq; illum ereptum è manibus inimicorum, curauit vestris nauibus ad conspectum vestrum transuehendū. Is Matthaeus meo nomine, tibi Regi mādāta exposuit, rescripsitq; se honorifice susceptū fuisse, & cumulatē omnis generis muneribus honestatū: quod & nūcū pariter vestri affirmabāt, quos magnus vestrae classis praefectus Didacus Lupez de Sequeira ad nos misit, qui literas praesetarūt, quas afferre debuerat Eduardus Galuanus, qui in insula Cameronis diē obierat: quibus cōspectis literis, magnopere sum gauisus: & Deo egi gratias: & in magnā cepi

cepi voluptatem, quum pectora vestrorum nunciorum crucibus insignita conspicerem, & experirer percunctando eos ritus tenere fidei Christianae, qui essent verissimi: & illud me singulari deuotione iniecta vehementer permouit, quod intellerem iter in Aethiopiam inuentum esse non sine miraculo. Nam referebant praefectum classis, quum diu per mare Arabicum errasset, & propterea de inueniendo nostro portu desperasset, re infecta, redire in Indiam voluisse, maxime propter seueras maris tempestates: sed in auro opportunè rubram crucē in celo apparuisse, qua salutata, à nautis proras in eam partem esse conuersas, monstrantēque Deo repertum esse portū nostrum: quæ res mihi pro miraculo visa est: & certè is classis praefectus Deo debet admodum esse dilectus, postquam tantam ei felicitatem concessam videmus, quantam nemo ante eum à Deo impetrare potuerit. De hac autē mutua legatione antiquitus predictū fuit à Propheta in libro de vita & passione sancti Victoris, & in libris sanctiorū Patrū, quod rex magnus Christianus, cum rege Aethiopiae esset cū mutua pace cōuenturus: sed hoc nequaquam futurum existimabā diebus vitæ meae. Verū Deus certum sciebat, vt laudetur nomen eius, qui nuncium ad me detulit, vt ego pariter id mittere possem ad te patrem meū in Christo, & amicū, vt finis in vna fide, postquam à nullo alio rege Christiano nunciū aut certā notitiam habuerim. Haecenus

circum

circū me Mauri erant, filij Mahometis, & gen-
 tiles, & reliqui sunt serui, qui Deum nō agno-
 scunt, & alij qui ligna & ignē venerantur, &
 alij qui solem adorant, & alij qui serpētes Deos
 esse putant: cum his nunquā pacem habui, quo-
 niam ad veritatē venire recusant, & frustra his
 predicabam fidē: nūc verò conquiesco, & Deus
 quietē dono mihi dedit cū hostibus meis & tuis.
 Nam in finibus meis quum armatus contra eos
 progredior, ipsi faciē & terga vertunt, & Du-
 ces & milites mei per cāpos de his victorias cō-
 sequuntur. Neque mihi Deus irascitur, vt dicit
 Psalterium, & Deus vota eorum Regū implet,
 qui iusta petūt, nec hoc ad laudē nostram per-
 tinet. Nam Deo agenda sunt gratiae, is est qui
 mundum vobis dedit, & terram Gentilium per-
 petuō concessit, ac aliorum terras, quae sunt à fi-
 nibus vestris, ad initium Aethiopiae: propterea
 ingentes Deo gratias ago, & praedico summam
 eius potentiā, quum sperem eorum populorum fi-
 lios, qui in tuam ditionem venient, proculdubio
 fidei veritatem esse cognituros: quamobrem do
 gratias Deo, & spero quòd filij vestri & ego, &
 vos, de felicibus earum rerum successibus abun-
 dē letabimur: & vos Deo debetis continuē sup-
 plicare, donec gratiam vobis det potiundi tem-
 pli sancti in Hierusalem, quae est in potestate ho-
 stium Christi, Maurorum, & Gentiliū, & here-
 ticorum: & si hoc perferis, caput tuum omni
 laude plenissimum erit: ceterum ex numero
 legator

legatorum, qui ad me veniebant tum prædicto
 Mattheo, tres periere, & præfectus magnus ve-
 stre classis deuenit apud Macua in colloquiũ cũ
 Rege de Bernagais, qui est imperio meo subie-
 ctus, & statim legatos ad me misit, & munera
 ingentia, quæ mihi charissima fuerunt. Verũm
 nomen vestrum omni gemma & thesauro mihi
 pretiosius videtur. Sed hæc transeamus, & aga-
 mus inter nos, quomodo inuadere, & capere pos-
 simus infidelium terras. Ego certè dabo millies
 centena millia drachmarũ auri, & totidem mil-
 lia militarium virorum, itemq; materiã, & fer-
 rum, & cuprum, in vsum adificanda & ornãda
 classis: magnam etiam commeatus copiam: ami-
 cẽ vnã conueniemus: & quoniam non est consue-
 tudinis & dignitatis meæ, ad petendam pacem
 legatos mittere, & tu primus à me eam sincerè
 quesuisti, ad verificanda Christi verba: Nam
 scriptũ est, Beati pedes qui portant pacẽ. Et ego
 propterea sum ad id paratus, more Apostolorũ,
 qui erant vnanimis, & vnus cordis. O rex, &
 pater mi Emanuel, vnus Deus te sospitẽ velit,
 & seruet, qui est Deus celi, & sèper vnus sub-
 stantie, nec inuenescit, nec senescit. Is qui à te
 nunciũ attulit, Rodericus Lima vocabatur, le-
 gationis optimorum virorum princeps, & cum
 eo Franciscus Aluarez, quem propter vitæ pro-
 bitatem, & singularem religionem, & iustitiam,
 valde charissimũ habui, maxime quòd verissi-
 mis verbis, quũ esset interrogatus de fide aptis-
 simè

simè respondebat. Et ita debetis eum exaltare
 & magistrum appellare, & dare ei officiū con-
 uertendi populos de Macua, & de Dalaca, de
 Zeila, & omnium insularum maris Rubri, quo-
 niam sunt in finibus regnorum meorum: & ego
 ei concessi crucem, & baculum, in signum pote-
 statis: & ita vos iubete vt hæc ei concedantur,
 & creetur Episcopus illarum terrarum, & insu-
 larum, quoniam hoc meretur, & idoneus est in
 hoc officio administrando: & tibi Deus plurimū
 benefaciet, vt semper sis fortis contra hostes tuos,
 & eos cogatis ad pedes vestros procidere: &
 Deus tibi vitā prolonget: & participem faciat
 regni calorum in optimo loco, sicut ego pro me
 optarem. Audiri autem auribus meis multa bo-
 na de te, & oculis video, quæ videre nequaquā
 credebam, & Deus cuncta de bona in melius
 succedere velit: & ibi sit vester locus supra li-
 gnum vitæ, vbi est locus sanctorum. Amen.

Ego sicuti filius paruulus quæ iussisti feci, &
 faciam si venerint legati vestri, vt inuicem mu-
 tuis opibus adiuuemur. Singulis autem Oratori-
 bus vestris, qui veniēt, sicut tum fecistis ad Ma-
 zua, aut Delacā, & ad portus intra angustias
 maris Rubri, ea tribuā, tribuiq; curabo, quæ fiē-
 da significabitis, sicut maxime desidero, vt in
 cōsilio, & rerum actione prosperè cōiungamur.
 Nā quā ad ea litora copie vestre peruenerint.
 mat urè & ego cum meis exercitibus adero. Et
 quo niam in finibus meis nemo est Christianus.

neque

neque templa Christianorum videntur, concedā
 vestris hominibus habitandas illas terras, quae
 sunt proximae Maurorum ditioni: propterea opus
 est, ut ceptis vestris debitum finem asseratis.
 Interim mittite ad me viros eruditos, atque
 etiam calatores imaginū auri & argenti, & fa-
 bros cupri, & ferri, & stanni, & plumbi: ut arti-
 fices, qui literis nostrae linguae pro ecclesia libros
 imprimant: item aliquos, qui ex auro bracteolas
 facere, & cum his inaurare alia metalla sciunt.
 Hi erunt in domo mea honestissime tractati, &
 si discedere voluerint, laborum suorum eis amplā
 mercedem solvam. Iuroq; per deum Iesum Chri-
 stum Dei filium, me eos liberē, quum voluerint,
 esse dimissurum. Hoc autem peto fidentissime,
 quoniam mihi vestra virtus spectata est, & boni-
 tas maximē agnita, & scio me amari abs te plu-
 rimum: & hoc agnoui certius, quod Mattheum
 mei gratiā honorificē & liberaliter susceperitis
 & remiseritis. Et ideo adiutor ea impetrare: ne-
 que hoc vobis pudorē asserat, nam omnia per-
 solvā. Et id quod filius petit à patre, negari non
 debet: & tu es pater meus, & ego filius tuus, &
 sumus cōiuncti simul: sicut laterculus cum later-
 culo in pariete copulatur, ita duo in vno corde,
 & amore Iesu Christi consentimus, qui est ca-
 put mundi, & qui cum eo sunt, assimilantur la-
 terculis in muro coniunctis. Amen.

LITERÆ EIVSDEM

DAVIDIS Æ THIOPIÆ

Imperatoris, ad Ioannem huius nominis tertium Portugalliæ Regem, scriptæ anno millesimo quingentesimo vigesimo quarto, Paulo Iouio interprete.

IN nomine Dei patris omnipotentis creatoris celi & terre, & omnium rerum factarum, visibilium, & invisibilium. In nomine Dei filij Christi, qui est filius, & consilijs & propheta patris. In nomine Dei spiritus sancti, paracleti Dei viri, equalis patri, & filio, qui locutus est per os propheta, spirando super Apostolos, ut gratias agerent, & laudaret Trinitatē perfectā in celo, & in terra, in mari, & in profundo sēper Amē.

Mitto has literas & nunciū ego Thus virginis, quod est mihi nomen à baptismo, nunc verò eum Imperij sceptro assumpsi nomen David, dilectus Deo, columna fidei, stirps Iuda, filius David, filius Salomonis Regum Israel, filius columnæ Sion, filius seminis Iacob, filius de manu Mariæ, & filius Nau per carnē, maximo, & potentissimo, & altissimo Ioanni Regi Portugalliæ, & Algarbiorum, filio Regis Emanuelis. Pax sit tibi, & gratia domini nostri Iesu Christi sit semper tecum, A M E N.

Eo tempore quo ad me relatum est de poten-
 tia Regis patris tui, qui Mauros fœdissimi Ma-
 humetis filios debellabat. Deo gratias ingentes
 egi, propter incrementum, & magnitudinem, &
 coronam conseruationis, in domo Christianita-
 tis. Similiter summam cepi voluptatem ex lega-
 torum aduentu, qui verba ipsius Regis ad me de-
 tulerunt: ex quibus singularis amor, & notitia,
 & amicitia inter nos effecta est, ad eradicandos,
 expellendosq; malignos Mauros, & incredulos
 Gentiles, qui habitant inter tua mea; regna.
 Dum essem in hac letitia, audiui tuum, meum-
 que patrem, prius esse vita defunctum, quàm
 hinc legatos ad eum mitterem. Quamobrem
 gaudium meum in mœrorem subito conuersum
 est, ita vt in hoc cordis mei dolore, mecum etiam
 aule nostræ procures, & Prælati Ecclesiastici, et
 qui in monasterijs sunt, omnesq; demum sub-
 diti nostri vehementissimum luctum fecerint,
 ita vt voluptas primi nunciij cum tristitia huius
 nouissimi exæquaretur. Domine, à principio re-
 gnorum meorū hactenus nulla legatio, nullusq;
 nuncius, vel à Rege, vel à regno Portugallie ad
 me peruenit, nisi dum viueret Rex, tuus pater,
 qui Duces suos ad me misit, & procures cum Cle-
 ricis, & Diaconis, qui totum solennium missa-
 rum apparatus attulerūt. Ei propterea maximè
 sum letatus, & eos honorifice suscepi, et nō mul-
 to post eos dimisi, vt reuenterentur cum honore,
 & pace: & postquam peruenerunt ad portum

maris, qui est in finibus meis in mari Rubro, non inuenere magnum Praefectum classis, quem pater tuus miserat: is enim non expectauit, & de hoc me fecerat certiore, quoniam non potuit expectare, quum esset moris vestri, de triennio in triennium magnum classis Praefectum creare. Interim alius nouiter creatus aduenit: quae de causa longiore, quam opus esset, moram legati contraxerunt. Nunc verò mitto mandata mea per fratrem Christophorum Licanati, cui nomen à baptismo est Zaga Zabo, nepe gratia patris, qui desideria mea coram vobis explicabit: & item ad Papam Romanum mitto Franciscum Alucrez, qui nomine meo praestet obedientiam, ut iustum est. O Domine Rex frater mi attende, & da operam amicitiae, quam inter nos pater tuus aperuit, & crebrò mitte nuncios & literas: nam eas magnoperè videre desidero, uti à fratre meo: nam id aequum est, quum ambo simus Christiani, & Mauri qui mali sunt semper in sua secta concordēs existunt: & nunc profiteor me nolle in posterum legationes Regis Aegyptij admittere, nec aliorum item Regum qui ad me saepe legatos mittebant: sed solum celsitudinis tuae, quos venire maximè opto, quoniam Reges Mauri me loco amici non habent, propter religionis dissensionem: sed amicitiam simulant, ut tutius & liberius mercaturam in nostris regnis exerceant, unde magnum commodum consequuntur. Ingentem enim vim auri, cuius sunt avidi

auidissimi, è regnis meis exportant, quum pario
 mihi sint amici, & commoda eorum nullam mi-
 hi offerat letitiam: sed hoc tolerandum fuit, quo-
 niam superiorum regis nostrorum vetus est in-
 stitutum: & si eis nequaquam bellum infero, &
 penitus profligo, temperandum in hoc mihi esse
 arbitror, ne illi contra sanctum templum in Hie-
 rusalem violent, & diruât, in quo sepultura est
 Iesu Christi, quam Deus in potestate scdisimo-
 rum Maurorum reliquit: & pariter solo equa-
 rêt alia tēpla, quae sunt in Aegypto, & Syria: &
 haec causa est cur eos non inuadā & debellem,
 cuius rei me plurimum tædet. Etiam hoc mihi
 facilius persuadeo esse faciendum, quum neminē
 Christianum Regem habeā finitimum, qui me
 adiuuet, & cor meū exhilaret. Ego mihi Rex ne-
 quaquam letari possum de Christianis Europæis
 Regibus, quum eos audiam in vno corde mini-
 mē consentire, vigereq; inter eos bella. Estote
 simul omnes in vna concordia vnanimes. Debe-
 retis enim inter vos certo fœdere esse contenti.
 Et certè si mihi Christianus Rex finibus esset
 coniunctus, nunquam vna hora ab ipso discede-
 rem: & de hoc non planè scio quid dicam, aut
 omnino faciam, quū hæc à Deo ordinata esse vi-
 deantur. Domine mi mitte obsecro frequentes
 ad me nuncios: nam quum literas tuas video,
 vultum certè tuum intueor. Quoniam maior a-
 micitia oritur inter longinquos, distantes, quam
 inter eos qui propinqui sunt, propter desiderium

quo tenentur. Nam is qui reconditas habet thesauros, quum eos oculis non videat, corde semper & quidem vehementissimè diligit: sicut Dominus Iesus Christus in Evangelio dicit, Vbi thesaurus tuus, ibi cor tuum: ita cor meum apud te est, quum tu ipse meus sis thesaurus: & tu pariter me tuum thesaurum debes efficere, & cum meo tuum cor syncerè copulare. O Domine frater, serua verbum hoc, nam es prudentissimus, & (vti audio) patri in sapientia similis: & de hac re cognita, statim Deo gratias egi, abiectoque dolore, gaudium à me susceptum est, & dixi, Benedictus sit filius sapiens, & magni capitis, filius Regis Emanuelis, qui sedet in cathedra regnorum suorum. Domine mi, caue ne defatigeris, quum sis fortis non secus ac pater tuus, nec ostēde debiles vires aduersus Mauros & Gentiles: nam eos cum Dei auxilio, adiuvante virtute tua, facile debellabis & destrues: & non dicas tibi esse à patre tuo vires exiguas. Nam ea sunt certè satis magne, & Deus semper opem feret. Mihi adsunt viri, aurū, cōmeatus instar arena maris, & stellarum celi. Nos simul coniuncti totam Maurorum barbariem destruemus: neque aliud à vobis peto, quàm peritos viros, qui meos milites in præliis ordines seruare doceant. Et tu Rex vir integræ ætatis existis. Rex Salomon duodecimum annorum ætatis imperium suscepit, habuitq; magnas vires, & patre sapientior fuit. Ego quoque quum Nau pater meus excessit ab humanis,

puer vndecim annorum remansi, ingressusq; sedē patris, Deo dante ampliores opes & vires eo sum cōsequutus. Nā in manu mea omnes finitimi & Regni gentes exsistunt : propterea ambo gratias Deo agere debemus tanti accepti beneficij. Præbe mihi aures frater, & Domine. Nam hoc vno verbo à vobis postulo, vt viri docti, atq; etiam artifices mihi mittantur, qui imagines, & libros impressos, enses, & omnis generis arma militaria fabricare sciant. Itemq; architecti, fabri lignarij, & Medici, qui pharmaca componere, & vulnera curare didicerint. Cupio etiam eos habere qui aurū in bracteas extenuare, & aurum & argentum egregiè calare valeant : ac etiam aurū & argentum è venis terra eruere, & metallorum omnium fodinas exercere sciant. Præter hos apud me etiam chari erunt, qui plumbeas tegulas ducent, & tegulas ex creta facere docebūt : omnes denique artifices mihi vsui erunt, & præsertim sclopetorum. Adiuvā me obsecro in his rebus, sicuti frater fratrem, & te Deus ita adiuvabit, & ab omni malo liberabit. Deus exaudiat orationes & petitiones tuas, sicuti recepit sancta sacrificia in omni tempore : & in primis sacrificia Abel, & Noë, quādo fuit in arca : & illud Abrahā quādo fuit in terra Madiā : & illud de Isaac, quando discessit à fossa iuramenti : & illud Iacob, in domo Bethlehē : & Moysis in Aegypto, & Aaron in monte, & Ieson filij Nau in Galgala, & Gedeonis supra plagam, & Sampsonis,

quando sitim habuit in terra sicca : & Samuelis
 in Rhama propheta, & David Nacira, & Sa-
 lomonis in ciuitate Gabeon, & Helia in mon-
 te Carmelo, quando suscitauit filium vidue
 mulieris è Richa supra pateum : & Iosaphat
 in pralio : & Manasse quando peccauit, & ad
 Deum est conuersus : & Danielis in spelunca
 leonum, & triu sociorum Sydrach, Misach, Ab-
 denago in camino ignis : & Anne ante altare,
 & Nehemie, qui fecit muros cum Zorobabel,
 & Mathathia cum filiis supra quartam partem
 mundi, & de Esau, supra benedictionem. Ita
 Domine, Deus recipiet tua sacrificia, & suppli-
 cationes, & te adiunabit, & erit pro te contra
 omnes peruersitates in omni tempore, & singu-
 lis diebus. Pax sit tecum, & ego te amplector
 sanctitatis brachijs, & similiter singulos am-
 plector qui tibi sunt à cõsilijs sanctis regni Por-
 tugallie. Itemq; Archiepiscopos, & Episco-
 pos, Secerdotes, & Diaconos, virosq;
 pariter & mulieres. Gratia dei,
 & benedictio virginis
 Mariae matris
 Dei
 sit tecum & omnibus.

A M E N.

 LITERÆ EIVSDEM SE-

RENISSIMI DAVIDIS Æ-
thiopiæ Imperatoris, ad Pontificem Roma-
num, scriptæ anno millesimo quingentesimo
vigesimoquarto, Paulo Iouio interprete.

IN nomine Dei patris omni-
potentis creatoris celi & terræ, vi-
sibilem, & invisibilem. In no-
mine Dei filij Iesu Christi, qui
est idem cum ipso, à principio
mundi, & est lumen de lumine, & Deus verus,
de Deo vero. In nomine Dei spiritus sancti, Dei
vini, qui processit ex Deo patre,

Has literas is ego Rex mitto, cuius nomē leo-
nes venerantur, & Dei gratia vocor Athani-
Tinghil, id est, Thus virginis, filius Regis Da-
uid, filius Solomonis, filius Regis de manu Ma-
rie, filius Nau per carnē, filius sanctorum Petri,
& Pauli, per gratiā: pax sit tibi iuste Domine,
pater sancte, potēs, pure, sacrate, qui es caput Pō-
tificum omnium, & neminē metuis, quum nemo
tibi possit maledicere: qui es vigilantissimus su-
pra animas curator, & amicus peregrinantium,
consecrate magister, & prædicator fidei, & ea-
rum rerū hostis, quæ conscientia offendūt, ama-
tor optimorum morum, vir sanctus, quem omnes
laudāt, & benedicunt. O felix sancte pater, ego

tibi reuerenter obedio, quum sis pax omnium, & cuncta bona merearis, & ita equū, vt omnes tibi obedientiam præstent, sicuti sancti Apostoli præcipiunt apud Deum. Hoc verè vestrum est: ita etiā præcipiūt, vt veneremur Episcopos, Archiepiscopos, & Pralatos. Similiter vt te loco patris amemus, et loco Regis vereamur, & tibi vti Deo fidem habeamus. Propterea dico ego humiliter, ad terram genibus flexis tibi pater sancte sincero admodum corde, quod tu pater meus es, & ego filius tuus. O pater sancte potentissime, cur neminem vnquam ad nos misisti, vt certius de vita saluteq; mea cognosceres, quum tu sis pastor, & ego ouis tua? bonus etenim pastor sui gregis nunquā obliuisceretur: nec tibi à regionibus vestris nimiū semotus debeo existimari, vt nuntiū ad me nequeant peruenire: quū ex remotissimis terrarum regni Portugallie Rex Emanuel filius tuus, oratores ad nos cōmodissimè miserit: et si Deus eum ad se in celū euocare distulisset, ea quæ tum agitabamus, proculdubio felicem exitum habuissent: nunc verò maximè opto prospera & salutaria de sanctitate vestra per certos nuncios audire: neq; enim vnquam à sanctitate vestra verbum recepi, quum aliqua tātū à nostris, qui ex voto peregrinātur, audierim. Sed hi quum neq; meo nomine proficiantur, neq; quicquam literarum à vobis afferāt, incerta fide nobis percunctantibus, dicūt se ab Hierosolyma, deinde solutis votis, ad visitanda Apostolorum li-

mina

mina Romam peruenisse: quibus intelligant ea loca
facile peti, quod à Christianis teneantur, & cer-
tè summam capio ex eorum sermonibus volupta-
tem, quoniam dulcissima cogitatione sancti vul-
tus tui imaginem intueor, quæ mihi Angeli for-
mæ simillima videtur, & illā sicuti angelicā me
diligere, venerariq; fateor. Sed profecto mihi es-
set gratius atque incundius, verba tua, tuasq; li-
teras deuotissimè contemplari. Atque ita nunc
te oro, vt nūcium tuum cum benedictione ad me
mittere velis ad exhilarandum cor meum: nam
quum in religione & fide consentiamus, id mihi
ante omnia videtur expetendum, suppliciterque
item oro, vt amicitiam meam, ad instar annuli
quem induis in digitum, & torquis aurei, quem
humeris imponis, in intimum cor reponere velis,
vt mei memoria nunquam ex animo vestro de-
leatur. Gratis etenim verbis & literis amicitia
maximè crescit, quum eam sancta pax cōplecti-
tur, è qua omnis humana letitia facitè prone-
nit. Quemadmodū enim is, qui vehementer sitit:
frigidam maximè aquam desiderat, vt in sacris
scripturis habetur: ita animus meus ex nuncijs
& literis, quæ ex remotissimis terris deferuntur,
incredibile gaudium concipere solet: neque tan-
tūmodo de sanctitate vestra, si aliqua audiero,
verū si certa de singulis terre Christianæ Re-
gibus referrentur, mirum in modum letabor: si-
cuti his accidit, qui præliādo optima spolia repe-
riunt, & legunt: hoc enim facillimè fieri potest,

postquam Rex Portugalliae totū id iter aperuiss-
 qui ad nos iampridem legatos suos misit cum
 strenuissimis equitibus. Dum autem pater meus
 adhuc esset in humanis, neq; tam, aut demum à
 quoquam alio rege Christiano, vel ipso Pontifi-
 ce, aut nuntium, aut omnino literas recepimus.
 Quamquam in nostris Archivis proavi nostri,
 earum literarum memoria cōservetur, quas Papa
 Romanus nomine Eugenius, ad has terras mi-
 sit, quum regnaret semē Iacob, Rex regū in vni-
 uersa Aethiopia, Rex metuendus. Praescriptio
 autem literarum haec erat: Eugenius, Romanus
 Pontifex, filio dilecto nostro Regi, ex semine Ia-
 cob, Regi Regū in vniuersa Aethiopia, maximè
 metuendo, & c. In summa autem literarū signifi-
 cabat filium suum Ioannē Palaeologum qui bien-
 nio antè esset mortuus, Regē Regū Romaeorum,
 ad sacro sanctam synodum celebrandam euoca-
 tum fuisse, & cum eo Iosephum Patriarcham
 Constantinopolitanum venisse cum magno nu-
 mero Archiepiscoporum, & Episcoporum, & o-
 mnis generis Prælatorū, in quibus etiam fuissent
 Procuratores Patriarcharum Antiocheni, Ale-
 xandrini, & Hierosolymitani. Qui omnes se quū
 sanctæ fidei, & Religionis amore firmiter cōiūxis-
 sent, cōstitutāq; vnitatem Ecclesiæ, sublatis fuisse
 antiqui tēporis difficultates, non sine diuino au-
 xilio, qui erroneæ, & religioni contrariæ videbā-
 tur: quibus rebus rite sancitis, et constitutis, ipse
 Papa omnibus singularem letitiam peperisset.

Hunc autem librum Papæ Eugenij ad vos mittimus, quem incorruptum seruauimus, totum etiam Pontificiæ benedictionis ordinem & potestatem misissemus, nisi harum rerum nimis magnum volumen esse videretur, quum magnitudine librū Pauli ad gentes omnino superet. Legati verò, qui hæc à Pontifice ad nos detulerūt, fuisse Theodorus, Petrus, Midymus, & Georgius, serui Iesu Christi. Tu verò sanctissime pater, rectè feceris, si euolui vestros libros iusseris, vbi harum rerum, de quibus scribimus, vti facile arbitror, aliqua memoria reperiatur. Itaq; sancte pater, si aliqua ad nos perscribes, firmiter existimato, cuncta in nostros libros diligentissimè fore conscripta, vt posteris nostris earum rerum sempiterna memoria relinquatur. Et certè is mihi beatus esse videtur, cuius memoria custodita literis, in vrbe sancta Roma, et in sede sanctorum Petri & Pauli conseruatur. Hi enim sūt domini Regni calorum, & totius mundi iudices. Et quoniam ita credo, propterea hæc mitto literas, vt mihi gratia paretur apud sanctitatem vestram, & vestrum sanctissimum Senatum, vt inde sancta benedictio mihi proueniat, & bonorum omnium incrementum. Obnixè etiam precor sanctitatem vestrā, vt mihi mittere velint aliquas Sanctorum imagines, & præcipuè beatæ Mariæ virginis, vt sæpissimè sit in ore, atq; memoria mea nomen vestræ sanctitatis, & continuam ex muneribus vestris capiam voluptatem.

Idcirco

Idcirco etiam vehementer postulo, ut mihi viros
sacrarum literarum doctos, atq; etiam artifices
mittatis, qui imagines fabricent, atque ita enses,
& arma bellica omnis generis, itemq; calatores
auri atq; argenti, & fabros lignarios, præcipuè
architectos, qui domos ex lapide construunt, &
regulas ex plumbo cuproq; ducere sciant, quibus
domorum tecta protegantur: ad hos etiam nobis
admodum chari erunt, qui vitrum constare, or-
ganâque musica scitè facere, & doctè pulsare
sciant, itemq; fistulatores & tibicines. Hos verò
artifices ex domo vestra præcipuè mihi mitti
vellem, vel si horum domi vestræ exigua erit co-
pia, ab alijs regibus filijs vestris eos sanctitas
vestra poterit impetrare, quoniam vestris impe-
rijs & nutibus facile obediunt. Hi quum ad me
peruenerint: pro meritis summo in honore habe-
buntur ex liberalitate mea mercedem amplam
accipient: & si domum aliquis redire concupi-
scet, præmijs abundè ornatus abibit, vti placue-
rit, quando nec inuitum quenquam sim retentu-
rus, quum fructum aliquem ex eius industria per-
cepero. Nunc ad alia transeundum est: & iam à
te postulo, sanctissime pater, cur non hortaris Re-
ges Christianos filios tuos, ut arma deponant, &
vti fratres decet, concordēs inter se esse velint,
postquam ipsi oves tuæ sunt, & tu ipse pastor
earum? Optimè quidem tua sanctitas nouit, quid
Euangelium præcipiat, quod dicit: Omne regnum
in se diuisum desolabitur. Nam si Reges animis,

& fœd

& fœdere certo consentiēt, facillimè Mahumeta-
 nos omnes delebunt, & pseudoprophetae se-
 pulchrū felici irruptione disturbabunt, & diruēt.
 Ob hanc rem da operam pater sancte, vt inter
 eos bona pax fiat, & certum fœdus amicitiae
 percutiatur: hortareq; eos, vt mihi adesse, atque
 opem ferre velint, quū in regnorum meorum fi-
 nibus à Mahumetanis Mauris pessimis homi-
 nibus sim ex omni latere circumdatus. Ipsi au-
 tem Mauri Mahumetani inter se mutuis auxi-
 lijs vtuntur, Regesq; cum Regibus, & Reguli-
 cum Regulis, aduersus nos syncerè & constan-
 tissimè conueniunt. Mihi Maurus quidam ad-
 modum vicinus est, cui finitimi alij Mauri ar-
 ma, equos, atq; instrumenta bellica suppeditant.
 Hi sunt Reges Indiae, Persidis, Arabiae, atque
 Aegypti. Quibus de rebus singularem animo
 in dies capio molestiam, quum hostes Christianae
 religionis, fraterna charitate inter se coniunctos,
 pace frui conspiciam. Reges verò Christianos,
 fratres meos, nihil omnino istis iniurijs commo-
 ueri, neq; vllam mihi opem afferre, vt certè de-
 ceret Christianos: postquam fœdissimi filij Ma-
 humetis inter se mutuis opibus adiuvantur. Ne-
 que ego is sum, qui ad id militares copias postu-
 lem, quum milites mihi supersunt. Orationes, &
 supplicationes tantum peto, locumq; gratiae apud
 sanctitatem vestram, & Reges fratres meos
 exopto: quærenda enim mihi est hæc vobiscum
 amicitia, vt copiosè his rebus, quas supra postu-
 lavi,

laui, ad terrorem Maurorum sim instructus: & Christiani nominis hostes vicini mei intelligant, Reges fratres meos singulari studio mihi fauere, atq; opem ferre. quod certè ad cōmune decus pertinet, postquam in vna religionis & fidei veritate consentimus: & in eo consilio sumus permāsuri, quod firmum atque absolutum erit cum eo, quod vtilius eueniet. Deus itaque desideria vestra impleat, super laudibus Iesu Christi & Dei patris nostri, quem omnes laudāt per omnia secula. Et tu domine pater sancte cōplectere me, cum omnibus sanctis Iesu Christi, qui sunt Roma: & pariter in hos amplexus recipiantur omnes incolæ regnorum meorum, & qui Aethiopiam inhabitāt, et reddatur gratia domino Iesu Christo cum spiritu vestro. Has verò literas sanctitas tua accipiet de manu fratris mei Ioannis regis Portugalliae, filij potentissimi Regis Emanuelis, per Oratorem nostrum Franciscum Aluarez.

ALIAE LITERAE EIVSDEM DAVIDIS AETHIOPIAE Imperatoris, ad Pontificem Romanum scriptae anno millesimo quingentesimo vigesimoquarto, Paulo Iouio interprete.



Iulix sancte pater, qui à Deo effectus es Gentium consecrator, & sancti Petri sedem obtinens. Tibi datae sunt clauēs regni caelorum, & quodcumq;

cumq; ligaueris, vel solueris super terram, erit
 ligatum, vel solutum in calis, sicut dixit Christus,
 & ita in Euangelio Matthæus scribit, Ego Rex,
 cuius nomen leones venerantur, & Dei gratia
 Athani Tinghil, id est Thus virginis vocor, quod
 nomen est à Baptismate, nunc verò ipso suscepti
 regni initio assumpsi nomen Dauid, dilectus à
 Deo, columna fidei, cognatus stirpis Inda, fi-
 lius Dauid, filius Salomonis, filius columnæ
 Sion, filius seminis Iacob, filius de manu Marie,
 filius Nau per carnem, imperator magnæ & altæ
 Aethiopiae, magnorum regnorum, & ditionum,
 & terrarum. Rex de Xoa, de Cassate, de Fati-
 gar, de Angote, de Baru, de BaaligaZe, de Adea,
 de Vangue, de Goiame, vbi Nilus oritur, de Da-
 maraa, de Vagemedri, de Ambeaa, de Vagne, de
 Tigri Mahom, de Sabaym, vnde fuit Regina
 Saba, de Bernagaes, & dominus vsque ad No-
 biam, finem Aegypti. Hæ prouinciæ omnes in
 mea potestate sunt, & pleraque aliæ magnæ, &
 item parue, quæ nunc à me nequaquam nume-
 rantur: neque regna, & prouincias suis nomini-
 bus expressi, veluti superbia, & vana gloria in-
 ductus: verum ob id, vt summus Deus magis ac
 magis laudaretur, qui singulari benignitate, tot
 amplissimorum regnorum Christianæ religionis,
 superioribus meis Regibus imperia tribuisset:
 sed profectò me clariore gratia inter alios reges
 dignum fecit, vt religioni continuè inseruirem.
 Quoniam me Adel dominum fecerit, hostem

Maus

Maurorum, & Gentilium qui adorant idola.
 Mito ad osculandos pedes sanctitatis vestrae
 more ceterorum Christianae fidei regum, fratrum
 meorum, quibus neque religione, neque potentia sum
 inferior. Ego etenim in regnis meis sum columna
 fidei, neque externis iunior auxiliis, quum in so-
 lo Deo spem & opem reponam, qui me sustinet
 & gubernat, ab eo tempore quo Angelus Dei
 alloquutus est Philippum, qui fidem doceret Eu-
 nuchum potentis Reginae Candace, Reginae Ae-
 thiopiae, quae ab Hierosolima Gazam pergebat.
 Philippus tum baptizavit Eunuchum, & Eunu-
 chus demum Reginam, cum magna parte fami-
 liae, & populi eius, qui nunquam desierunt esse
 Christiani, omniisque sequenti tempore perstiterunt
 fortes in fide. Praedecessores vero mei, nulla alia
 ope adiuti quam diuina fide in latissimis regnis
 propagarunt, quod & ego quotidie efficere co-
 tendo. Maneo etenim inter maximos regnorum
 meorum fines, ut leo ingenti sylua circumdatus,
 & septus aduersus Mauros obsidentes & alias
 nationes fidei Christianae inimicissimas, quae no-
 lunt audire verbum Dei, neque cohortationes meas;
 & ego gladio accinctus eos persequor, & paula-
 tim extrudo, diuino scilicet fretus auxilio, quod
 nunquam mihi deest. Quod secus accidit regibus
 Christianis: nam si regnorum suorum fines ex-
 tendunt, id facile possunt assequi: quoniam alter
 alteri opem ferre posset, & auxilia subministra-
 re, iunarique benedictione vestrae sanctitatis, cuius

particeps ego sum, quū in libris meis habeantur
 literae, quas superioribus temporibus Eugenius
 Papa cum benedictione misit ad regem semen
 Iacob. Qua accepta, tradita per manus benedi-
 ctione, ego fuor, & magnoperè letor. Ceterū
 ego in magna habeo veneratione sanctum tem-
 plum in Hierusalē, ad quod sepiissimè multo obla-
 tiones debitas per nostros peregrinātes. Et mul-
 tō plures & pinguiore mitterem, nisi itinera à
 Mauris & infidelibus obsiderentur. Nā prater
 illud, quod dona nostra, & thesauros nuncijs
 eripiunt etiā eos liberè pertransire non sinunt.
 Quod si paterent itinera, in familiaritatem &
 commercium Romanae Ecclesiae deuenirem, uti
 fit à ceteris Christianis regibus, quibus in reli-
 gione Christiana non sum inferior. Et ita uti illi
 credūt, vnā fidem rectā, & vnā ecclesiam
 cōfiteor: credoq; sincerissimè in sanctam Trini-
 tatem, & in vnum Deum, & virginitatem do-
 mine nostrae virginis Mariae, & articulos fidei
 teneo, & obseruo, uti ab Apostolis conscripti
 fuerūt: Nunc Deus optimus manu potentissimi
 & Christianissimi Regis Emanuelis iter patest-
 cit, ut per legatos conueniremus, & in fide con-
 iuncti Christiani cum Christianis Deo inserui-
 remus. Sed dū in aula mea eius oratores essent,
 allatum est eum vitam cum morte commutasse,
 filiumq; eius fratrem meum Ioannem paterni re-
 gni sceptrum accepisse. Vnde, sicuti ex patris mor-
 te summum senseram dolorē, ita ex filij felici in-

regnum assumptione mirificè sum'latatus, adeò
 ut sperem nos communibus copijs & viribus per
 regiones Maurorum pessimorum, terra ma-
 riq; iter aperturos, atque eos magno terrore illa-
 to, sedibus & regnis esse depulsuros, ut comin-
 do, pacatoq; itinere, Christiani Hierosolymita-
 num templum petere, & liberè commeari pos-
 sint. Atq; ego in primis, sicuti vehementer exo-
 pto, diuini amoris particeps esse possim in tem-
 plo Apostolorum Petri & Pauli. Cupio autem
 ingenti desiderio consequi sacrosanctam bene-
 dictionem à vicario Domini nostri Iesu Christi.
 Nam proculdubio sanctitas vestra Dei est vi-
 carius. Et quum à peregrinis, qui ex regionibus
 nostris ad Hierusalem, atque inde Romam non
 sine miraculo eunt, & redeunt, multa de san-
 ctitate vestra ab his audio, ea mihi incredibi-
 lem asserunt voluptatem & gaudium: Sed mul-
 tò maiorem omnino caperem lætitiā, si mei
 Oratores breuiore itineris compendio vii pos-
 sent, & noua referrent. Sicuti antequā mor-
 riar, aliquando allaturos spero non sine gratia
 Dei omnipotentis, qui vos in sanctitate & san-
 ctitate conseruet. A M E N. Exosculor au-
 tem pedes sanctos, & supplex oro, ut benedi-
 ctionem ad me mittat. Has quoque literas san-
 ctitas tua accipies de manu fratris mei Ioannis
 Regis Portugallia, per eundem Oratorem no-
 strum Franciscum Aluarez.

Has

Has Epistolas à Paulo Iouio versas, huic nostro opusculo ob maiorem huius historiae cognitionem adiunximus, nec in eis aliquid mutauimus (quanquam in quibusdam locis mutatione indigissent) prater pauca, quae ex Arabico & Abesynico idiomate, in Lusitonicum sermonem, omninò malè interpretata, mutato epistolarum ordine, fuerunt. Idem Iouius quoque in harum epistolarum enarratione, volumen quod Franciscus Aluarez de situ, moribus, cultu Aethiopum composuit, in quo etiam totum suum iter explicat, pollicitus est Latinum facere, cuius voluminis unum exemplar penes me habeo: quod si Iouius à verendo supersedeat, non abhorrerè ab eius rei tractatione: quāquam id prouincia nō libetè suscepero, nisi id tuis, sanctissime pater, mādatus mihi imperatū cognouero, quo tutior esse possim aduersus calumniosos, quibus videri possim nō studio Reipublicae Christianae, sed emulatione gloriae Iouianae hoc onus subiisse. Ad quod cum fide tractandum, me non parū instructum arbitror. Nā quum perfunctus Germanicis & Sarmaticis legationibus, è Belgica ad Regem meum Ioannē eius nominis tertium redeo, cuius plurimā in me excipiendo & humanitatē & munificentia expertus sum, Vlyssipone in colloquiū Aethiopici legati incido, viri et Episcopali dignitate venerabili, et fide, doctrina, ac eloquentia Chaldaica et Arabica linguae admirabilis, & in sūma idonei, qui à potentissimo Aethiopum imperatore, ad

maximos principes de maximis rebus mittere iur. Huic autem nomen fuit Zaga Zabo: cum eo, post initā inter nos firmissimā & cōstantissimā amicitiam, sepius sermonē miscui, variasq; disputationes habui, præsertim de moribus, & religione Aethiopū Christianorū: cupiebam enim eas res non ex verbis interpretantiū peregrinorum, sed ab indigena, coram & ore tenus cognoscere. Inter cetera epistolam quoq; per Matthaum legatum in Lusitaniam missam ei ostendi, quam ego iam pridē cum articulis, quos corā Rege Emanuele exposuerat, in linguam Latinā (ut dictū est) transtulerā, multaq; ex illius admonitu castigavi, ubi interpretatio non plenē rei fidem, aut indolē affecuta erat, quod tum mihi, tum Iouio non rarē accidisse affirmabat: habebam enim iam mecū ipsius Iouij epistolas, quas summa cum diligentia contulimus. Postmodū vigente inter nos iam vera Christi charitate & amicitia, ausus sum ab eo petere planā & legitimā Aethiopum fidei & religionis enarrationem, eamq; sua manu describi: quod mihi summa cum alacritate cōcessit: illamq; statim describere incēpit: sententiam summa fide in Latinā linguam refudi, ut ex sequentibus patebit. Id verō conscientia urgente eō ardentius aggressus sum, quod non ignorarem, si hæc apud me perisset, à nemine mortalium unquam in lucem proditura fuissent.

Inde quod sic digesta & composita ad phrasim Chaldaicam & Aethiopicam essent, ut vix à quop

à quopiam intelligi potuissent, nisi à me, qui ea omnia tam ex ore, quàm ex scriptis ipsius Aethiopici Oratoris, per multam familiaritatem consequi iam poteram.

IN NOMINE DOMINI
nostri Iesu Christi,

A M E N.

HÆC SVNT QVÆ DE FIDE
& religione apud nos Aethiopes habentur, & obseruantur.



Redimus in nomen sanctæ trinitatis, patrem, filium, & spiritum sanctum, qui vnus est dominus, tria quidem nomina, vna diuinitas, tres facies, hoc postea explicat. vna verò similitudo, equalis trium personarum coniunctio, equalis, inquam, in diuinitate, vnum regnū, vnus thronus, vnus iudex, vna charitas, vnum verbum & vnus spiritus. Verbum autem patris, & filij, verbū spiritus sancti, & filius est idē verbum, & verbū apud Deum, & apud spiritum sanctū, & apud semetipsum sine defectu vllō, aut diuisione. filius patris, & filius ipsius patris sine principio, nempe primo sine matre filius patris. Nemo enim nouit secretum & mysteriū eius natiuitatis, nisi pater & filius, & spiritus sanctus. Is autē filius in principio erat verbum, & verbū erat verbū apud Deū, & Deus erat verbū. Spiritus patris, spiritus sanctus, spiritus

ff

3

filij,

Huius nostri oratoris scripta in hoc loco ambigua habebat significationem: eā, quæ magis catholica ecclesiæ congruit retinui inseruimus, aliam hicin mar-

z imè expli-
candam du-
ximus, quæ
frequens est,
Sine defe-
ctu ullo aut
diuisione ñ
lius patris-
a filius sui
& princi-
pium sui,
nempe pri-
mo line ma-
tre filius pa-
tris. &c.

filij, spiritus sanctus est: spiritus autem sanctus
spiritus sui, sine vlla diminutione. -at augmen-
tatione. Is etenim spiritus, sanctus, paracletus,
deus viuus, qui ex patre & filio procedit, locutus
est per os prophetarum, & in flama ignis descendit
super Apostolos in atrium Sion. Qui per totum
terrarum orbem denunciarunt, ac predicarunt verbum
patris, quod verbum erat ipse filius. Præterea neque
pater est primus, inde quod pater sit, nec filius
postremus, inde quod filius sit: sic spiritus san-
ctus neque primus, neque postremus est. Tres perso-
na vnus Deus, qui videt, & à nemine videtur,
qui vnico suo consilio cuncta creauit. Postea ve-
rò filius sponte propter nostram salutem, ipso pa-
tre volente, spiritu sancto consentiente, ex altis-
simo suo domicilio descendit, & incarnatus est
de spiritu sancto, ex Maria virgine: quæ Maria
duplici ornabatur virginitate, vna spirituali, ab-
cetera verò carnali, Et natus est sine aliqua corru-
ptione, ipsa Maria matre post partum virgine per-
manente, & magno cum miraculo, & arcano igne
diuinitatis afflata, sine sanguine & doloribus pe-
perit filium suum Iesum Christum, qui homo innocens
& sine peccato fuit, & perfectus Deus, & per-
fectus homo, vni solūmodo habens aspectum. Ado-
leuit sensim vt infans, sugens lac Mariæ virgi-
nis matris suæ: & quum attigisset trigesimum
annum baptizatus est in Iordane. Et vt ceteri
homines ambulauit: fuitque lassus, sudauit, esuri-
uit, & sitiuit. Hec omnia passus est sponte & vo-
luntate

luntariè, plurimàque fecit miracula. Atque per suam diuinitatem cecus visum restituit, claudos sanauit, leprosos mundauit, mortuòsque suscitauit, ipseque postremò volens captus est, & flagellatus, ac colaphis verberatus, & crucifixus, & languit, & mortuus est propter peccata nostra, & sua morte vicit mortem ac diabolum, & sua viuà egritudine dissoluit peccata nostra, & languores nostros tulit, & baptismo sanguinis sui, qui baptismus mors eius fuit, baptizauit patriarchas, prophetas, descenditque ad inferos, vbi erat anima Adæ, & eius filiorum, atque anima ipsius Christi, quæ est ab Adam: quam animam Adæ ipse Christus accepit ex sancta Maria virgine, & in splendore & potentia diuinitatis suæ & crucis fortitudine fregit aeneas ac igneas inferorum portas, & catenis ferreis Satanam colligauit, & redemit Adam, & eius filios. Hæc omnia Christus fecit propterea quòd plenus diuinitate erat, & ipsa diuinitas erat cum ipsius anima, & erat etiam cū ipsius sanctissimo corpore, quæ diuinitas virtutem dedit cruci. Quam quidem diuinitatem is cum patre in trinitate, & vnitate semper habuit & habet communem. Nec enim ipse Christus obambulans in terris, caruit oculi momento diuinitate vel dignitate sua. Tum demum sepultus, tertia die ipse Iesus Christus, princeps resurrectionis, Iesus Christus dulcissimus, Iesus Christus princeps sacerdotum, Iesus Christus

Hoc in fine
l. c. expli-
cat.

Rex Israël, cum magna potentia & fortitudine resurrexit. Et postquam omnia fuerunt consummata, quæ sancti propheta prædixerunt, ascendit in celum cum gloria, & sedet à dextra patris, & venturus est cum gloria, ferens ante faciem suam crucem, & in manu gladium iustitiæ, iudicare vivos & mortuos, cuius regni non erit finis.

Credo unam sanctam catholicam, & Apostolicam ecclesiam, credo unum baptisma, qui est remissio peccatorum, spero resurrectionem mortuorum, & vitam venturi seculi. AMEN.

Credo dominam sanctam Mariam virginem, virginem, inquam spiritu & carne, quæ ut dei mater, charitas omnium gentium est, sancta sanctorum, & virgo virginum, quam modis omnibus veneror. Credo sanctum lignum crucis, lectum agnitæ Domini nostri Iesu Christi filij Dei esse, qui Christus salus nostra est, propter quem salvi sumus, Iudeis quidem scandalum, Gentibus autem stultitia. Nos verò prædicamus, & credimus fortitudinem crucis Domini nostri Iesu Christi, quæadmodum sanctus Paulus doctor noster præcepit. Credo sanctum Petrum, petram legis esse, quæ lex edificata est super sanctos prophetas, fundamentum, & caput Ecclesiæ catholice & Apostolice Orientalis, & Occidentalis, ubi est nomen Domini nostri Iesu Christi. Cuius Ecclesiæ potestatem Petrus Apostolus habet, ac claves regni colorum, quibus claudere, & aperire, solvere, & ligare potest. Is autem sedebit

cum alijs Apostolis eius socijs super duodecim sedes, cum honore & laude apud Dominum nostrum Iesum Christum, qui in die iudicii sententiam est de nobis laturus. Quæ dies gaudij quidam Sanctis: doloris autem, & stridoris dentiũ, peccatoribus erit, quum deiciuntur in ardentem flammam inferni cum eorum patre diabolo. Credo sanctos Prophetas, & Apostolos, Martyres, & Confessores, veros Christi imitatores fuisse: quos cum sanctissimis Dei Angelis veneror, & honoro, parique modo etiam omnes illorum sectatores complector & deosculor. Deinde confessionem vocalem omnium meorum peccatorum credo faciendam esse apud sacerdotem, cuius precibus, per Christum dominum nostrum, salutem animæ meæ spero me consecuturum. Præterea Pontificem Romanum tanquam primum Episcopum, & pastorem ovium Christi agnosco, ac omnes Patriarchas, Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos, quorum ille caput est, quibus tamquam ipsius Christi minister pareo, ac obedio.

Hæc est fides & lex mea, & populi Aethiopiæ, qui est sub ditione Preciosi Ioannis, quæ fides atque Christi amor ita sunt apud nos confirmata, ut ea nec per mortem, nec per ignem, nec per gladium fretus auxilio Salvatoris nostri Iesu Christi nunquam sum abnegaturus: quam fidem omnes portaturi sumus in die iudicii, ante faciem eiusdem Domini nostri Iesu Christi.

Iam his enumeratis, erit nobis explicanda

ff 5

discipl

disciplina, & doctrina, ac lex, quæ Apostoli in sanctis Synodorum libris, & Canonum (quos Mandata, atque Abethilis vocamus) nobis præceperunt. Sunt enim in sanctæ Ecclesiæ legum libri octo, quos omnes Apostoli Hierosolymis congregati scripserunt. De quibus habita inquisitione cum quibusdā doctoribus, postquam in Lusitaniam veni, neminem reperi, qui horum memoriā teneret. Observationes verò, quas sancti Apostoli nobis in his libris præscripserunt, hæc sūt:

Primo oportere nos ieiunare singulis diebus Mercurij in memoriā consilij Iudeorum, quo die ab eis decretum & consultum fuit, Christum occidendum esse. Prætereā ieiunandum esse singulis diebus Veneris, quo in die Christus Iesus crucifixus & mortuus est pro peccatis nostris. Et in his duobus diebus præceptum est ieiunare usque ad occasum solis. Quadraginta verò diebus quadragesimalibus, pane & aqua ieiunandum iniunxerunt. Septem diei ac noctis horis incumbere rebus divinis. Ex his edictis quoque tenemur & sacrum celebrare diebus Mercurij ac Veneris tempore vespertino: quoniam tunc expiravit dominus noster Iesus Christus in sancto ligno crucis. Diebus autē Dominicis omnes unanimiter ut cōgregaremur in sacra æde hora tertia diei ab ortu solis ad legendum & audiendū prophetarum libros voluerunt: atque postea, ut sanctum Evangelium prædicemus, sacrum quoque faciamus. Prætereā novē dies festo in Chri-

in si memoriam celebrandos constituerunt, scilicet
 Annunciationis, Natiuitatis, Circumcisionis, Pu-
 rificationis siue Candelarum, Baptismi, Transfi-
 gurationis Dominicae palmarum, usq; ad octa-
 nam Veneris sancti (vt vocamus) qui dies duo-
 decim sunt: Ascensionis quoque atque Pētecostes
 cum suis etiam ferijs. Et ex horū librorū prae-
 ceptis, sine aliqua exceptione à festo Paschae usque
 ad Pentecosten singulis diebus veseimur carni-
 bus, nec per hos dies usq; ad octauā Pētecostes
 ieiunare tenemur: id quidē propter maiorem ve-
 nerationē & honorē Resurrectionis Domini no-
 stri Iesu Christi. Item voluerunt vt diem mortis,
 & assumptionis Mariae virginis cum omni ho-
 nore celebraremus. Præterea præter Apostolorū
 præcepta quidam Preciosus Ioannes nomine Se-
 men Iacob constituit in honorem eiusdem beatae
 virginis, singulis annis triginta supra tres dies
 etiā celebrandos. Deinde propter Christi Salua-
 toris natiuitatē celebrari iussit de vnoquoq; mē-
 se diem vnū, qui dies vigesimus quintus semper
 est. Constituit quoque ex singulis mensibus vnum
 diem propter sanctū Michaelem celebrandum.
 Vtērius ex indicto Synodorum Apostolorum,
 diem martyriū sancti Stephani, ac aliorum mar-
 tyrum celebramus. Ex institutione quoque Apo-
 stolorum celebrare tenemur duos dies, scilicet
 Sabbati & Dominici, in quibus non licet nobis
 aliquam rem facere, ne minimam quidem. Diem
 verò Sabbati ob id, quòd Deus in eo mundi per-
 fecta

fecta creatione quieuisset, seruamus: quæ ut vocari voluit Sanctum sanctorum, ita planè videretur contra ejus voluntatem & præceptum fieri, qui calum & terram potius, quam suum verbum perire vult, si cum magno honore ac religione is dies non celebraretur: præsertim quum ipse Christus non ad soluendū legem, sed ad implendum venerit Quapropter non ad imitationē Iudeorum, sed iussu Domini nostri Iesu Christi, & sanctorum Apostolorum eum seruamus, quorum Iudeorum gratia in nos Christianos translata est. In quo die Sabbati, excepto tempore quadragesimali, carnes sæper comedimus. Id tamen in regno Bernagæ, ac Tigri Mahon non seruatur, quorum duorum regnorum indigenæ ex veteri consuetudine, carnibus in diebus Sabbati & Dominici quadragesimalibus vescuntur. Diem autem Dominicū, ut ceteri Christiani, in memoriā Christi resurrectionis celebramus. Diem tamen Sabbati ex legis libro, & non ex Euangelio celebrandum esse scimus. Nihilominus Euangelium finem legis, ac Prophetarum esse, non ignoramus. In quibus duobus diebus credimus animarum piorum defunctorum in purgatorio minimè cruciari. Quam quietem Deus in sanctissimis diebus animis concedit, donec inde (finito termino suarum pœnarum pro facinoribus in hoc seculo meritari) penitus emergant. Ad quas pœnas minuendas, ac earum cruciatus tempus attenuandum, elemosynas pro defunctis factas credimus,

credimus ipsis animis in purgatorio degentibus
maximè prodesse. Ad quarum animarum re-
missionem Patriarcha nullas dat indulgentias,
sed ad solum Deum, ac pœnarum tēporis consti-
tutionē credimus spectare. Nullos quoque dies
indulgentiarum Patriarcha concedit.

Ex Euangelij lectione sex tantum tenemur
seruare præcepta, quæ Christus ore proprio ita
explanauit: Esuriui, & dedisti mihi māducare:
Sitiui, & dedisti mihi bibere: Hospes eram, &
collegisti mē: Nudus, & operuisti me: Infirm-
mus, & visitasti me: In carcere eram, & veni-
stis ad me. Quæ verba Christus in die iudicij so-
lumnitè est prolaturus: quoniam lex, teste Pau-
lo, peccata nobis ostendit, quam legem, excepto
Iesu Christo nemo custodire potuit. Ipso Paulo
quoq; teste, Omnes ex peccato nati sumus pro-
pter Eue matris nostræ transgressionem, & pro-
pter eius maledictionem. Prætereà, inquit ipse
met Paulus, nos propter Adam mori, & propter
Christi vitam viuere: qui Christus ob suam im-
mensam misericordiam, nobis hæc sex præcepta
dedit, ut qui venerit in sua maiestate iudicatio-
nis viuos & mortuos, saluemur. Quibus verbis ac
præceptis in ipso tremēdo iudicij die, bonis glo-
riam sempiternam, malis ignem, & perpetuam
damnationem denunciabit. Et quinque tantum
peccata mortalia (ut vocant) annumeramus, id
quidem ex ultimo Apocalypsis capite, ubi dici-
tur, Foris autem canes, & venefici & impudici
& homines

& homicidæ, & idolis seruientes, & omnis qui
 amat & facit mendacium. Item constitutum est
 à sanctis Apostolis in Synodorum libris, clericos
 uxores licere ducere, id quidem postquam co-
 gnitionem aliquā habuerint rerum diuinarum.
 Deinde inito matrimonio in ordinem presby-
 terorum recipiuntur, in quem nisi post annum tri-
 gesimum nemo recipitur: nec spurij, nec nothi
 aliqua ratione ad eundem sacratissimum ordi-
 nem intromittuntur: qui ordines à nemine, nisi
 ab ipso Patriarcha datur. Mortua tamē prima
 uxore Episcopi aut clerici aliam ducere non pos-
 sunt, nisi patriarcha ad id dispensauerit (quod
 aliquādo indulgetur magnatibus propter publi-
 cum bonum) nec habere concubinam, nisi se vo-
 luerint à sacris abdicare: quod si fecerint, res di-
 uinas amplius tractare non possunt. Et hoc tam
 strictè seruatur, ut ij presbyteri, qui secundo uxore
 duxerint ne candelam quidem vnā Ec-
 clesiæ consecratam in manum auderent accipere.
 Quod si inuentum fuerit Episcopus, aut clericum
 filium spurium habere, ab omnibus beneficijs ac
 sacris ordinibus abdicatur: quorum bona, si sine
 legitima prole discedant, ad Preciosum Ioānem,
 & non ad Patriarchā veniūt. Et id quod pre-
 sbyteri apud nos uxores possideāt, ex Paulo ac-
 cepimus, qui mauult clericum & laicum nubere
 quàm vri. Is quoq; inquit, oportere Episcopum
 virum vnius uxoris esse, & irreprehensibile, so-
 brium: pariq; modo vult esse Diaconos. Atque
 etiam

etiam vt Ecclesiastici perinde atq; seculares proprias uxores ex legitimo matrimonio habeant. Monachi tamen uxores non ducunt. Et tã laici quàm clerici vnã tantũ possident uxorem, & matrimonium non contrahitur pro foribus sacre adis, sed in priuatis domibus Paranymphorum. Ex sanctorum Apostolorum constitutione habemus, vt si sacerdos fuerit comprehensus in adulterio, homicidio, latrocinio, vel falsum testimonium tulerit, vt à sacris ordinibus destituatur, ac vt ceteri malefici puniatur. Rursus ex eorum Apostolorum instituto, Si aliquis siue Ecclesiasticus siue laicus cum uxore congressus fuerit, vel in somnis pollutus fuerit, spatium quatuor & viginti horarum templum non ingreditur. Nec id quoq; menstruantibus mulieribus licet, nisi septimo quoq; die à menstruo, id quidem omnibus vestibus ablatis, quibus tempore menstrui utebatur, ipsaq; bene lota, atque à sordibus repurgata. Item mulieri parienti masculum, non conceditur venire in templũ, nisi post quadragesimum diem: parienti verò fœminam, post octogesimum. Hanc consuetudinem ex veteri lege ac ex noua Apostolica habemus, quas leges, instituta, ac præcepta diligenter in omnibus, quatenus fieri possit, obseruamus. Deinde prohibitũ est apud nos, ne aut sues, aut canes, aut alia huiusmodi animalia in templa nostra intrent. Item non datur potestas nobis adeundi templum nisi nudis pedibus: neq; licet nobis in ipso templo

ploridere, obambulare, aut de rebus prophanis loqui, nec spuerere, aut screare in ipso templo. Quia Ecclesie Aethiopiae non sunt similes terre illi, ubi populus Israel comedit agnum paschalem, decedens ab Aegypto, in quo loco Deus iussit eos comedere indutos calceamentis, & Zonnis accinctos propter terrae pollutionem. Sed similes sunt monti Sinai, ubi Dominus locutus est Moysi dicens, Moyses Moyses, exue calciamenta tua, quoniam terra, quam pedes tui premunt, sancta est. Et hic mons Sinai parens nostrarum Ecclesiarum est, ex quo suam acceperunt originem, ita ut Apostoli ex Prophetis, & novum testamentum à veteri. Præterea nec sacerdoti, nec laico, vel alij personæ cuiusvis conditionis sit, assumpta venerabili Eucharistia licet expuere, à tempore matutino vsq; ad occasum solis: & si spuerit, grauissima pœna multatur.

Item in memoriam Christi baptismi, singulis annis, omnes in Epiphanijs domini baptizamur. id quidem facimus, non quòd ad salutem spectare credimus, sed propter Seruatoris nostri laudem ac gloriam. Neq; vberius atq; refertius spectaculis, iocis, & ceremonijs vllum aliud festum celebramus: quoniam in hoc die primò manifestè apparuit sanctissima Trinitas: quñ Dominus noster Iesus Christus baptizaretur in flumine Iordane, quñ spiritus sanctus in specie columbæ super caput eius descenderit: & vox de celo dixerit, hic est filius meus dilectus, in qua mihi cõplacuit.

cuit. Qui spiritus sanctus apparens in specie albe columbe, cum facie & figura patris & filij apparuit in vna diuinitate. Pariq; modo Christus visus est à sanctis prophetis per multas similitudines & formas. Primùm in specie arietis albi propter salutem Isaac filij Abraham, eoq; modo nominauit Iacob, Israel & Iacob, Iudam catulum leonis, cui super alios fratres potestatem tribuit dicens, Ad prædam fili mi ascendisti, requiescens occubuiſti vt leo, & quasi leona, quis sufficitabit eum? Item manifestauit se Moysi in monte Sinai in specie flammæ igneæ ostendit se sancto Danieli propheta in similitudine petrae. Ezechiel quoque filio hominis apparuit, et Isaie in forma infantis. Manifestauit etiam se Regi Davidi, & Gedeoni in rore super vellus. Præter has recensitas formas, in multis alijs visus est à sanctis prophetis. Tametsi tam varijs formis fuerit visus semper similitudinem patris et spiritus sancti representauit. Et quā Deus etiā creasset mundum, dixit, Faciamus hominē ad imaginem & similitudinē nostrā: & fecit Adam ad suā imaginem & similitudinē. Propterea nos dicimus patrē, filium, & spiritum sanctum, esse tres vultus, in vna similitudine et diuinitate. Habemus quoque à temporibus Reginæ Saba circumcisiōnem quam ad hunc vsq; diem seruamus. Erat autem huic Reginæ Saba nomen proprium Maqueda, quæ more maiorum colebat idola. ad cuius aures fama sapientiæ Salomonis quum perue-

nisset, quendam virum prudentem Hierosolymam misit, ut re omni explorata certior de Regis prudentia redderetur. Quo reuerso, & re explanata, subito se ad iter Hierusalem versus cōponit. Atq; quū eò peruenisset, prater multa alia, quibus à Salomone erudita est, legem ac prophetas didicit, eaq; in patriam (facultate impetrata abeundi) proficiscens, in itinere filium, quē ex Salomone conceperat, peperit, qui vocatus est Meilech, quem ipsa Regina in Aethiopia vsque ad vigesimum ætatis annum apud se educavit, ac postea ad Salomonem eius patrem remisit, ut ab eo scientiam & sapientiam disceret, quē per literas obsecrauit, ut filium Meilech coram arca fœderis testamenti Domini Regē Aethiopiæ consecraret, ac crearet: néue vlteriùs fœmīnæ ius regnandi in Aethiopia haberēt, ut tū in more erat, sed ut recto tramite masculi in regnum succederent. Qui quum Hierosolymam veniit, à patre faciliè matris postulata obtinuit, ac pro Meileich vocatus est David: quem iam abundè in lege, atq; in alijs disciplinis edoctum, pater Salomon constituit ad matrem remittere, id quidem cum maiore ornatu, regioq; apparatu. Ad quod munificentius conficiendum, comites illi nobiles, ac primorum virorum filios tradidit, qui ei pro regio more inferuissent. Præterea decreuit cum eo mittere Azariam principem sacerdotum filium Sadoch principis quoq; sacerdotum. Quod quum Azarias intellexisset, Davidem hortatus est,

est, vt ei à patre impetraret potestatem sacrificandi, pro successu itineris, ante arcam fœderis domini. Quare à Salomone impetrata, Azarias subito tabulas quàm secretissime potuit, ad imitationem tabularum fœderis domini dedolare curat. Quibus perfectus ad sacrificandum se componit in ipsoq; sacrificio claculum, atq; mira arte, veras fœderis Domini tabulas ex arca surripuit, pro eisq; adulterinas, quas secum portauerat, reposuit, se solo ac Deo conscio. Hæc narratio apud nos Aethiopes sanctissima & probatissima habetur, vt ex historia ipsius Regis David (quæ iucundissima lectu est) apparet. Cuius historie liber tantæ crassitudinis est, quantæ omnes Pauli epistolæ.

Ceterum quoniam iam David ad fines Aethiopiæ peruenisset, Azarias eius tentorium ingressus, id quod semper apud se occultum tenuerat ei reuelat, nempe tabulas fœderis Domini penes se esse. Quare audita, subito David ad tentorium ubi Azarias tabulas fœderis Domini habebat, accurrit: ibiq; præ nimio gaudio ad exemplum aui sui Davidis, ante arcam, in qua tabulæ erant, incœpit saltare: quo à suis viso, & re intellecta, omnes pari modo gaudia & letitiam ingentem celebrauerunt. Tandem peragrata magna Aethiopiæ parte ad suam matrem peruenit. Quæ statim ei imperium omnium prouinciarum detulit, omnemq; administrandi regni curam in eius humeros reclinauit. Et ab eo tempore ferme iam

inde vsq; in hunc diem elapsis interim bis millenis, sexcentenis annis, regnum Aethiopiae recto tramite, de masculo semper ad masculum transfertur. Et ab his temporibus legem domini, & circumcisionem seruamus, vt ante dictū est. Ab eodem quoq; tempore hucusq; ministeria, quae Salomon filio suo Dauidi ad aulā suam gubernandam ordinauit, in eo ordine ac familijs, quo tunc tēporis erāt, conseruantur: nec aulica ministeria ex alia stirpe deligere fas habet vel ipse Imperator. Insuper iussu & decreto ipsius Reginae Maqueda, mulieres quoque circumciduntur. Ad id ea ratione deducta est, vt quemadmodum viri praeputium habent, eodem quoq; modo mulieres etiā quandam glandulosam carnem, quam Nympham vocant, in genitalibus habent, non ineptam accipiendo characteri circumcisionis. Id quod fit tam in masculis quā in faeminis ad octauum diem: & post circumcisionem masculī baptizantur ad quadragesimum diem, mulieres verō ad octogesimum, nisi aliqua interuenit aegritudo, vt opus sit festinatione: quod si ante tempus constitutum baptizentur, infantibus non licet lacte matris lactari, sed nutriciantum, id quidem donec matres purificentur. Et aqua in qua baptizantur, exorcismis consecratur, & benedicitur: & ea ipsa die qua pueri baptizantur, venerabile corpus Domini accipiunt sub exigua specie panis. Nos feruē prius ceteris Christianis omnibus baptisum

sum ab Eunuchō Cādacis Regina Æthiopiae, cui nomen erat Indich, accepimus, ita ut in Actis Apostolorum traditur: quem unā cum circumcissione (quā tum temporis, ut prius dictum est, habebamus) sanctē & Christianē observamus, & Deo adiutore sumus perpetuō observaturi. Nec quicquam præter ea, quæ in lege & Prophetis, & in Evangelio, atq; in libris Synodorum Apostolorum sunt, servamus, aut admittimus: & si quæ alia præter hæc recepimus, ea servantur interim, quod ad ordinem & pacem Ecclesiæ videntur spectare, id tamen sine aliquo peccati vinculo. Quamobrem circumcisio nostra immunda non est, sed lex & gratia data patri nostro Abrahamæ est, quam à Deo tanquam signum accepit, non ut propter circumcisionem saluus fieret, cut filius eius, sed ut ipsi filij Abrahamæ à cæteris nationibus dignoscerentur. Et id quod symbolo circumcisionis latenter ostenditur, eximie servamus, nempe ut corde circumcisi simus. Nec ob circumcisionem gloriamur, nec etiam cæteris Christianis putamus nos ob id nobiliores, nec Deo acceptiores esse, apud quem nulla est acceptio personarum, teste Paulo: qui etiam ostendit nos salvos fieri non propter circumcisionem, sed propter fidem: quia in Christo Iesu nec circumcisio aliquid valet, nec præputium, sed nova creatura. Is autem Paulus non predicavit ad destruendam legem, sed ad stabiliendam, qui circumcissus quoque

fuit, & ex semine Benjamin, is quoque Timotheum iam Christianum factum ex matre Hebraea, & ex patre Gentili natum circumcidit, sciens Deum circumcisionem ex fide, & praeputium per fidem iustificare. Et, ut ipsemet ait, factus est omnibus omnia, ut omnes faceret saluos. Iudaeis tanquam Iudaeus, ut Iudaeos lucraretur. His qui sub lege erant, quasi sub lege esset, quum ipse non esset sub lege, ut eos qui sub lege erant lucrificeret. His qui sine lege erant, tanquam sine lege esset, quum sine lege Dei non esset, sed in lege Christi, ut lucrificeret eos, qui sine lege erant. Et factus est infirmus, ut infirmos lucrificeret: id quod fecit ut ostenderet, non ex circumcisione, sed ex fide nos salutem consequuturos. Unde quum Hebraeis pradicasset, tanquam Hebraeus varijs sermonibus loquutus est, dicens, Multifarie, multiq; modis olim Deus loquutus est patribus nostris in Prophetis, ostendens eis ex ipsis prophetis Christum ex semine Davidis secundum carnem: deinde Christum eis pradicavit cum patribus nostris in tentorijs, in deserto fuisse, eosq; in terram promissionis introduxisse per manum Iosue. Praterca idem quoque Paulus inibi testatur, Christum principem fuisse sacerdotum, ac in novum tentorium intrasse, quod est sanctum sanctorum, & sacrificio sui corporis & sanguinis, sanguinem hircorum, ac taurorum, quo nemo accedentium poterat iustificari, abolenisse: & sic multis modis loquutus est

est Iudeis, multis quoq; ritibus sancta & incorrupta fide se à suis coli patitur.

Præterea apud nos habentur semichristiani pueri illi, quos hîc audio Paganos ab Romana Ecclesia vocari. Qui quoniam sine baptismo moriantur, semichristiani debent appellari: quoniam filij sacrati sanguinis parentû ex baptismo, & ex spiritu sancto, et ex sanguine Domini nostri Iesu Christi, nati sunt, ex quibus tribus testimonijs omnes Christiani reputantur. Quoniam tres sunt, qui testimonium dât in terra. Spiritus, Aqua, & Sanguis, teste Ioanne in sua primâ Canonica, etiam ut Euangelium dicit, Bona arbor fert bonos fructus, mala verò arbor, malos. Ideoque filij Christianorum non sunt ut filij Gentiliû, & Iudeorum, atq; Maurorû, qui sunt arbores aridæ sine aliquo fructu. Christiani autẽ sũt electi in utero matrum suarum, ut sanctus Hieremias Propheta, & sanctus Ioannes Baptista fuerunt. Insuper infantes Christianarû mulierû sunt electi et consecrati ex corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi communicatione. Nã fœmina gravida, quâ assumunt venerabile corpus Domini nostri Salvatoris Iesu Christi, infans capiens inde nutrimentum, fit sacratus. Quoniam sicut infans existens in utero, ex eius matris affectibus contristatur ac letatur sic etiã ex matris nutrimento nutritur. Et ut ipse dominus ait in suo sancto Euangelio, Si quis comederit corpus meum, & biberit sanguinem meum, non

gustabit mortem in eternum. Rursus, si quis gustauerit meum corpus, & biberit meum sanguinem, erit mecum. Ad hæc Paulus doctor Gætium ait, Vir infidelis iustificatus est per mulierem fidelē, & mulier infidelis sanctificata est per virū fidelē, alioquin filij vestri immundi essent: nunc autem sancti sunt. Quod si ita est, ut filij matris infidelis sanctificentur in patris fidelitate, multo sacratiores esse debent illi qui ex patre & matre fidelibus nati sunt. Ob quam rem longè magis pium erit vocare infantes, antequàm baptizati sunt, Semichristianos, quàm Paganos. Id quoque dixerunt apostoli in suis Synodorum libris, Omnes qui habent fidem, & non acceperunt baptismum, meritò possunt dici semichristiani: qui etià dicunt in memoratis libris, Si Iudæus, Maurus, Gentilis fidem accipere voluerit, non esset ilicò admittendus, sed voluerunt eum prius venire ad valuas templi, ibique audire conciones, & verba Seruatoris Christi, ut qui prius ad fidem incitatus ac quasi arreptus fuit, iugum legis cognoscat: quod quum fecerit, vocari possit semichristianus, quāquam baptizatus nō sit quēadmodum Euangelium docet, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. Et est etiam moris apud nos, ut mulieres grāvida ante partus tempus seper confiteantur, ac ut corpus Dominicum cōfesse accipiant: & eæ quæ hoc non faciunt, ac puerorum patres, si eas ad id non impulerint, habentur

bentur impij & mali Christiani. Præterea sciendum, apud nos confirmationem, & chrisma, siue extremam olei vñctionem, pro sacramento non haberi, nec in vsu esse, vt video hîc ex Romana ecclesia consuetudine fieri. Item ex lege Mosi, ac apostolorum instituto non licet nobis cibos immundos comedere: id facimus ad omnem legis ac scripturarum obseruationem, quarum octoginta & vnum libros, tã veteris, quam noui testamenti annumeramus. scilicet ex veteri quadraginta & sex, et ex nouo triginta & quinque: quem numerum singulorum librorum computatione expressum habemus ab ipsis Apostolis, quibus libris veteris & noui testamēti nihil addere, nec minuere licet, quanquàm Angelus de celo id nobis persuadere conaretur. Et qui talia auderet tentare, pro anathemate reputaretur. Quare nec Patriarcha, nec Episcopi nostri perse, nec in concilijs putant, aut opinantur vllas leges se cōdere posse, quibus ad mortale peccatū obligari quis possit. In ipsis etiā Synodorum libris constitutum à sanctis Apostolis est, oportere nos confiteri, atq; quam pœnitentiā, pro magnitudine singulorum peccatorum, à confessore accipere debemus. Instruunt quoq; nos, quomodo orandum, & ieiunandum sit, & charitas exercenda. Præterea hoc familiarissimè vtimur, quod statim ad pedes confessoris, quum peccatum cōmissum est, accurrimus: & hoc faciunt omnes tam masculi, quam fœmina cuiuscūq; cōditionis sint.

Et quotiescumq; confitemur, assumimus corpus Domini, & id quidem sub vtraq; specie, in pane & Zymo triticeo, Quòd si singulis diebus confiteamur, singulis quoq; diebus accipimus venerabile sacramentum: & id tam apud clericos, quàm apud laicos in vsu est. Et sacramentum Eucharistie non seruatur apud nos in templis: vt fit hîc apud Europæos, nec agroti corpus Dominicum accipiunt, nisi dum conualuerint: id fit, quoniam omnes tam laici, quàm clerici consueuerunt illud ad minus bis in hebdomada accipere, & omnes idem volentes facere templum accedunt: quippe nemini datur nisi in ipso templo, nec id conceditur Patriarchæ, nec ipsi precioso Ioâni. Vtimur etiam semper vno confessore, nec alium accipimus, nisi eo absente: quo reuerso, ad ipsum redimus. Et confessores omnium peccatorum dant nobis ex Ecclesia potestate absolutionem, nullo casu Episcopis aut patriarchæ reservato, quamuis grauissimo. Vtteriùs presbyteri non possunt audire confessionem eius, cui consistentur. Præterea presbyteri, & monachi, & omnes Ecclesiæ ministri, apud nos suo labore viuunt. Quippe ecclesia nullas habet decimas, nec accipit: habet tamen prouentus, & agros, quos ipsi clerici & monachi fodiunt, aut sua, aut aliena operantur: & nullas alias habent eleemosynas, præter eas, quæ grati in templis offeruntur pro exsequijs mortuorum, & alijs pijs rebus. Nec eis licet vicatim mēdicare, nec à plebe aliquid eleemosynarum

mosynarum extorquere. Item in nostris tem-
 plis singulis diebus vna tantum celebratur mis-
 sa, quam sacrificij loco habemus, nec plures ex
 veteri instituto celebrare licet, Pro qua quidem
 missa nullum pretium aut mercedem accipimus:
 in quo ministerio sacramentum Eucharistiae
 non ostenditur, vt hic video fieri: inibiq; omnes
 sacerdotes, & Diaconi, Subdiaconi, & templum
 accedentes corpus Domini accipiunt: & nul-
 lam pro remissione animarum facimus missam,
 sed mortui cum crucibus & orationibus sepe-
 liuntur in certo loco, super quos mortuos, prae-
 cipe inter alias orationes initium Euangelij Ioan-
 nis dicimus, & sequenti die à sepulto mortuo,
 elemosynas pro eis offerimus: id etiam postea
 facimus certis diebus, in quibus omnibus epulis
 funebribus indulgemus. De fide ac religione
 nostra diximus. Nunc verò, quoniam postquam
 in Lusitaniam venimus, crebras disputationes
 ac contentiones cum doctoribus quibusdā, prae-
 sertim cum Magistris nostris, Didaco Ortysio,
 Episcopo insulae sancti Thomae, atque Regis sa-
 telli decano, & Petro Margalho, de delectu ci-
 borum habuimus, de hac re aliquid dicere non
 erit incongruum. Primum sciendum est, nos ex
 veteri testamento delectum ciborum seruare,
 qui delectus ab ipso verbo Dei constitutus est,
 quod verbum postea natū est ex Maria virgi-
 ne, & ambulauit atq; versatū est cum suis Apo-
 stolis. Id quoque verbum Dei semper viuū, in-
 tegr

tegrum, inuiolatum sermonem ac verbum habui. Nec id quod olim ex immunditia prohibuit comedere, postea in aliquo sui Evangelij loco dixit esse comedendum. Id verò quòd in Evangelio ait, Quod per os intrat, hominem non coinquinare, sed ea quæ ex ore procedunt, non ea de causa dixit, ut frangeret id quod antea constituerat, sed ut refutaret superstitionem Iudeorum, qui arguebant Apostolos, quòd illotis manibus panem manducarent. Imò nec Apostoli id temporis, quando versabantur cum Domino nostro Iesu Christo, unquam vñ sunt immundis, nec gustauerunt ea, quæ in lege prohibita sunt, nec ullus eorum eam transgressus est. Nec ijs temporibus, quæ passionē Domini insequuta sunt, cum Evangelium cæperunt prædicare Apostoli, ullis apud nos scriptis probari potest, eos edisse, aut occidisse immunda. Verum tamen est Paulum dicere, Omne quod in macellum venit, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Post ea, Si quis vos vocat infidelium ad cœnam, & vultis ire, omne quod vobis apponetur, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Rursus, Si quis autem dixerit, hoc immolatum est Idolis, nolite manducare propter eum, qui indicavit, & propter conscientiam, &c. Omnia hæc dicit Paulus, ut placeret ijs, qui in fidem nō erāt admodum confirmati, quoniam inter hos & Iudeos variæ consurgebant disputationes ac contentiones, quas ut sedaret, Christianis nondum satū

atis confirmatis indulgentiùs morigerabatur, &
 acquiescebat. Id tamen faciebat, non quòd legē
 frangere vellet, sed vt plures ita in ceremonijs
 relaxadis gratificando ad fidem alliceret. Idem
 Apostolus quoq; ait, Is qui manducat, nō man-
 ducantem non spernat, & qui non manducat,
 manducantem non iudicat: quoniam is qui man-
 ducat, domino manducat: & qui non manducat,
 domino non manducat. Quamobrem indignum
 est, peregrinos Christianos tam acriter ac hosti-
 liter reprehendi, vt ego de hacre, & de alijs,
 quæ minimè ad veram fidem spectabant, repre-
 hensus fui. Sed multò consultius erit, huiusmodi
 Christianos homines, siue Græcos, siue Arme-
 nios, siue Aethiopes, siue ex quauis septem Chri-
 stianorum Ecclesiarum, in charitate & Chri-
 sti amplexibus sustinere, & eos sine contumelijs
 permittere inter alios fratres Christianos viue-
 re, ac versari: quoniam omnes filij baptismi
 sumus, & de vera fide vnanimiter sentimus.
 Nec est causa, cur tam acriter de ceremonijs di-
 scepsetur, nisi vt vnusquisque suas obseruet,
 sine odio & insectatione aliorum: nec commer-
 cijs Ecclesie ob id includendus est, si peregrè in
 alienis prouincijs domesticos ritus obseruet. Id
 præterea quod in Actis Apostolorum habemus,
 nempe quo pacto Petrus vidit celum apertum,
 & vas descendere quoddam, veluti linteam ma-
 gnum quatuor initijs submitti de celo in ter-
 ram, in quo erāt omnia quadrupedia, & serpen-

tia terræ, & volatilia celi. Cui vox dixit, Surge Petre, occide, & manduca: cui Petrus, Absit Domine, quoniam nunquam manducaui omne commune, aut immundum. Cui vox iterum, Quod Deus purificauit, tu commune ne dixeris. Quod ubi quum tertio repetitis vicibus cōtigisset, statim illud vas in celum receptum est. Quibus peractis, spiritus misit eum in Cesareā, ad Cornelium virum pium, & timentem Deum. Apud quem, loquente Petro, cecidi super omnes, qui verbum Dei audiebant, spiritus sanctus: quo spiritu sancto accepto, Petrus totam familiam Corneliy baptizari iussit. Quod quū ceteri Apostoli ac fratres, qui in Iudæa erant, Corneliū esse baptizatum audiissent, Petro, quod dedisset baptismum, & verbum Dei Gentilibus, succensere cœperunt, dicentes, Quare introisti ad viros præputium habentes, & manducaisti cum illis? Qui à Petro tota visione exposita, placati sunt, atq; Deo gratias egerunt, dicentes, Ergo & Gentibus pœnitentiam dedit ad vitam: & recordati sunt verbi Domini, quod in celum ascendens dixit, Ite per omnē terram, & predicate Euangelium omni creaturæ: qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. Tunc Apostoli cœperunt predicare Euangelium per totum mundū omni creaturæ, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, atq; per omnem terram exiuit sonus eorum. Et hanc visionem, in quamunda & immunda appar

apparebant, in Aethiopia exponimus, munda animalia fuisse populum Israel, immunda autem populum Gentilium. Ideo verò Gentiles sunt vocati immundi, quòd idolorum cultores essent, & inservirent operibus diabolorum, quæ immunda sunt. Quod autem vox illa dixit, Petre occide, id apud nos in hunc modum interpretatur, Petre baptiza: & quod dixerit, Petre comede, interpretamentum habet, ac si dixisset, doce, & prædica fidem, et legem Domini nostri Iesu Christi populo Israel, & Gætibus. Ad hæc certissimum est, nullibi in scripturis reperiri, Petrum aut alios Apostolos immunda occidisse, aut comedisse, post hanc visionem. Porro sciendum est, quum scriptura loquitur de pane, non intelligendum esse cibum, nec corporale nutrimentum: sed explicationem ac expositionem Christi, & scripturarum doctrinæ. Consultum profecto esset omnes doctores, & predicatorum de hoc linteo, quod ostensum fuit Petro, sublimia & alta docere, & non illa quæ infima sunt, & quæ nihil ad salutem videntur pertinere: ac non inde documenta aucupari, quasi fas & licitum esset nobis immunda comedere, quando ex scriptura id minimè colligere possunt. Quid quòd ipsi Apostoli in suis Synodorum libris præceperunt nobis, ne comedamus animalia suspensa, suffocata, lacerata, neque semesa ab alijs bestiis, nec sanguinem? quoniam Dominus amat munditiam & sobrietatem, & odit gulam, & immunditiam. Et plurimum etiam eos Dominus dilig

diligit, qui abstinent à carnibus: & multò magis eos, qui ieiunāt pane & aqua, & herbis, vt Ioānes Baptista eremita vltra Iordanem fecit, qui semper vsus est herbis. Et S. Paulus eremita, qui octoginta annis semper ieiunans, commoratus est in deserto: atq; S. Antonius, & S. Macarius, ac plurimi alij filij eius spirituales, qui nunquam gustauerunt carnes. Ideoq; fratres mei, non oportet nos contemnere, neq; insectari proximos nostros, quoniam Iacobus ait, Qui detrahit fratri, aut iudicat fratrem suum, detrahit legi, & iudicat legem. Paulus quoq; docet, melius esse vnumquemque viuere cōtentum suis traditionibus, quàm cum fratre Christiano de lege disputare. Rursus, non plus sapere, quàm oportet, sed sapere ad sobrietatem, & vnicuique sicut Deus diuinit mensuram fidei. Quapropter indecēs est, cum fratribus de lege, aut de delectu ciborum disputare: quòd esca nos non commendat Deo: praesertim quum ipse Paulus Apostolus dicat, Nec si manducauerimus abundabimus, nec si non manducauerimus deficiemus. Idcirco altiora, & caelestem cibum quæramus, & has infimas & inanes disputationes omittamus.

Hac omnia quæ de traditionibus scripsi, non ad disputationem, nec contentionem scripsi, sed vt meos quatenus fieri potuit, protegerem, ac defenderem contra aserbissimas multorum reprehensiones, quibus nulla fuit reuerentiā, quò minus potētissimum Preciosum Ioannem, ac nos

eius subditos conuicijs proscinderent, ac Iudeos, & Mahumetanos appellarent: eò quòd circumcissionem seruamus, & Sabbatum sanctificamus, vñ Iudæi. Deinde quòd veluti Mahumetani, ad occasum solis vsque ieiunamus, id hominem Christianum minimè decere asserentes. Id quoque acerbissimè obijciunt, sacerdotum coniugia, vt laicorum, licita esse apud nos. Præterea nec id sine morsu omittitur, quòd primò baptismo quasi diffusi, singulis annis rebaptizamur, quòd præter viros etiam mulieres circumcidantur, more nec apud Iudeos quidem recepto. Denique quòd delectum ciborum sanctissimè obseruatum volumus. Postremò quòd infantes, qui ante baptismum Pagani vocari solent, Semichristianos nuncupemus. Quibus obrectationibus coactus sum talia dicere, vt nostros purgarem ab huiusmodi calumnijs, & vt Doctores sacre Ecclesie Romane redderem nobis affabiliore. A quibus (nescio quam piè) mihi interdictum est sumere corpus Dominicum, postquam in Lusitaniam veni, quod spatium est septem annorum, & (id quod non sine dolore ac lacrymis dicam) reputor inter fratres Christianos tanquam Ethnicus & Anathema. De quibus rebus ille, qui omnia vegetat, videat, cuius iudicio omnia committo.

Ego autem non sum missus à potentissimo domino meo, Imperatore Aethiopum, ad Romanum Pontificem, & serenissimum Ioannem

hb

Lusita

Lusitania Regem, ad disputationum & contentionum rixas : sed ad amicitiam & societatem contrahendam, non autem ad traditiones humanas vel augendas, vel diminuendas. Sed ut de erroribus Arrij principis hæreticorum diligenter exquirerem, & intelligerem, an Europæi Christiani cum nostris, ad huius hominis opiniones deuicendas conuenirent. Propter cuius errores Niceæ, sub Iulio Papa congregatum fuit concilium trecentorum octodecim Episcoporum. At deinde ut scirem, an id apud Europæos Christianos seruaretur, quod Apostoli in suo Synodorum libro præcipiunt, scilicet ut singulis annis bis in Ecclesia Christi concilium celebretur, in quo de rebus fidei rationem habendam statuerunt. Quorum primum voluerunt cogi ad festum Pentecostes, secundum decima die Octobris.

Deinde ut intelligerem, quomodo inter nos conueniret de erroribus Macedonij, cuius causa sub Damaso Papa congregatum fuit Constantinopoli concilium centum quinquaginta Episcoporum. Præterea de erroribus Nestorij propter quem sub Celestino Papa congregatum fuit in Epheso concilium ducentorum Episcoporum.

Postremo ut etiam scirem de quarto ac magno concilio Chalcedoniensi in quo propter errores Eutychis congregati fuerant sexcenti triginta duo Episcopi, quo tempore Pontificatum obtinebat Romanum S. Leo ex quo concilio varijs
discep.

disceptationibus habitis, & nihil ad concordiam
 Ecclesiae constituto, atq; re infecta, omnes disces-
 serunt, vnusquisque suam retinens opinionem.
 Quarum Synodorum libros, & aliarū, quae post-
 eā celebratae fuere, potentissimus Dominus meus
 Aethiopum Imperator penes se habet: & de hac
 Zizania, quam aduersarius veritatis Diabolus
 seminavit inter Christianos, Dominus meus plu-
 rimum dolet, vnā cū omnibus suis subditis Chri-
 sti fidelibus. Nostri certē ab exordio primitivae
 Ecclesiae Romanum Pontificem vt primum E-
 piscopum agnouerunt, cui etiam hodierno die, vt
 Christi vicario paremus. In cuius curia frequen-
 tissimē essemus, nisi obstarent magna itinerum
 interualla, ac multorum Mahumetanorum re-
 gna interiecta, quae transitum impediunt, ita vt
 susceptis maximis periculis, nihil tamen efficias.
 Quamquam prudētissimus & inuictissimus
 Rex Emanuel felicitis memoriae, qui primus non
 sine caelesti numine itinera Orientalium India-
 rum suis navigationibus aperuit, magnam spem
 praeiuit, id in posterum commodius futurum.
 Is enim superato Oceano Rubrum mare suis
 classibus edomuit, nihil deterritus magnitudine
 sumptuum, quod & Christi fidem augetet, & ad
 usum nostrae amicitiae quasi viam patefaceret:
 & id quoniam iam factum est, & vtraque gens
 alterius opibus vti potest, breui speramus fore, vt
 ab Lusitanis, vnā cum nostris armis omnes Ma-
 humetani, ceteriq; Ethnici, ex toto mari Ery-

thraeo, ac vniversa Arabia, Perside, ac India depellantur. Itidem & illud futurum confidimus, pace inter omnes Europaeos Christianos composita, vt etiam ex Mediterraneis locis, Ponto, aliisque prouincijs, inimici crucis prostigantur, vt sit iuxta Christi verba, super faciem terrae vna lex, & vnum ouile, & vnus pastor. Cuius rei oracula duo habemus, alterum ex prophetia S. Ficatrix, alterum ex sancto Synoda eremita, nato in extremis Aegypti cauitibus, quorum neutrum ab altero dissentit. Et ex quo Dominus meus potentissimus legatos serenissimi & prudentissimi Regis Emanuelis accepit, videtur fides oraculorum ad euenta properare. Certe iam inde noster princeps nihil magis cogitat, consilijsq; & armis meditatur, quam vt Mahumetani de facie terrae deleantur. His de causis, alijsq; quas coram serenissimo Rege Ioanne Emanuelis filio exposui, istuc missus sum à domino meo potentissimo, non ad frivolas & inanes disputationes. Atque vtinam instituta atque conatus Principis nostri, pro quibus legatus sum, Deus optimus maximus ad finem optimum, & ad suam gloriam perducatur. A M E N.

His omnibus explicatis, obiter & breuissimè aliquid de statu nostri Patriarchae, ac Imperatoris exponam. Primum sciendum, solenniter Patriarcham nostrum ab Hierosolymitanis Monachis nostris, qui ibi apud sepult

sepulchrum Domini habitant, suffragijs creari, idq; hoc modo: Vita defuncto Patriarcha statim Imperator noster Preciosus Ioannes nuncium aliquem expeditum mittit Hierosolymā ad Monachos ibidem agentes, vt dictum est, qui nuncio accepto, ac muneribus, quae Imperator Dominus noster ad sanctum sepulchrum dono mittit, continuo alium Patriarcham suffragijs plurium eligunt. Sed fas non est alium quam Alexandrinum eligere, ac moribus incorruptum. Quo creato, suffragia sua obsignant, eaq; legato, qui ad id venit, in manibus tradunt. Is statim Cayrum contendit: quò vbi ventum est, Patriarcha Alexandrino, qui ibi semper sedes habet, creationem illam legendam porrigit. Cognito autem, quem ex Alexandrinis delegerunt, virum tantis honoribus destinatum cum legato in Aethiopiā mittit: qui ex veteri instituto Monachus ordinis diui Antonij eremita debet esse, cum quo in Aethiopiam confestim nuncius proficiscitur: vbi cum magno gaudio & honore ab omnibus excipitur. In quo negotio aliquando annus vnus & alter transigitur: interimq; Preciosus Ioānes de prouentibus ipsius Patriarchae pro libitu dispensat. Præcipuum autem Patriarchae officium est, sacros ordines dare, quos nemo, ipso excepto, aut dare, aut auferre potest. Caterum nullum Episcopatum, aut Ecclesiae beneficium in illos confert: id solum ad Preciosum Ioannem spectat, qui omnia pro suo arbitrio dispensat.

Mortuoq; Patriarcha, cuius ditiones, ac prouentus amplissimi sunt, ex solido omnium illius bonorū fit heres. Est prætereā Patriarchæ munus, excommunicationibus aduersus cōtumaces procedere: quarum tam arcta observatio est, vt præuicatori pœna perpetuæ inediæ vsq; ad mortem infligatur. Indulgentias nullas dat, neq; concedit. Nec pro vllō delicto, quantumcumq; magno, cuiquam sacramenta Ecclesiæ interdiciuntur, nisi tantum propter homicidia. Ipsum nomē patriarchatus, nostro idiomate *Abunna* dicitur. Ceterum qui nunc hoc solum tenet, proprio nomine, quod ex baptismo accepit, *Marcus* vocatur, vir centum annorum, aut ultra. Sciendum etiā, apud nos Calendis Septembribus annum incipere, qui dies semper incidit in vigiliam Ioannis Baptiste. Reliqui dies festi, vt natalis D. Pasche, aliq; deinceps eodem tempore apud nos celebrantur, quo in Ecclesia Romana. Id quoque dissimulanter prætereundum non est, apud nos diuum Philippum Apostolum Euangelium & fidem Seruatoris Christi prædicasse.

Quod si libeat sciscitari de agnomine nostri Imperatoris, is sibi persuasum habeat, illum perpetuò appellari *Preciosum Ioannem*, & non Presbyterū Ioannem, vt hūc falsò passim iactatur. Scribitur enim nostro sermone his characteribus **ܡܪܝܢܐ**: quod sonat Ioannes Belul, hoc est, Ioannes preciosus siue altus: & in Chaldaica lingua sic scribitur **ܡܪܝܢܐ**.

Ἰσφῆ: quod est, Ioannes Encoe, id si inter-
preteris, etiam Ioannis preciosi siue alti signifi-
datum habet. Nec est nominandus, vt Matthæus
falsò indicauit, Imperator Abesynorum, sed Ac-
thiopum. Matthæus enim quoniam Armenius
erat, non poterat res nostras perspicuè scire, præ-
sertim eas, quæ ad fidem spectabant. Idcirco
multa coram prudentissimo felicis memoriae Re-
ge Emanuele exposuit, quæ minimè apud nos
habentur. Id autem fecit, non quòd mentiri vo-
luerit, quippe vir bonus erat, sed quòd in rebus
religionis nostræ non admodum erat edoctus.

Regnorum autem & Imperij successio, non in
filium maximum natu trās mittitur, sed ad eum,
in quem pater id conferre vult. Et is qui modò
imperium tenet, ordine nascendi tertius est, quod
pia quadam reuerentia emeruit: quum enim filij
à patre moribundo in regijs solijs sedere inherē-
tur, ceteris id facientibus, solus id facere recusa-
uit. Absit, inquit, id mihi tribui, vt in cathedra
domini mei sedeā. Qua pietate à patre circumspē-
cta, ei regna ac imperiū, tradidit. vocatur is au-
tem Dawid. Cuius imperij ditiones tam Christia-
norum, quàm Ethnicorū miræ amplitudinis sunt.
In quibus multi Reges, & reguli, comites, baro-
nes, ac proceres, multaq; nobilitas inest, ad eius
mandata obtemperantissima. In cuius omnibus
ditionibus nulla præter peregrinam habetur mo-
neta. Aurum verò & argentum pondere datur
ac accipitur. Oppida & ciuitates apud nos per-

multæ sunt, sed non tales, quales hîc in Lusitania videmus : id magna ex parte inde venit, quòd Preciosus Ioannes semper in castris & tētorijs versetur. Quæ consuetudo ideò recepta est, ut Nobilitas continuè & perpetuò se in rebus militaribus exerceat. Nec illud prætereundum videtur, nos ab omnibus lateribus circumdatos esse ab hostibus nostræ fidei, cum quibus crebrò confligimus, semper secundo Marte vsi: quas vi-
etorias numinis auxilio imputamus.

Ius autem scriptum apud nos in vsu non habetur : nec litigantium querelæ libellis, sed ore peraguntur : id fit, ne lites avaritia iudicum & patronorum in longum protrahantur.

Id quoq; admonitione dignum videtur, Mattheum non fuisse ab Imperatore nostro Davide missum ad inuictissimum potentissimumq; Regē Emanuele, felici memorie, sed ab Regina Helena uxore Imperatoris, cognomento Manu Maria, qui huius Davidis, de quo loquimur, avus fuit: quæ tunc temporis, ob tenellam Davidis etatē, regnorū gubernacula administrabat, mulier haud dubiè prudentissima & sanctissima. Eadē ista Helena duos composuit libros sermone Chaldaico, ut erat doctissima. Quorū vnus dicitur EnZera Chebaa, id est, Laudate Deum in organis, in quo de Trinitate doctissimè disputat, & de matris Christi Mariæ virginitate. Alter vocatur Chedale Chaay: hoc est Radius solis, in quo acutissimè de lege Dei disceptationes habet.

Omnia

Omnia hæc de fide, religione, ac patriæ nostræ statu, ego Zaga Zabo, quod gratia patris interpretatur, Episcopus & sacerdos, ac Bugana RaZ, nempe miles ac Prorex provincie, quæ Bugana dicitur, nec tibi in Christo filiolo meo charissimo Damiano petenti, nec ulli hominī talia flagitanti denegare potui, aut negare licuit duabus de causis: quarum prior est, quod in mandatis habeo à potentissimo domino meo Precioso Ioanne, Aethiopum Imperatore, omnibus me interrogantibus de fide, religione, ac provincia nostrâ, ne quid clām haberem, sed ex fide veritatem rerum, scriptis & verbis exponerem. Secunda, quod operæ pretium existimarem, moras, ritus, instituta nostrâ, & locorum situs in publicam notitiam venire. Quas res nemini ad hunc usque diem scripsi, nec verbis exposui, non quod ad id laboribus meis parcere vellem, sed quod nullus Christianorum hominum, postquam in Lusitaniam veni, à me talia cognoscere appetiuit. De qua re non potui nec possum satis mirari. Te verò, quem rerum nostrarum cupientissimum multis argumentis iudico, per Christi plagas, ac crucem oro, ut hanc nostram fidei ac religionis cōfessionem, in linguam Latinam conuertras, ut per te liceat omnibus pijs Europæis Christianis, ritus ac integritatem morum nostrorum intelligere.

Porro, si tibi inter tuas peregrinationes Romanam petere contingat, tunc nomine meo Pon-

ificem, ac venerandos Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, ceterosq; bonos Christi cultores, per Iesum Christum in osculo pacis salutes, petasq; ab ipso Pontifice, ut ad me remittat Franciscum Alvarez literis illis suis instructum, quibus Domini meo potentissimo Aethiopum Imperatori respondeat, quò tandem in patriam redeam, meosq; lares inuisam: nimirum enim diu hic detentus fui, ut ante obitum meum, qui ex nimio sentio pro foribus est, mandata perferā: reliquias deinde vitæ, transacta hac legatione, Deo consecrem, diuinisq; rebus totus vacem. Ceterum te oro, si aliqua in nostris scriptis non fuerint satis composita, aut ordinata, ut ipse tu id ad phrasim Latinam coaptas, sed ita, ut nihil de sensu immutes. Postremo te obsecro, ut inter vertendum exquiras, diligenter vetus & nouum testamentum, ut intelligas, ex quibus locis meas auctoritates excerpsti, quò certius veritas. Quòd si omnia non fuerint tam feliciter tractata, quam forsitan aliquis curiosus, aut scrupulosus exigat, id condonandum erit inopie, & penuriæ librorum Chaldaeorum, quos penes me nō habeo: quos enim habui, iniquitas fortune in itinere perdidit. Quamobrem destitutus omnium librorum auxilio, nihil nisi quod recens memoria adferebat dictare potui, sed ea omnia certissima fide. Vale filiule in Christo dilectissime. Vlyssipponē, vigesimoquarto Aprilis, Anno salutis nostræ millesimo quingentesimo trigesimoquarto.

Post

Postquàm hæc omnia scripsi, venit mihi in mentem locus ille, ubi dico Christum descendisse ad inferos, pro anima Adæ, atque pro anima ipsiusmet Christi, quam ipse Christus acceperat ex sancta Maria virgine matre sua. De qua re habemus testimonium verissimum in libris, quos regimini vocamus, quos Christus Iesus Seruator noster Apostolis tradidit, in quibus habentur hæc verba, quæ mysteria doctrinarum appellantur. Quorum auctoritate & testimonio omnes sine vlla hesitatione in hac sententia versamur. Ego tamen postquàm in Lusitaniam veni, deprehendi Theologos diversa tradere, contra nostrum omnium opinionem, quæ tam certa est, ut non hoc solum, sed etiam omnium hominum animas ab Adam profluxisse asseramus, & ut caro nostra est ex semine carnis Adæ, ita quoque anima nostra, quasi lucerna in anima Adæ accensa, originem suam & naturam ex Adam trahit. Ex quo apparet nos omnes semen esse Adæ ex carne & anima.

Hiscæ characteribus manu propria ipsius

Oratoris omnia suprâ scripta

subsignata erant.

ἸΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ

DEPLORATIO LAP- PIANÆ GENTIS

Damiano à Goës

auctore.



Nō indignū puto, Pōtifex Ma-
xime, in calce huius nostri opu-
sculi, quoniā ad fidem, & vni-
onem Ecclesiæ hæc quoq; spectant,
Ioannis Magni Gothi Archie-
piscopi Upsaliæ in regno Suetiæ (vt ab eo ad
miserandam Lappianam gentem veniamus) ali-
quam mentionem facere. Is autem Ioannes Ma-
gnus Gothus, vir est optimis parētibus ac diui-
tibus natus, sacrarum literarum non vulgariter
peritus, probitate vitæ spectatissimus, Ecclesiæ
Romana ita addictus, vt eius causa amplissimū
Upsaliæ archiepiscopatum cum prouentibus plus
minus quadraginta millium aureorum in singu-
los annos; vnā cum fundo paterno amiserit. cuius
dignitatis, ac bonorum iactura, ab fluctibus for-
tune agitato, in Prussia, Gedani diu tenuiter
victitans, delituit. Vbi (interim quòd mihi regis
mei negotia in illis Germania partibus tractan-
da erant) cum eo, ac cum Olao Magno Gottho
eius fratre, indissolubilem contraxi amicitiam.
Hos inopinatè postea Vicentiæ reperi multò te-
nuius quàm antea degentes, quem locum ex illis
vltimis terrarum oris, propter promulgatum Cō-
cilium, ex quo nonnihil spei sibi ac suis calami-
tatibus

tatibus conceperant, adeundum esse proposuerant. Concilio tandem intermisso, ij boni viri ians à suis facultatibus planè destituti, quibus dum ampliores essent, sapiùs in Aquilonaribus illis partibus, pro Romana Ecclesia pugnaverant, & adhuc (si res successisset) pugnaturi essent, Venetias emigrant, vel aliena liberalitate, vel suis laboribus, præsertim docendo ac instituendo, victum quæsituri: nullis enim alijs subsidijs niti poterant, nisi quod in numinis auxilio totam spem reposuerant. quò quum peruenissent, solum ab Hieronymo Quirino Patriarcha Veneto, in ipso Patriarchatu humanissime accepti hospitantur, vbi ad hunc vsque diem dilatum Concilium expectantes hærent. Sub huius Upsaliensi archiepiscopatus, pars illius vastæ Lappianæ provincie habetur. Cuius indigenæ Christi Servatoris nostri leges minimè norant, id quidem vt à multis, tum bonis, tum fide dignis viris, dum in illis Prouincijs versarer, ob turpissimum Prelatorum & nobilium quæstum ac auaritiam accidere intellexi. Nam si Christiani essent, liberi essent ab illis vectigalibus & tributis, quibus ipsi, vt Ethnicis, mutantur, nobilitas contrà cum Episcopis ditiescit. Vetant igitur eos Christianos fieri, ne subditi suam iugo Christi, aliquid lucelli eorum tyrannidi & rapacitati subducant, & aliquid ex vectigalibus decrescat, quibus gens illa miseranda, ab ipsis Monachis turpiter & insatiabiliter premitur & torquetur: qui impatientissimè ferunt,

ferunt. si illi Christiani facti, non longè plus veltigalium ipsis penderent quàm cateri Christiani suis principibus pendunt: ac proinde deformè istum & sacrilegum quæstum fidei ac religioni Christianæ, contempta tot animarum salute, anteponunt: verè habentes clauēs, quibus nec ipsi intrant nec alios intrare sinunt. Auaritiam sanè inexplabilem, & impietatem intolerabilem, ac à pijs pectoribus, armis & scriptis. denique totis viribus expugnandam, quam proculdubio sospitam hoc tempore habuissemus, si hic bonus vir in pristinum suum honorem restitutus esset: nihil enim magis cupit, nihil acrius meditatur, quàm quo pacto hæc gens ad Christi fidem reduci possit: nihil flebilius deplorat, quàm quòd se auctore (id quod sæpe animo voluerat) hæc miserande pecudes adhuc propter impiam religionem, per Christianam fidem Christi oues factæ nō sint, nec tam queritur se ab archiepiscopatu, vel bonis auitis depulsum, quàm quòd careat neruis, auxilio, & facultatibus, quibus hanc Lappianā plagam, & medicari, & sub Christi iugum mittere, & Romanæ Ecclesiæ coniungere possit. Id quidē postea mihi sapius per literas confirmauit, quibus nondum ipse placatus, acrem huius negotij, in fine illius primæ Pretiosi Ioannis legationis (quam ipsi Ioanni Magno Gottho consecraui) mentionem feci: ne tum quidem mihi ipsi in hoc negotio satisfeci, sed cū Erasmo Roterodamo meis literis egi, ut causam istius rei scriptis cōmenderet.

ret. Postmodum in illius cōubernio agens, quod mihi cum eo Friburgi Brisgoie ad quinque mēses fuit, præsens cum præsente verba super eodem negotio feci. Quibus rebus impulsus, constituerat de hac re iussum volumen emittere, mortis tamē interuentu operis materia, quam iam congesse- rat, dissoluta est. Nihilominus in suo Ecclesiastē tam nefandam impietatem non obtinuit, quae sanē talis est, ut omnes Christianos, quibus po- tentia, & doctrina à Deo concessae sunt, posset quodammodo reos facere, & ab eis in vltimo iu- dicio coram iusto Christo iudice vindictā petere.

Videant iam Christianorum Monarchae, quam rationem, quem calculum tantarum per- ditarum animarum in nouissimo die ad Christi tribunal, vbi nec gratiae, nec indulgentiae locus est, nec blandimenta, nec assentationes recipiun- tur, reddituri sint. Tu tamen, Pontifex maxime, is iam solus es, qui huic morbo mederi potes. Tu iam is es, qui huic genti vias domini demonstra- re potes, & ut rectē in ijs ambulent, dirigere. Tu solus eas de inferno inferiore redimere vale- bis: per te paruulis Christum accedero licebit, & in virtute dexterae tuae à demonum catenis, ac insidijs liberari, & copiosa Christi in hoc, & in alio seculo redemptione frui. Vide quam palmam obtinebis, si mēsis illa multa te ope- rario, in horreum Christi comportetur. Nec du- bium est, quin comportabis, modò incipias. Sunt hodierno die cum ~~Gottarvo~~ Suetia & Gothia

rege aliquot Magnates, ab Ecclesia Romana rescisi. Sunt in ipsis quoque regnis, qui omnino ex diametro dissentiunt: posui ad utrosque literas pro tua dignitate, & pastoralis officio dare, eosq; per Christi plagas (hunc enim omnes, quamquam ab ipsa Romana ecclesia dissentiunt, filium Dei, & Seruatorem nostrum fatentur) obtestari ut hanc orientalem & occidentalem Lappiam, cum Fimmarchia, Scricfinia, & Biar-mia, amplissimis provincijs, quarum maior pars Christum non nouit, ad eius suauissimum iugum venire permittant, ab eniq; tantum aucupentur & extorqueant, quantum alij Christiani principes à suis subditis, vel iure postulare, vel precarijs exactionibus obtinere consueuerunt. Ad id non tantum literæ, sed viri quoque docti, & sanctitate vite probati mittendi videntur, ut hæ provincie Romana Ecclesie per Christi fidem coniungantur. Quibus per te vnà cum Aethiopica gente, ad veram Christi legem adductis, & si populi irascantur, Dominus sedens super Cherubim regnet, & terra moueatur, ipsaq; exsultet, & insula multe læsentur. Vale, Pontifex Maxime, in Christo Iesu. Amen.

Ex Louanio Cal.

Septemb.

Anno

M. D. XL.

EIVSDEM DAMIA-
NI DE LAPPIAE SITV,
& eius regionis incolis.

L Appia mari Botnico interiecto in orienta-
lem, & occidentalem diuiditur, cuius
aquoris extremum, Tornia est. Ab oriente la-
cum album tangit: ad Septentrionem varias
prouincias amplectens, ad incognitum se exten-
dit: ad occidentem Islandiam respiciens, parti
Noruegiae est contigua: ad meridiem, ab altera
Noruegiae parte, Suetia, Finlandia, ac ab vtra-
que Botnia cingitur. Lappia enim orientalis
Ecclesiam diui Andree in gradu eleuationis
poli octogesimoquarto habet, quae magnifico &
sumptuoso templo, ac doctis, & sacrarum litera-
rum eruditis viris ornatur. Ecclesia haec Archi-
episcopo Upsaliensi obedit, & obtemperat, sub
cuius diocesi sita est. Nihilominus eius circum-
vicini, siue incuria, siue auaritia Pralatorum, &
Magnatum (vt dictum est) Christum non agno-
scunt. Lappia Latino sermone interpretatur ine-
pta, siue secors prouincia. Nomen puto inditum
inde, quod ex nimio & intenso frigore, solum
tanquam stupidum, minimè aptum sit, nec ad
recipiendum, nec ad procreandum fruges. In-
digene istius prouinciae neruosi, & mediocri
staturae sunt, mirè dexteri & agiles in arcibus
& sagittis utendis: quam artem iaculandi ab
incunabilis sic exercent, vt puero à scopo erranti
cibus

cibus non detur tantisper, donec in eum recte sagittam dirigat. Pellibus non ineleganter contextis loco vestium precipue utuntur, quibus se à frigoris iniuria tutantur: quod ita etiam pati assueverunt, ut dum opus sit, id sine aliquo pellium munimine expugnare valeant. In tabernaculis habitant, nec domus eis alicui usui sunt, quippe sæpius hinc inde migrant. Aliam viuendi rationem quam venationis, aucupij, & piscationis non habent, in quibus plurimum præstant. Est enim provincia illa istarum rerum ferocissima. Agrum non colunt, nauiculis utuntur sine aliquo ferreo elauo compactis, quibus piscibus aere exsiccatis, ac pellibus onustis ad vicinos nauigant, ut permutatione tantum annonam & pecuniam, nullo sermone adhibito, sed solis nutibus agentes, acquirant. Id solum accidit ob linguæ barbariem, & asperitatem, quæ à vicinis nullo pacto intelligitur, alioqui in suis permutationibus sagaces & expertissimi sunt. Gens bellicosa & animosa est. Loco equorum utuntur animalibus, quæ Raingi suo sermone vocant, magnitudinem & colorem asini, ungulas bifidas, formam atque cornua cernuorum habentibus, sed cornua lanugine quadam cooperiuntur, & humiliora, & ramis rariora cerui (ut ipsi vidimus) sunt. Hæc tanta sunt velocitatis, ut spatio xlii. horarum vehiculum ad xxx. miliaria Germanica proripiant. In quorum progressu, lento vel celeri, ex tibiæ ar-
ticularum

liculorum agitatione, ad instar nucum collisio-
nis crepitus auditur. Religio istius gentis est,
& ignem, & statuas lapideas pro dijs habere.
Ex quauis re animata eis mane occurrente, to-
tius diei euentum iudicant & augurantur.
Matrimonium observant, & mirè sunt Zeloty-
pi. Incantamentis sic pollent, vt inter multa a-
lia dictu mira quæ prætermitto, naves in medio
cursu retineant, sic vt nulla vi ventorum amo-
neri possint. Quod malum solo virginum excre-
mento foris narium ac transtris illitus, curatur, à
quo spiritus illi, vt ab incolis accepi, naturâ ab-
horrent.



DE ÆTHIOPIBUS

EXCERPTA QUÆDAM

EX IOS. SCAIIGERI LI-
bro VII. de emendatione
temporum,

*



CHRISTIANORVM Aethio-
pum nomen nunc non primum
ad nos peruenit. Eorum enim
Ecclesiæ nō solum Hierosolymis,
& Constantinopoli sunt, sed &
Romæ, ac Venetijs sacra ritusque obire illis per
ij 2 aliquod

aliquod tempus licuit. Lusitanorum quoque navigationibus, & Francisci Aluarez itinerario libro, qui in Aethiopiam penetrauit, plura de illis, illorumq; ritibus, cognoscere licuit. Nam haec tenus nomen tantum Aethiopiae audiebamus. Mirum verò Imperatoris Aethiopiae nomen memoria proauorum nostrorum prius ex Asia notum nobis, quàm ex ipsa Aethiopia. Nam ante hos trecentos annos Reges Aethiopes in Asia, praesertim in Drangiana finibus Susiana, in India, & Sinis, latè imperarunt, donec imperatores Tartarorum eos imperio Asiae exuerunt. Nam Abyssini victi & ex Sinarum regione pulsii primum à Cingi Tartarorum Rege, interfecto Vncam magno Aethiopum Imperatore: Deinde Cincan filius Cingis, & eius filius Bathin Can omnes Abyssinos penitus ex Moien, & Sinarum regno expulit, & in Africam fugere cōpulit. Sanè non semel mirati sumus gentem hodie nautica rei penitus ignaram adeò terra marique potentem fuisse, vt ab Aethiopia ad Sinas vsque imperij fines propagarit. Ab illis temporibus eius imperatoris notitia ad nos peruenit, sed nomine Prestegiani. Quod Persica lingua, quae in tota ferè Asia hodie locum habet, vt in occidente Latina, significat Apostolicum. Quo nomine Christianum Regem & orthodoxum intelligi constat. Nam Persicè פֶּרְסְתַּגַּאנִי numero plurali דְּפֶרְסְטֹלוֹי, gentilitium פֶּרְסְתַּגַּאנִי דְּפֶרְסְטֹלוֹי. פֶּרְשֵׁת פֶּרְתַּגַּאנִי, Padescha Prestegiani, Rex

ni, Rex apostolicus, hoc est rex Christianus, A-
 rabicè מליך רסולי, Melich ressulī, Aethio-
 picè נגוש הריוו, Negusch Chavvariavvi. Ma-
 gnum & latum ipsorum Aethiopum in Asia
 fuisse imperium indicio sunt cruces Aethiopicae,
 quae in Giapan, Sina, & alibi visuntur. Quin
 templum Thomae apostoli in regione Maabar
 situm nihil nisi Aethiopicum habet,
 cruces, structuram, & multa
 alia, & quod mire-
 ris, nomen.

*

F I N I S.

4 3



CAPITVM HVIVS OPERIS INDEX.

*

LIBRO I.

De origine hominis opinio Theologorum v.
ta. CAP. I.

De origine hominis opinio Ethnicorum facta
II.

De terræ situ & partitione. III.

De Æthiopia & gentis eius priscis moribus
IIII.

De Ægypto & ritu gentis vetusto. v.

De Pœnis & cæteris Africæ populis. VI.

LIBRO II.

De Asia & celebrioribus eius gentibus. I.

De Panchaia & moribus Panchaiorum. II.

De Assyria, Assyriorumque viuendi moribus
III.

De Iudæa & Iudæorum viuendi ritibus, legibus
ac institutis. IIIII.

De Media, Medorumque moribus. v.

De Parthia & Parthorum viuendi moribus. VI.
ibid.

De Persia & Persarum moribus, ritibus & institu-
tis. VII.

De India & Indorum prodigiosis ritibus, mori-
busque viuendi. VIII.

De Scythia, Scytharumque feris moribus. IX.
III.

De Tartaria, gentisque Tartarorum moribus &
potentia. X.

De Turcia, Turcarumque moribus, legibus & in-
stitutis omnibus. XI.

De Christianis, eorumque origine & ritibus.
XII.

LIBRO III.

De Europæis memorabilioribus gentibus. I.	183
De Græcia, & legibus à Solone Atheniensibus Græcorum longè principibus sancitis.	11.
185	
De Laconia & Laconum siue Lacedæmonum institutiis.	111.
191	
De Creta insula & Cretensium celebratis mori- bus.	1111.
203	
De Thracia, Thracumque feris moribus.	V.
206	
De Russia siue Ruthenia, & recentibus Rusiano- rum moribus.	V I.
212	
De Lithuania, Lithuanorumq; vita.	V I I.
217	
De Liuania, Prussia, & militibus Marianis.	
V I I I.	219
De Polonia, Polonorumque recentibus mori- bus.	I X.
225	
De Hungaria, Hungarorumque viuendi institu- tis.	X.
227	
De Boëmia & moribus Boëmorum.	X I.
231	
De Germania, & institutiis eorum plurimis.	
X I I.	235
De Saxonia, Saxonumq; & priscis & recentibus moribus.	X I I I.
254	
De VVestualia & iudicio VVestualia à magno Carolo commissio.	X I I I I.
259	
De Franconia, & Francorum multis ritibus.	
X V.	261
De Sueuia, Sueuorumque moribus & priscis & recentibus.	X V I.
273	
De Bauaria & Carinthia, & earum priscis legi- bus & moribus quibus hodie viuunt.	X V I I.
279	
De Italia, Italorumq; moribus. Item de Romulo & eius ciuilibus institutiis.	X V I I I.
295	

De Liguria Ligurumque prisco vivendi more.	
xix.	323
De Tuscia & gentis eius antiquis moribus.	
xx.	325
De Galatia Europæa, & Galatarum prisca moribus.	xxi.
	327
De Gallia, Gallorumque veteribus & recentibus moribus.	xxii.
	334
De Hispania, & moribus Hispanorum.	xxiii.
	347
De Lusitania & vetustis Lusitanorum moribus.	
xxiiii.	351
De Anglia, Scotia, Hybernia, aliisque multis insulis & insularum moribus.	xxv.
	355
De Taprobana insula, & gentis eius moribus.	
xxvi.	368
Excerpta ex Nic. Damasceni catholica hist.	375
Idem ex I. Lerij historia Americana seu Brasili- liana.	387
Epistola Damiani à Goës ad Paulum Pontificem.	403
Epistola Helenæ aviæ Davidis Preciosi.	421
Ep. Davidis ad Emanuelem regem Portugalliæ.	
427	
Ad Ioannem Portugalliæ regem.	436
Ad Pontificem Romanum	443 450
Fides & religio Æthiopum.	457
Patriarcha Æthiopiarum.	488
Deploratio Lappianæ gentis.	496
Lappiarum situs & incolæ.	497
	f.
De Æthiopibus excerpta quædam ex Iosepho Scaligero.	499

INDEX ALPHA-

BETICVS RERVM IN

HOC OPERE CON-

TENTARVM.

*

<i>Absque sceptro in publi-</i>	<i>Etas in choros tres di-</i>
<i>cum nemo prodit</i> 76	<i>uisa</i> 197
<i>Absolutio peccatorum</i>	<i>Etatis mira reueren-</i>
178	<i>tia</i> 313
<i>Abstemiij ex lege sunt</i>	<i>Ethiopes</i> 380. <i>omnium</i>
<i>Turea omnes</i> 150	<i>mortalium primi</i> 27
<i>Acridophagi</i> 60	<i>sex precepta Euas-</i>
<i>Acerba lex</i> 81	<i>gelica seruant</i> 461
<i>Adam singulis annis</i>	<i>ciborum delectum ser-</i>
<i>expiatur</i> 257	<i>uant</i> 475
<i>Adoratio mutua in vjs</i>	<i>Ethopia duplex</i> 36
35	<i>Ethiopia rex archite-</i>
<i>Adrimachida</i> 52	<i>ctos & artifices petie-</i>
<i>Ad virtutem quid effi-</i>	<i>à Portugallia rege</i>
<i>cacius impellat</i> 51	<i>437. à Pontifice Ro-</i>
<i>Adulteriij pœna</i> 44. 68.	<i>mano</i> 444. <i>ei non suc-</i>
84. 153. 188. 143	<i>cedit natus maximus.</i>
<i>Adulteri deprehenfi oc-</i>	<i>sed quem pater elegit</i>
<i>ciduntur</i> 134	487
<i>Egypti fecunditas</i> 21	<i>Ethiopia quædam ho-</i>
<i>Egyptus Delta</i> 35	<i>die India appellatur</i>
<i>Egyptij ab Ethiopi-</i>	<i>ibid.</i>
<i>bus</i> ibidem	<i>Agathyrsi excultissimi</i>
<i>Egrotantes interimun-</i>	<i>Scytharum</i> 121
<i>tur & comeduntur</i> 106	<i>Agilolfingi Bauarorum</i>
<i>Erarium publicum cõ-</i>	<i>duces</i> 284
<i>stitutum</i> 311	<i>Ager circa templum dijs</i>
<i>Es nullum in usu</i> 221	<i>sacer</i> 74
	<i>ij</i> 5
	<i>Agra</i>

INDEX.

<i>Agraria lex</i>	82	<i>in templis</i>	4
<i>Agricultorum misera</i>		<i>Antropophagi</i>	121.332
<i>conditio</i>	233	<i>Anthiochia prima eccle-</i>	
<i>Agrariae leges</i>	287	<i>sia sedes</i>	157
<i>Agrorum in singulos di-</i>		<i>Animalia mirabilia</i>	364
<i>visio</i>	192.301	<i>Aqua religiosissime co-</i>	
<i>Albion</i>	355	<i>litur</i>	96
<i>Albus color lugubris fa-</i>		<i>Aqua de melle & auena</i>	
<i>minis, niger lugubris</i>		<i>sublimatur</i>	224
<i>in viris</i>	318	<i>Aquitania olim Arc-</i>	
<i>Alemaniam</i>	236.273	<i>marica</i>	335
<i>Alea studiosi Germani</i>		<i>Appellationis alusio</i>	249
	245	<i>Apus bos</i>	48
<i>Alitemy</i>	381	<i>A pecore Troglodyta fi-</i>	
<i>Alternatim cantatur in</i>		<i>lios denominant</i>	56
<i>templis</i>	163	<i>Apeninus mons</i>	298
<i>Amazones bellicosa mu-</i>		<i>Apharantes</i>	382
<i>lieres</i>	61	<i>Aphrica situs, gentes &</i>	
<i>Amasis fluvius</i>	259	<i>qualitas</i>	24
<i>Americanorum mores,</i>		<i>Apum & mellis mira</i>	
<i>cultus, & cibus</i>	387,	<i>copia</i>	213
<i>& sequi</i>		<i>Arabia triplex</i>	68
<i>Amictus ex papyro</i>	108	<i>Arabum mores</i>	ibid.
<i>Anglia</i>	355	<i>Araldi Gallorum cadu-</i>	
<i>Animantium naturalis</i>		<i>ceatores</i>	342
<i>creatio</i>	21	<i>Ariteni</i>	375
<i>Animalium variorum</i>		<i>Astra quatuor Mercu-</i>	
<i>portentosis cultus</i>	47	<i>ry</i>	79
<i>Animas in alia corpora</i>		<i>Argyppei natura calni</i>	
<i>migrare, de anima o-</i>			122
<i>pinio es Essaeorum</i>	88	<i>Ariopagita</i>	187
<i>Annulorum usus</i>	73	<i>Aristocratia administra-</i>	
<i>Annus in menses duo</i>		<i>tio optimatum</i>	339
<i>decim</i>	307	<i>Arra traditionis vis</i>	290
<i>Animalia multa ut sa-</i>		<i>Ars ex necessitate</i>	68
<i>erosancta nutriuntur</i>		<i>Artes ut inutiles sub-</i>	
		<i>lata</i>	

INDEX.

<i>late</i>	193	<i>Bassa militia duces ib.</i>	
<i>Arsaces Parthorum re-</i>		<i>Barba nobilitatis indi-</i>	
<i>ges</i>	93	<i>cium</i>	324
<i>Aruspices</i>	307	<i>Barcea fœmina</i>	14
<i>Asia denominatio</i>	67	<i>Barbari ululantes bel-</i>	
<i>Asia quatuor confinia</i>		<i>lum periebant</i>	198
<i>& magnitudo ibid.</i>		<i>Bardi poëta Galatarum</i>	
<i>Asia ab Europa dividi-</i>			331
<i>tur</i>	24	<i>Baptismi sacramentum</i>	
<i>Assyria</i>	74		165
<i>Assyrij</i>	382	<i>Basulæi</i>	381
<i>Asylum</i>	305	<i>Bavaria, siue Baioaria</i>	
<i>Atlantes anonymi</i>	54		279
<i>Athletæ</i>	316	<i>Belgica</i>	335
<i>Athens, & illius civilia</i>		<i>Bellicosi Tartari</i>	131
<i>instituta</i>	186	<i>Belligerandi ritus</i>	56
<i>Anaritia regnorum di-</i>		<i>Benedictio rerum irride-</i>	
<i>sturbium</i>	71	<i>tur à Boëmis</i>	332
<i>Auctores legum numina</i>		<i>Bethica Hispania</i>	348
<i>habita</i>	190	<i>Blasphemia pœna</i>	81
<i>Aurum are vilius</i>	28	<i>Bocchorides legislator</i>	44
<i>Auri & argenti nullus</i>		<i>Boëmia, & confinia</i>	231
<i>usus</i>	114	<i>Bœoti</i>	382
<i>Auri & argenti usus</i>		<i>Boes fœmina non im-</i>	
<i>lege sublatus</i>	193	<i>molabantur</i>	34
<i>Aurum in Deorum tē</i>		<i>Bovum & equorum ster-</i>	
<i>plis sparsum</i>	328	<i>core ignes nutriuntur</i>	
<i>Auspicia & sortes</i>	156		124
<i>Autoriata</i>	385	<i>Braccata Gallia</i>	335
<i>Axiona legū tabula</i>	189	<i>Braga Boëmorum régia</i>	
<i>Azarias tabulas fœderis</i>			231
<i>apud se habuit</i>	467	<i>Bragmani</i>	107
<i>Azymorum feria</i>	86	<i>Britannia</i>	355
<i>B</i>		<i>Buai</i>	381
<i>Bacchanalia</i>	234	<i>Budini</i>	121
<i>Baleares insula</i>	145	<i>Buda Hungarorum re-</i>	
		<i>gia</i>	

INDEX.

gia	229	Celeres & officia eorum	253
C		Celia Galli	335, 377
Cacanni Bauarorum re-		Census ciuitatis	301
ges	279	Censores Romani duo	314
Calcei rostrati, obtusi	342	Cerceta	379
Cadavera intra urbis se-		Certamina scæminæ diri-	
peliri permissum	199	munt	57
Cesarum in bello sepul-		Cervisia totius septem-	
tura	190	trionis potus	216
Canguista primus Tar-		Cervisiam contemnunt	
tarorum rex	121	soli Franeones	264
Calamus aromaticus	213	Chaam rex Dei filius	
Chami immaturum exi-		128	
lium	19	Chaldei	78
Cainus primogenitus	18	Christiani idololatra	149
Canones mssæ	164	Christiani à Christo	157
Canopus syrus	360	Cij	386
Cantus tiliarum in bello		Cimbri	334
197		Circumcidere virilia	34
Cantantes belligerant Hi-		Circi magnitudo	317
spani.	350	Ciuitas Quiritum	299
Cantabri	354	Ciuitates Egypti	33
Chananaea terra lacte &		Ciuitates Thracia	26
melle fluens	80	Ciuitates Hispania	349
Capita hostiarum da-		Cithara in procinctu usus	
mnata abijciuntur	34	197	
Capillorum cultus probro		Clericorum in Ecclesia	
215		dignitates	159
Carinthia	292	Clerici ob quid honoran-	
Carnis priuij dies	267	di	246
Castrensis ignominiosa		Clientes	302
lex	44	Classes Romanorum	309
Cataclysmus	18	Cœmeterium	182
Cathani & eorum mores		Coitus Indorum in pro-	
112		patulo	107
Causiani	585	Colum	

I N D E X.

<i>Columbus Genuësis, pri-</i>	<i>Cruce ex ligno in quo</i>
<i>mus Indiarum reper-</i>	<i>crucifixus est Christus</i>
<i>tor</i>	419
413	
<i>Concharum cruda caro</i>	<i>Cupiditæ ferocissima pe-</i>
<i>cibus</i>	<i>stis</i>
63	108
<i>Concilium Areopagita-</i>	<i>Curatores funerum</i>
<i>rum</i>	49
187	<i>Curatores pupillorum</i>
<i>Cœlibes ludibrio haben-</i>	189
<i>tur</i>	<i>Culices leonibus infesti</i>
194	38
<i>Colchi</i>	<i>Curie & curiones Rom.</i>
386	
<i>Comata Gallia</i>	300
315	<i>Cynnamimi</i>
<i>Communus Libycarum</i>	61
<i>gentium vita</i>	<i>Cymbrica Chersonesus</i>
55	<i>hodie Dacia</i>
<i>Compotando certant Sa-</i>	219
<i>xones</i>	<i>Cynæci</i>
258	59
<i>Comitiorum tria genera</i>	<i>Cynocephali in India</i>
313	111
<i>Confirmationis sacramē-</i>	<i>Cyrena femina</i>
<i>tum</i>	54
167	D
<i>Confessio peccatorum</i>	<i>Daci</i>
173	217
<i>Consuetudo furibus acer-</i>	<i>Dapsilibyes</i>
<i>ba</i>	381
294	<i>Dardani</i>
<i>Consules Romani duo</i>	375
312	<i>Deba diuites auri</i>
<i>Consecrâdi Imperatores</i>	70
<i>Romanorum ratio</i>	<i>Decalogus in monte Si-</i>
313	<i>na datus</i>
<i>Cornum in procinctu</i>	81
<i>usus</i>	<i>Decem Dei præcepta</i>
119	169
<i>Corybantes</i>	<i>Decemviri</i>
265	314
<i>Craconia Polonorum re-</i>	<i>Decima quomodo, & de</i>
<i>gia</i>	<i>quibus danda</i>
226	282
<i>Creta quæ etiam Candia</i>	<i>Defunctorum Christia-</i>
203	<i>norum exsequia</i>
<i>Cretenses</i>	182
384	<i>Democratia</i>
<i>Crudelitas Tartarorum</i>	192
<i>insignis</i>	<i>Deorum cultus ab Æ-</i>
129	<i>thiopibus institutus</i>
	27
	<i>Deorum simulacra in</i>
	<i>prælium gestata</i>
	241
	<i>Dies Veneris Turcis, ut</i>
	<i>sabbathum Iudeis sa-</i>
	<i>cra</i>

INDEX.

<i>era</i>	150	<i>Drausus amnis</i>	291
<i>D. statator, & eius dignitas</i>	312	<i>Druides sacerdotes Gal- lorum</i>	338
<i>Dicendi constans ratio</i>	78	<i>Ducatu aula immuni- tas</i>	283
<i>Dies lapillo signare</i>	206	<i>Ducum causa ibidem</i>	
<i>Dies trium tantum ho- rarum in Scotia</i>	358	<i>Duodecim fidei articuli</i>	154
<i>Dies nulli & noctes nul- la</i>	360	<i>Duodecim matrimoniū dirimentia</i>	173
<i>Dies qui Christianis sa- cri</i>	174	<i>Duodecim Francia pa- res</i>	347
<i>Dignitatum ordo</i>	300	<i>Durus habitandi mos</i>	361
<i>Dignitas Senatus</i>	303	E	
<i>Dignationes strenuorum militum</i>	330	<i>Ebrietas capitis poena multatur</i>	224
<i>Dij Scytharum</i>	116	<i>Ebrietas non vitiosa</i>	244
<i>Diluvium quamdiu du- ravit, & quare im- missum</i>	18	<i>Ebudes insula</i>	360
<i>Dispositi mortaliū A- rabes</i>	68	<i>Ecclesia Christianorum</i>	179
<i>Dinitia Indie admiran- da</i>	100	<i>Enoplia siue pyrrhicha saltatio</i>	316
<i>Dinitia Germania</i>	237	<i>Ephorum potestas</i>	192
<i>Dinitia Anglia</i>	356	<i>Episcopi consecratio & eius dignitas</i>	169
<i>Dinitia Hispania</i>	347	<i>Episcoporum causæ</i>	158
<i>Dominica dies Christia- nis, ut sabbatum Ju- deis sacra</i>	177	<i>Episcopi quomodo pri- mum introducti</i>	168
<i>Domicilia Gallorū</i>	340	<i>Equi omnia obeunt Par- thi</i>	94
<i>Domus publicarum pri- vilegia</i>	286	<i>Equi nulli in Arabia</i>	69
<i>Donationes ecclesiarum</i>	157	<i>Equi Hispanorum præ- stantissimi</i>	348
<i>Dragula & Dani</i>	211	<i>Equorum præfagia ex- plorata</i>	

INDEX

<i>plorata</i>	256	<i>nullus</i>	119
<i>Errores à fide Armenio-</i>		<i>Fertilitas terra quare</i>	
<i>rum</i>	139	<i>cohibita</i>	18
<i>Errores Boemorum</i>	232	<i>Fidei danda ritus</i>	69
<i>Essæorum vita</i>	90	<i>Filius parentibus iniu-</i>	
<i>Eucharistia sacramen-</i>		<i>rias suspenditur</i>	82
<i>tum</i>	171	<i>Filiarum publica prosti-</i>	
<i>Euentus belli monoma-</i>		<i>tutio</i>	99
<i>chia tentatus</i>	257	<i>Fimbria Veneris pretiū</i>	
<i>Europa & eius limites</i>			13
<i>landésque</i>	183	<i>Fœderum inuendi forma</i>	
<i>Europa ab Aphrica di-</i>			92, 116
<i>uiditur</i>	24	<i>Franconia</i>	261
<i>Exercitia puerorum</i>	97	<i>Francia, qua etiam</i>	
<i>Expiationes Iudaorum</i>		<i>Gallia</i>	336
84		<i>Friclio corporis probatur</i>	
<i>Ex prouocatione certare</i>			101
329		<i>Frigoris mira curatio</i>	
F			224
<i>Faba immundum legu-</i>		<i>Fragilissimi mortalium</i>	
<i>men</i>	34	<i>Tartari</i>	139
<i>Fabulas nō amant Bra-</i>		<i>Funda studium</i>	362
<i>cmani</i>	109	<i>Funerandi multa ratio-</i>	
<i>Falsariorum pœna</i>	44	<i>nes</i>	48
<i>Famuli regum Scytharum</i>		<i>Funebris Christianorum</i>	
<i>omnes ingens</i>	117	<i>luctus</i>	182
<i>Fastiosi semper Galli</i>		<i>Furti admiranda lex</i>	45
336		<i>Furto nihil sceleratius</i>	
<i>Fasti & nefasti dies</i>	307	<i>creditum</i>	114
<i>Ferarum astuta venatio</i>		<i>Furti pœna</i>	155
60		<i>Furari pro honesto habi-</i>	
<i>Ferarum pelles gentis di-</i>		<i>tum</i>	196
<i>uitæ</i>	217	<i>Furtorū compositio</i>	286
<i>Ferias non obseruantes</i>		<i>Furtina emptio</i>	287
<i>quomodo puniendi</i>	285	<i>Futura ex astris vaticini-</i>	
<i>Ferri & argenti usus</i>		<i>nati Chaldaei</i>	79
			Gan

INDEX.

G		<i>Gregatim initiabantur</i>	
<i>Ganges, Indus, Hispanis</i>		<i>sacris Aegyptij</i>	33
100		<i>Grubenhaimeri haeretici</i>	
<i>Galatia Europaea</i>	327	234	
<i>Galatia Asiana</i>	333	<i>Gymnosophista Indorum</i>	
<i>Gallia</i>	334	<i>philosophi</i>	107
<i>Galli tripudiantes belli</i>		<i>Gymnasium Parisianum</i>	
<i>gerant</i>	198	342	
<i>Gilactophagi</i>	375	<i>Gymnesia insula</i>	360
<i>Garamantes</i>	53	H	
<i>Garrai opulenti</i>	71	<i>Hereditatis varia leges</i>	
<i>Geloni</i>	121	289	
<i>Gentium diuersitas</i>	22	<i>Hebraei, sine Israelita</i>	80
<i>Gentes quae Turciam in-</i>		<i>Hebraorum ciuitas</i>	158
<i>habitant</i>	141	<i>Henricus, Ioan. Lusita-</i>	
<i>Georgiani</i>	159	<i>nia regis filius, in signis</i>	
<i>Germani annuatim in-</i>		<i>mathematicus</i>	412
<i>sanant</i>	267	<i>nouas terras inuesti-</i>	
<i>Germani olim vno no-</i>		<i>gat</i>	412
<i>mine Sueui, sicut ho-</i>		<i>Hera uxores dicta</i>	194
<i>die Franci</i>	276	<i>Herba mortem ferentes</i>	
<i>Gepida</i>	227	365	
<i>Getha</i>	207	<i>Hareffis Boemorum in-</i>	
<i>Glande vefcebantur Lu-</i>		<i>uita</i>	235
<i>fitani</i>	353	<i>Hercules in Germania</i>	
<i>Glaſto tangebantur bel-</i>		240	
<i>ligerantes Angli</i>	357	<i>Herculeae ſacra</i>	307
<i>Glycyrrhyſa liquiritia</i>		<i>Hispania</i>	347
262		<i>Hiſtriones</i>	317
<i>Gnidanes</i>	53	<i>Homicidij poena</i>	43
<i>Gothi ex Scandinauia</i>		<i>Homines a brutis parum</i>	
210		<i>diuerſi</i>	19
<i>Graeci ob fabulas deriſi ſi</i>		<i>Homines ab omni paſſio-</i>	
<i>Gracorum adminiſtra-</i>		<i>ne animi ſemoti</i>	64
<i>tio</i>	158	<i>Homines ſermone caren-</i>	
<i>Gracia</i>	183	<i>tes</i>	ibid.
			Hom

INDEX.

<i>Homines odore solo vi-</i> <i>uentes</i>	211	<i>Hypereretheus mēſi</i>	86
<i>Homines auritiſſimi ibi.</i>		<i>I</i>	
<i>Homines ceruicibus ca-</i> <i>rentes, oculos haben-</i> <i>tes in humeris</i>	112	<i>Iactandi magna perſtia</i>	362
<i>Homines natura imber-</i> <i>bes</i>	ibidem	<i>Ialeſteaci</i>	381
<i>Homines opinione ſagri</i>	123	<i>Iamboli inſula</i>	362
<i>Hominum mirabilium</i> <i>deſcriptio</i>	363	<i>Iberi</i>	376
<i>Hominum ingenia ſecun-</i> <i>dum terram in qua</i> <i>habitant</i>	184	<i>Iberia Hiſpania</i>	360
<i>Holocauſtum</i>	85	<i>Ibiden, vel Elurum in-</i> <i>terficiens, interficitur</i>	48
<i>Homicidio ſcytha gau-</i> <i>dent</i>	115	<i>Ichthyophagi</i>	62
<i>Honeſtiſſimi veſtitus Tur-</i> <i>ca</i>	147	<i>Ida mons excelsiſſimus</i>	203
<i>Honor deſunctis regibus</i> <i>exhibitus</i>	292	<i>Icixnia Turcarum</i>	151
<i>Hora Chriſtianis ſeptem</i> <i>canonica</i>	162	<i>Icunna Armeniorum</i>	139
<i>Hoſpites pote excipiun-</i> <i>tur</i>	258	<i>Icunna Chriſtianorum</i>	196
<i>Hoſtium ſpolia domo-</i> <i>rum foribus affigun-</i> <i>tur</i>	330	<i>Ignem religioſiſſimè co-</i> <i>lunt Tartari</i>	134
<i>Hoſtium capita poſtibus</i> <i>affiguntur</i>	121. 341	<i>Ignis ſacroſanctus &</i> <i>perpetuus</i>	222
<i>Humana coria pro ami-</i> <i>culis</i>	115	<i>Ilophagi</i>	59
<i>Hungaria</i>	227	<i>Illiterati iudices</i>	249
<i>Hybernia & Hiriandia</i>	357	<i>Immunitas eccleſiarum</i>	281
		<i>Inaures mulieres geſtant</i>	215
		<i>In Egypto nunquam</i> <i>pluere</i>	35
		<i>Indi</i>	385
		<i>Indorum ordines ſeptem</i>	103
		<i>India & gentis mores</i>	99
		<i>Infantes non nueriunt.</i> <i>Saxones pulce</i>	219
		<i>kk Inſan</i>	

INDEX.

<i>Infantes inuvalidi practi-</i>		<i>Iurare per Regis solium.</i>	
<i>pitio necantur</i>	95		118
<i>Infantes communicant</i>		<i>Iurandi forma Bauaro-</i>	
<i>Boemi</i>	234	<i>rum</i>	290
<i>Infantes communicant</i>		<i>Ius in uxores & liberos</i>	
<i>Armeni</i>	140		339
<i>Infernus à Turcis credi-</i>		<i>Ius municipale</i>	320
<i>tus</i>	156	<i>Instituta Saracenorum</i>	
<i>Ingenuorum Romano-</i>			113
<i>rum ordo</i>	299	<i>Ius honorarium</i>	915
<i>In hominis arbitrio qua</i>		<i>L</i>	
<i>posita</i>	89	<i>Lacedamonij</i>	383
<i>Inpropatulo cœnantes</i>	52	<i>Lancearum vestium con-</i>	
<i>Inter pecula consultant</i>		<i>tempus</i>	31
<i>Persæ</i>	98	<i>Latium & Ansonia</i>	
<i>Inkenia Tyrrenorum</i>			296
	326	<i>Laus Egyptiorum</i>	36
<i>Ioleleus</i>	84	<i>Lacedæmonia, siue La-</i>	
<i>Iren puerorum præceptor</i>		<i>conia</i>	191
	156	<i>Laciumentinum</i>	130
<i>Issedones parentes defun-</i>		<i>Lappiæ descriptio</i>	492
<i>ctos comedunt</i>	123	<i>Laus Europæ</i>	183
<i>Isis apud Suenos culta</i>		<i>Landes Sueviæ</i>	273
	170	<i>Laus Italia</i>	298
<i>Indicio defunctorum vi-</i>		<i>Laus Gallia</i>	343
<i>ta discutitur</i>	50	<i>Laus Hispania</i>	349
<i>Indicia Egyptiorum</i>	41	<i>Lauandi mirabilis ritus</i>	
<i>Indicium electio ibidem</i>			118
<i>Indictorum Germano-</i>		<i>Leganda pecuniæ pote-</i>	
<i>rum ratio</i>	248	<i>stas</i>	188
<i>Indiciū oculinum We-</i>		<i>Leges nulla Ethiopi-</i>	
<i>stualia</i>	260	<i>bus</i>	31
<i>Index qualis esse debeat</i>		<i>Leges multa Egyptio-</i>	
	284	<i>rum</i>	242
<i>Indaeorum ritus catero-</i>		<i>Leges quæ optima cen-</i>	
<i>rum contrarij</i>	88	<i>scenda</i>	52
		<i>Leges</i>	

INDEX.

<i>Leges à Mose Indais da-</i>	<i>Lignorum insula</i>	412
1a 80	<i>Liguria</i>	313
<i>Leges à Mahometo Sa-</i>	<i>Limurnij</i>	378
<i>racenis lata</i> 143	<i>Lingua hominibus natu-</i>	
<i>Leges à Dracone sancitæ</i>	<i>ra duplex</i>	364
186	<i>Lineis vestimentis</i>	usi
<i>Leges à Solone datæ</i>	<i>sacerdotes</i>	34
187	<i>Literarum apud Indos</i>	
<i>Leges à Lycurgo perlata</i>	<i>nullus usus</i>	101
192	<i>Lithuania palustris re-</i>	
<i>Leges quadam Saxonum</i>	<i>gio</i>	217
255	<i>Litonia</i>	219
<i>Leges in Neptuni placationem</i>	<i>Lituorum usus in pro-</i>	
<i>mulieribus gra-</i>	<i>cinctu</i>	198
<i>ues</i> 190	<i>Longissima Indis vita</i>	
<i>Leges multa Bauarorum</i>	100	
280. & seq.	<i>Lengobardia</i>	325
<i>Leges à Romulo lata</i>	<i>Lotio corpus curare</i>	351
305	<i>Lucani</i>	378
<i>Legitima militia decen-</i>	<i>Luctus in regis morte</i>	
<i>nalis</i> 300	<i>publicus</i>	38. 202
<i>Leprosi & gonorrhæi ex</i>	<i>Luctus funebri undecim</i>	
<i>urbibus pellendi</i> 83	<i>dierum apud Lacedæ-</i>	
<i>Letaniæ Christianorum</i>	<i>mones</i>	199
<i>duplices</i> 175	<i>Luctus funebri apud</i>	
<i>Lex in mæchos crudelis</i>	<i>Assyrios</i>	77
44	<i>Luctus funebri Christianorum</i>	182
<i>Lex Stifachthia</i> 45	<i>Luctus funebri apud</i>	
<i>Lex circa infirmos uti-</i>	<i>Rufianos</i>	214
<i>lissima</i> 77	<i>Luctus funebri Tartarorum</i>	136
<i>Liberi diuerso matrimo-</i>	<i>Luctus funebri Germanorum</i>	251
<i>nio suscepti</i> 154	<i>Ludus Circensis sine ple-</i>	
<i>Libycarum gentium mo-</i>	<i>beius</i>	335
<i>res</i> 24		
<i>Lictores cum fascibus</i>		
304		

INDEX.

<i>Ludi scenici</i>	317	<i>Magister equitum</i>	316
<i>Lugen. i defunctos mi- randus ritus</i>	34, 309	<i>Magistratus semper ar- matus</i>	242
<i>Lugdunensis Gallia</i>	338	<i>Magistratus sacrosan- ctus</i>	260
<i>Lundonia Anglorum re- gia</i>	356	<i>Masculis brachia fran- guntur</i>	66
<i>Luperci & Lupercalia</i>	267	<i>Matrimonij sacramen- tum</i>	172
<i>Lupi nulli in Anglia</i>	356	<i>Matrimoniorum repu- dium</i>	259
<i>Lusitania</i>	352	<i>Matres & liberi bello adhibiti</i>	241
<i>Luxus omnis e medio su- blatus</i>	193	<i>Massageta</i>	119
<i>Lycij</i>	380	<i>Massonie duces</i>	220
<i>Lycurgus legislator</i>	19	<i>Mauri in Aegypto</i>	32
<i>Lyree</i>	121	<i>Maxies</i>	55
<i>M</i>		<i>Media & fines eius</i>	92
<i>Macilenti omnes Galli</i>	341	<i>Medici ex prescripto cu- rant, non arbitrio</i>	47
<i>Mace</i>	53	<i>Medopotus dulcissimus</i>	213
<i>Madeira insula</i>	412	<i>Mel & vinum lex pal- mus</i>	75
<i>Magnitudo Asia</i>	67	<i>Melanchleni</i>	121
<i>Magi & eorum officia</i>	78	<i>Mellis vestigal ingens</i>	227
<i>Mahometes in Lybia</i>	32	<i>Mensa decorio</i>	149
<i>Mahometis parentes & dogma 41. Eius domus in Mecha</i>	151	<i>Meroe Aethiopum re- gia</i>	28
<i>Magistratus Iudaorum</i>	81	<i>Militia Tartarorum or- dinatio</i>	121
<i>Maria Christi mater</i>	157	<i>Militia Turcarum ex quibus constet</i>	145
<i>Magna in humanis re- bus mutatio facta</i>	31	<i>Milites Teutonici Ma- riani</i>	219
<i>Mariaburgum</i>	112		
<i>Marathon</i>	191		
		<i>Mil</i>	

INDEX.

Militia Romana gra- dua	300	Moriendi ritus	167
Militariu Turcarum pe- ritia	147	Mosconia, & Mosconita	22
Mira Aethiopum obe- dientia	27	Mosyni	379
Mira patientia homines	64	Mulieres cum hospitibus coeuntes	77
Mirabilis mos	51	Mulieres multos viros habentes	92
Mirabilia nubendi mos	76	Mulieres semel tantum parientes	181
Missae apparatus	163	Mulieres quinquennes pariurientes eodem	
Molestissimi mortalium		Mulieres ad bellu-cto-	
Tartari	119	Ha	139
Monachi	161	Mulieres ingenua notis quibusdam insignien-	
Monumentum Calisti	191	tur	189
Monomachia controuer- sia componuntur	216	Mulierum causa	285
Monomachia causa du- bia discutuntur ibid.		Mulieres viros strenue iuvant	323
Monomachia exetius bel- li explorantur	257	Mulieres agros & rem domesticam curantes	
Monopedes	111		349
Monoculi homines eo- dem		Mundus aeternus credi- tus	78
Moneta papyracea	113	Musica damnata ab Aegyptijs	46
Morbis non infestantur		Musica in coniuijs	69
Bracmani	109	Musici	100
Mors miseranda	61	N	
Mortis comonefactio in coniuijs	35	Nabathae omnium con- tinentissimi	72
Morbos vomitu qui cu- rant aut ieiunio	47	Narbonensis Gallia	335
Mortuorum publica lau- datio	50	Nasamones	52
		Navigia ex corio	75
		Navigia ex arundinum	
			interu

INDEX.

internodijs	106	grantia in Sabæis	70
Neuri	121	Oe. alia	191
Nihil privati Panchajys		Oenotria	295
73		Officium regis Egyptij	
Nobilium Germanorum		36	
studia	247	Oleum è seminibus &	
Noctes æstatis in Anglia		nucibus	216
lucida	356	Oligarchia	192
Noë propagatio	18	Omnia cetenaria immo-	
Noë filios ac nepotes ha-		lantur	353
bitatum transmittit		Omnia uniuersorum	360
ibidem		Opiniones de hominis ori-	
Nomades	70, 32	gine	16, 20
Noricum	279	Opinio de Dijs	20
onem sacerdotum su-		Opiniones Druidum va-	
cræ vestes	161	ria	338
Noxios sacrificabāt Cym-		Ophiophagi	70
brī	334	Oppida Indiæ quinque	
Nubendi mirabilis mos		millia	100
110		Optima medicina lotium	
Nudi qui pugnabant		351	
230		Oratio Dominica	164
Nullum noxiū animal		Ordines gentis Ethio-	
in Hybernia	358	piæ	30
Nupturæ d. uirginandæ		Ordines Atheniensium	
regi exhibentur	52	186	
Nuptam coniūnæ per		Ordines Christianorum	
ordinem cognoscunt		161	
351		Ordinis sacramentum	
O		167	
Obnoxij montes	259	P	
Ouari & ex raptu vi-		Pada pecuarij Indi	106
uere honestum	209	Padalij	377
Occulti iudices vvestua-		Paones	228
la	260	Panchaia	72
Odor & mira rerum fra-		Palæstina, & fines	80
		Pan	

INDEX.

Panebi	386	361	
Pannonies	228	Pentecoste Iudaorum	87
Panis ex tostis amygdalis	92	Pentecoste Christianorum	175
Papa Romanus pontifex	159	per urus digitis decur-	102
Paradisus	17	tatur	382
Parsimonia Aegyptiorum	18	Persa	95
Parlamentum iudicum Francorum	345	Persia	42
Parricidarum pœna	43, 354	Periurium capitale apud Aegyptios	291
Parsimonia morborum omnium curatrix	109	Periury grauis animaduersio	199
Parentationes Rusianorum	214	Peregrinari Lacedaemonibus prohibitum	222
Pascha Iudaorum	86	perpetuum frigus	307
Pascha Turcarum	151	Peregrina sacra urbe exclusa	157
Pascha Christianorum	175	Petrus ecclesia Christiana princeps	89
Passio & vita Christi recolitur	ibidem	Pharisaorum mores	Philæ, siue rhidmia
Pastoritij Aphri nihil vaccinum gustant	54	194	20
Parthia & eius latera	92	Philosophorum de mundo opiniones	104
patriarcha & Episcopi Aethiopia non credunt se posse vllas leges condere, quibus ad mortale peccatum obligari quis posset	473	Philosophi quantum vitæ humane profint	379
Patroni	302	Phryges	61
Patritij	301	Phthiriasi moriuntur acridophagi	86
Pecunia nullus usus	217	Piacula Iudaorum	62
		Piscium ingeniosa captio	380
		62	39
		Pisida	78
		Pitacia in frontibus	
		Planetarum observatio	

INDEX.

<i>Plebej</i>	301	<i>zio</i>	17
<i>Pocula ex capitis testa</i>		<i>Promiscuè cum mulieri-</i>	
215		<i>bus habitantes</i>	54
<i>Politia Egyptiorum</i>	39	<i>Protoplaſtorum vita</i>	18
<i>Politia Pancharum</i>		<i>Provincia Germania</i>	
72		236	
<i>Politia Inderum</i>	103	<i>Prussia, ſive Pruthenia</i>	
<i>Politia Romanorum</i>	158	239	
<i>Politia Athenienſium,</i>		<i>Publica convivia lege</i>	
186		<i>inſtituta</i>	194
<i>Politia Thracum</i>	109	<i>Pueros leges addiſcere</i>	
<i>Politia Germanorum</i>		<i>debere</i>	81
245		<i>Pueri expoſiti ex publico</i>	
<i>Pompa in regio ſunere</i>		<i>nutruntur</i>	76
116		<i>Puerorum Lacedamo-</i>	
<i>Polonia duplex</i>	226	<i>num educatio & exer-</i>	
<i>Potentia ſacra militia</i>		<i>citium</i>	196
<i>Teutonica</i>	121	<i>Pueri in agrum non in</i>	
<i>Pontifex</i>	309	<i>forum ducebantur</i>	100
<i>Populus in claſſes divi-</i>		<i>Pueri ſtudioſorum gratia</i>	
<i>ſus</i>	309	<i>exulantes</i>	251
<i>Portugallia</i>	352	<i>Puerorum educatio &</i>	
<i>Pœnitentia ſacramen-</i>		<i>impenſa leui</i>	46
<i>tum</i>	173	<i>Pugnandi Parthorum</i>	
<i>Presbyteri</i>	169	<i>ratio</i>	91
<i>Præcipua in armis glo-</i>		<i>Pugnandi Hungarorum</i>	
<i>ria Hybernis</i>	363	<i>ratio</i>	130
<i>Prætores Romani ſem-</i>		<i>Pugnam cantantes inenſ</i>	
<i>per duo</i>	315	<i>Hiſpani</i>	350
<i>Præſij</i>	377	<i>Pugnandi per ignem ra-</i>	
<i>Presbyteri & monachi</i>		<i>tio</i>	134
<i>Æthiopenses ſuo la-</i>		<i>Pueri in hyppodromo o-</i>	
<i>bore viuunt</i>	74	<i>xerciti</i>	58
<i>Preſteſigiani ſignificat A</i>		<i>Pythij</i>	101
<i>poſtolicum</i>	500		
<i>Primorū parentū crea-</i>		<i>Quare veri Dei cultus</i>	
		<i>apud</i>	

INDEX.

apud tam multos per-	Regu officium diurnum.
mansit 20	pariterq; nocturnu 42
Quatuor Aphrica late-	Regibus non omnia agere
74	licitum 38, 248
Quatuor astra Mercurij	Regu Indorum vita mis-
dicta 79	lieribus cura 102
Qua animalia in Aphri-	Reges ex una tantum
ca nascentur 26	familia 96
Qui primum Deos com-	Regij Scythia 117
memoraras. & simulacra	Regu potestas 137
33	Reges semper duo apud
Qui philosophi ad E-	Lacedamonios 192
gyptios studiorum gra-	Regum Spartatarum
tia inire 35	dignationes 201
Quid coegerit Egypti	Regiones Gracia 186
reges bene vivere 39	Regio hyeme tantum ad-
Quid mortuorum corpo-	cunda 217
ra à putredine diu	Regiones Italia 297
conservat 49	Regiones Germania 235
Quid festu diebus rustici	Regiminis pulchra for-
agant 253	ma 315
Quindecim sacra episco-	Regiones Gallia 335
porum vestes 161	Regiones Hispania 348
Quinquies in die orant	Regna Hispania quinque
Turea 151	251
Quinta olim feria ut	Religio Iudeorum 88
dies dominica festiva	Religio Persarum 95
178	Religio Tartarorum 127
Quinque per annum	Religio Turcarum 10
Christi ecclesia recolit	Religio Cantabrorum
ibidem	324
Quaestores Romani duo	Religiosi valde Hetrusci
312	325
R	Religio Scytharum 116
Rapti nabant virgines	Repudium apud Turcas
195	154

INDEX.

Rex phanaticus apud	ptem	165
Æthiopes 27	Sacerdotum Ruffianorum	215
Rex domesticatim fin-	habitus	215
gulis annis eligitur 266	Sacerdotum dignitas a-	
Rex facrificulus 312	pucl Germanos 241	
Rex eligitur cui nulli li-	Sacerdotes fœmina 333	
beri 209	Sanctiffimi mortalium	
Requæftarum Iudices a-	Seres 120	
pucl Gallos 345	Sacerdotes Armeniorum	
Roma Quiritum ciuitas	uxores ducebant 140	
299	Sædus ai 89	
Romana ciuitatis politia	Salus regis omnibus cura	
158, 301	38	
Ruffia fivæ Ruthenia 212	Sal ex lacu foditur 213	
S	Sal Styrianum 295	
Sabai 70	Salis fodina 227	
Sabbathum Iudæis fa-	Salij sacerdotes Martis	
crum 85	308	
Sacerdotes in summo	Saltatio Pyrrhicha 205	
ho-ore apud Athio-	Saltatores 316	
pes 30. Identidem a-	Salzburga olim Inua-	
pucl Panchæos 73	nia 279	
Sacerdotum utilitas &	Samnites 378	
auctoritas 93	Sam githia 211	
Sacrificandi ritus 55	Sanguine Iudæi abfti-	
Sacerdotes delicij va-	nent 83	
cant 73	Sardolibyes 381	
Sacerdotibus facrum lo-	Sarmatia Europæa 215	
cum exire non licet 74	Sarraceni & Turca de	
Sacerdotum Chriftiano-	Chr fto quid 142	
rum vita, mores, &	Saronida philofophi Ga-	
habitus 140	latarum 332	
Sacerdotes Turcarum à	Satufactio pro admiffis	
plebeijis parum diffe-	174	
runt 152	Sagaciffimi mortalium	
Sacramenta Ecclefie fœ-	Cathani 112	
	Saty	

INDEX.

Satyrisci	316	Sepulchra regum Scy-	
Sauromata	319	tharum	117
Sauus amnis	292	Sepeliendi Christianorum	
Sclauonica lingua o-		ritus	182
mnium maxima	218	Sepulchra nihil curant	
Sclauonica lingua alijs		Troglodita	56
uitiata	225	Se nes suos Massageta im-	
Scotia	357	molant, & carnes e-	
Scythia, & gens eius	113	dunt	119
Scuti in bello amissio de-		Septem ecclesie sacra	
decorosum	241	menta	165
Sculpti pagorum prae fe-		Septies orant in die Chri-	
sti	254	stiani	162
Semi & Iaphetis proгна-		Septem circa baptizan-	
ti	20	dos	166
Sepeliendi ritus apud		Septem clericorum ordi-	
Thraces	210	nes	167
Senectus in honore	35	Seres sanctissimi omnium	
Senior cuiuslibet coetus		& quietissimi mortu-	
rex	356	lium	120
Sedentaria ars ingenuis		Sermo in missa qualis	
prohibita	305	164	
Senio aut morbo ad festi		Seruili conditionis a-	
mori compelluntur	120	pu'd Indos nemo	105
355		Serpentes innocui & esui	
Senibus, nisi prudentes		apti	218
sint, nullus honor da-		Serpentes pro dy's vene-	
tur	102	rati	ibidem
Senectus apud Lacedae-		Serpentes domesticatione	
mones honoratissima		exculsi	ibid.
200		Senatus	303
Sepeliendi ritus apud		Simplex mortalium vi-	
Aphros	55	ta	65
Sepeliendi ritus apud		Siculi ex Italia in insu-	
Tartaros	136	lam expulsi	313
Sepulchra in melle	77	Sigillu' imperatoris Cha-	
		mi	

I N D E X.

<i>mi</i>	138	<i>sa</i>	322
<i>Sigillum Turca literas ni-</i>		<i>Superstitiosa observa-</i>	
<i>hil obfirmans</i>	149	<i>tiones Tartarorum</i>	134
<i>Sinds</i>	386	<i>Susceptio principis mi-</i>	
<i>Sodomita Tartari, &</i>		<i>randa</i>	244
<i>Saraceni</i>	135	<i>Symbolum apostolorum</i>	
<i>Sol & luna divinos ho-</i>			163
<i>nores consequuti</i>	20	<i>Sylva sacrosancta</i>	222
<i>Solennus suspectarum fe-</i>		<i>Sylva Hercynia</i>	262
<i>minarum expurgatio</i>		<i>Syllura insula</i>	359
84		T	
<i>Soli Turca legitime mi-</i>		<i>Toprobana insula de-</i>	
<i>litant</i>	147	<i>scriptio</i>	38
<i>Sparta</i>	191	<i>Tarracoenensis Hispania</i>	
<i>Spectaculum</i>	244		348
<i>Spermathophagi</i>	59	<i>Tartaria & gentes eius</i>	
<i>Stratagemata Tartaro-</i>		<i>rum, & seq.</i>	
<i>rum</i>	32	<i>Tartessy</i>	378
<i>Styria olim Valeria</i>	295	<i>Tauri</i>	386
<i>Styrij vulgè strumosi</i>		<i>Taurus mons</i>	67
<i>ibid.</i>		<i>Tauroschyta</i>	120
<i>Strume causa ibidem</i>		<i>Tegendi capitis olim nul-</i>	
<i>Studia quibus versarum</i>		<i>lus usus</i>	321
<i>pueri vacant</i>	97	<i>Telchines</i>	378
<i>Studiorum publicus in</i>		<i>Temulentia nulli probro</i>	
<i>urbibus locus</i>	252	<i>data</i>	244
<i>Sues non alunt Scythæ</i>		<i>temulentia morte vindi-</i>	
116		<i>catur</i>	24
<i>Suenia regio</i>	273	<i>Templum ultra fidem</i>	
<i>Suffragandi ritus admi-</i>		<i>ingens</i>	4
<i>randi</i>	198	<i>Templa Christianorum</i>	
<i>Suffragandi alius ritus</i>			180
253		<i>temporum supputatio</i>	
<i>Supputatio temporis mo-</i>		<i>per Chaldaeos</i>	79
<i>re Christianorum</i>	174	<i>Tempus omne aequatur</i>	
<i>Superstitio gentis famo-</i>		<i>à Tartariis</i>	128
		<i>Tempus</i>	

INDEX

Tempus ut supputatur a Christiano 174	Tributi pensio 311
Terra diuisio 23 & seq.	Tributa Persarum 96
Terra Aethiopia quali- tas 24	Tribus Romanorum 301
Terrarum omnium pa- rens Italia 298	Tribus Atheniensium quatuor 187
Terrarum omnium fer- tilissima Russia 212	Trieterica sacra 122
Terra absque cultura frugifera 364	Tres testimonium ferant 81
Testes & eorum causa 290	Transi 208
Testudinum marinarum magnitudo 390	Tritonia palus 66
Thermoplia mōtes Gra- cia 185	Troglodyta 56
Thracia & eius gentes 206	Trans fugatio pœna 242
Thomas apostoli summa veneratio 30	Tumulantur serui quin- quaginta cum mortuo rege 117
Thurs copia in Panchaia 72	Turca & Saraceni in unam gentem coaliti 145
Thyle insularum extre- ma 360	Turcia & eius gens 141
Thyni 375	Tuscia 325
Tibiarum usus in pro- cinctu 108	Tyrrhenia eodem
Totius orientis dominus Imperator Chiam 125	Tympani & tibij in procinctu etiam Tur- cae utuntur 148
Tonno pinam auliorum mōtes, cultus & ciba- ria 387. & seq.	V
Toxicum semper in pro- pt. 345	Valachia qua olim Da- cia 210
Triballi 385	Varij Francorum annui ritus 264
	Varia animalia porten- tose coluntur 47
	Vaticinandi varij ritus 25
	Venandi Tartarorum ri- tus 127
	Vendendi & emendi nul- lus

INDEX.

<i>luis usus</i>	98	<i>Virginum Laconum stadia</i>	194
<i>Vendere homines solitum</i>	225	<i>Virgines sine dote nubere</i>	200
<i>Venatio priuatis prohibita</i>	247	<i>Viri Amazonum mulierum officia curant</i>	65
<i>Venti flantes sex integros menses</i>	422	<i>Viri & mulieres equaliter induuntur</i>	131
<i>Vernas in signe principis indicum</i>	42	<i>Vitia non ridenda</i>	243
<i>Vesta dea tributum uenerata</i>	307	<i>Vmblici</i>	377
<i>Vestales virgines quatuor</i>	308	<i>Umbrosum terra</i>	325
<i>Vestitus Tartarorum admirandi</i>	130	<i>Vnde morum & lingue tanta diuersitas</i>	19
<i>Vetustissimi gentium Hebraei</i>	80	<i>Vnctionis extrema sacramentum</i>	174
<i>Viaticum Christianorum corpus Christi</i>	172	<i>Vrbium Germania situs</i>	252
<i>Victoria superbissime videntur Tartari</i>	132	<i>Usurarii Tartari</i>	129
<i>Vidus (ynecorum pauperimus)</i>	60	<i>Valdenses</i>	232
<i>Vinum & mel ex palmis</i>	75	<i>Vestualia & eius indicium</i>	261 & seq.
<i>Vinum à Sucus diu fretum</i>	275	<i>Uxor uniuersa cognationi una</i>	68
<i>Vinum mulieribus Romanis interdictum</i>	306	<i>Uxores & liberi omnes omnibus communes</i>	56
<i>Vini appetentissimi Galatae</i>	328	<i>Uxores viris singulis multae</i>	94
<i>Virginum annua decortatio in Minervae festo</i>	54	<i>Uxor charissima cum defuncto crematur</i>	110.
<i>Virgines nobiles uenum exponuntur</i>	76	<i>Uxor nisi pepererit nulla habetur</i>	133
		<i>Uxores herae appellatae</i>	194

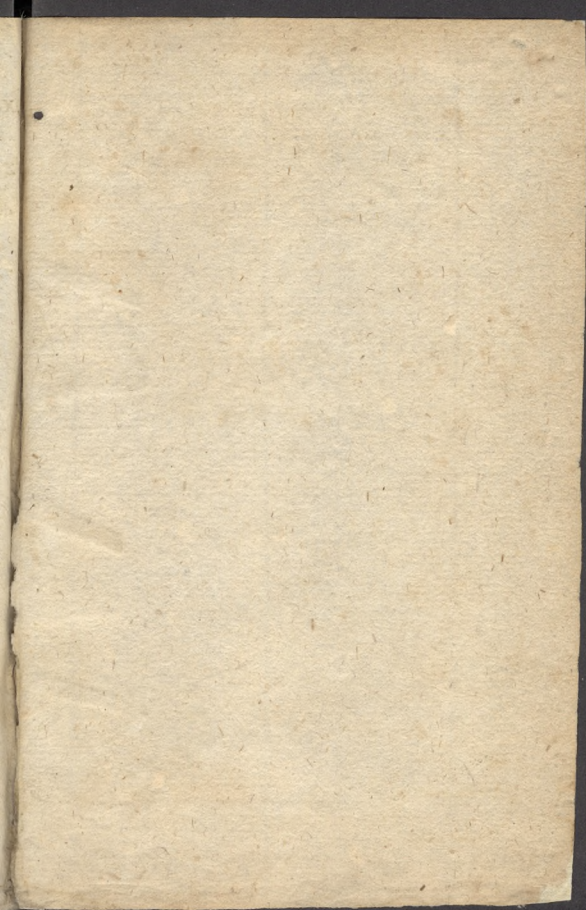
INDEX.

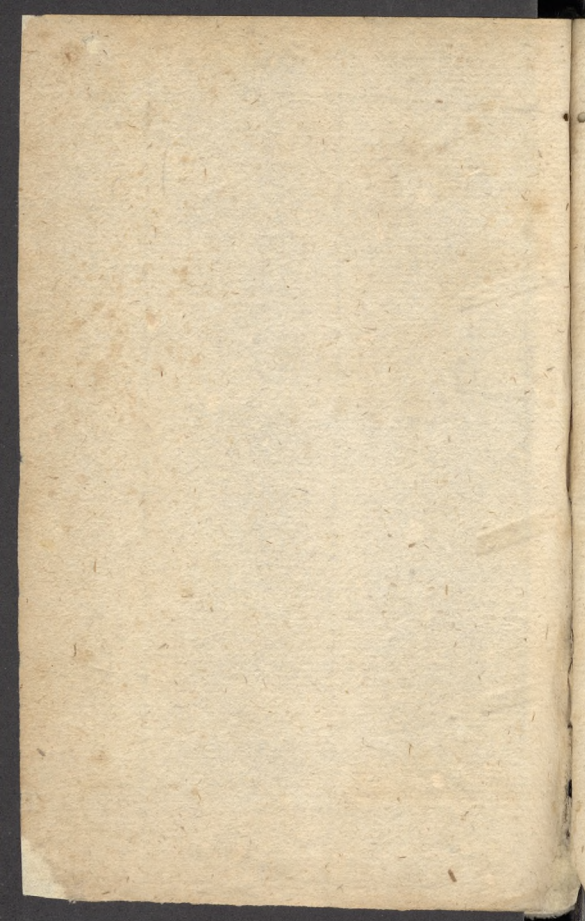
X		gantur
<i>Xanthicus mensis</i>	<i>Apri</i>	<i>Zigantes simijs vescentes</i>
ls	86	ss
Z		<i>Zlota baba idolum</i>
<i>Zamolxis Getarum deus</i>	225	
<i>Co-legislator</i>	207	<i>Zithum ex hordeo potu</i>
<i>Zabicum mulieres auri-</i>	328	

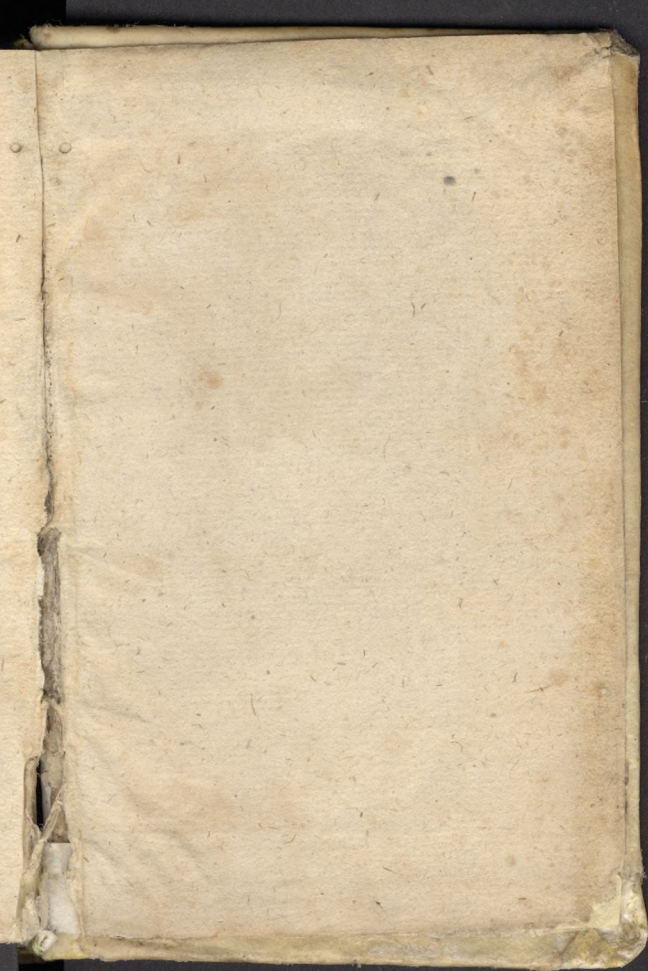
FINIS.











Mores, Leges
et ritus
omnium gen-
tium

